ION HELIADE-RĂDULESCU

FATA LUI CHIRIAC

ION HELIADE RĂDULESCU

FATA LUI CHIRIAC

Editura Litera

Editura Litera © 2011

ISBN: 978-606-600-325-4

Lectura digitală protejează mediul

Versiune digitală realizată de elefant.ro

TABEL CRONOLOGIC

1802 *6 ianuarie*. Se naşte la Târgovişte Ioan Rădulescu, fiul lui IIie Rădulescu, mic boiernaş, funcţionar militar (căpitan de poteră, polcovnic de dorobanţi) şi proprietar, care, mai târziu, va participa la mişcarea lui Tudor Vladimirescu, şi al Eufrosinei, fiica lui Al. Danielopol, fost colonel în armata ţaristă.

1811 În timp ce învăţa carte grecească, după moda timpului, cu un dascăl Alexe, descoperă *Alexandria* populară şi învaţă să citească româneşte cu un argat.

1813-1815 Învaţă mai departe, la Bucureşti, cu dascălul Naum, călugăr la Sf. Niculae (probabil Naum Râmniceanu).

1815-1818 Urmează la şcoala grecească de la Schitu Măgureanu, unde continuă să facă încercări poetice. Spre sfârşitul acestei perioade, probabil, descoperă versurile lui Atanasie Hristopol, care-i "taie tot cheful de a mai face versuri" şi pe care le traduce în întregime.

1818-1820 Urmează la şcoala românească de la Sf. Sava, înfiinţată şi condusă de Gh. Lazăr.

1820-1821 Rămâne la Sf. Sava, ca ajutor al lui Gh. Lazăr, nefiind inclus – nu ştim de ce – în grupul primilor patru bursieri trimişi în occident (printre care Eufrosin Poteca).

1822 După plecarea lui Lazăr, redeschide şcoala de la Sf. Sava în condiţii grele şi – se pare – fără nici o retribuţie la început. Acum au loc probabil primele încercări de traducere din Boileau.

1827 Ia parte activă la înfiinţarea "Soţietăţii literare" patronate de Dinicu Golescu şi redactează statutele; în şedinţele acestei societăţi va citi pentru prima oară traduceri din Lamartine.

1828 Apare la Sibiu *Gramatica românească*, după modelul grama-ticii lui Le Tellier, pregătită se pare de pe la 1820. Principala ei inovaţie este reducerea numărului de slove (litere) conform principiului fonetic.

1829 Heliade afirmă că în acest an mor, de ciumă, amândoi părinţii; de fapt,

mama sa murise mai înainte pentru că în *Dispoziţiile şi încercările mele de poezie* aminteşte de tragedia pe care a vrut s-o scrie la moartea mamei, intitulată *Ion ţel zalnic*, cu pelticia de care s-a vindecat după "intrarea la şcoala românească" (1818).

Începe să publice gazeta *Curierul românesc*, de o importanţă deosebită în formarea limbii şi a gustului literar al vremii.

1830 În jurul acestei date cunoaşte pe Young, pe care-l menţionează acum în *Curierul românesc*, şi – probabil – pe Ossian, din care va traduce înainte de 1837 în orice caz.

Apare primul său volum de versuri: *Meditaţii poetice dintr-ale lui A. de la Martin*, în care sunt cuprinse şi primele poezii originale (*Sonet, La anul 1830. Trecutul, Dragele mele umbre, Cântarea dimineţii, La moartea lui Cârlova* etc.).

1831 Publică traducerea piesei *Fanatismul sau Mahomed proorocul* de Voltaire, şi *Regulile sau gramatica poeziei*, traducere şi prelucrare parţială după *Cours de littérature, d'histoire et de philosophie*... de Lévizac şi Moysant, operă eclectică, influenţa-tă de Marmontel, La Harpe, Voltaire.

1833 Ia parte – alături de Câmpineanu, Aristia, Voinescu II, Poenaru, fraţii Goleşti etc. – la înfiinţarea "Societăţii filarmonice", pe care o susţine organizatoric şi băneşte; Societatea milita pentru dezvoltarea literaturii, a artelor şi a teatrului românesc, în care scop înfiinţează şi o şcoală, Şcoala filarmonică, unde Aristia era profesor, iar Heliade director.

1836 În acest an Heliade imaginează pentru prima dată cuprinderea producţiei sale poetice, "care îşi au o legătură întru sine ca să facă un tot" ("*Serafimul şi heruvimul* şi *Visul*).

Tot acum se gândeşte şi la o "colecţie de autori clasici", la care visa încă din 1829; s-ar fi publicat 24 de broşuri pe an (Alfieri, Byron, Homer, Vergiliu, Tasso, Hugo etc.). De aici ies traducerile lui Heliade din Byron.

Apare volumul *Culegeri din scrierile lui I. Eliad de prose şi de poezie.*

Târziu, spre sfârşitul anului, apare primul număr din revista literară *Curier de ambe sexele,* care înlocuieşte publicaţia anterioară a lui Heliade, *Gazeta teatrului naţional* (1835–1836).

1840 Este descoperită conjuraţia lui Mitică Filipescu, care urmărea răsturnarea domnului, şi participanţii sunt arestaţi (printre ei Bălcescu, M. Serghiescu, Eftimie Murgu). Între conjuraţi se aflau şi Gr. Alexandrescu şi Cezar Boliac, motiv în plus ca Heliade, care dezaproba din principiu orice violenţă, să privească cu antipatie mişcarea. Din această cauză, *Căderea dracilor*, poem scris anterior după cum afirmă Heliade, dar publicat abia acum (ulteriorva fi integrat în *Anatolida),* va fi înţeles de contemporani ca o alegorie a evenimentelor: “Mihalache Ghica este arhanghelul Mihailşi noi toţi, “cel închişi şi esilaţi la 1840, demonii trăsniţi de acesta” (C. Boliac).

1844 Publică, în *Curierul românesc*, *Zburătorul*, sub titulatura – evi dent nepotrivită – de “baladă”.

1846 Heliade lansează faimosul său proiect de traduceri, care pre-zintă, după proiectul similar al obscurului profesor francez L. Aimé Martin, cea mai îndrăzneaţă încercare de sistematizare a transpunerii clasicilor universali în româneşte.

1848-1849 Deşi iniţial se ţine departe de pregătirile făcute sub mantia “Asociaţiei literare”, când evenimentele se precipită, Heliade se alătură comitetului revoluţionar (Bălcescu, Rosetti, Ghica, Brătianu, Goleştii, Tell etc.). La 9 iunie Heliade citeşte proclamaţia de la Islaz şi intră în guvernul provizoriu, unde se va opune – în câteva puncte esenţiale – liniei decise a lui Bălcescu. După înăbuşirea revoluţiei, Heliade părăseşte ţara, ajunge în Franţa, la Londra, apoi din nou la Paris, apoi în Grecia, la Constantinopol – unde nu este primit – şi se întoarce în Franţa. În timpul emigraţiei, Heliadepăstrează o atitudine independentă şi ostilă celorlalţi revoluţionari (Bălcescu, Ghica),

începând să pozeze în victimă a intrigilor şi neînţelegerii generale.

1851 Se stabileşte la Chios.

1859 Se întoarce în ţară şi îşi pune candidatura ca deputat, dar nu va fi ales decât în 1864. Începe să publice *Echilibru între antiteze*, opera sa capitală cu caracter filozofic.

1867 Este ales preşedinte al Societăţii Academice Române, viitoarea Academie.

1868 Începe să-şi republice creaţia poetică, revăzută, în *Curs întreg de poezie generală* (patru volume, 1868–1870).

1872 *27 aprilie* Moare Ion Heliade Rădulescu; funeralii grandioase (vorbesc: G. Sion, Hasdeu, C. Exarcu); e înmormântat în curtea bisericii Mavrogheni, de la Şosea.

VERSURI

ORIGINALE

Sonet la anul 1830

Să ne deschiză lan se găteşte
Oviitoare unde intrăm,
Şi pace, drepturi să-ntâmpinăm
Mai dinainte el ne vesteşte.

În faţa porţii und’ aşteptăm
Nădejdea dulce la toţi zâmbeşte;
Epocă nouă ni se zăreşte,
De aci vremea să numărăm.

An rău din urmă trecutul fie,
Relele toate cu dânsul ţie;
Răstrişţea treacă, s-o numim vis.

Unirea, cinstea în români crească,
Dreapta reformă în veci trăiască...
Cheile sună... tot s-a deschis.
[1829]

ELEGIE I

Trecutul

Aură scumpă ce pieptu-mi poartă,
Nume prea dulce ce glăsuiesc.
Şi buza-mi, limba-mi se-nsufleţesc,
Avieţii mele senina soartă!

Soţie bună, îngerul meu,
Tovarăş vecinic, ce-o sfântă lege
Prin vecinici noduri vru să ne lege,
Din doi să facă un singur eu;

Chip ce ca fulger ce-n nor trăieşte
Ş-alt nor d-atinge, atunci pe loc
Repede şarpe luceşte-un foc,
Aprinde, arde tot ce-ntâlneşte;

Astfel, îndată ce s-a ivit,
Luceşte-n minte-mi, mă-nflăcărează,
Prin vine-mi repede circulează
Focul ce m-arde, şi-s fericit.

Cerească, limpede fericire
Ce raiul naşte, dar foarte rar,
L-Adam, la Eva întâiul dar

Ca să cunoască din nemurire!

Eşti fericită, căci te iubesc,
Şi-nflăcărata asta simţire
Este nectarul de îndulcire
Relelor toate ce mă-ntâlnesc.

Te iubesc, scumpă, dar de ce trece
Grabnica vreme iute la zbor?
Ia, şi ne zice că e trecător
Tot, şi-l împinge la mormânt rece.

P-ale ei aripi trecem şi noi;
Pe nesimţite, ah, tinereţea
Zice: *Adio*!... şi bătrâneţea
Ne-arată drumul plin de nevoi.

Trece, dar vezi-o că e-nsemnată
D-amorul nostru, cel neînvins,
Singur e vecinic şi neatins
De stingătoarea-i mână-ntrarmată.

Ici e minutul cel fericit
În care-amorul meu te zăreşte:
“Tinere, – mi zice, d-acum trăieşte
Sub legea singură ce-am sfinţit. ”

Ş-apoi cu binele se strecoară,
Se roagă; aspră, dar, tu-l goneşti;
El cere pieptul, tu îl fereşti...
Şi-ndat’ el inima împresoară.

Ofură! zboară, şi nu-l mai vezi:
Pe loc te pipăi, simţi ce-ţi lipseşte,
O ceri, o cauţi, ea se uneşte
Cu-a mea-mpreună, şi tu oftezi.
Dincoaci eu mâna plin de sfială
Destăinuindu-mă o întinz,
Cer a ta mână, tremur, coprinz,
O strâng, mă strânge ea cu-ndrăzneală.

Şi ochii noştri se rătăcesc,
Aprinşi de flăcări se-ntunecează,
Se las, s-ardică, se luminează;
Tot e tăcere, toate vorbesc.

Inima saltă, pieptul ne bate,
Un foc pătrunde printr-amândoi;
Ascuns nu este nimic în noi,
Şi faptă bună, şi răutate.

Colo vezi lacrimile curgând

Într-o comoară ce le adună
Ca două râuri ce se-mpreună
C-un nume câmpurile-adăpând?

Dincol', o dulce d-amor zâmbire,
Ş-apoi necazurile sosesc:
Drumuri ghimpoase ni se gătesc,
Ceasuri amare de dăspărţire.

Munţi ne desparte, zilele trec
Şi n-au nici pace, nici mângâiere;
Posomorâte duc şi durere,
Grămadă relele se întrec.

Dar iată ceasul de însoţire
Şi necălcatul meu jurământ:
Credinţă, dragoste, crezământ
Jur ţie-n sfânta noastră unire.

Şi-ndată pacinicul Imeneu
Pe capul nostru mâna lui pune,
Şi înţeleptele-i griji şi bune

Însânuieşte în pieptul meu.
Nod şi mai tare dup-asta vine,
Minuturi sfinte sărbătorim:

Cerul ne face părinţi să fim,
Braţele noastre acum sunt pline.

Numele *tată* de două ori
Coboară focul ce-n cer viază,
Ce p-a mea inimă văpăiază
Ca doi puternici flăcăraţi sori.

Doi fii făloasa-mi mână mângâie
Şi strâns la pieptul meu îi lipesc,
Cu ei în braţe cerul slăvesc,
Şi e plăcuta la cer tămâie.

Dar ca luceafărul de apus,
Care cu seara pe cer s-arată
Şi când luceşte, atunci şi-ndată
Zice adio, piere, s-a dus!

Astfel nădejdea-mi cea mângâioasă,
Ce cu-al meu înger îmi răsări,
Atunci apuse când se ivi
În a mea inimă dureroasă.

Înger! cerescul meu serafin!
Ce-mi fuse oare a ta ivire?
Floare sau umbră, vis, nălucire?

Ah! izvor vecinic de lung suspin!

Din cer aicea ai fost o rază?
Cu vro solie ai fost pornit?
(Ca-ntr-al meu suflet cel amorţit
S-aduci căldura?) sau cu vro pază?

Slujba-ţi în grabă ţi-o împlinesti,
Şi-mi dai o vecinică sărutare;
Ţi-ndreptezi zborul făr-aşteptare
Şi iar la postu-ţi drept te opreşti.
.....
Iată-ne, soro, iată-ne dorul,
Omul şi soarta lui ce-ntâlnim;
Folosul este să ne iubim,
Vremea să treacă, să stea amorul.

Ah, şi trec toate, n-aştept şi zbor:
La vânturi frunza cea fugătoare,
În mare unda cea plângătoare,
Omul la moarte mai grăbitor.

Vremea grăbeşte, e călătoare;
P-ale ei aripi grăbim şi noi
La toamna vieţii plină-n nevoi,
La bătrâneţe tremurătoare.

Dar noi nevoia ştim să-nlesnim:
Unde e pace nu e durere,
Dragostea-n sine e mângâiere;
Sosească ceasul, noi ne gătim.
[1830]

ELEGIE II

Dragele mele umbre

Vederea voastră mă-nsufleţeşte,
Umbre mult scumpe ce mă căţaţi,
Şi al meu suflet se linişteşte
Când înainte-i vă arătaţi.
Cât e de dulce a voastr-ivire
La cel ce-aşteaptă în amăgire
L-al nădejdii viclean zâmbit!
Faceţi adesea să se strecoare
Avoastre chipuri şi mă-nfăşoare
Cu vălul nopţii cel liniştit.

Mi-aţi dat fiinţa şi-ntreaga fire,
Părinţi, ce-n miezul zilei-aţi apus;
D-atâtea chinuri, lungă mâhnire,
Al meu trist suflet jăli supus.
Voi uşuraţi-l, umbre-ndrăgite,
Voi din lăcaşuri nelocuite
Pe fericire o îndemnaţi;
P-astă streină faceţi să vie
Necunoscută mult mai mult mie;
Vă rog d-acolo o îndreptaţi.

Lina ta mână mă uşurează,
Tânără maică, şi-nsufleţesc,
Sărutătura-ţi mă înviază

Şi din odihnă-ţi mă-mpărtăşesc.
Asupră-mi ochii tăi aţintează,
Plini de iubire nu lăcrimează;
Peste durere tu ai sărit!
Blând ei revarsă rază cerească;
Ah! p-a mea inimă ei citească,
Focul ei vază cel înmulţit.

Zâmbire plină de mângăiere,
Cât e de dulce când te iveşti!
A fi de tine cu-apropiere
Este viaţa ce dăruieşti...
Ah! auritu-ţi păr fâlfâieşte,
M-atinge, unda-i mă răcoreşte,
Cade p-obrajii-mi cei înfocaţi;
Şi a mea ploaie de lăcrimare
Pe el se varsă cu-mbelşugare...
Ah! cine-mi şterge ochii-nmuiaţi?...

Al meu părinte, ah, ce ivire!
Să vă văz iarăşi eu însoţiţi!
Avoastre pasuri prin ce simţire
Nu se desparte? ah! voi iubiţi?
Şi fericire oare se poate
Fără iubire, ce nalţă toate
Câte de dânsa se-nvrednicesc?
Dumnezeu oare ce este-n sine?
Dragoste, pace, marele bine.
Şi-n cine oare drepţii trăiesc?

Trista ta buză vreo zâmbire
Sau bucurie n-a cunoscut
În câtă vreme în despărţire
Asprimea soartei crud v-a ţinut
Veselă-ţi faţa acum zâmbeşte,
Dragostea, pacea o-nsufleţeşte:
Vălul mâhnirii l-ai sfâşiat!
Ojumătate lipsea din tine
Şi-ntreg că nu eşti simţeai în sine.
Străin, dar iată, te-ai împăcat!

În acea lungă întristăciune,
În acea vreme de tânguit,
Peste durere, amărăciune
Nu cumva, oare, ţi-am grămădit?!...
A!!! o-ngrijire cu voi urmează!
Unire, pace vă îndreptează,
Înger d-aproape străjuitor!
Ochiul de tată nu s-amăgeşte.
Ah! al meu sânge vă însoţeşte!
Virgil1! tu, scumpe fiu ş-al meu dor!

Te-aruncă-n braţe-mi, strâns te lipeşte
Şi luminează-mi sânul cel stins!
Dă-mi sărutare ce bălsămeşte
Inima-mi arsă ce mi-ai aprins.
Amele pasuri ne-ncredinţate,

De sarcin’anilor greuiate,
De al tău reazem tu le-ai lipsit:
Părinţii-mi dară povăţuieşte,
Du-i la lumina ce nu sfinţeşte,
Fii lor tovarăş nedezlipit.

Umbre mult drage!... ah, puţin staţi!
Veniţi adesea, mă cercetaţi:
Ceasul îmi este necunoscut;
Pe lângă mine des vă aflaţi,
Când m-oi desface de acest lut
În braţul vostru să mă luaţi.
[1830]

Cântarea dimineţii

Cântarea dimineţii
Din buzi nevinovate
Cui altui se cuvine,
Puternice Părinte,
Decât ţie a da?

Tu eşti stăpân a toate,
Tu eşti preabunul tată;
Ata putere sfântă
Făptura ţine-ntreagă,
Ne ţine şi pe noi.

În inimă, – n tot omul
Tu ai sădit dreptatea,
Unirea şi frăţia,
Tu conştiinţa scumpă,
Tu bun ce-avem ne-ai dat.

P-aceste saduri sfinte
Răcoritoare ploaie
De adevăr să pice,
Să crească, să dea rodul,
Să fim preafericiţi.

Îndreptătorul lumii,
Tu ai slăvit noroade,
Le-ai dat tu legi preasfinte
Ce ţin aceste saduri;
Slăveşte şi pe noi!

Ş-aceste legi prea drepte
Orice norod le calcă,
Sau care nu le ştie,
Cade, ruini rămâne,
Se face neştiut.

Din slava strămoşească
De am căzut, ne nalţă;

De am uitat unirea
Ce-i întărea în toate,
Acum ne fă uniţi.

Să ştim c-avem dreptate,
Să ştim ce, cine suntem,
Ş-aşa să nu se uite
Onaţie slăvită
Ce-am fost şi ce-am fi noi.

Cu toţii, dară, ţie
Cântăm cântare nouă;
În flacăra unirii
Întindem mâini la tine,
Rugăm să ne-nsoţeşti.

Ne luminează mintea
Să te cunoaştem, bune,
Să ştim că ne eşti tată,
Să te cântăm mai bine,
Ş-aşa să ne-mpăcăm.
[1830]

La moartea lui Cârlova

O, lira mea, suspină! al tău glas plin de jale
În umbră să răsune, să geamă la mormânt:

Cârlova2 nu mai este!!! suspină p-a lui cale
Şi fă să se audă pe aripe de vânt:
“Cârlova nu mai este! şi lira-i a-ncetat! ”

O, tânăr cântăreţe! pasăre trecătoare!
Abia te-ntraripaseşi, abia dulcele-ţi glas
Chema să te audă pe craca săltătoare
Pe călători, şi-ndată, oprindu-le-a lor pas,
Ţintind a lor vedere... tu zbori şi i-ai lăsat!

Tu ai urât o ţară unde puţini ascultă
Sau unde-a ta cântare cu ei nu însoţeşti;
Încă trăind, tu viaţa o petreceai mai multă
Sorbit în armonia a cetelor cereşti,
Unde ostaş d-aicea acol-ai şi grăbit.

Sub tânăra ta mână, degetele-arzătoare,
Acum se-nfiorează liră de serafimi;
Asculţi tu alte imnuri, începi altă cântare
Şi-ndemni tu alţi războinici, vitejii heruvimi,
Şi alt post mai cu slavă ţi-a fost ţie gătit.

Acolo-ţi era locul al tău de moştenire:
Poetul aci este străin şi călător;
Astfel vulturul mândru din nalta sa privire
Parcă ar zice lumii din marele său zbor:
Pământul mi-este leagăn, dar locuiesc în cer.

O, fenomen ce-n veacuri abia când se iveşte,
O, stea care răsare chiar într-al său apus!
Ce fu a ta lucire? Şi ce ne prevesteşte?
Ce înger te întoarce? Ce înger te-a adus?
Şi cum se pun acelea care cu tine pier?

De unde eşti, ascultă jelinda mea cântare,
Vezi lacrima ce pică pe scumpul tău mormânt.
În ceasul după urmă, în cea d-aici plecare
Iubiţii-ţi fără mine, cu cei ce nu mai sânt,
Văzură cum ţi-iei zborul, şi tuciul trist vestea.
.....
Şi eu sunt ca metalul ce plânge după tine,
Prin focuri de durere trecut şi lămurit,
Şi patimile repezi izbind inima-n mine,
Fieştecare scoate un sunet osebit,
Care-astupat mugeşte, se-neacă iar în ea.

Lutoasa mea fiinţă aci se zăboveşte,
Dar eu sunt după tine, pe urmă-ţi te-nsoţesc;
Râvna p-ale ei aripi acolo mă răpeşte
Şi soarta ta cea lesne în veci eu o doresc,
Dar... plumbul datoriei mă trage iară jos.

Cu care legătură afirea mea se-ntină,
Întocmai ca ştejarul adânc rădăcinat?!
Vântul când se răscoală, el geme şi suspină,
Trosneşte şi răstoarnă orice l-a-nconjurat,

Şi tot ce mai rămâne priveşte dureros.

Vai! iată a mea soartă, şi cât de povăroasă!
Iar tu ai fost ca floarea acea primăvăroasă
Ce-o smulge, – o ia zefirul, şi-şi las-al său miros.
[1831]

Serafimul şi heruvimul sau Mângâierea conştiinţei şi mustrarea cugetului

Blând serafim! o, înger! ce este-a ta solie?
Care îţi este slujba? Ce vrei aicea jos?
Pacea vesteşti tu lumii? Pacea aduci tu mie?
Ce flăcări pui în sânu-mi, o, serafim frumos?!
Ochii tăi... e seninul,
Buza ta e zâmbirea,
Faţa ta e blândeţea,
Ca pieptu-ţi nu e crinul;
Dragoste ţi-e privirea,
Totul eşti frumuseţea.

Fiinţa-ţi luminează,
Mărirea te-nconjoară,
Liniştea te-nsoţeşte:
Pasu-ţi de naintează,
Slava-mprejuru-ţi zboară,
Preajma-ţi pace vesteşte.

Frumos serafim! îmi place
La tine a mă uita,
În ochii tăi a căta;
Lumina lor este lină!
În ochi-mi izbeşte plină
Blânda lor, senina pace.

Tu mă înveţi cântarea,
Tu îmi însufli pieptul,
Tu îmi arăţi cărarea
Care merge d-a dreptul
La fiica armoniei.

Lira ta e cerească,
Glasul ei m-aripează,
Fiinţa-mi pământească
În zborul său cutează
La scaunul veciei.

Şi-n somnu-mi, şi aievea fiinţa-ţi mă-nsoţeşte;
Chipu-ţi mi-e faţ-oriunde, în preajma mea el zboară
Din soare se repede, din lună străluceşte,
După pământ se nalţă, din ceruri se coboară.

Pe la fântâni m-aşteaptă, cu unda se răsfrânge,
Cu frunza îmi şopteşte, cu zefirul suspină,

Cu valea îmi răspunde, cu patima mea plânge,
Cu dealul se înalţă, cu câmpul se alină.

Cu floarea se dă-n leagăn, cu iarba undoiază;
Livedea îl arată, dumbrava-l subascunde;
În ziuă şi în noapte, la umbră şi în rază
Nu e nălucă, – mi spune, mă mângâie oriunde.

Durerea mi-o adoarme, lacrima el mi-o şterge,
Şi pe pământ, şi-n ceruri nădejdea mi-o arată.
Cu glasul conştiinţei el înainte-mi merge,
Blând, dulce, vesel; ş-aspru nu l-am văzut vrodată.

Frumoşi îţi sunt ochii! frumoasă ţi-e faţa!
Frumos îţi e zborul, o, înger ceresc!
Şi de-mi este dragă, de-mi place viaţa,
Ed-ast sfânt nesaţiu ca să te privesc.

Fie ca-n veci astfel s-am a ta fiinţă!
Faţa ta să-mi râză până la mormânt,
Ochii-ţi să-mi aprinză supusa-mi credinţă,
Lumina-ţi lucească la slabu-mi cuvânt!

Când va bate ceasul întoarcerii mele,
Când la judecată mă voi arăta
(Momente ce omul le simte mai grele),

Tu ş-atunci, o, înger, dar! mă vei urma!

* * *

Războinice, viteze, heruvim înfocate,
Împlinitor prea straşnic urgiilor cereşti!
Repede înger!

Ochii tăi scânteiază,
Braţul tău e puterea,
Sabia-ţi flăcărează,
Cruntă îţi e vederea,
Faţa ta e fior!
În urmă-ţi e dreptate,
În preajmă-ţi strălucicia;
Glasul tău mă străbate,
Totul eşti vitejia
Şi fulger arzător!

Heruvim! mă-nfiorează
Înmulţita ta vedere,
Mulţii tăi ochi priveghează
Ca singura prevedere.
Eu te văz, şi mă sfiesc.

Inima-mi nu te uraşte,
Tremură l-a ta ivire
Şi-n adâncul ei se naşte

Ofioroasă cinstire,
Un foc arzător, ceresc!

Eu văz în tine pe-mplinitorul
Acelei drepte urgii cereşti,
Eu văz în tine pe păzitorul
Vechii răstrişte cei strămoşeşti.

Astfel al lumii bătrânul Tată
Din pomul vieţii c-a cutezat,
L-a fericirii poartă-ncuiată
Plângea păcatu-i cel neiertat.

Tu-mi opreşti raiul, mi-aduci aminte
Amea greşeală, şi mă-ngrozesc!
Limba ta tace, n-auz cuvinte,
Dar îţi ard ochii, ei îmi vorbesc.

Când viforul se scoală, când cerul se mânie,
Când negura se-ntinde, când norii se-mpletesc,
Când focul şerpuieşte d-a lungul în tărie
Cu fulgerul, atuncea cu groază te privesc.

Când marea se răscoală, volbură-ntărâtată,
Când undele-i muginde se nalţă spumegând,
Fiinţa-mi ca o barcă de cuget spulberată

Pe fieşcare stâncă te vede – amenințând.

Şi când fumegă munţii, vulcanul când turbează,
Când flăcări rotitoare până la ceruri zbor,
Când tremură pământul, văzduhul scânteiază,
Al meu suflet te vede în orice meteor.

Pe orice spăimântează ş-amenință viaţa,
În orice loc de groază, acolo te zăresc:
Ca tunetul ţi-e glasul, ca fulgerul ţi-e faţa!
Fulger în mine trece când ochii-mi te-ntâlnesc!

Viforul bubuie, zboară,
Crivăţul vâjâie, trece,
Tremurul saltă, doboară,
Trăsnetul arde, petrece
Cu cugetul când vii.

Grindina bate, răneşte,
Stingerea pasu-i urmează;
Seceta seacă, sterpează,
Foametea rumpe, răcneşte,
Boalele zbiară, turbează,
Moartea doboară, coseşte
Osânda tu când ţii.

Arată-mi osânda, în veci mă mustrează,
Nu îmi ierta vina câtuşi de puţin;
În a mea viaţă tu mă îndreptează
Când fapte şi gânduri rele mă întin.

Însă când grozavul al meu ceas va bate
Şi când vei da semnul, o, drept heruvim,
Atunci ţi-adu-aminte că tu eşti un frate
Cu-al meu blând şi dulce, frumos serafim.
[1833]

Portret

Coroana pe creştet în veci se-mpleteşte,
În ochii-ţi, seninul cel mai împăcat;
Zâmbetul în buze-ţi vesel străluceşte,
Inima e-n chipu-ţi cel nevinovat.
Decât alte nimfe cu fruntea mai naltă,
Peste ele falnic, făr-a şti, priveşti.
Dulce ca blândeţea, şi blândeţe altă
Tu nu ştii, copilă, că împărăţeşti!

Sânul tău uşure şi blând înveleşte
Inima-ţi, altarul d-un ceresc amor;
Focul lui sub dânsul arde, colcăieşte
Unde, unde-l umflă suspinul în dor.

Ca luna de noapte, ca dânsa de lină,
Frumoasă ca viaţa celui fericit,
Veselă ca ziua de mai prea senină,
Edenul în pieptu-ţi e însânuit!

Zâmbindă ca cerul, ca el trăsnitoare,
Marea-cuviinţă îţi dă al său glas;
Pasul aurorei cei răcoritoare
Emai puţin mândru decât al tău pas.

Ea când se iveşte, noaptea risipeşte;
Şi faţa ta-n sânu-mi gemător, noptos,
Revarsă lumină; nădejdea-mi zâmbeşte,
La inimă-mi vede soare luminos.

Model al virtutei! însăşi fericirea!
Care părinţi astfel te desăvârşesc?
Ochii lor cei tineri îi fură uimirea
Ochilor mei umezi ce-n veci te privesc!

Ce rază de pace sânu-ţi luminează,
Fiică fericită? Ce e ast amor
Care cu privirea-ţi ca o altă rază
Către cer din ochii-ţi îşi ia al său zbor?

Să fii tu nădejdea? să fii tu credinţa?

Sau dragostea însăşi vii să ne arăţi?!
Vorba-ţi însuflată ţi-arată fiinţa,
Fericit amestec astor zeităţi!
[1836]

Adio la anul 1832

Numărând ceasurile.
.....
Douăsprezece! Adio, o, an! Şi ai trecut!
Tu nu mai vii, întocmai ca umbra ce eu plâng!
Adio! întru tine nădejdea m-a vândut.
Pomeniri scumpe multe eu întru tine strâng.

Am plâns, am aflat pace, m-am bucurat, gemut,
Ură, dragoste-n tine, prieteşug, duşmani...
Ah! îngerul meu în tine ca tine l-am pierdut!
Tu mi-ai adus atâtea ce nu mi-au adus ani.

Acuma treci! adio! ş-asupră-mi tu ai tras
Povara ce mă-mpinge unde şi tu te duci.
O! p-a mea frunte câte cugete rânduri trec!!!
Faptele mele-n tine ca semne au rămas,
Tu le păstrezi, şi-n sânu-ţi ele nu sunt năluci.
Fi-vor bune mai multe, sau relele întrec?!
[1836]

Destăinuirea

I

Inima-mi obosită – şi nu de ani, nu încă, –
Griji, datorii, povară pe ea se grămădesc;
Valuri, criveţe-ntr-însa ca-n vulcănoasă stâncă
Izbesc, se-nfrâng cu muget, mai repezi năvălesc.

Pe la-nceputul verii vifore prea geroase
Asupră-i se răscoală s-o-ngheţe-aci pe loc,
Sângele-mi să-l închege, ce-n unde spumegoase
Prin vine-mi se repede; dar ea e toat-un foc!

Un foc! şi ca acela ce arde-ntr-o câmpie
Albită de troiene şi toată-n vijelie,
Ce arde ca să arză, de vânturi spulberat,

Arsura e într-însul, care îl mistuieşte,
Şi nimeni nici d-aproape de el nu se-ncălzeşte;
Lumina-i face groază şi celui îngheţat.

II

S-o face el cenuşă? vreun pârjol v-aduce?
Nu ştiu... Dar a lui urmă neştearsă-n veci va fi
Şi oricând călătorul pasul p-aci-şi va duce,

Oprindu-s-o să zică: “Odat-a ars aci. ”

Ah! fie-n veci ca focu-mi să n-aibă vreun nume,
Străin şi rece fie oricând aicea jos,
Şi fără să-l cunoască, sa-l vază veacuri, lume
Ca meteor de groază, comet prea fioros!

Fără să-i ştie drumul şi d-unde oare vine,
Dincolo el de faţă să se vedească bine
Ş-acolo să m-arate şi eu cine am fost.
Fi-mi-va el spre osândă? Fi-mi-va spre răsplătire?
Dragoste e fiinţa-i, rază de nemurire,
Fala vieţii mele şi însuşi al meu post.

III

Sub degete-mi răsună, liră, te-nfiorează,
Spune ce e poetul în ast loc osândit,
Cum el dintr-însul raiul oriunde-nfiinţează
Şi-şi face fericirea din bine-nchipuit.

Când cântă el, s-aude, veacurile răsună; .
Când se închină, cerul el îl coboară jos;
Dragostea lui e flăcări şi ura lui detună,
Blândeţea-i e seninul acel mai luminos.

Ferice de acela pe care el slăveşte!
La nemurire zboară, ce el i-o pregăteşte;
În buza lui e slava ce duhu-i şi-a croit;
În mână-i e cununa ce-n veci stă înverzită,
În pieptu-i e altarul pe care e slăvită
Aleasa frumuseţe ce el a-nvrednicit.

IV

Cerul e al meu templu şi singura-nchinare,
Seninul lui e semnul prin care îl slăvesc;
Prin albăstruia-i faţă se-nsufl-a mea cântare,
Luceferii lui raze de viaţă-mi răspândesc.

Acolo e nădejdea-mi ce-n veci ea îmi zâmbeşte,
D-acolo aştept roua, balsam mântuitor;
Aci a mea trufie se-nchină, se smereşte,
Şi înainte-i taină nu este al meu dor.

Muza-mi se umileşte, lira-mi abia suspină,
Geniu-şi pierde zborul şi fruntea-mi se înclină;
Din versuri îndrăzneala cu totul a lipsit.

Inima-mi în tăcere aşteaptă-n mărmurire
Rază de mângâiere l-a sa destăinuire...

Eceasul închinării! şi... omul stă smerit,
[1836]

Visul

I

Oaltă auroră în sufletu-mi luceşte,
Rază necunoscută d-a altor lumi ziori;
Ochii mi se deschide, şi-n ochii mei zâmbeşte
Ziua zilelor noastre, vecii netrecători.

Veacurile, viaţa-mi ca nopţi se strecurară,
Şi-ncovoiat pe groapa-mi o văz că s-a deschis
Şi-mi face loc printr-însa să trec preste hotară –
Epoarta veciniciei!... şi mă deştept din vis!

Fruntea-mi albită toată către pământ se lasă,
Braţele-mi rezemate toiagul meu apasă;
Iar sufletu-mi se-ntoarce şi cată înapoi...
O, zile! sau ce nume vouă vi se cuvine?...
Dar aţi trecut! ce trece mai mult el nu mai vine.
Era mai dinainte să vă întreb pe voi.

II

Ce noapte variată! ce groaznică vedere!
Stai! Îmi aduc aminte: în vis eu mă făceam
C-aş fi fost prunc, îmi pare, şi fără griji, durere,
În casa părintească cu grijă mă creşteam.

Trei fraţi ce avusesem părinţii mei pierdură
Şi rămăsesem singur cu-al lor fierbinte dor;
Trei fii creştea în mine tânăra lor căldură
Şi le zâmbea în mine toată nădejdea lor.

La vârsta mea, în chipu-mi c-o lungă suspinare
Ei se uita, şi-n ele afla asemănare
Acelor umbre scumpe ce ne-ncetat vedea.

Eu nu ştiam necazul, nu cunoşteam mâhnire,
Lipsa mi-era străină, ş-orice nenorocire;
În braţul îngrijirii răul nu îndrăznea.

III

Dar visu-şi schimbă faţa, se prefăcură toate
Şi parcă de când lumea părinţi nu am avut;
Simţii cruzimea soartei în recea străinătate
Şi mă văzui în lume pustiu, necunoscut.

Ai mei mă părăsiră; p-a mea copilărie
Grijile dau năvală, nevoia cunoscui;
Se veştezi pe faţa-mi oricare bucurie
Ş-orice amar al vieţii până în fund băui.

În voile-ntâmplării, întru a mea sudoare
Îmi câştigam o hrană abia-ndestulătoare,
Împins de vântul soartei sub cer fără senin,

Fără nici o povaţă şi făr-adăpostire
În voia-mi ne-ndrăzneaţă şi fără îngrijire.
Cât e de crud să te-afli între ai tăi străin!

IV

Dar un năluc urmează, şi visu-şi schimbă faţa.
Mă pomenii în drumu-mi tovarăş că aveam:
Pare că mă-nsurasem, ş-amara mea viaţă
Cu o fiinţă dragă părtaş o îndulceam.

Cât o iubeam! şi câtă simţeam eu fericire!
Eu o vedeam un înger chiar într-adins venit,
Nedezlipit tovarăş l-a mea nenorocire,
Ca să aducă pacea în sufletu-mi mâhnit.

Ce bunuri eu printr-însa, ce mulţumiri plăcute
Şi ce simţiri fierbinte, plăceri necunoscute
În dragostele noastre din zi în zi vedeam!

Prin ea mă făcui tată; simţirea-mi adormită
Se deşteptă l-ast nume; fiinţa-mi înmulţită
Se revie de focul prin care eu trăiam.

V

Visu-şi mai ţinea şirul, dar cu ceva schimbare.
Şi se făcea că traiu-mi ceva se mai lesni;
Vedeam în a mea casă bogata-ndestulare
Şi-n preajma mea mulţime de lume-a se hrăni.

Mulţime de mijloace acum mi se-nlesniră,
Drumuri deosebite acum mi s-au deschis,
Şi bunătăţi, păcate, amestec se-nmulţiră,
Şi mângâieri, şi chinuri mă zvârcolea în vis.
Pe câmpul norocirii objetele în sfadă,
Spini, flori, verdeaţ-amestec se-nfăţişa grămadă,
Cuvânt, vedere, cuget... în tot mă rătăceam.

Plecam pe cărări netezi şi foarte-ntortoiate;
Stam să-mi mai iau odihnă, şi gânduri mestecate
Mă îndrepta-n picioare, m-oprea... şi iar porneam.

VI

Dar visu-şi schimbă faţa, şi iarăşi lângă mine
Văzui acea fiinţă ce-atâta o iubeam.
Dar ce fel de schimb magic la ochii mei îmi vine!
P-acea fiinţă scumpă eu n-o mai cunoşteam.

Pare că era rece l-adânca mea durere;
O, taină-ngrozitoare, abia îmi răspundea!
Căutături fatale avea a ei vedere,
Şi când vorbea, ca trăsnet în sufletu-mi izbea.

Ca cugetul, ca umbra era nedezlipită,
Vrăjmaşă pe odihna-mi era neîmblânzită;
Zicea că mă iubeşte, şi-n dragoste-i turba.

Ura-i îmi era pace şi dragostea-i osândă,
Rece-ntr-a ei mânie şi foc când era blândă;
Ce-amestec şi într-însa, şi-n mine volbura!

Eu o iubeam, – o groază mă trăgea înapoi;
Ea era a mea viaţă! şi ce viaţă-ngrozitoare!
Voiam... Dar pentru mine nu era voi,
Vream s-o urăsc... mi-era o muncă-omorâtoare.

Îmi imputa vini ce nu le aveam;
Aşteptam osândă la orice faptă mare;
Eram bănuit chiar când mă smeream,
Ş-apoi, împăcată, era iertătoare.

Spaima în mine intrase,
Bănuiala mă cuprinsese,
Sufletul mi se-ngheţase,
Cugete rânduri neînţelese
Prin minte-mi repede vâjia.

Un chin, un iad, o muncă era a mea viaţă,
Demonul geloziei turbat mă sfâşia;
Veninul din rărunchii-i în veci mă otrăvea,
Năpastea îndrăcită rânjea pe a lui faţă.

În veci fără de moarte;
În veci se omora,
Se-ncolăcea în toarte
Şi-n veci mă blestema.

VII

Atunci eu lângă mine văzui două fiinţe
Nevinovate, – ntocmai aşa precum eram;
Lor le era ocară a mele suferinţe,

Şi la acea năpaste mai rău mă chinuiam.

În veci a lor necinste mie mi-era durere
Şi-n veci fără de voia-mi eu le eram fatal;
Însă tovărăşia mi-era o mângâiere
În muncile-mi schimbate în locul infernal.
Prieteşug în mine curat se-nsânuieşte,
Şi locul de osândă nu mă mai îngrozeşte,
Un rai îmi era însuşi al închisorii sân.

Dragostea ce se naşte în muncile robiri,
Prieten din necazuri, părtaş nenorocirii,
Sunt însăşi curăţia, şi vecinice rămân.

Îmi era drage aste fiinţe,
Îmi era scumpă a lor vedere;
Mi-era un balsam l-a mea durere;
Cele din ceruri dulci cunoştinţe
Era mai slabe decât a mea.

Trăiam în ele, ş-a mea viaţă
Mi-era nădejde şi fericire;
Dumnezeu însuşi şi omenire
Slăveam fanatic în a lor faţă,
Ş-a mea-nchinare mă fericea.

Raiul credinţei, acel ferice,
Binele-acela fără de nume,
Acea viaţă din ceea lume
Care nădejdea în fund ne zice,
Toate prin ele eu le visam.

Acea din ceruri sfântă căldură,
Dragostea însăşi, blânda credinţă
Pusese-n mine a for fiinţă
Şi a lor faguri într-a mea gură,
Şi al lor nume eu răsuflam.
Inima-mi toată în înfocare
Vulcanul Etna însuşi era,
Insulă-n valuri statornic sta
În viforoasa, muginda mare,
Unde-acel nume era înscris.

A lor fiinţe se prefăcură
Una-ntr-un dulce, blând serafim,
Alta c-o sfântă, repede-arsură,
În paznic straşnic, bun heruvim.

Unul d-aproape era-mpăcare
Şi mângâiere la ce lucram;
Alta de cuget sfântă mustrare
Îmi zicea vina şi mă-ndreptam.

Geniuri două mântuitoare
Amea visare le-nfăţişa;
Aminţii mele sfătuitoare,
Ele în viaţă mă îndrepta.

Astfel gândirea-mi cea adâncată
În visu-mi dulce mi le forma;
Dar o schimbare neaşteptată
Goni nălucul ce mă-nşela.

VIII

În sfântul meu nesaţiu, delirul meu cel mare,
Pe dragile fiinţe ardeam să le privesc,
Şi s-aprindea în mine o naltă înfocare
De ele să m-apropii şi dorul să-mi vădesc.
Ele fugeau de mine şi-n veci mi-erau de faţă,
În veci eu după ele eram neobosit;
În goan-ostenitoare ele mi-erau povaţă,
Dar să le-ajung vrodată în veci mi-a fost oprit.

Fantome de nădejde, fiinţe-aeriene
Şi fără de amestec cu cele pământene!
Cu mintea-mi cea hrăpită semeţ mă-ntraripam.

Ele zâmbeau la râvna-mi şi-mi imputa-ndrăzneala,

Poruncitorul deget îmi arăta greşala.
Nebun d-a mea ruşine, mai repede zburam.

IX

Dar fără veste-odată un trăsnet şerpuieşte
Răsăr, şi lângă mine văz mort unul din fii.
Eu mă deştept de cuget! şi cugetu-mi vorbeşte:
“Opreşte, îndrăzneşte! la muma lor să vii. ”

O văz iar lângă mine, galbenă, veştezită;
Ea nu era schimbată, ci eu m-am fost schimbat;
În inima-mi rebelă o ură umilită
P-ascuns se furişase ş-adânc s-a fost cuibat.

O vină-n veci aduce o vină şi mai mare,
Ş-o patimă pe alta şi mai sfâşietoare,
Ş-a lor navală este şiroi pustiitor.

Iar omu-n întuneric pipăie, şovăieşte;
Râpa e sub picioare, omul se prăvăleşte.
Astfel păcatul este viclean ş-amăgitor!

X

Mă pomenii în casă-mi, şi visu-şi schimbă faţa,
În sânul casei mele eu mă vedeam străin:
Tot nu ţinea de mine, şi însăşi a mea viaţă.
Rece, fierbinte-n toate, totul mi-era un chin.

Voiam să-mi vin în sine-mi din lunga-mi rătăcire;
Cerui să-mi văz copiii; dar nu erau mai mult.
Un dor fără de moarte izbi a mea simţire
Şi numele de tată eu îngânat l-ascult.

Alte fiinţe scumpe văzui pe lângă mine,
Al lor zâmbet la rana-mi făcea un mare bine,
Ş-ast schimb de mângâiere mai rău mă sfâşia.

Parcă simţeam în mine o slabă bucurie,
Dar cugetu-mi pierduse tânăra-i curăţie,
Pacea cea veche-n sânu-mi mai mult nu locuia.

XI

Voiam să-mi sparg veninul, să uit cele trecute;
Munca îmi era dragă, ca uriaş munceam;
Roduri scotea-nsutite puterile-mi pierdute:
Folosul l-aveau alţii, eu lipsa dobândeam.

Petreccri înţelepte, aflări ingenioase
Mintea-mi prea obosită grămadă izvodea,
Ş-a tristului meu suflet icoane credincioase
Isprăvi avea destule, dar şir nu mai ţinea.
Lumea se învăţase să m-aibă pentru sine,
Şi orice obosire sau muncă pentru mine
Mi-era o mare vină –şi aspru m-osândea!
Mi-era păcat de moarte oricare slăbiciune
Şi fapte-obicinuite oricare fapte bune;
Un rob străini şi rude al lor mă socotea.

XII

Dar visu-şi schimbă faţa. Cu cruda a mea soartă
Pare că mă-mpăcasem ş-odată iar văzui
Pe heruvimu-acela l-a fericirii poartă,
Schimbat în negru înger, şi nu-l mai cunoscui.

Ce spaimă de-ntuneric! ce iazmă-ngrozitoare!
Viclean ascuns, făţarnic, împeliţat Satan.
Un duh semeţ de vrajbă, turbat de răzbunare!
Şarpe îi era limba, pe cinstea mea duşman!

În faptele-i spurcate era însuşi păcatul,
Sub mască de virtute vedeai pe vinovatul;
În veci dup-ale sale şi umbra-i bănuia.

Ardea să-l crează lumea de cinste, curăţie,
Şi lumea-l vedea-ntocmai ocară, viclenie;
Şi când afla că-l ştie, atuncea se-ndrăcea.

XIII

Parcă era femeie... trăsuri amestecate
Se gâlcevea pe faţa-i de nevoiaş bărbat:
Lungă, lungă, subţire şi oase înşirate,
Osprintenă momâie forma grozavu-i stat.
Ochii îi erau negri ş-un foc în ei de sânge,
Sub ei un nas 1ung, groaznic umfla fatale nări;
Gura-i, un iad de largă, voia cochet a strânge;
Scălâmbu era-n faţa-i, în trupu-i, în mişcări.

Galbenă şi uscată faţa-i cea lunguiată,
Până la urechi buza-i d-ocară-nveninată,
Un rumen de strigoaică în veci se-mprumuta.

Picioare de insectă ce foametea vesteşte,
În veci nesăţioasă cu cinstea se hrăneşte
De la străin şi rude, făr-a putea-o da.

XIV

Visu-şi mai ţinea şirul, dar cu ceva schimbare;
Ş-ast înger de-ntuneric în veci mă ispitea,
Spion faptelor mele ardea de răzbunare
Şi-n tribunalul lumii pârâş mă osândea!

O sfântă hotărâre m-armă întru putere
Să rabd astă ispită. Dar, Doamne! ce văzui?
Ast duh de răzvrătire era însuşi muiere,
Şi nici o deosebire de drac nu cunoscui!

Sa aibi în veci de faţă o singură idee!
Să ştii că a ta taină e-n mână de femeie,
Şi ea să te supuie în spate-a o purta!
Adevărat uşure, n-aveam vreo povară;
Dar greu e s-aibi asupră-ţi femeia cea uşoară
Şi-n voile-i vrodată să nu poţi a intra!

XV

Aduse întâmplarea şi visu-şi schimbă faţa;
Taina-mi nu mai fu taină, povara scuturai;
Pare că eram slobod, voii să-mi schimb viaţa,
Dar nici o fericire mai mult nu mai aflai.

În oricare-a mea faptă eu n-aveam mângâiere,
În oricare prieten aflam ascuns vrăjmaş,
În orice om o spaimă, în mine o durere,
Ovecinică osândă chiar într-al meu lăcaş.

Urâsem omenirea în câţi îi cunoscusem
Şi mi-era drag tot omul pe care nu-l văzusem,
Şi decât toţi pe mine mai mult mă osândeam.

Mă învăţasem vina ca să mi-o dau tot mie;
Ast obicei cu lumea m-avea întru frăţie
Ş-apururea cu mine făcea de mă-nvrăjbeam.

XVI

Trecutul pentru mine ştersese-orice părere
Şi orice suvenire adânc mă sfâşia,
Iar viitorul groaznic îmi prevestea durere;
Nădejdea mă urâse, încât nici m-amăgea.
Vream să desfac cu lumea oricare legătură,
Să fiu slobod în toate, să fiu numai al meu,
Dar mă ţinea într-însa o singură făptură
Ce-mi răsfrângea în lume pe însuşi Dumnezeu.

Taina aceasta vecinic la om nu va fi zisă:
În inima-mi zdrobită în flăcări este scrisă,

Ce şi a ei ţărână în veci o va-ncălzi;

E scrisă într-o limbă aci necunoscută
Pe inima-mi ce geme şi care-n veci e mută,
Şi singur numai mie mi-e dat a o citi.

XVII

Lumea îmi era dragă; privata mea viaţă,
Când veselă, când tristă, într-însa petreceam;
Dar perspectiva lumii îşi pierde a ei faţă
Privind-o de aproape precum eu o priveam.

Amestecu-ntre oameni te-neacă de-mbulzire
Şi dacă de la dânşii nu iei vinile lor,
Silit a-ntoarce răul l-a lor nedreptăţire;
Dar paza personală te face bănuitor.

Şi rea e bănuiala! un vierme al vieţii
Ce n-ascultă cuvântul, nici liniştea poveţii!
Omul supus la dânsa în veci e ticălos.

Greşita cugetare ce-aduce fericirea
N-o schimb pe adevărul ce-mi stinge nălucirea,
Ş-un ideal ferice mi-l surpă de tot jos.

Pe aripile vremii zbura ş-a mea viaţă,
Cu vârst-a mele patimi păşind se potolea;
Dar viţiul spre seară creşte de dimineaţă,
Şi viţiurile mele cu vârsta se mărea.

Ce n-aş fi dat să-ntâmipin ştiinţa bărbăţiei,
Să-mi lumineze viaţa tovarăşă deplin
Cu-ncrederea aceea a nevinovăţiei
Şi al copilărie-mi blândul acel senin!

Râvna mi se stinsese, în toate eram rece,
Primejdie ori pace ştiam că-n rându-i trece.
A fi rău mi-era silă, şi bun – din obicei.

Întreaga fericire, cereasca-mpărăţie,
Au câştigat-o pruncii ş-a minţii sărăcie;
Acum, spre umbra morţii, acea făclie cei.

XIX

Dar o lumină sfântă la ochii mei îmi vine,
Ascunsuri se descoper la slabele-mi vederi;
În slavă-i adevărul s-aşază lângă mine;
Visul îşi schimbă faţa, şi nu mai văz păreri.

În aste adevăruri văz o vicleană spaimă
Care din iad ieşise atât a m-amăgi,
Care c-o nepătrunsă şi-ngrozitoare taină
Atâta fără preget în veci mă ispiti.

În urmă ca o groază la faţă se schimbase.
Şi toat-asemănarea în iazmă îşi luase
Trufaşului acela bun paznic heruvim.

Ce groaznică ispită! ce-ndemnuri vinovate!
Dar recunosc în urmă p-adevăratul frate
Frumosului meu, blândul şi dulce serafim.

XX

Oaltă aurora în sufletu-mi luceşte,
Rază necunoscută d-a altor lumi ziori;
Ochii mi se deschide, şi-n ochii mei zâmbeşte
Ziua zilelor noastre, vecii netrecători.

Veacurile, viaţa-mi ca nopţi se strecurară,
Şi-ncovoiat pe groapa-mi, o văz că s-a deschis
Şi-mi face loc printr-însa să trec preste hotară.
Epoarta veciniciei!... şi mă deştept din vis!

Fruntea-mi albită toată către pământ se lasă,
Braţele-mi rezemate toiagul meu apasă,
Iar sufletu-mi se-ntoarce şi cată înapoi...

O, zile! sau ce nume vouă vi se cuvine?
Dar aţi trecut! ce trece mai mult el nu mai vine.
Era mai dinainte să vă întreb pe voi.
[1836]

O noapte pe ruinele Târgovişţii

Soarele după dealuri mai străluceşte încă,
Razele-i rubinoase vestesc al lui apus,
Şi seara, pânditoare sub fiecare stâncă,
Cu-ncet şi-ntinde umbra cutezătoare-n sus.

Muntele al său creştet şi-nalţă şi priveşte
Linul cobor ai zilei, tainicul ei sfinţit,
Şi raza cea din urmă pe fruntea lui izbeşte,
Ce mândră ţine faţă cu cerul cel roşit.

Vântul de seară suflă şi frunza-nfiorează,
Roua seninul varsă verdeaţa re-nviind;
Dealurile-n cunună câmpia-ncoronează
Şi râul p-a lui cale şopteşte şerpuind.

P-a dealului sprânceană, pe fruntea-i cea râpoasă,
Ocetăţuie veche, lăcaş religios3,

Păstrează suvenirea d-o noapte sângeroasă
Ce mult s-asemănează cu sânu-mi cel noptos.

Astfel într-al meu suflet se nalţ-a mea credinţă,
P-a patimilor râpă ca monument s-a pus
Şi-mi ţine şovăinda, clătita mea fiinţă
L-a vieţii-mi viforoase prea liniştit apus.

Soarele-acum sfinţeşte şi noaptea-naintează,
Cu-ncetu-şi cârmuieşte carul cel aburos;
Mii de lumini în preajmă-i, pe frunte-i scânteiază,
Ş-acuma îşi întinde vălul de abanos.

Ochii-mi în mărmurire se uită la vecie,
Din stea în stea se plimbă, în orice stea citesc;
Sufletu-mi s-aripează şi zboară în tărie,
Se scaldă în lumina eterului ceresc.

D-acolo se întoarce şi-n sânu-mi se aşază –
Tăcere, întuneric în preajma mea domnesc!
Natura toată doarme, fiinţa-mi priveghează
Dasupra pe ruine mormântul strămoşesc.

Un rece vânt se simte c-a morţii răsuflare,
Pe piatra cea-nverzită şuieră trecător;
Ca viaţa se revarsă o mută-nfiorare,

Pustiul se însuflă d-un duh încântător.

Tot este viu în preajmă-mi: frunza pe zid şopteşte,
Iarba pe muşchi întreabă: “Aici cine m-a pus? ”
Zidul ca o fantomă dasupră-mi se lăţeşte,
Ca uriaş la spate-mi turnul se nalţă-n sus.

La locul lor stau toate, ca moartea neclintite,
Gata să năvălească; umbrele mă-nconjur,
Trec şi retrec, se primblă asupră-mi pironite;
Pasări de noapte cobe fâlfâie împrejur.
.....
Eu n-am venit, o, umbre, să tulbur pacea noastră,
Fiinţa-mi rătăcită aleargă între voi;
Este ş-a mea odihnă sălăşluirea voastră:
Eu sunt însumi o umbră împinsă de nevoi.

Sunt de al vostru sânge, braţu-mi nu se armează
D-acea armă slăvită ce voi aţi mânuit;
Muza-mi a voastre fapte la umbră cercetează
Ş-a voastră pomenire pana-mi a consfinţit.

Eu cânt în miezul nopţii a voastre biruinţe,
Eu pe mormântul vostru laure împletesc;
Izbânzi, fapte viteje, războinice dorinţe
Recomandez eu lumii, l-ai voştri fii vestesc.

Câmpia îmi arată slăvitele războaie
Şi câte biruinţe pe dealuri s-au serbat;
Râul în treacăt spune ca cât sânge şiroaie
În vremile trecute unda-i a purpurat.

Aci îmi stau de faţă eroii României
Din Câmpulung, din Argeş, din Iaşi, din Bucureşti,
De la Traian şi Negru, martiri ai vitejiei,
Până la împilarea trufiei strămoşeşti.

Ici glasul: Radu Negru! peste Carpaţi răsună;
Viteazu-şi pune tronul în locul strămoşesc;
Orice român în preajmă-i sub steagu-i se adună
Şi-şi apără pământul cu braţ, duh românesc.

În capul unei armii Mircea viteaz răcneşte,
Însuflă bărbăţia românilor soldaţi;
Alui Murat trufie învingător smereşte,
Şi locul este slobod din Istru la Carpaţi.
Balcanul până-n poale-i văzu pe fiii Lunii
Bătuţi, goniţi, nemernici, scăpare a căta;
Dunărea este martor de preţul al cununii
Ce fiii României ştiură a lua.
D-aici văz în Moldova toată slava română
Are-nvia sub Ştefan şi ai vechimii ani
Iarăşi a se întoarce; a vitejiei hrană
Sub el îmbărbătează a-nvinge pe tirani.

P-a Neamţului cetate eu văz o eroină[4],
Moldoveană în toate, spartană l-al său-dor,
Certând nemernicia la moldovean străină,
Zicându-i ca să moară ori vie-nvingător.
Aci Mihai cel Mare deşteaptă bărbăţia,
Steagurile destinse slobode fâlfâiesc;
Sub dânsele el cheamă pe toată România,
Şi trâmbiţa răsună, vitejii se-nmulţesc.
Buzeştii comandează, tătarilor e spaimă.
Hanul l-a lor picioare muşcă ţărâna jos[5].
Calofirescul arde d-a lor vitează faimă,
Şi braţul lui împumnă fierul şi mai vânos.
De glasul cel râzboinic altarul se despică,
Din sânu-i vitejia e foc mistuitor.
Farcaş[6] într-însul arde, sfânt crucea sa ridică:
Ecomandir de arme, păstor răzbunător.

Paşa cu barba lungă spre fugă comandează,
Fierosul Manaf pierde orice curaj barbar;
Arabul beat de sânge în lanţ acum turbează;
E plin câmpul bătăii de cruntul ianicear,

Dunărea e mormântul taberii musulmane,
Crucea în triumf zboară, Hristos e răzbunat;
Românul este spaimă trufiei otomane:
Cel hotărât la cruce în veci a triumfat.

Peste Carpaţi acuma vulturul român zboară,

D-aicea spre Moldova îşi ia falnicul zbor:
Două capete are7, cu patru ochi măsoară,
E-n toată România acum poruncitor.
.....
O, ziduri! rămăşiţă din slava strămoşească!
O, turn! de unde ochiul de mii de ori văzu
Biruinţa să zboare p-oştirea românească,
În muta voastră şoaptă câte-mi vorbiţi acu!
Muşchiul acesta verde ce vremea-l grămădeşte,
Aste ierburi sălbatici ce în pustiuri cresc,
La inima gemândă sunt laure ce creşte,
Deşteaptă bărbăţia; din ochi robii vorbesc.

Vitejilor războinici! frunza când vă suspină
Şi când astupat geme vântul prin boltituri,
Este al vostru nume ce ca o undă lină
Murmuie, se strecoară prin aste crăpături.
.....
Dar ce glas întrerupe astă tăcere sfântă!
Eglasul cucuvaii ce plânge al său dor.
Ăsta este poetul? p-al vostru mormânt cântă
Acest fiu al pustiei?... O, glas prea cobitor!
Ce-mi spui d-a noastră soartă? vaietul ce nu-ţi tace?
Ca ce fel de restrişte? ca ce fel de nevoi?
Corbul nu este vultur? ce nu mă laşi în pace?
Plângi numai pentru tine, nu plânge pentru noi!
.....
Fatala presimţire acum mă părăseşte,
Dar vai! eu ca şi tine sunt slab, neputincios;
Glasu-mi nu-mbărbătează, poate şi el cobeşte,

Sau plânge slava veche, şi plânge dureros.

Ss! Clopotul s-aude! Eceasul de pe urmă?
Îngerul pocăinţei cu ast d-aramă glas
Cheamă la rugăciune pe rătăcita turmă.
Natura se deşteaptă, visurile mă las.
Roşeşte răsăritul, muntele rubinează,
Îngânat printre aburi dealurile verzesc;
Râul adapă câmpul ce roua însmăltează,
Răcoarea dă viaţă şi stelele albesc.

Turme, cai, dobitoace la apă se coboară,
Clopote bat, se scutur, cu-al dimineţii zvon;
La vâjâitul morii undele se-nfăşoară,
Deschis e ochiul zilei acum pe orizon.
[1836]

Odă asupra aniversării de 2 sept. 1829

I

Veacurile şi anii se nasc, trec, se strecoară,
Se duc cu-acele zile ce s-au aflat privind
Alumii încroire şi au văzut, fecioară,
Din mâna celui vecinic natur-abia ieşind;
Dar tu, zi augustă, născuşi întru mărire,
Stătuşi cu mare slavă, şi-n slav-a ta sfinţire
Lumii celei uimite zâmbind îi arătă
Că treci, dar pomenirea-ţi în veci nu se va şterge.

Şi va umplea pământul, şi ne-ncetat va merge
Din om, din loc, din veacuri aşa cum răsună.
II
Stăpânul veciniciei, în fapta sa cea mare,
Când soarta din voinţă-i pe univers a pus,
D-atunci tu hotărâtă ai fost întru păstrare
În sânul acel tainic vecilor făr’apus,
Ca să răsari odată cinste la omenire
Şi a creştinătăţii prescrisa împlinire,
Drepturi de ani pierdute noroadelor a da.
Ata ivire fuse la cer îndestulare
Şi pe pământ îl puse în vecinică mirare.
Trecuşi, dar niciodată noi nu te vom uita.
III
Trufaşa-ţi auroră, eu fruntea-ncoronată,
În mână cu măslinul, în slavă nainta,
Ş-o nouă sărbătoare, în tabără cântată,
Din cerul cel prea rumen pământului vestea.
Nainte de ivire-ţi, ca zâmbetul nădejdii,
În inime viteze ce-au înfruntat primejdii,
Tu ca un foc în ele luceai dumnezeit.
De mii de ori răsară soarele şi sfinţească,
Căci dulcea ta lumină în veci o să lucească
În sânul omenirii ce tu ai slobozit.
IV
Iadul jurat osândei, din vecinica urgie,
Scrâşnindele lui furii din sânu-i a suflat;
Ş-a lui prea credincioasă, prea draga-i tiranie,
Fatal, repede înger, pământu-a-nconjurat.
Aei urmă-n tot locul rămase însemnată;
Dar aţintat străbate, ochiu-i zavisnic cată,

Ocheşte şi alege al luminării loc.
Amar zâmbeşte, sună fiarele-apăsătoare,
Pune-un picior statornic, gheara-i omorâtoare
Sugrumă, desfrânează, doboară, pune foc.
V
Anii posomorârii, robiei-ndelungate,
Gemete, jertfe, sângiuri întins îţi vor descri;
Eu cânt a ta ivire, faptele lăudate,
Slăvesc eu slobozirea ce-n tine răsări.
Vitejii Miezii-nopţii ai lor ochi aţintară
Pe drumul unde dreptul şi crucea le-arătară
Şi p-aripile slavei aicea au zburat.
Cu-al lor de martir sânge, cu braţul plin de fală,
Au înecat ei iazma şi spaima infernală,
Şi tu lumii cu pacea în mâini te-ai arătat.
VI
Grecii, ce detunară cu jugul şi robia,
Pe fruntea ta-nsemnată citiră soarta lor;
Românul, ce pierduse şi drept, şi datoria,
În zâmbetul tău vede p-al său apărător;
Serbia-n el cunoaşte patria, Dumnezeul;
Tu ai deschis Bosforul şi tu nalţi caduceul
Ca să vestească lumii comerciul cel bogat.
O, fiică îndurării d-acea cerească rază!
Spune-mi: îţi era rândul ca lumea să te vază,
Sau te-a grăbit acela creştinul împărat?
VII
Românul ajunsese a moliciunii pradă,
Braţurile ce veacuri au apărat ast loc
De tot afemeiase acea vrăjmaşă sfadă,
Şi armele pierdură mântuitorul foc.

Stinse de strălucire, cuprinse de rugină,
Unealtă vicleniei, arma mână străină,
Şi pământeanu-ajunse străin şi călător.
A! să lăsăm uitării pe cei ce se-ntrecură
Să unelteasc㠄 răul... iată-i! trecând, trecură
Ca visurile nopţii, ca pomenirea lor.

VIII

Fiinţa ta deşteaptă a noastră tinerime
Şi face să s-auză acel războinic glas;
Pe ea vechile steaguri destinde cu mărime
Ş-ostaşii cei prea tineri păşesc cu mândru pas.
Hotarul ce natura ne-a pus spre apărare
Şi peste care sila trecu întru călcare
Tu ni-l întorci şi iară la loc tu îl strămuţi.
O, zi rară, ce-n veacuri cu anevoie vine!
Din ceruri mângâierea să fie ea ca tine.
Sau tu ale ei feţe viind te împrumuţi?

IX

Când semnul judecăţii va trâmbiţa mărire,
Când vremea se va strânge din vecinicul său zbor,
Când veacurile-ntoarse şi stând în mărmurire
Destinse vor răspunde l-al lor judecător
Ş-orice minut atuncea va fi în cercetare,
Zi ce renaşti noroade, spune-mi: atunci pe care
Vei arăta-mplinirea astor voinţi cereşti?
Păstrează al lui nume-n tine cu cinstire
Celui ce-a-nvins noroade cu-a sa milostivire
Şi ale sale fapte cu fală să vesteşti.

X

Te cânt eu în toţi anii, augustă zi senină;
Dar după cum românii pe tine te slăvesc,

Fii şi tu lor asemeni şi veselă, şi lină:
Vezi c-ale mele cânturi în veci nu linguşesc.
Dar gurile gheenei ş-asupra ta scrâşniră
Şi vorbele din ele ca şerpi ne îngroziră
De-nveninarea lumii... Himere d-osândit!
O, cer! când adevărul astfel de crud s-ar face,
Cântarea-mi ar fi hulă şi în uitare-ar zace,
Şi muza-mi... criminală! Dar tu ai dovedit,
O, generos monarhe! ş-a fost în mâna ta
D-oricare răutate veninul a seca,
Ca amuţind să tacă vicleana limba sa. 8
[1836]

Odă la pavilionul grecesc9

Închinată naţiei greceşti

Norod războinic, fii ai libertăţii!
Ata credinţă ş-a ta statornicie
Şi-nalţ-a lor colore pe pavilionul tău.
Crucea întraripată p-a vânturilor aripi
Prin mii şi mii de glasuri zboară într-a ei slavă.
Pavilion fericite, arbure al credinţei,
Simbol al libertăţii care este Hristos!
Frumos eşti tu în ochii-mi! falnic fâlfâi în vânturi!
Şi cât cinstesc norodul care astăzi te nalţă!
Şi sfânt mi-e acel sânge cu care te-au udat
Şi astfel către ceruri de verde ai crescut!
Miniştri ai lui Hristos cântă,
Bucuria-şi nalţă a ei glasuri;
Mii de ochi înoată în lacrimi,

Mii de inimi zboară până la ceruri;
Îngerii libertăţii le poartă-nflăcărate.
Silitra măsurat bubuie,
În zgomotul bucuriei răzbubuie;
Vivat! o însoţeşte.
Scoală-te, Doamne, scoală-te, împărate!
Trăiască numele tău, trăiască mântuirea!
Trăiască mântuirea, mântuirea cea sfântă
Evangheliei tale care-ai binevestit-o!
* * *
Pe când a ta credinţă născândă şi fecioară
Prin duhul mângâierii în lume se vestea
Şi pieptu-umplea de flăcări, iar inimi de nădejde,
Şi-ncredinţa noroade de însăşi fericirea,
Atuncea universul, plin de eroi cereşti,
Martiri ai libertăţii, martiri ai lui Hristos,
Zâmbea ş-era aproape d-această mântuire,
D-al cerului imperiu, d-a dreptului viaţă.
Atunci vechea robie, a lui Satan putere,
Silnica tiranie, iadul cel pământesc,
În spaimă, temătoare, şovăia ruşinată
Să geamă sub ruina-i, mugind să se strivească;
Dar beat în deznădejde, moleşit în turbare,
Iadul îşi zămisleşte o fiică mai spurcată:
Blândă l-a ei vedere, furie într-ascuns,
În chipul ei cu viaţa, în inimă cu moartea,
Dulce venin în limba-i, mii de feţe-mprejuru-i,
Cochetă-ngrozitoare născută-n desfrânare,
Fată de tot fatală, vrednică d-al ei tată,
Ministru-ndemânatic bătrân la încercare,
De mii de ori mai ager decât vicleanul şarpe

Vrăjmaş al omenirii ş-al vechii fericiri.
Care e al ei nume? şi cine nu îl ştie? –
Diplomaţia! ce spaimă, o, cer! ce grozăvie!
Iadul acum răsună de veselii spurcate,
Satan în triumf zbiară şi urlete grozave
Urlă lung şi răsurlă în bolţile-nfernale,
Tot duhul rău serbează naşterea cea fatală
Aceştii iezmi spurcate la rău îndemânatici.
Ea dă un ocol lumii, c-un ochi pătrunde toate,
Nu se sperie ochiu-i d-atâţi viteji creştini
Care cu crucea-n frunte dispreţuiesc şi chinuri,
Şi foc, şi însăşi moartea, ca să surpe puterea
Celui în desfrânare ticălos al ei tată.
Un râs grozav pe buza-i cochet se rătăceşte,
Un foc de răzbunare din ochii-i scânteiază
Dar, fără nici o urmă d-epresie fatală,
Dodată a ei faţă întreagă este lină:
Blând zâmbet o-ncreţeşte; şi câte-ast zâmbet zice!
Pe urm-o vezi cu milă către cei care sufer,
Cu chipul pocăinţei în lume se arată,
Pedepsele opreşte, şi ea se creştinează.
* * *
Ai iadului negri-ngeri creştini se zic acuma
Şi-n superstiţii schimbă a lui Hristos credinţă.
Din ceruri exilata, osândita trufie
Îşi face drum şi intră în sfintele altare,
D-acolo destinează creştina înfrăţire;
Ura se încuibează în simplele noroade,
Satan se-mpeliţează în iezme mai spurcate,
Care cu toate jură din temelii să surpe
Sfânta, mântuitoarea a cerului credinţă.

Se uneltesc sisteme; spre-a lui Isus ocară,
Antihriştii acuma iezuiţi se numiră
Şi întru al lui nume apostoli ai minciunii
Se-mprăştie în lume şi amăgesc noroade,
Le pregătesc spre slujbă şi vecinică robie.
Blestem e lumea-ntreagă ş-a răului unealtă!
* * *
Unde eşti tu, Stăpâne? şi câtă ţi-e răbdarea?
La câţi stăpâni spre slujbă ţi-ai părăsit făptura?
Vesteşte-te, să piară ai cerului protivnici
Şi ado-ne-n pământul făgăduinţei tale.
Tu eşti păstorul nostru, şi lumea, a ta turmă;
Uneşte-o în păşunea de tine preursită.
Nu cu de fier toiege, ci cu-nsăşi a ta lege
Fă-ne ca să ne paştem sub umbra crucii tale.
Pe dâns-a ridicat-o norodul ce cânt astăzi,
Şi chiar după povaţa-ţi iată-l în mântuire.
Fă-l, Stăpâne, de pildă la câţi nu cunosc legea-ţi
Şi fă-l ca să-i cunoască toţi care au călcat-o.
Uneşte-l cu-al tău nume, şi tare-i va fi dreapta,
Creşte-l întru dreptate şi nalţă-l întru slavă.
Iar tu, cruce preasfântă, armă fulgerătoare,
Tu eşti a morţii groază ş-a tot răului spaimă,
Norodu-nchinat ţie în veci nu se învinge:
E Mihail arhanghel, armat întru tărie,
Ce cu Satan se luptă şi curăţeşte cerul.
Oricine te ridică îşi află mântuirea.

Pavilion fericite, arbore al credinţei,
Simbol al libertăţii care este Hristos!

Frumos eşti tu în ochii-mi, falnic fâlfâi în vânturi,
Şi cât cinstesc norodul care astăzi te nalţă!
Şi sfânt mi-e acel sânge cu care te-au udat
Şi astfel către ceruri de verde ai crescut!
[1836]

La un poet exilat

“Nu mă tulbur, căci gonirea

In veci fu spre slava mea.”

Aceasta este soartea acelui ce păşaşte
La templul nemuririi cu pas nemlădios:
El merge înainte, şi-n urma lui se naşte
Şi prinde aripi slava în drum vijelios.

Ţi-e viforoasă calea, o mare de talazuri!
Şi-ntr-însa ai să-ntâmpini ispite, piedici mii:
Dar ai de călăuză pe Domnul în necazuri,
Ce morţii învia şi judecă pe vii.

N-ai cugetat, viclene, în pieptu-ţi de credinţă,
Nici ai vândut Cuvântul ce lumea-a mântuit.
Ai spus ce e românul, i-ai dat şi lui fiinţă,
Dar cine eşti, poete, tu nu te-ai socotit.

Tu nu ai văzut soarta ce pe ast neam goneşte,

Aei mână prea lungă tu nu ai sărutat,
Nici ai zărit rânjirea ce zice că-i zâmbeşte,
Fatalul, grozav zâmbet de tot te-a încelat.
.....
.....
Ivirea primăverii, privighetoare, cântă!
La întuneric spune-ţi şi păsul, ş-al tău dor;
În umbră deasă cântă, că valea îţi răscântă,
Pustiul te ascultă şi e mai simţitor.

De om fugi, păsărică, şi cât poţi te ascunde,
Că el, şi când se-ncântă de dulcele tău glas,
Ş-atuncea viclenia, zavistia-l pătrunde,
L-împunge şi îl scoală p-un rar, dibuit pas.

Te prinde, păsărică, te ţine-n colivie,
Cu tine se făleşte în crunte desfătări.
Eşti uşurică, zboară şi fugi de viclenie,
Care e omul, OMUL, şi însuşi în oftări.

Cu glasul tău natura tăcând sărbătorează,
Cântarea ta e imnul ce nalţă ea la cer.
Într-însa mergi şi cântă, răsuflă şi oftează,
Că dorul ţi s-alină, necazurile pier.

Ce cauţi între oameni? şi ce ai prins la limbă?
Ce spui ce e românul, şi care ai lui părinţi,

Şi care a lui drepturi, şi cum soarta îl schimbă,
Cât geme sau cât râde, şi ce e-ntre fiinţi?
Nu-i spune aşa multe, că el însuşi te prinde
Şi de odor te duce la chiar stăpânul său.
Să nu te uiţi la dânsul cum cumpără şi vinde,
Lasă-l în trândăvie şi tu ia-ţi zborul tău.
.....
.....
Ivirea primăverii, privighetoare, cântă!
La întuneric spune-ţi şi păsul, ş-al tău dor;
În umbră deasă cântă, că valea îţi răscântă,
Pustiul te ascultă, şi e mai simţitor.
[1838]

Calul, vulpea, lupul 11

Ovulpe copilandră ce-abia se apucase
De-aceea ce-nvăţase,
Să calce-n urma mă-sii, în pungă fără bani,
Să cumpere la gâşte, găini, cocoşi, curcani...
Porni din vizunie,
Prin crâng se tot coti,
Ieşi într-o câmpie –
Ş-odată se opri.
Un cal slobod aicea păştea în voie bună;
Avântului suflare prin coamă-i se juca,
Şi falnic peste câmpuri în preajmă-i căuta,
De latele-i copite pământul se detună.
Dar biata speculantă cal încă nu văzuse;
Se uită, îl măsoară,

Şi ochii-n cap îi joacă
Şi dinţii-n gură-i toacă...
Se-ntoarce, se strecoară,
Prin tufe o tuleşte şi-n clip-acasă fuse.
Aleargă la cumătrul, nea lupul, şi-l găseşte:
“Nea lupe, cumetraşe, dă tare, te găteşte,
Vin’, vino după mine, ici, uite, la un loc,
Să vezi un... ăla mare, un frunteş dobitoc.
Aoleo, dragă cumetre!
Eun zdravăn chilipir,
D-aci poţi, zău, să te umfli
Şi în burtă, şi-n chimir. ”
Iar lupul îi rânjaşte (căci astfel el zâmbeşte)
Şi-ncepe să-i vorbească: “Cu mine cin’ s-a pus
La căpătâi n-a scos-o; dar ia îmi povesteşte,
Urechile lungi are? Sau coarne nalţă-n sus?
Sau dinţi mistreţi spumează?
Mustăţi, gheare zărit-ai?
Vrun muget auzit-ai?
Vro trombă naintează?
Vro coadă măciucheată, vrun cap pletos şi mare,
Eroşu, pătat, negru, gălbui? Ce piele are? ” 12
“D-istoria naturii o ştii că n-am habar,
Nu mă cunoşti de dascăl, geambaş ori maimuţar.
La ce mă-ntrebi, cumetre, nu mă pricep de loc:
Îţi spui că-i «ăla mare, un frunteş dobitoc». ”
Aşa vorbea-ntre ei
Meseriaşii mei;
Şi-n sfatu-nsufleţit
Nici prinseră de veste
Când, iat’, au şi sosit

La locul de poveste:
Chiaburul, teleleica, acum gătea de masă.
Iar calul, cât îi simte, păşunea pe loc lasă,
Pe loc în vânt înalţă cap falnic, fioros,
Şi nările-i se umflă; un ochi înfurios
Albeaţa-ntreroşaşte, lumina aţintează,
Şi coama-i se zburleşte şi coada-i undoiază;
În jos capul avântă, azvârle dinapoi
(Nu sufere cel slobod lupi, vulpi, tigri-cotoi);
Pe câmp d-a lungul fuge şi tropotu-i detună
Şi bubuie pământul şi luncă, crâng răsună.
Dar vulpea e vicleană,
Şi viclenia zboară;
Oia după poiană,
Prin tufe se strecoară
Şi iese înainte, când calul se opreşte,
Şi-ncepe să-i vorbească, nu aspru, ci vulpeşte:
“Stăpâne, plecăciune!
Sunt roaba dumitale.
Eşti slobod şi e jale
Cu-atâta-nţelepciune
Să umbli preste câmpuri. Îţi spun, drept datorie,
Că noi, câteva fiare, avem tovărăşie
Dreptatea să cunoaştem13, curând să dezrobim
Juvinii, dobitoace şi slobozi să trăim.
În astă eterie ce pravili mari găteşte,
Un lup cu coada lungă, vestit republican,
În sfaturi prezidează, înduplecă, – ntăreşte,
Încât i s-a dus vestea acestui gâligan.
Eu viu ca să-ţi propunem a te uni cu noi.
Dar, ia, şi prezidentul soseşte dinapoi

Şi va să-ţi dezvelească
Materia frăţească.
Să spui lui cum te cheamă, că el pe loc te-nscrie
În condica cea mare şi-ţi dă şi vrednicie. ”
Iar calul, ce prea lesne cu omul se-nvoieşte,
De coada titirită a vulpii se-ndoieşte
Şi cugetul viclenei îndată îl pătrunde;
Şi, făr-a pierde vreme, rânchează şi răspunde:
“Jupâni republicani,
Vestiţi americani!
D-aveţi aşa dorinţă al meu nume să ştiţi,
Eici scris pe potcoavă. Puteţi să mi-l citiţi. ”
La aste vorbe vulpea îndată o sfecleşte,
În laturi cam priveşte,
Încet coada îşi strânge, se trage la o parte.
“Cât pentru mine, zise, vă spun că nu ştiu carte,
Căci răposata mamă, fiind cam scăpătată,
Şi tata, fără slujbă, la şcoală nu m-au dat;
Iar domnul lup se trage din casă lăudată,
Şi cartea, câtă este, de rost o a-nvăţat. ”
Domn lupul, greu la ceafă, ce punga-i cam secase
Şi maţu-i leşinase
Şi burta începuse să tot îi ghiorăiască,
Se duse să citească.
Iar calul, ce sta gata cu numele-n picior,
C-o bună lovitură ţi-l culcă binişor.
Avântă iarăşi capul şi fuge ninchezând;
Iar vulpea o tulise republica plângând.

Desluşit ne dovedeşte

Fabula ce am citit
Că viclenii îşi fac planuri,
Dar nu-n veci au izbutit. 14
[1838]

Epitafe

I

Când soarele apune, luceafărul luceşte
Puţin, şi steaua serii pe loc şi ea sfinţeşte.
În zi de sărbătoare, un soare luminos
Astrălucit odată slăvitul al meu taică,
Sfinţit-a domnul zilei, şi-n orizon noptos
Luceafăr de nădejde luceam la a mea maică.
Dar noapte e acuma în sânu-i tânguios.

II

În dimineaţa vieţii un nor de tânguire
S-a pus pe al meu leagăn plouat de lăcrimare;
Opurpură cernită a fost a mea-nfăşare,
Şi hrana, amar lapte la sân de văduvire.
Nădejdea maicii mele în mine mai zâmbea –
Aci zace nădejdea, şi stinsă e în ea.

III

Din cer milostivirea pe muritor când vede,
Alui inimă caldă pe alta uşurează
Şi, binele făcându-l, pe sine se jertfeşte.
Aci milostivirea, bolnavi, vă-mbrăţişează,
Intraţi şi-aveţi nădejdea la Domnul ce viază.
Prin lacrimi de căinţă ce sufletul sfinţeşte
Al vostru trup prea şubred curând se întăreşte;

Iar doctorul e mila, şi ea din cer purcede.
[1838]

Cumetria cioarei când s-a numit privighetoare

O dihanie de cioară,
Ce-i dăduse naiba-n gând?!
Să ia fulgi de alte păsări,
Să iasă la zbor cântând.

Iat-o împopoţonată
Şi mereu se gâtuieşte,
Ulubeasna-mpestriţată
Răţoit bănănăieşte.
Ce nume să-şi dea acuma?
Că e lucru-nsemnător!
De la nume-atârnă toate
Şi trecut, şi viitor.

Dar cioara, de! e tot cioară,
Şi astfel se socotea:
Nu-şi mai vedea de loc ciocul
Şi trupul nu-şi mai simţea.

Se gândi cum s-o brodească
Şi să-şi cate vrun năşic:
Dar naşul i-o da vrun nume

Ce n-o plăti mai nimic.

Haide! singură se face
În biserica de caş
Ş-alde popă, ş-alde naş,

Ca să fie bine pace:
Fără sfadă, fără price,
Rămâne zis ce-şi va zice.

Se numi *privighetoare*,
Păsăruică cântăreaţă,
Unde cântă pe răcoare,
Ştii, colea, de dimineaţă.

Şi zbura de bucurie
Biata cioară când gândea
Că cioroii or s-o ţie
De poet şi păsărea.
Iese-acuma îngâmfată
Şi la lume se arată
Şi ne-ncepe a cânta.
La-nceput coţofenează,
Glasul şi-l mai subţiază,
Dar ce-i faci? că e tot *ga!*

Ţipă: *ga*! şi *ga*! răsună;
Păsările se adună,
Ascultă şi aud: *gară!*
Se uită, dar nu văd cioară.
Dihania-nnebuneşte,
Cântă – cine-o mai opreşte?

“Sunt – zice – *privighetoare*
Şi Dumnezeu mi-a dat dar;
Sunt pasăre zburătoare.
Care de pe lângă mine
Va zice că nu cânt bine,
Emare, mare măgar. ”

Şi eho răspunde: *gar!*
Pasările aud: *gar!*
În tăcere o ascult;
Se apropie mai mult,
Fiecare o priveşte,
Fiecare îşi zăreşte
Fulguleţul, pana sa,
Şi-ncep a ţi-o dezbrăca,
Scuipă-n gură ş-apoi zboară.
Poetul rămâne cioară!
[1838]

La Elvira

D-ajuns! Nu mai chem soarta; nici lacrimi, nici suspine
N-au îmblânzit destinul; şi ora mi-a sunat!
Cântarea mea din urmă şi lira-mi a-ntonat.
Dar cântă, a mea liră, accentele-ţi sunt line.

Vezi colo unde râul suspină trecător
Sub salcea plângătoare ce trist se despleteşte,
E neted locu-acuma şi iarbă verde creşte;
Iar mâine... – o moviliţă, o piatră... sub ea, dor.

Ici trista filomelă şi tineri păsărele
Sub salcia umbroasă din svol se vor lăsa
E pace; şi repaos, răcoare vor afla
Şi mă va plânge vocea duioasei turturele.

Căci p-a mea piatră mută adesea va veni
A-şi răcori durerea la unda-nseninată,
Şi-n jurul lirei mele, de ramuri atârnată,
Al său cuib solitariu şi văduv a-şi clădi.

Căci am iubit ca dânsa, şi calda mea ţărână
De focul meu va arde, mormântu-mi va sălta:
Dasupra-i păsărela cu dor va repeta
Suspinele-ţi ardente aci lângă fântână.

E noapte-a mea dilectă, căci ziua-mi a apus.

Când luna blând, senină prin frunze va pătrunde
Şi lin se va răsfrânge jos, colo, p-ale unde
Şi când adie mistic zefiru-n svol pe sus,
Cu vălul alb ca gazul, cu manta onduioasă,
Cu părul tău de aur ca raze răsfirat,
Vin', scumpa mea Elvira, şi sânu-ţi înfocat
Lipeşte-l d-astă lină şi mută, şi duioasă.

Cu degetu-ţi de roze, d-albeţea unui crin,
Deşteaptă-n ea un sunet, Elviră-namorată;
Cu-acel sunet imită pe coarda-nfiorată
Cântarea mea din urmă şi ultimul suspin.

Eu, deşteptat d-ast sunet din lunga-mi lungă pace,
În saltul de viaţă pe loc m-oi avânta,
Ca spirit al credinţei în juru-ţi voi svola,
Cu-a ta credinţă-ndată într-una mă voi face.

Şi-n sacra mea ardoare ferice voi sorbi
Acele fierbinţi lacrimi, a ochilor rouare;
Cu tine dimpreună voi întona cântare
Ca-n astă de pe urmă a despărţirii zi.
[1839]

Cutremurul

Uiet, urlet s-aude! colcăie, sare pământul,

Tremură, zguduie, saltă, colcăie, crapă, plesneşte.
Zguduie iar, răstoarnă; trosnet, ţipăt s-aude,
Spontaneu lumea se-nchină. Domnul trece-n mânie.

Şi crima se ascunde, păcatu-ncremeneşte;
Tot păcătosu-aşteaptă al lumii, al său finit;
Pământul îl înghite şi cerul îl striveşte,
Iar dreptul la cer cată, şi Domnul s-a-mblânzit
.....
.....
Ce spaimă fu aceasta! S-a-ngreuiat pământul
Flori prin a lui vine fulgeră, şerpuiesc!
Îşi scutură povara, că a pierit Cuvântul:
Se bucură nedrepţii, săracii flămânzesc.

Şi câtă fărdelege pe dânsul îl apasă!
De sus câtă trufie striveşte pe sărac!
Sudori de sânge câte p-a trântorilor masă
Şi ce de viclenie! ce noduri se desfac!

Şi lenea se îmbuibă când muncitorul geme,
Când gheara nedreptăţii într-însul s-a înfipt;
Din carnea lui sfâşie, stăpână p-a lui vreme,
Stăpână p-a lui pâine, pe viaţa-i mai cumplit.

Ecclesia căzută e mută, surdă, tace.
În van săracul strigă: “O, mater, ajutor! ”

Evitregă-a lui mater; pământul n-are pace,
Să tacă biata oaie când lupul e păstor.

Această Doamnă mare, a Domnului mireasă,
Fierbinte la toţi mater, odată consola
Pe tot carele plânge, ş-o turmă d-oi aleasă
Şi un păstor la lume şi pacea anunţa.

S-au dus timpii aceia; şi Anticrist domneşte,
Despot pe lumea-ntreagă, cu varga sa de fier
Altarele distruge, corumpe şi zdrobeşte,
Şi ţipete de sânge se nalţă pân’ la cer.

Se va deschide cerul, Cuvântul iarăşi vine,
De vii şi de morţi jude. Şi mii de cherubimi
Pe palmele de flăcări p-al omului fiu ţine,
Şi lauda răsună prin mii de serafimi.

Cea cu ochi mulţi ştiinţă sunt iuţii cherubimii,
Ce va mări pe omul şi-l va reîntregi;
Şi caritatea, pacea sunt blânzii serafimii,
În care cel ce geme atuncea va trăi.

Se vor scula şi morţii să stea la judecată,
Cuvântul va alege pe caprele din oi.
Popoarele sunt morţii ce viaţa nu le-e dată,

Ce mintea le-nviază, le scoală din nevoi.

Iar oaia e săracul ce laptele îşi mulge
Şi-şi dă şi a sa carne cezarului spurcat;
Şi capra e-ngâmfatul satrap care o smulge
Şi sângele i-l suge, când laptele-a secat.

Veţi fi d-a dreapta, popoli, când va domni
Cuvântul.
Răbdare, că într-însul cei umili vor trăi,
Ş-a voastră moştenire va fi atunci pământul;
Răbdaţi, n-ardicaţi braţul, că pacea va domni.
Şi când e-ntre voi pace, Cuvântul iute vine,
El numai după fapte va împărţi şi da;
Căci cumpăna dreptăţii în dreapta sa el ţine,
Şi fapta-n ea atârnă, şi fapta va lua.
Sudaţi, despicaţi brazda, nutriţi lenea ce zace,
Daţi pâinea voi şi vinul, le daţi la câţi le cer;
Că sacra-vă laboare îndată se preface
În sângele şi carnea a Domnului din cer.
O, farisei! pierit-a a voastră-mpărăţie,
Când va veni Cuvântul nu-l veţi mai condamna;
Cu glorie el vine şi vine cu tărie,
Pieri-va răutatea când el va domina
S-au dus zilele voastre, zile de asuprire,
De dol, de nedreptate, de crime, vulpenii,
De ură, de discordii, de sângiuri, de murire,
Căci va domni viaţa, şi morţii vor fi vii.
Aşa se roagă omul către cerescul tată:

“Vie împărăţia şi fie voia ta! ”
Căderea voastră-aşteaptă credinţa cea curată,
La cer aceasta strigă, şi cerul îi va da.
[1839]

Ingratul

Născut de a fi slugă, crescut în desfrânare,
Copil fără ruşine, din rămăşiţi hrănit,
Slugarnic la mari case, deprins la îmbuibare
Şi rob de bunăvoie, de inimă lipsit,
Ingrate, îmi calci pragul în mână c-o hârtie,
Îmi spui că ţi-e urâtă viaţa de slugar,
Te rogi să-ţi dau scăpare la simpla ta junie,
Să-ţi sprijin a ta râvnă ş-al versurilor dar.
Din toată neaverea-mi, sperjur, ţi-aduci aminte
Că drumul învăţării cu râvnă ţi-am lesnit;
La orice trebuinţă m-aveai ca p-un părinte
Şi hrană, – mbrăcăminte, nimic nu ţi-a lipsit.
Şi vorbe rătăcite ţi le puneam pe cale,
Şi rima-ţi zbârnâindă mereu ţi-o acordam,
Şi versuri şotâncate, ce n-au nici deal, nici vale,
Pe legiuit semicol sudând le cumpăneam.
Păgâne, stanţe groase, puţind de ateie,
Le biciuiam cu totul din veacul lui Hristos,
Şi gânduri de pierzare, dovezi de nebunie
Ţi le-ntorceam în cuget creştin şi omenos.
Jelind creştine rude, în astfel de urlare
Zbierai la Pluton, Cerber, chemai pe Apollon
Şi, vrând să-ţi schimbi şi limba la scurta-ţi cugetare,

Prefaci creştinătatea şi ceru-n orizon!
N-aveai de loc ruşine cu osteneli străine
Să te arăţi în lume: ca ciuma le strângeai;
Şi sănătos cu bolnav, amestec de rău, bine,
Contrast de îngrozire, ca ea le infectai.
.....
Te bolnăvişi, viperă; cu braţele deschise
Te primii în casă; te-am pus pe patul meu
Şi privegheam la capu-ţi în ale boalei vise
Întregi şi nopţi, şi zile, ştii tu şi Dumnezeu.
Plângeam la căpătâiu-ţi, îţi răsuflam lângoarea,
Răcitele-ţi picioare la sân ţi le-ncălzeam,
În inima-mi fierbinte d-atunci vărsai duhoarea,
Veninul tău de şarpe d-atuncea îl strângeam.
Al tău suflet de iazmă în crunta-ţi aiurare
Se spăimânta de mine, ca cuget mă privea,
Şi grijile-mi plăpânde i se păreau mustrare,
Şi mila-mi ca urgie adânc îl sfâşia.
Cu alte lacrimi nouă îţi dam o sărutare
Şi te lipeam la pieptu-mi strigându-ţi: frăţior!
Te-ncolăceai în spasmuri la blânda mea chemare
Şi-n ochii-ţi trecea fulger, pe frunte-ţi un fior.
Doi ani un cap de vrajbă între şcolari, studenţi,
Învăţători, tovarăşi şi clase îngălai;
Batjocură-ţi făcuseşi din cei mai eminenţi,
Nimic nu învăţaseşi şi toate defăimai.
Doream să-ţi văz sporirea: cu multă îngrijire
La împărţiri de cinste de privitor mergeam:
Ca demoni de ispită l-a tainelor sfinţire,
Aşa piereai din şcoală, ş-aci nu te vedeam.
Te întrebam adesea: de ce la cercetare

Nu ieşi şi tu ca alţii, părinţi să veseleşti?
De ce nu te îndupleci l-a şcoalei regulare,
Să simţi de datorie, c-aşa mai mult sporeşti?
C-o gură muşcătoare, c-o buză d-ironie
Îmi răspundeai, păgâne, că n-ai ce învăţa,
Că vârsta-ţi este mare şi vrei filozofie,
Şi nu aflai capabili spre a te lumina.
Prisos ţi-era-ascultarea şi buna-cuviinţă,
Limbi, stilul, istoria, materia nu vreai,
Fugeai de legi, de drepturi şi n-aveai trebuinţă,
Ţi-erau netrebnici toate, de toate te fereai.
Făcuseşi vro cinci rânduri de basne ticăloase,
Şi nu-ţi găseai potrivnic la o himeră-fleac:
Rea boală te-apucase, ce cade nu la oase,
Ci-n minte se-ncuibează şi nu mai are leac.
Împovărat de grijă, de und' să-mi vie-n minte
Că rău te apucase manie d-autor?
O! rău se linguşeşte omuţul care minte!
Puţin voi a cunoaşte când fac un ajutor.
Gândeam că e natura ce-n timpul său s-arată,
Gândeam că e talentul ce-ncepe-a se ivi.
P-oloaga-ţi poezie şi proză-ntortocheată
Pierdeam ceasuri şi zile a ţi le zdreveni.
Te scoli; dragostea-n mine creştea ca răutatea-ţi
Şi punga-mi – dar ce pungă! că pungă nu aveam –
Mâna-mi ţi-era deschisă să-ntreme sănătatea-ţi,
S-acopăr goliciunea-ţi, şi datorii făceam.
Am martori neguţtorii şi trupu-ţi de viperă,
Ce simte şi ea frigul, iar când o încălzeşti,
Atuncea îşi exală ciumoasa atmosferă,
Atunci ţi-nfige moartea, să simţi ce pui hrăneşti.

.....

Cercaşi să-ţi mai plimbi lenea, să schimbi şi meserie,

Ca spârcul schimbând locul să scape de ponos;

Ceruşi ajutorinţă să-ţi fiu drept chezăşie;

Chezaş, hrănitor, reazem ţi-am fost mai cu prisos.

Cu gândul trândăviei porneai la ascultare16,

Şi slujba, datoria în veci n-ai cunoscut:

Ca jidovu-ndărătnic ce intră-n scăldătoare

Schimbaşi costum, dar *jidov* şi *spârc* n-ai prefăcut.

Nu mă-ndreptez la lume să-ţi spui nelegiuirea,

Cu tine am de lucru; şi vina tu ţi-o ştii;

Ingrat ţi-e bunul nume şi însăşi pomenirea,

Te-a înfierat păcatul, pe fruntea ta îl ţii.

.....

.....

.....

.....

Acel duh de partide, robie pierzătoare17

Care d-atâtea veacuri ast neam a chinuit,

Pe mulţi oameni de cinste c-o masc-amăgitoare

În sfaturi blestemate cu procleţi a unit.

Ce organ mai nemernic deprins în fărdelege,

Ce satelit mai scârnav, ce zbir mai blestemat

Putea să nimerească şi la un loc să lege,

Decât un fur de sfinte, o iazmă, un ingrat?

Ochit, ales, iei nume în sfatul de pierzare,

Băgat d-acela însuşi cui *minţi* că te închini.

La creşterea-ţi de slugă credeai înnobilare

Aslugări-n păcate, înlesnitor de vini.

Căzut şi eu în cursa urzirii prea spurcate,

Ce ia însăşi vederea, ca orb am naintat;

Şi când am deschis ochii, te văz aci, ingrate!
Cu sărutarea Iudei trădând m-ai tâmpinat.
Ce loc de piericiune! ce sfaturi zăpăcite!
De tine numai vrednici şi d-oricare smintit!
Al ţării pandemoniu18 şi cuibul de ispite!
O! cât am plâns bărbaţii ce rău s-au amăgit!
Păzit cu semnul crucii, răbdai astă cercare,
Putui în chin să sufăr fatalul sărutat,
Şi braţul meu cel slobod, armat de răzbunare,
Nu ţi-a înfipt pumnalul în pieptul veninat.
Te-am mai iertat, cumplite, ş-a mea smerită milă
Ca sarcină pe trupu-ţi iar gol o ai simţit.
Cu masca de frăţie, sub zâmbetu-ţi în silă
Urzeai a mele chinuri din loc nelegiuit.
Acolo să ai partea, mortând în slugărie,
Să nu mai ieşi d-acolo, o, scremăt infernal,
Ce te-a dospit păcatul din vecinica urgie
Cu-a cerului neştire într-un moment fatal!
Aşa să-ţi petreci viaţa într-un dispreţ de sine,
Gonit în veci de cuget, ce-n veci ai înfruntat;
Ocara arzătoare în buză-ţi o vei ţine,
Pe fruntea-ţi fratucidă s-arăţi pe vinovat.
Să urli de turbare când ţi-or cădea blesteme
Adouă inimi calde ce tu le-ai dezunit
Şi-n viaţa de acuma, şi-n cea de apoi vreme;
Să tremuri ca un câine în rane schilăvit.
Ca molipsit de crime veninul s-aibi în tine,
Şi-n casele ce intri să vezi a curăţi,
Ca urmele de şarpe, şi urma după tine,
Cu apa cea sfinţită în preajmă a stropi.
Pribeag vei fi în lume, fără lăcaş, culcare,

Şi cin’ te va atinge se va simţi turbat;
Nici viermii în mormântu-ţi nu vor afla mâncare,
Că vor muri d-otravă din trupu-ţi veninat.
Acea iazmă de groază, fiinţă infernală
Ce am văzut în visu-mi a tot mă ispiti
Eşti tu cu-ai tăi tovarăşi, unire prea fatală19,
Bărbaţi, femei, amestec şi iadul a-ngrozi.
Şi limbă îi dă unul, şi altul rea vedere,
Iar altu-i dă picioare spăimâiei-găligan
(De foamete preveste, de vrajbă-mperechere),
Şi toţi i-aţi dat un suflet, pe înşivă-Satan.
Ce conjuraţi la rele şi spre a mea pierzare
Şi plângerea mea-n satiri aţi vrut a unelti,
Lipind a voastră faptă l-a altora lucrare,
Lăcusta la columbe, pre sine-a vă feri.
Dar ziua se iveşte, himera se desface
Ca fumul risipită d-al aurorii vânt;
Dezmădulata iazmă începe a-mi da pace,
Şi-n inimă-mi, în minte luceşte iar cuvânt.
Şi lumea vă cunoaşte, şi aspra ei dreptate
Cu-adevăratul nume pe toţi v-a însemnat,
Avoastră pomenire şi negrele-ţi păcate
Vor îngrozi urmaşii când vor striga: *Ingrat!*
Şi omul cu credinţă în marea sa durere
Şi crunta nedreptate ce-adânc l-a sfâşiat,
Udând aceste rânduri în plâns de mângâiere
Va dobândi răsuflet, că eu l-am răzbunat.
[1839]

Vulturul şi bufa

După multe protestaţii,
Veniră la stipulaţii
Vulturul şi bufniţa, şi făcură, – n fine, pace;
Însă ciocul, ghearele suveranului rapace
Da cam multă bănuială
Bufniţei de a se teme
Pentru puişorii săi.
(Avea, biet, şi ea-ndoială
Pe această de foc *vreme*,
Când cei răi devin mai răi.)
Vulturu-şi dete cuvântul, şi cuvânt de împărat,
Că au să trăiască-n pace în paternul lor palat
Puişorii aliatei. “Ca mai sigură sa fie
Familioar-alteţei-tale –
Zise suveranul vultur verişoarei dumisale –
Şi lămurit să se ştie,
Fă bine şi mi-o descrie,
Ca să ştiu a mi-o scuti. ”
“Zău, nu poţi a te-amăgi,
Zise bufa, căci natura
Pui pe lume mai frumoşi
Ca ai mei nu mai produse: când îi vezi, râde făptura,
Sunt minune! ochi de soare, gentili, sprinteni, graţioşi,
Şi când cântă te dezmiardă, vocea lor pătrunzătoare
Emai dulce decât zisa voce de privighetoare. ”
Nu trecură zile multe: după legea domnilor
Şi legea-mpăraţilor,
Ieşind la vânătoare mărirea-sa vulturul
Şi-n svol făcându-şi turul,

Afame ca o streche
În pipotă-l pătrunde;
Şi cată-n jur oriunde,
Străbate cu vederea, o scorbură zăreşte,
Jos repede se lasă şi caută şoimeşte;
Îşi vâră în cuib capul, ş-o slut-aci pereche
De pui stârcită vede: piperniciţi, puchioşi,
Cu ochii urduroşi
Şi galbeni, şi zgâiţi;
Un *glas* piţigăiat,
Strident, discord şi spart.
Cit nu putu să crează pârdalnicii c-or fi
Aceiaşi despre care
Cu-atâta înfocare
Şi laudă prea mare
În timpul conferinţei amica i-a fost spus.
Aşa, întinse gâtul, curat d-orice prepus,
Şi cioc! o dată-n unul, şi-n celălalt iar cioc!
Frumos, pe cum se cade, ţi-i dumică pe loc.
Nu-şi terminase bine
Imperiala cină,
Când, iată, supravine
Şi muma, lină, lină.
Ce vede, sărăcuţa!... începe a ţipa,
De uiete, blesteme pădurea răsuna.
Pe răul său confrate sperjur şi trădător
Îl face, după fapta-i, de lege călcător
Ce-nfruntă jurământ.
Ci vulturul atuncea avea şi el cuvânt.
Părinţii, ca părinţii, îşi amă fiii lor
Şi cât de sluţi să fie îi cred de graţioşi.

Iar mai vârtos în carte, când dai d-un autor,
Paternul său amor
Evai de om de mare! la Sarsaili puchioşi
S-auzi ţipăt de bufă, amate cititor!
[1840]

Zburătorul

*La doamna A*** M****

“Vezi, mamă, ce mă doare! şi pieptul mi se bate,
Mulţimi de vineţele pe sân mi se ivesc;
Un foc s-aprinde-n mine, răcori mă iau la spate,
Îmi ard buzele, mamă, obrajii-mi se pălesc!

Ah! inima-mi zvâcneşte!... şi zboară de la mine!
Îmi cere... nu-ş’ ce-mi cere! şi nu ştiu ce i-aş da:
Şi cald, şi rece, uite, că-mi furnică prin vine,
In braţe n-am nimica şi parcă am ceva;

Că uite, mă vezi, mamă? aşa se-ncrucişează,
Şi nici nu prinz de veste când singură mă strâng
Şi tremur de nesaţiu, şi ochii-mi văpăiază,
Pornesc dintr-înşii lacrimi, şi plâng, măicuţă, plâng.

Ia pune mâna, mamă, – pe frunte, ce sudoare!
Obrajii... unul arde şi altul mi-a răcit!
Un nod colea m-apucă, ici coasta rău mă doare;

În trup o piroteală de tot m-a stăpânit.

Oar’ ce să fie asta? Întreabă pe bunica:
Oşti vrun leac ea doară... o fi vrun zburător.
Ori aide l-alde baba Comana, ori Sorica,
Ori du-te la moş popa, ori mergi la vrăjitor.

Şi unul să se roage, că poate mă dezleagă;
Mătuşile cu bobii fac multe şi desfac;
Şi vrăjitorul ăla şi apele încheagă;
Aleargă la ei, mamă, că doar mi-or da de leac.

De cum se face ziuă şi scot mânzat-afară
S-o mân pe potecuţă la iarbă colea-n crâng,
Vezi, câtu-i ziuliţa, şi zi acum de vară,
Un dor nespus m-apucă, şi plâng, măicuţă, plâng.

Brânduşa paşte iarbă la umbră lângă mine,
La râuleţ s-adapă, pe maluri pribegind;
Zău, nu ştiu când se duce, că mă trezesc când vine,
Şi simt că mişcă tufa, aud crângul trosnind.

Atunci inima-mi bate şi sar ca din visare,
Şi parc-aştept... pe cine? şi pare c-a sosit.
Acest fel toată viaţa-mi e lungă aşteptare,
Şi nu soseşte nimeni!... Ce chin nesuferit!

În arşiţa căldurii, când vântuleţ adie,
Când plopul a sa frunză o tremură uşor
Şi-n tot crângul o şoaptă s-ardică şi-l învie,
Eu parcă-mi aud scrisul pe sus cu vântu-n zbor;

Şi când îmi mişcă ţopul, cosiţa se ridică,
Mă sperii, dar îmi place – prin vine un fior
Îmi fulgeră şi-mi zice: “Deşteaptă-te, Florică,
Sunt eu, vin să te mângâi... ” Dar e un vânt uşor!

Oar’ ce să fie asta? Întreabă pe bunica:
Oşti vrun leac ea doară... o fi vrun zburător;
Ori aide l-alde baba Comana, ori Sorica,
Ori du-te la moş popa, ori mergi la vrăjitor. ”

Aşa plângea Florica şi, biet, îşi spunea dorul
Pe prispă lângă mă-sa, ş-obida o neca;
Junicea-n bătătură mugea, căta oborul,
Şi mă-sa sta pe gânduri, şi fata suspina.

Era în murgul serii şi soarele sfinţise;
Apuţurilor cumpeni ţipând parcă chemau
Asatului cireadă, ce greu, mereu sosise,
Şi vitele muginde la jgheab întins păşeau.

Dar altele-adăpate trăgeau în bătătură,
În gemete de mumă viţeii lor strigau;
Vibra al serii aer de tauri grea murmură;
Zglobii sărind viţeii la uger alergau.

S-astâmpără ast zgomot, ş-a laptelui fântână
Începe să s-audă ca şoaptă în susur,
Când ugerul se lasă sub fecioreasca mână
Şi prunca viţeluşă tot tremură-mprejur.

Încep a luci stele rând una câte una
Şi focuri în tot satul încep a se vedea;
Târzie astă-seară răsare-acum şi luna,
Şi, cobe, câteodată tot cade câte-o stea.
Dar câmpul şi argeaua câmpeanul osteneşte
Şi dup-o cină scurtă şi somnul a sosit.
Tăcere pretutindeni acuma stăpâneşte,
Şi lătrătorii numai s-aud necontenit.

E noapte naltă, naltă; din mijlocul tăriei
Veşmântul său cel negru, de stele semănat,
Destins cuprinde lumea, ce-n braţele somniei
Visează câte-aievea deşteaptă n-a visat.

Tăcere este totul şi nemişcare plină:
Încântec sau descântec pe lume s-a lăsat;

Nici frunza nu se mişcă, nici vântul nu suspină,
Şi apele dorm duse, şi morile au stat.
.....
“Dar ce lumină iute ca fulger trecătoare
Din miazănoapte scapă cu urme de scântei?
Vro stea mai cade iară? vrun împărat mai moare?
Ori e–să nu mai fie! – vro pacoste de zmei?

Tot zmeu a fost, surato. Văzuşi, împeliţatu,
Că ţintă l-alde Floarea în clipă străbătu!
Şi drept pe coş, leicuţă! ce n-ai gândi, spurcatu!
Închină-te, surato! – Văzutu-l-ai şi tu?
Balaur de lumină cu coada-nflăcărată,
Şi-pietre nestemate lucea pe el ca foc.
Spun, soro, c-ar fi june cu dragoste curată;
Dar lipsa d-a lui dragosti! departe de ast loc!
Pândeşte, bată-l crucea! şi-n somn colea mi-ţi vine
Ca brad un flăcăiandru, şi tras ca prin inel,
Bălai, cu părul d-aur! dar slabele lui vine
N-au nici un pic de sânge, ş-un nas –ca vai de el!

O! biata fetişoară! mi-e milă de Florica
Cum o fi chinuind-o! vezi, d-aia a slăbit
Şi s-a pălit copila! ce bine-a zis bunica:
Să fugă fata mare de focul de iubit!

Că-ncepe de visează, şi visu-n lipitură
Începe-a se preface, şi lipitura-n zmeu,

Şi ce-i mai faci pe urmă? că nici descântătură,
Nici rugi nu te mai scapă, ferească Dumnezeu! ”
[1844]

Mihaida - Fragment epic

Cântul I

Cânt armele române şi căpitanul mare
Ce-mpinseră păgânii şi liberară ţara,
Răzbunătoare spaimă luciră peste Istru,
Peste Carpaţi trecură de glorie încinse
Şi toţi românii-ntr-una uniră sub un sceptru,
Oacvilă, o lege, cum are ca să fie.
În van o crudă soarte i-alungă ne-mpăcată,
În van conspiră iadul să-i ţie-n întuneric
Ş-asupra lor trimite fatala dezbinare
Şi uneltiri străine şi-mperecheri civile,
Căci Domnul îi protege şi-i ţine peste secoli
Şi i-a ales să-şi facă din ei tărie mare.
O, muză-mbărbătată ce-n Elicon n-ai nume,
Ce soarele dreptăţii te-ncinde şi te-nspiră!
Mută să fie buza profană ce te cheamă
Să amăgească omul şi cerul să insulte.
Severă deitate, a crimelor pedeapsă,
Ce vizitezi pământul să deifaci pe oameni,
Să fulgeri tirania, să reîntregi popoare!
Eroica ta liră acordă cu unirea,
Fă să-i auz vibrarea a coardelor sonoare
Întinse-n negrul sânge tiranilor purpurii.
Tu dă semnalul, muză, la prima mea cântare,

În sânul meu revarsă *mânia* ceea sacră;
Aprinde-a mele versuri cu flacăra-ţi divină,
Şi voi aprinde inimi, voi deştepta românul
Să te aţinte-n faţă, să te cunoască bine.
Spune-mi, o, muză, toate eroicele fapte,
Profunda-nţelepciune bărbatului cel mare
Ce singur întreprinse şi fapta-ndependenţei,
Şi fapta de unire, cel cuget salutariu.
Cine este eroul ce, credincios al legii
Şi patriei, re-mpinse barbari ce şiroiară
Din Orient încoace să-nece libertatea,
Să stingă creştinismul şi lumea să subjuge
Sub oţelosul paloş şi oarba neştiinţă,
Sforţând-o să îşi plece genunchii spre-nchinare
La un răszeu de sângiuri, uitând pe ZEULpăcii,
Pe zisa inspirată unui profet fanatic?
Mihai cel Mare, domnul românilor şi fală!
P-acela cânt, ş-ajută să bucin a lui fapte.
Mult s-a luptat eroul cu braţul şi cu mintea:
Multe nevoi învinse, varii nemici d-afară
Şi mai fatali dinântru, şi soartea ne-mpăcată
Pare c-o abătuse din lupta prelungită,
Parcă-şi aflase omul s-o-nveţe să respecte
Onaţie celebră.
Întreagă România gemea de ani atâţia
Sub jugul sângeratic osmanului feroce.
Fatală şi rea cobe-ncepuse Demiluna
Ase nălţa lucindă pe Dacia smerită.
Şi glasul mueginiu în zi şi-n miezul nopţii
Svola purtat de vânturi ca arpă infernală
De crivăţ şuierată, şi răsuna profetic

Înfiorând creştinul în empia chemare
Anumelui sinistru, ţipând: *Allah! – altà hu!*
Cambana solemnelă cu totul amuţise
Pe lâng-aceste hule, blasfeme inspirate;
Şi ruga pietoasă, ascunsă, spăimântată,
Abia cuteza, mută, pe Crist să mai adoare...
[.....]
Acum pe România plana al nopţii angel
Şi uşura-mpilarea şi dorurile zilei,
Când repede, mai iute decât clipirea însăşi,
Arhangelul s-avântă de pe Carpaţi spre Istru
Şi-şi îndreptează svolul spre vetrele lui Bucur,
În noua rezidenţă, şi iată-l faţă-n faţă
Cu angelul dormirii. Se-mbraţă, se salută.
C-a ochilor dulci raze ce-aprinde simpatia,
Ca două flăcări tineri ce se absorb într-una,
Ca două atribute ce întregesc ideea
În mintea concentrată, se înţeleg în clipă
Şi ambii fac un angel mulţit în atribute.
Ca fulger sunt în curte, ating tot ce veghează!
Soldaţi în sentinelă, în prag adorm custodul,
Străbat la domn în domă, şi scapără lucirea
Din candela ce arde, şi stau în oratoriu.
Aci viaţa vieţii, simbolul libertăţii
Icoana învierii când în triumf CUVÂNTUL
Dărapănă sclavia a sufletelor moarte,
Şi înnoieşte omul spre cugetul cel mare,
Însăşi acea icoană lucea d-a sa splendoare
Şi reflecta lumina din candela de aur
Ce-şi înălţa la ceruri o flacără-albăstruie
Ce-o aprinsese prinţul cu pietoasa-i mână.

Eroul, după-o lungă, profundă cugetare,
Îşi terminase ruga cea după miezul nopţii
Şi-n jeţul său purpuriu, cu fruntea p-a sa mână,
În planuri salutarii şi varii, şi măreţe
Îşi aţintase mintea către omnipotenţă
Şi ochii pe icoană, a cărei cereşti raze
Împrumuta puterea acelui dulce angel
Ce-alină orice cuget şi-n aromire sacră
Pe cuvioşi adoarme după fierbinte rugă.
Aşa adoarme-eroul; şi serafimu-ndată
Desparte de la sine pe fratele său angel,
Ca pe o calitate abstrasă din substanţă;
Îl lasă la solia-i, şi singur el, arhangel,
În toată frumuseţea-i în umbră se deseamnă.
S-apropie d-eroul, ş-asupra lui întinde
Oaripă alină şi albă ca lumina;
Pe splendidele margini de fulguri diafane
Se-ngână, se mărită acele culori varii
Agloriei cu care îşi cinge cerul fruntea
Când răcoritei sfere anunţă abondanţa.
Cu ochii săi cerului înamorat îl vede,
Preveghetor l-aţintă, să nu-l atingă rază,
Să, nu-l scoale lumina. Astfel o mumă vine,
S-apropie de leagăn la pruncul său cu sânul
Şi cu surâsu-n buze, în pieptu-i cu ardoarea,
Se uită încântată la fructul tinereţii
Ş-al păcii conjugale; acest fel serafimul
Se uită caritabil, ş-ardintea lui vedere
Vorbeşte, spune multe în domnul ce visează.
Acerului decrete acum sunt cunoscute
Lui Mihail cel Mare. Arhangelul e-n ceruri,

Şi domnul se deşteaptă, drept în picioare sare.
Şi caută, ş-ascultă, şi n-aude nimica,
Nimic străin nu vede. Acandelei lumină
Se nalţă şi se lasă, şi vasul ei cel sacru
Se leagănă uşure p-aureea-i catenă,
Şi un profum de viaţă dintr-însa se exală.
Mihai pasă la uşă şi pe custod îl află
Dormind în a sa lance cu capul p-a sa dreaptă.
Se-ntoarnă la icoană. Şi mintea-i se lumină,
Îndată-i vine-n cuget ideea învierii
Dezvoaltă, lămurită, acest fel cum la nimeni
Nu mai venise încă. Se cearcă, se-nteroagă
Şi alt cu tot se simte. Eplin d-o-ncredinţare
Necunoscută încă. În inima sa simte
Decretele divine, şi braţul ş-a sa minte
Capabile de faptă. Fântâna cugetării
Inundă de-adevăruri, fiinţa îi îneacă.
Repaos cere carnea şi-n svol îi este mintea.
Cămara nu-l încape, şi largii paşi detună;
Străbate, restrăbate întinsa-i încăpere,
Gigantica sa umbră în lungu-i se deseamnă
Şi repede-l urmează, circonferind pereţii.
Vulcan în pieptu-i fierbe divina răzbunare,
Cu miile-i vin planuri întru restabilirea
Adrepturilor patrii ş-a ţării re-ntregire.
S-aşează să răsufle. Umbroasa-i, lata frunte
În pumnu-i se-ncreţeşte şi-i încovoaie braţul.
Astâmpăr nu e-ntr-însul şi-ndată se realţă.
Sublim este bărbatul când intră în el geniul
Cereştilor voinţe şi inspirat îl mişcă!
Materia frământă în neastâmpăr sacru

Şi-ncinde carne, minte! Ealt Enoh ce svoală
Pe aripa ştiinţei, răpit d-a sa credinţă!
Eun profet în planuri, al doilea Elie
Ce pe un car de flăcări s-avântă către ceruri
Să-nveste majestatea c-o frunte radioasă!
Nu poate sta eroul, e drept la orologiu...
Emult până la ziuă! ci poate napoiază!
Şi trece la fereastră să caute afară.
Oaură uşure îi mângâie-ncet fruntea
Şi părul îi răsfiră şi-i răcoreşte pieptul.
Se reazemă pe braţe şi se răpeşte-n cuget,
Revine iar în sine, şi orele-i par secoli
Ce trec, cu toate astea, cu viaţa dimpreună,
Ce şi ea ni se pare ca ziua strecurată.
Trec orele şi, iată, cocoşul se aude,
Ce îi strabate-auzul ca ultima cea trombă
Ce cheamă la viaţă pe trepasaţi din secoli.
Răcoarea dimineţii începe să se simtă,
Ş-alboarea nu-ntârzie, la răsărituri spuntă;
Se colorează-n urmă şi purpura-şi destinde
Ridenta aurora, şi pier umbrele nopţii.
Concerte mii de păsări salută dimineaţa.
Natura se deşteaptă, şi cerul îşi deschide
Eterne porţi de aur, şi soarele răsare.
Primarele lui raze, lucirea matinală
Inundă de lumină peloria lui frunte,
Simbol independenţei la cugete române.
Pe loc el se îndreaptă, se crede faţă-n faţă
Cu însăşi providenţa, al cărei ochi l-aţintă,
Prevăzător îi spune că e deschis asupră-i
Şi răsărit-a *ziua*. Eora rugăciunii;

Eroul îngenunche şi-nclină a sa frunte.

În rugă totdauna tăcută-i era buza,
Şi inima sa numai se exprima fierbinte
Şi-şi dezvolta simţirea ce limba nu e-n stare
Material să spuie; iar pietosu-i cuget
Pe aripe de flăcări ce-i prumuta credinţa
Svola până la tronul cerescului părinte,
Ca sacru olocaust de umil şi drept suflet,
Şi se-nturna în sânu-i reîncălzit, fierbinte,
Aducător de pace. Aşa-ngenunche-eroul
Ş-aţintă la cer mintea, ce încă ca icoană
Cingea în tot cuprinsu-i cea vizie nocturnă,
Şi graţia divină în toat-a lui fiinţă
Osimte revărsată, şi-l face să exclame,
Tinzând a sale braţe: “O, Doamne al puterii,
Ce-n zile de pericol ai fost a mea scutire!
Şi când turbat nimicul cerea a mea viaţă,
Atunci ca prin minune trimis-ai al tău angel
Când îmi lucea în ochii-mi securea ucigaşă
Aomului de sângiuri, şi îmblânzişi cruzimea,
Făcând a-i cădea arma din mâna-i tremurândă.
Şi mă salvaşi din gheare a fiarelor bipede,
Ca să-mi încrezi la urmă căzutul acest popol
Şi varga domnială. Tu, Doamne al minunii,
Al graţiei ş-al vieţii! binevoişi ş-acuma
A-mi revela arcane decrete, salutarii.
EDomn, Domn, Zeul nostru! Românilor s-arată;
Glorificat să fie trei-sântul al său nume!
Şi-n binecuvântare cerescul său ministru,

Ce-n numele lui vine, o, suflete, măreşte-l! ”
Era încă-n genunche Mihai, plin de sudoare,
Şi lacrime eroici ştergea de p-a sa faţă,
Când uşa se deschide şi intră scutierul...
“Ce ştire? ” “Preasfinţitul Eftimie... ” – “Sosit-a? ”
“Cu ziua dimpreună intră în capitală
Şi la metoh aşteaptă, soleşte-a sa venire
As-arăta la curte”. – “Să vie. ” Scutierul
Se-nclină, tăcut iese a împlini comanda.
“Binevenit să fie al Domnului ministru!
La timp sosi păstorul, şi cerul îl trimite.
Ce cauză îl face Târgovişteа să lase,
Să vie toată noaptea? ş-atâta neastâmpăr
Amă vedea îndată?... Mi-e foarte necesariu
Cu el a mă-nţelege. Păstorul ce veghează
Când turma e-n pericol, şi prinţul ce nu doarme
Când îngenunche ţara, din ochi îşi cunosc păsul,
Nici unul nu e iudă... Se cere-aci unire,
Bărbaţi a te încrede, făcuţi a te-nţelege...
Mult poate chiriarhul cu viaţa cuvioasă...
Elegea înainte, şi patria, şi fiii,
Ş-averea, şi viaţa... Le-a preţuit românul.
Boierul e rea fiară! el numai se orbeşte
Şi toate şi le vinde pe o speranţă numai
Când are înainte o umbră de domnie.
Ci om e şi boierul, şi omul e amestec
De angel şi de demon... Avem şi partea bună,
Iar partea infernală e rea când e-n putere...
Aîmpilat-o turcul... Să nu pierdem speranţa. ”
Aşa cugeta prinţul şi cuvânta cu sine,
Când intră chiriarhul Eftimie, zelosul.

În Domnul îl salută şi-l binecuvântează.
Eroul se înclină cerându-i umil dreapta
C-o demnă curtezie, ce-nnobilă mărimea;
Îl pune jos să şază şi caută în ochii-i,
Şi recunoaşte-ntr-înşii aceeaşi exprimare
Arcană şi divină a visului de noaptea
Ce aprinsese-ntr-însul acea mânie sacră
Şi regeneratoare. – Tu, muză, spune-acuma
Ce vorbe-au între sine păstorii şi cu prinţii
Când îşi cunosc solia şi păsurile ţării,
Când au ca să reforme şi inima, şi mintea
Popoarelor căzute, când răul predomină
Pe mic şi peste mare, şi toţi s-abat din calea
Prescrisă omenirii, şi nu e pân' la unul;
Când au de a se teme de jugul din afară,
De intrigi intestine, şi când conspiră iadul
Asupra învierii a omenirii stinse
În moartea cea morală. Tu spune, sau tu fă-ne
Adevina propusul şi planul, şi vorbirea
Adoi români ce singuri erau meniţi de Domnul
Arealţa poporul ş-a da viitorimii
Exemplu de mari fapte şi cuget necesariu,
Să ştie că românul nu moare, şi-l aşteaptă
Osoarte radioasă, serbată-n preursirea
Divinelor decrete. Tu, muză, fă-ne iară
Să ştim că viu e Domnul şi e *progres* în sine,
Şi-i aşteptăm venirea, ce popolii realţă.
Tu spune toate, zeie! Creştină libertate!
Căci până la noi fama nu ne-a adus nimica
Din câte se vorbiră în doma domnială
Cu Dumnezeu de faţă.

Cântul II

Treizeci de zile-asemeni mai răsăriră încă
Pe trista Românie, şi soarele asemeni
D-atâtea ori trecuse peste aceleaşi scene
De cereri fără margini, de pradă, violaţii,
D-ucideri fără teamă, de ţipete, de sânge.
De când în când păstorul se arăta la curte
Şi se-nchidea cu duca în lungă conferinţă.
Boierii între sine aveau adunări dese
Şi chiriarhu-adesea era cu ei de faţă.
În cele de pe urmă, nu înnoptase bine,
Şi adunare mare era la banul Manta.
Era închisă poarta ş-un ferentar sta-n pândă.
În curtea spaţioasă se tot auzeau giruri
De cai şi clunţul zornet zăbalelor spumate
Ş-acea scuturătură ce duduie ca tunet,
Şi baterea copitei, spărgând în neastâmpăr
Gunoiul bătăturii cu iarba încolţită,
Şi ninchezatul ager.
Feciorii primblau încă chingaţi, înşelaţi caii
Până să-i dea la iesle sub tinsele umbrare.
În case-era-ntuneric; în sus, în capul scării,
Osurdă licurire din îngânată lampă
Îşi revărsa lumina în lunga intrătură
Şi arăta vederii bătrâni, gălbui pereţii.
La uşa de intrare a sălii de ospeţe
Sta un fecior din casă cu mâna sa pe cheie.
În fund, în fundul sălii, un pat cât ţinea latul;
Oscoarţă purpurie în late vergi florate,
Ţesută de băneasa, sta-ntinsă în tot lungul,

Şi atârna la vale stufoşi şi mândri ciucuri;
Şi laviţi prelungite în dreapta şi în stânga
Roşeau într-o dimie întinsă-n ţinte albe,
Ţesută iar în casă. Otavolă rotundă
Şi mare sta la mijloc, c-o stofă belicoasă,
Cu grei de argint ciucuri; o cruce sta pe dânsa,
Cu tot, de tot de aur; o carte ferecată
În smalţ şi nestemate, şi luminări trichellii,
Ovargă pastorală şi sacrele vestminte,
Pontificala mitră lucea naintea crucii.
În cap, în faţa uşii, un jeţ de nuc prea neted
Şi vechi din alte zile, cu perna, rezemântul
De catifea verzuie, cu ţinte pe el galbeni
Ş-auree-n jos funde. La răsărit, icoane
De la strămbuni lăsate, ş-o candelă măreaţă
Ardea întru tăcere, în sus, dasupra uşii,
Însemnele băniei în arme-nchipuite,
Cu lănci între stindarde, în jurul unei perne,
Cu un toiag pe dânsa ş-o neagră gugiumană
C-o penişoară albă; şi două steaguri drepte
Drapa bănească uşă. În partea cea din stânga
Erau două coloane masive, de stil moric.
Din una pân’ la alta, o vargă de fier groasă
Ş-o draperie deasă de dânsa suspendată,
Cu ciucuri şi cu funde, ţinea uşor intrarea
Cea largă, spaţioasă, formată-ntre coloane.
Un alt fecior din casă, nepot de sor’ lui Manta,
Aci lângă cortină introducea pe oaspeţi
În stanţa afundată, trecând prin intrătura
Ce deschidea cortina. Aci sta banul Udrea,
Bătrânul banul Manta şi banul al Craiovei,

Mihalcea, belicosul, şi vornicul Dumitru,
Şi Mircea cel hotarnic, Mirică logofătul,
Isar şi Teodose, mintoşi logofeţi ambii,
Vistierii Dan şi Pană, spătarul Vintilică,
Spătarul Văcărescul şi aga Vitejescul,
Şi aga Luca-Lungul, şi Radul Bărcănescul,
Tustrei fraţii Buzeştii, Calofirescul Radul,
Şi capul lor, păstorul Eftimie zelosul.
Era-nvestiţi cu toţii ca-n zile de paradă:
Îmbrăcătura strâmtă, îngust găitănată,
Intra în cizme galbeni ce zornăiau în pinteni.
Pieptare pe corp strânse în găitane late,
La căpătâi cu nasturi; pe umeri chepenege
În copce d-argint prinse, cu fir de tot cusute,
Pe margini cu hârşie, lovea-ntr-o parte coapsa.
D-o bellică centură ce cuprindea mijlocul
Într-o curea cu ţinte, cu zale aurite,
Osabie-appendută suna-n toată mişcarea.
De gât decora pieptul colana cea de aur,
Cea rămăşiţ-antică de cavalerii Romei.
Pe spalle cădeau plete din mica gugiumană
Şi pusă la o parte, cu fundul lăsat roşu.
Iar banii-aveau, pe umeri, în loc de chepenege,
Un lung şi splendid conteş; la mijloc cingătoarea
Mai lată de mătase, cu două mari, rotunde,
Masive, d-aur copce, ş-o pană-n gugiumană.
Iar chiriarhu-n straie de lână umilită,
Ş-o glugă monahală acoperea cărunte
Şi cuvioase plete, căci pân’ atuncea încă
Gâmfarea bizantină nu corupsese clerul.
“Rău se-ncuibă păgânul în ţară, badeo Udreo! –

Suspină vechiul Manta; mult s-au stricat boierii!
Ce moliciune mare e-n dumneavoastr-ăi tineri!
Pe când eram eu june ş-aleserăm cu toţii
Din Afumaţi pe Radul, când paşa din Nicopol
Venea ca bei al ţării, cinci bătălii tot una
Avurăm cu păgânii şi-nfrânserăm trufia
Spurcatului Mehmet-bei. Ce foc era pe ţară!
Cadiu în tot oraşul! Turcime în tot satul!
Junghieri şi pradă mare! Erau turbaţi păgânii.
Junimea boierească p-atuncea avea sânge;
Cu mic, cu mare, ţara era în arme toată
Şi mi-ţi făcea pe turcul să ne respecte dreptul.
Turcii d-acum sunt loaze, borfaşi, suferiţi trântori.
Câţi cugetaţi să fie cu toţii-n toată ţara? ”
“Sunt mulţi, ucigă-i crucea! – răspunse Dan vistierul;
Vro trei mii rămăşiţe de la domnii trecute
Ce-n voie de nevoie, prin oarba nepăsare
Şi moalea cârmuire, rămaseră în ţară
Ca negustori, să zicem, şi-n faptă ca lăcuste.
Pe lângă ei veniră pungaşi cu punga seacă,
Acei ce-mprumutară pe hoţul de Lisandru
Să-şi cumpere o ţară ca să o poată vinde;
Şi spre-a-şi lua iar banii, luară în arendă
Veniturile ţării cu oameni dimpreună.
Şi datoria-aceea e rea, mare gangrenă,
Din zi în zi tot creşte, se tot mulţesc datornici;
Se-nfipseră în ţară ca lipitori mârşave
Ce nu le mai smulgi altfel fără să rumpi şi carnea. ”
“Le dai un praf de sare d-a neagră ca şi ele,
Şi-apoi le vezi cum varsă, stârcindu-se, ăl sânge”.
Prorupse Rad’ Buzescul c-un eroism sarcastic,

Şi râseră boierii c-un râs de răzbunare
Ce-anunţia mari fapte.
“Pe lângă-aceste fiare, alţi vro trei mii ne-aduse
Tot ciuma de Lisandru, sa-i fie, biet, spre pază,
Să stoarcă cu ei ţara şi să domnească-n pace, –
Urmă tot Dan vistierul, – căci el le da simbria. ”
“Despotul în putere nu e fatal atâta
Ca deşirata iazmă de un tiran molatic, –
Prorupse chiriarhul sorbit în ascultare.
Cea temere vulpeană, cea remuşcare cruntă,
Ne-ncrederea în toate şi frica şi de umbră
Îl fac uimit s-alerge la simbriaşi venetici
Şi-n mână le dă viaţa cu ţara dimpreună.
În dreptul lor acuma ei ca p-a lor avere
În lung şi-n lat o pradă! ” “Unde mai pui acuma, –
Urmă iar vistierul, p-aceştia din urmă,
Măriei-sale gvardii, ce din Constantinopol
L-aduseră în ţară şi nu mai vor să fugă?
Spahiii se-ndulciră la mierea şi la untul
Ce cură copioase ca-n raiul ce visează
Păgâna spurcăciune! Mult le plăcu viaţa
Trândavă, vagabondă şi mult le veni bine
Cu traiul cel uşure al celor dinainte
Pungaşi, ş-adică gvardii ce mi-i aflară-n ţară. ”
“Noi nu ştim ce le place, adăugi bătrânul,
Nici cum le vine bine. Noi întrebăm acuma:
Stau ei după tratate? Avem vro legătură?
Se află vreun ordin al Porţii spre aceasta,
Ca-n timpii lui Mehmet-bei ce aducea firmanul?
Că, dacă coconaşii nu ştiu cu arma-n mână
Să-şi apere moşia şi să-şi păstreze dreptul

Ce bunii lor, bătrânii, ştiură, cu-al lor sânge,
Să-l lase-n moştenire pe mari, sânte temeie,
Încai să afle lumea că ne-am supus de frică.
Evrun firman al Porţii ce nu va să cunoască
Tratatele-n fiinţă, şi noi, biet, nu cunoaştem
Nici cum se ţine pala, nici cum se-mpumnă lancea,
Şi d-aia turcul astăzi se joacă cum îi vine
Cu casca dorobanţă, cu conciul femeiuţei?
Aceasta voi să aflu, să ne luăm de una. ”
Atuncea logofătul, mintosul Teodose:
“O, unchiule, răspunse, se ştie că vrun ordin
Nu este de la Poartă a ne călca tratate,
Aţine turcii-n ţară şi a-i lăsa să-şi facă
Geamii şi locuinţe, să stoarcă pe creştinul,
Să ne batjocorească şi legea, şi credinţa,
Să-şi facă jucărie cu viaţa noastră însăşi.
De faţă vreun ordin e drept că nu se vede;
Vedeţi însă c-aicea e marghiolie mare,
Că e hiclean păgânul şi nu ştie de lege.
Încetul cu încetul, se-ntinde mereu turcul,
Şi noi astăzi de voie, iar mâine de nevoie,
Şi mai târziu de frică, să-i dăm ca de la sine,
Ştii, una câte una, până s-or face toate.
Prin colonii urzite, d-o parte crescând turcul,
De alta stând românul, îţi ia astăzi copila,
Mâine-ţi ucide tata, îţi spânzură flăcăul
De ce să aibă suflet să-şi apere surora
Ş-o mumă disperată; copilul ţi-l turceşte,
Pe desfrânat ţi-i face beşleagă, să momească
Pe alţii ca şi dânsul, până când, iată, ţara –
Curat ţară turcească. Impuneri d-alde astea

Nescrise şi piezişe cu mult sunt mai fatale
Decât cele d-a dreptul, până când mai e sânge
De românel prin vine şi vrun boier ca Manta
Ş-o biată spadă-n mână, că ştii unde te afli,
Şi ori mori ca românul, ori mi-ţi înveţi pe turcul
Să-ţi recunoască braţul, d-a dreptul repezindu-l
În sânul unei hurii. ” Se bucurau bătrânii
La vorbele frumoase ce deştepta curajul
În inimile june. Cât el de nalt se scoală
Buzescul cel mai mare, ce nu prea vorbea multe,
Şi-şi spune al său cuget: “Ce ordin ori neordin?
Vedem cum merge treaba... De ici se îndreptează,
Şi colo e-ajutorul. ” Şi sună ţeapăn pala,
Năltând la ceruri braţul, fierbând de răzbunare.
“Sunt semne bune! bravo! ” strigă banul
Mihalcea.
“Şi binecuvântate să-ţi fie ale vorbe”,
Adăugi păstorul, ştergând lacrime calde.
“Nu s-au pierdut românii! strigă şi banul
Udrea,
Ci staţi, să ştim ce facem. Noi ne sculăm cu arme,
Şi ţara e puţină, de tot dărăpănată.
N-ar fi de cuviinţă întâi să ne-nţelegem
Sau cu vecinii noştri, sau c-o putere mare,
Să cerem ajutoare? ” “Ce ajutor, nea Udreo?!
Precurmă logofătul Isar cu carte multă;
Nu este la loc vorba: pesemne d-alianţă
Ai vrut s-aduci cuvântul; căci fratele moldavul
Şi dincoaci transilvanul e într-aceeaşi stare,
Şi toţi avem nevoie să ne întindem mâna
În strânsă legătură şi unul pentru altul

Să sară spre-ntărire, iar serbul şi bulgarul,
De-şi simte scăpătarea şi jugul, scoată arma
Şi cauză comună cu noi vie să facă.
Aşa înţeleg lucrul. Iar dacă mergi cu mintea
La neamţ sau leah, sau ungur, să cerem ajutoare,
La astfel de-mprumute e camăta prea mare,
Şi lipsa d-ajutoare ce nu le mai poţi duce!
Nu vă-ncurcaţi cu şoangheri şi cu puteri de astea,
Că unii ca aceştia or să ne puie capul
În numele credinţei. D-o fi să scăpăm astăzi
Ca să cădem iar mâine, schimbând mereu la juguri,
Sau să întindem mâna, cerşind când ici, când colo
Scutire şi protecţii, mai bine, fraţi, cu turcul,
Mai bine jugul aspru; devie toată ţara
Un paşalâc în formă: căci tot mai ai d-a crede
Că poţi scăpa odată. Despotul d-altă lege,
Ce nu prea ştie multe, încai te-nvaţă minte
Să poţi fi om odată. Să ştiţi că turcul scade,
Căci legea îi e oarbă; ş-atunci creştinul neted
Îşi ia cele pierdute. Eu, zău, râvnesc la grecul,
C-acum e pus prea bine şi a scăpat de smorfuri,
De titluri bizantine, şi nu-i rămase alta
Decât căzute templuri ş-aducerea-aminte
De gloria străbună, servată într-o limbă
Curată şi divină; şi suveniri c-acestea
Reîntregesc popoare. Să ştiţi că ei odată
Or să mugească astfel cum să-i audă lumea
Şi pe temeiuri bune-şi vor re-ntări fiinţa. ”
Se scoală după-acesta Calofirescul Radu
Şi zice mai d-a dreptul: “Boieri, cu alte vorbe
Îmi place mie pala ce-n ambele părţi taie

Şi luce pe dasupra popoarelor corupte,
Şi capul ce se nalţă mai sus de apa dreaptă
Mi ţi-l retează iute, să vie la măsură.
Ebună, zău, măsura, şi-n noi capete multe
Le văz cam ţuţuiate". "Ebună vorba, tize!
Adăugi şi Radul Buzescul din Craiova;
S-a îngâmfat boierul, s-a sfemeiat cu totul;
S-a dus acea virtute de suflete române,
Ce îi părea batjocuri oricare alte titluri
Ce ies din rânduiala anticelor costume.
Mărimea cea română a fost numai în nume,
Ce-şi face omul singur, şi-n titluri ce posede
Pe-ntreagă demnitate şi numai pe persoana-i.
Acum îl vezi c-aleargă după *grăfii* străine,
Să-şi împletească coada cu bendă baronală
Şi cruci să mi-şi atârne p-un piept făr' de virtute,
Să iasă de vânzare ca marfa necătată.
Boier e meserie de apărarea ţării,
Iar nu nobilitate; căci nobil tot românul
Afost întotdauna, ca cetăţean de Roma.
Zău, legiuni atâtea ce stinseră dăcimea
Nu mi-au venit p-aicea a domina tărâmul
Sacrat cu al lor sânge, ca să-şi repuie-n urmă
Romanele lor drepturi. De când pierdu românul
Orgoliul de sine ş-uită a sa mărime
Şi începu să lingă străină nobilare,
D-atunci prevăz că ţara e p-a pierzării cale,
Nu scapă până-n urmă de soarta ce-o aşteaptă
Şi vine drept la vorba cu multă cumpănire
Ce zise logofătul. Protecţii d-alde astea
La nepoţeii noştri or să le dea prin piele.

Departe d-aste locuri relaţii d-ajutoare!
Şi eu prefer mai bine o pală ce te-nfrână
Decât veninul dulce din cupă poleită
Ce-mbată şi desfrână ş-omoară de tot statul. ”
“O, fiilor, să fie cu dumneavoastră Domnul! –
Mai zise chiriarhul aprins de un dor mare.
Ce bună vă e vorba şi mintea bărbătească!
De ce nu am putere să fac să cugeteze
Pe toţi boierii astfel! căci toate le-aţi zis bine.
Emare tirania când, chiară şi sinceră,
Se dă d-a drept pe faţă şi, nepărtinitoare,
N-alege mic sau mare, egali pe toţi îi face
C-a cerului dreptate. În ea se-nvârtoşează
Şi braţ, şi piept spre luptă, şi suflet se-mbărbată
Spre marea suferinţă a crudelor martire
Şi-ntreaga scuturare a jugului tiranic.
Ea-ţi ia viaţ’, avere şi însăşi libertatea,
Îţi luptă legea-n faţă, te sforţă să o lepezi,
Te cheamă la martiriu să întrevezi stâlparea.
Se santifică omul în asprele catene,
Sunt fraţi în fiare sclavii, se întăresc în Domnul.
Se pietrifică braţul la bandele metalici,
Şi când într-însul bate oţelul tiraniei,
Răscapără scânteia divin’ a libertăţii
Şi-ncinde inimi, suflet, erou devine sclavul.
Erea acea vulpeană, ascunsă despotie
Ce-n planuri şovăite, c-o mână lungă, lungă,
Sub mască de credinţă confrate se preface
Şi-ţi sapă din temeie străbunul edificiu,
Spoindu-l pe dasupra să crezi că îţi va bine.
Nu-ţi ia a tale drepturi, te face-a i le cede

Corupt, de bunăvoie; insuflă-mperecherea,
Discordia din casă, dezbărbătează suflet,
Dezmădulează corpul, îţi nalţă de modele
Fiinţe sfemeiate, îţi face şi-ţi desface
Fundamentala lege, te face să rupi singur
Străbune legăminte, îţi pângăreşte *limba*
Şi datini şi costume; şi te orbeşte-atâta,
Să-ţi placă pângărire şi să-ţi conservi, ca naiba,
Drept coarne infamia, să crezi că eşti şi mare
Când, înger al sclaviei şi târâtor ca dânsa
Şi tont, fără simţire, devii singur unealtă
A-ţi amăgi un frate, făcându-ţi-l complice
La-ntreaga subjugare, la moartea generală
Ş-a numelui cel mare...
Jug cesta se numeşte şi faptă a Satanei;
Iar ceealaltă este o stare primitivă,
Cel mult sălbăticie; e omenirea pruncă
Ce are şi viaţă, şi viitor nainte.
Sălbaticul, barbarul e omul neştiinţei;
Şi dacă te subjugă, cu numărul te-mpilă
Şi peste corp domină, iar nu şi-ntr-al tău suflet.
Barbarul nu străbate în Roma şi Bizanţiu
Decât peste corupţii; vandalul, turcu-apare
Ca angel de urgie dreptăţii cei din ceruri
Când omul uită legea; e foc de lămurire
Ce inima prepară să simtă libertatea
Şi preţul ei cel mare.
Erău la soare-apune, că trage-a întuneric,
După apus te-aşteaptă că vine miezul nopţii;
D-acolo iezuiţii prepară tirania,
D-acolo fiare-eterne ş-al sufletelor jug.

Tiranii din Europa or să ne puie capul,
Anticrist n-a să fie păgân de altă lege,
Creştin va fi, spurcatul! ca-n numele credinţei
Altarul să profane şi legea să o surpe
Cu chiar numele legii...
Erău a fi cu turcul; ci iazmă e creştinul
Ce îţi declamă legea ca să te tragă-n cursă:
Cordele de mătase uşor încolăcite
Ce te sugrumă-ndată cât vrei să scapi din ele;
Eşti prins şi te înghite; ţi-e şters din cartea vieţii
Şi însuşi al tău nume. O, fii! cuvântul este
Ascutura jos jugul ş-a nu-l schimba cu altul
Mai greu şi mai durabil. Ia să venim la capăt,
La scopul ce ne-adună: ce facem noi cu turcul? ”
“Rezbel şi răzbunare! ” strigară toţi dodată.
“Dar cine ne e capul? – întreabă Bărcănescul, –
Cu cine-avem d-a face? cu turcul şi cu vodă,
Sau numai cu păgânul? Cum am putea străbate
Afi-nţeleşi cu domnul ş-al trage-n partea noastră?
Să n-avem două lupte, căci certele civile
Desfiinţează naţii; de ele tot românul
Să-şi facă sânta cruce, şi cât poate să fugă. ”
“Prea bine zici, cumnate, – urmă vornicul Mitrea.
Aici e mult de cuget de unde să începem.
Când te încurci cu domnii, deschide-ţi întâi ochii
Şi-i pipăie la vână. Cunoaştem noi lui vodă
Şi inimă, şi cuget pe toată-ndoitura? ”
Răspunse-atunci bătrânul, păţitul banul Manta:
“Copii, vodă nu este străin, îl ştim cu toţii;
El e Mihai spătarul, e banul al Craiovei;
El a ţinut cu ţara punându-şi în joc capul,

Când vrea ca să-l ucidă spurcatul d-Alexandru.
Nu crez să asurzească acum la vocea ţării. ”
“Dar, unchiule, – l cunoaştem, – urmă Isar mintosul.
Îl ştim de pe atuncea când ne mâncam amarul
Cu dânsul dimpreună. Dar astăzi... deh! domneşte;
Şi ştii că-n timpii noştri domnia n-o ia nimeni
Cu degetul în gură: ce legături ascunse
Şi ce de mai promiteri până s-ajungă vodă!
Domnia azi d-afară se cumpără şi vinde,
Alegerea e formă sau intrigi, violare.
Domnia e arendă pe care îţi dai suflet
Şi-n care arendaşul e una cu *pristavul*
Ce-a mijlocit vânzarea... Ebun, biet, tot românul,
Ci intră dracu-ntr-însul cum s-a văzut călare
Cu buzduganu-n mână... ”
“Noi să-ncercăm, nepoate”, răspunse banul Manta
Cu aer de om sigur.
“Ce facem astă-seară? – prorupseră Buzeştii, –
Se pune jurământul? ”
“O, fii, vream mai nainte un soţ nou a propune”,
Răspunse chiriarhul.
“Tătuţă! Suntem siguri, – urmă greu banul Udrea, –
Că noul nostru frate e om de omenie,
Român să pui credinţă, când ni-l propune-o dată
Păstorul nostru însuşi. ”
“Cu toţii suntem siguri; dar cine-e? Cum îl cheamă? ”
Strigară iar cu toţii.
Atuncea chiriarhul cătă la banul Manta
Şi îi făcu cu capul să nu mai piarză timpul.
Se scoală banul Manta şi trece-n sala mare;
La uşa cea din dreapta respectuos s-arrestă

Şi-ncet de trei ori bate. Dinântru îl întreabă:
“Sunt toţi? ” “Toţi! ” îi răspunde... şi uşa se deschide.
Îndată, drept şi sigur, un mare om propasă
Şi repede-şi aruncă ochire acvilee
Şi pasă drept la jeţul ce sta naintea crucii.
Un stat înalt şi nobil, un port de majestate,
Ofrunte mare, scoasă, ce cugetă departe,
Scânteietori ochi ageri, sprâncene ebenine,
Un nas roman, o buză pacefică, ridentă,
Obarbă marţială, un piept ce sparge soarta
C-o tare paţienţă şi braţe musculoase.
Tunică cârmâzie de catifea deschisă
Cu ghinde, frunzi de aur la piept şi-n jur pe poale,
Cădea p-o-mbrăcătură colana strâmt pe pulpe,
Pe care coturni bellici roşea pân’ la genunche
Cu pinteni d-argint ageri. Ocopcă scânteindă
În suma de brillante strângea a lui centură
Ce talia pronunţă. De dânsa-n partea dreaptă
Opală strălucente sub mână tare-appânde,
Eşi-mpumnat mânerul. Mijloc şi late spete
Şi umeri se deseamnă sub mantă purpurie
Şi largă şi uşure, în copci ca două stele
Cavalereşte prinsă. De gât decora pieptul
Colana cea de aur. Opelerină neagră
De samuree piele cădea rotund pe mijloc.
Un coif avea în dreapta, în loc de gugiumană,
Drept bellică emblemă; ne-ncinsă-i era fruntea,
Şi capul drept şi liber; descoperite plete
Cădeau pe pelerină, ca dânsa negre, lucii,
Eroic onduloase.
Ocugetare scurtă umbri creţindu-i fruntea;

Ş-apoi, decis cu totul, aţintă pe ban Manta:
“Să vie, badeo Manta! “ Şi banu-ndată pasă
În stanţele din stânga, şi-ndată iară iese
Cu chiriarhu-n sală. Acesta se înclină
Şi sacrele vestminte cu pietate-nveste,
Plecat pe cap îşi pune pontificala mitră
Şi-n dreapta îşi ia cârja.
Iar trece banul Manta în stanţa adunării
Şi-n treacăt ceva spune feciorului din casă.
Intrând: “Boieri! – le zice, – păstorul în vestminte
La jurământ ne cheamă; şi noul soţ aşteaptă
Unire să conjure. ”
Cu toţii trec în stanţa intrării şi vecină
Cu sala solemnelă. Ban Manta face semnul,
Feciorul trage coarda, cortina se deschide...
Boierii împreună văd toţi pe însuşi vodă!
Toţi repede pun mâna şi-mpumnă strâns mânerul;
Dodată-ndoit cuget ca fulger îi străbate:
Şi trădământul negru, ş-a planului plinire.
Ardeau făclii sacrate, splendoarea era mare!
Uimiţi erau boierii la umbră de lumină.
“Încoa, boieri! – le zice asigurat eroul, –
Cu voi aveţi un frate ce stă naintea crucii,
Simbol creştin de chinuri, de moarte, de martiriu
La care el se-nchină spre mântuirea ţării.
Curajul ce vă-nsuflă, ardoarea generoasă
Şi piepturi credincioase, şi braţele române
Îmi sunt prea necesare la multa mea voinţă
Şi fapta ce-ntreprindem... Veniţi: eu sunt al vostru,
Şi voi a mele scuturi. Pe sântul evangeliu
Eu vă anunţ de bine: o soartă ne aşteaptă

Ş-o glorie comună. Veniţi, c-a mea chemare
Vă adună aicea. ”
“Dar, fiilor, – prorupse Eftimie zelosul, –
Prepusuri la o parte! e mare domnul ţării:
Această adunare ş-unire într-un cuget
Nu este a mea faptă, e planul său ce însuşi
L-a conceput în Domnul; el însuşi mă trimise
Şi-mi dete-nsărcinarea să vă cunosc virtutea
Şi dorul pentru ţară. ”
Tu, muză, spune-mi svolul, entuziasmul mare
Şi focul ce s-aprinse în inime române,
Ce rechema acuma senaturile Romei,
Ce se lupta cu soarta şi-ntemeia mărimea
Împărătesei lumii. Răpiţi erau boierii
În marea bucurie: li se părea-nceputul
La fericitul termen. Alor minte străbate
Pe aripe de flăcări în glorioasa cale
Ce duca le deschide. Vin toţi în jurul mesei;
Ban Manta-aduce steagul cu acvila romană,
Cruceată-mpărătească, cu Constantin augustul
Ce-ardică-n triumf crucea cu mamă-sa Elena:
Semn mare că triumfă cel închinat la moarte.
Cu tarea-i mână stângă eroul scoate brandul
Ce fulgeră-n tot latul şi punta o depune
Pe masă spre-nchinare. Ia steagu-n mâna dreaptă.
Trag săbii toţi boierii, şi şuieră oţelul,
Şi punta se depune respectuos pe masă,
Onoare de oşteni.
Ce semăna eroul, o, muză sinaită
Ce-ncorporaşi întruna poporul Israel,
Dând naţiei un nume, un suflet ş-o viaţă?

Fiinţă muritoare pe Mihail-arhangel
Nu l-a văzut vrodată cu sabia de flăcări;
În mijlocul de angeli când jură-n cer credinţă
Şi curăţă-empireul de impiile *duhuri*.
Imaginaţi acuma pe Mihail al nostru,
Cu gladiul în mână între române piepturi,
Că jură răzbunare şi curăţirea ţării
De crimele păgâne, şi veţi putea-nţelege
Cereasca curăţire, pe cât poate icoana
Material aduce ideea spirituală.
Păstorul ia în mână făclie arzătoare,
Şi-ntr-însul intră spiritul cel dătător de viaţă
Popoarelor căzute.
[1844]

Epitimv la o femeie cochetă

Aici zace Zamfirica, ce-n viaţa sa a stat
Ominune-n frumuseţe, un fenice-ntre femei;
Şi precum ea plăcu lumii, precum lumea a-ncântat,
Tot aşa şi lumea-ntreagă i-a plăcut şi dumneaei.
[1846]

În aşteptarea lui 1848 - Preziua

Psalm
Strigarea-mi ajungă până la tine
Şi-exauzi-mi, Doamne, ruga fierbinte!
Amar mi-e plânsul; nu-ţi întoarce faţa,
Auzi-mi chemarea-n ziua durerii

Ş-al înfrântei inimi astupat geamăt.

Repede m-ajută şi mă susţine,

Căci zilele-mi, iată, pier ca şi fumul,
Ca lemnele în foc oasele-mi secară,
Pălitu-m-am şi m-am uscat ca iarba,
Aridă inima îmi e ca piatra;
De suspin, de geamăt mi-a rămas carnea
Pe oase uscată; mi-am uitat pâinea
Cum se mai mănâncă. Deşert mi-e sânul…

Ca pelecanul mi-am sfâşiat pieptul,
M-am asemănat corbului de noapte
Şi tuturor altor cobe nocturne;
Întru veghere nopţile trecut-am
Şi m-asemănai păsării veghinde
Ce stă nemişcată dasupra casei.

Toată ziua mă culmau de ultrage
Inemicii; şi cei ce-odinioară
Mă lăudau jură acum asupră-mi.
Avut-am cenuşă în loc de mâncare
Şi-n lacrimi mi-amestecai băutura
Numai la vederea mâniei tale
Şi la înalta şi dreapta-ţi urgie.
Înălţatu-m-am şi m-ai surpat, Doamne,
Ca umbra trecură zilele mele,
Şi eu ca iarba mă uscai, ca paiul.

Trecător sunt şi m-am consumat, Doamne,
M-am topit ca ceara ş-am ars în zelul

Să-ţi înalţ templu. Focul mi se stinge...
Tu însă, eterne, eşti nemutabil,
Ş-a ta memorie în secoli trece,
Din generaţiune la-alta pasă.

Tu-n pietate vei ardica braţul
Şi-n pietate pe român salva-vei,
Căci ora salutei, ora venit-a.
Ed-ajuns; plâng servii tăi, plâng lumina,
Gem altarele, plâng d-a lor ruină.
Sunat-a ora, şi acum se vor teme
Ginţile toate de naltul tău nume,
Şi d-a ta glorie trema-vor regii.
Din cenuşa-i sălta-va România,
Înnoi-se-vor ale ei juneţe
Ca ale acvilei; şi-n vestmânt candid
Ca o mireasă va ieşi nainte-ţi;
Splendida ei, sacră candelă d-aur,
În oliu limpede, oliu de pace,
Vărsa-va lumina ce dă viaţă
Şi va încinge virginala-i frunte
Cu-aureola ce geniul poartă.
Tu, Doamne, singur, fiinţă supremă,
Vei re-ntregi această Sion nouă.
Arăta-te-vei în gloria toată
În re-ntregita Românie bellă;
Pruncii-n a ta cale nălţa-vor imne,
Văduva, orfanul afla-vor scutire
Şi împilaţii alţa-vor capul;
La locul propriu se vor pune toate

Şi capacitatea la a ta dreaptă.
Auzi tu, generaţie viitoare?
Pentru tine se scriu acestea.
[1847]

Sânta cetate - (Terţa rima)

Crist-popolul, lumina şi puterea,
Errând, sudând, străin într-ale sale,
Producând singur viaţa şi averea,
Nici selbă-aflând, nici munte, nici vale
Unde-ori căminul, ori capul a pune
(Lungă laboare! foarte lungă cale!),
Străbate lumea, lumea să radune,
Secoli şi famea suferă şi gerul,
Derâderi şi bătăi, de spini cunune,
Crucea, roata, focul, plumbul şi fierul,
Sclavie, glebă, clacă şi uzură;
Custodul punge, punge cavalerul,
Cazacul punge, flagelă şi fură;
Magnat, idalg, ciocoi despoaie, bate;
Pontefice, instructor minte, jură.
Crist-popolul suspină şi străbate
Şi secoli, şi tărâmuri, tot pământul,
Asudă, geme, suferă păcate,
Iartă, le şterge; seamănă cuvântul:
Când prunc orfan, plângând, mendicând viaţă,
Când muribund ce n-are nici mormântul,
Când june discolor cu moartea-n faţă,
Fără mâine şi azi, şi fără lumină,

Iarnă şi vară, – n seară, dimineaţă;
Ori ca om, ori sub forma sa divină,
Tot proletar la câmp şi la cetate,
De la altar şi până la salină,
Cu-acelaşi dor, cu-aceeaşi greutate.
Schimbe-se timpii, fie domn cezarul,
Patriciu sau baron, prinţ sau abate,
Forţă ori lege, Brama, papa ori ţarul,
El nu se schimbă, aceeaşi laborare,
Tot proletar, tot puns, tot bând amarul.
După secoli de sânge, lăcrimare,
După varii şi multele turmente,
În toţi membrii, în corpul său cel mare,
Uns împărat de ambe testamente,
Verb-suveran în fine se proclamă,
Jude-ndolat de lacrimi şi lamente,
Mântuitor ce morţi la viaţă cheamă,
Ce surzii face surzi să nu mai fie,
Ce repentirea răilor recheamă
Şi-n care orbii văd lumină vie,
Ce paraliticii umple de vigoare
Şi lumii-aduce pace, bucurie.
Fulger îi e faţa, vocea tunătoare;
Pe tron sovranul judecă pământul
Cu dreptate, putere şi splendoare;
Lumină ş-adevăr îi e vestmântul.
Tremură regii, stirpea păcătoasă;
Cad porţi d-aramă, rupt e jurământul!
Verde se nalţă valea lăcrimoasă;
Apocaliptica, Sânta Cetate
Alumii nouă splende radioasă

De speranţă, d-amor, de libertate;
Încinge muri ne-nvinşi de adamante,
Se coroană de turre nestemate,
Nalţă coloane de porfir gigante,
Pur ca cristalul aurul străluce.
Rubin, safir, smarald, iacint, brillante
Ţin unghiuri, fundament ce le produce.
Râul vieţii curge de lumină,
Minţilor sănătate dă şi-aduce.
S-adumbră ridente-eterna grădină
D-arbori fructidori, d-arte, de ştiinţe,
Lin şi armonie aure suspină,
Sacrele voi inspiră şi dorinţe;
Flori amarante câmpurile-nsmaltă.
Nalte-afecţiuni, sperări şi credinţe
Candide cresc şi vergini se dezvoaltă,
Absorb viaţă, – amor la verbul-soare.
Asta e cetatea ideală, naltă,
Aci justiţia este domnitoare,
Aci frăţia e realizată,
Aci virtutea e putere, valoare
Ş-orice nevoie este uşurată.
Unul pentru toţi, toţi iar pentru unul:
Liberă voie, soartă nivelată,
Verul, frumosul, marele şi bunul,
Eternă pace, viaţa socială,
Propriul sacru, rezolvat comunul.
Cetate! rezidenţă-imerială
Mirelui-popol, d-angeli custodită,
Tindă cerească şi universală!
Profeţii te-au visat trei-fericită,

Crist ţi-a pus însuşi piatra angulară,
Evangelistul te-a văzut urzită,
Ţie martirii sângele-şi vărsară,
Drepţii, – nţelepţii, verii cristianii
Spre-a ta înălţare mult ei laborară;
Gali, angli, italieni, poloni, germanii,
Maghiari, români, de popoli milioane
Jos au surpat şi idoli, şi tiranii,
Au spulberat tiare şi coroane;
Cu-al lor sânge ţi-au frământat cimentul
Şi-ţi înălţară primele coloane.
Candid, august, frumos ţi-e pavimentul!
Văzut-am splendoarea-ţi. Frânt e păcatul;
În drept mirele vine cu testamentul.
Deschide-ţi porţile: intră Împăratul.
[1856]

La schiller

“Între ai tăi ai fost, o, Schiller,

şi ai tăi nu te-au cunoscut”

Este o viaţă moartă, precum ş-o moarte vie;
Ci este şi viaţa ce nu mai are moarte.
Unii prefer pe una, şi alţii-şi aleg alta.
Etristă-a omenirii fatala, cruda soartă!
Prin chinuri şi privaţii, şi lupte, şi amaruri,
Şi deziluzii crude, paţienţă-adamantină,
Prin forţă, – asalt eroic să ia Cetatea Sântă,
Al cerului imperiu şi vera libertate.

Mult suferişi, o, Schiller, şi luptă avuşi mare!
Căci lungă e durerea, şi fericirea scurtă!
Şi strâmtă şi spinoasă e-a cerului cărare!
Şi greu, inert e corpul! greu dreptul la viaţă!

Du sarcina, o, suflet, du corpul după tine,
În sus, pe calea strâmtă, cu filii, cu consoarte;
Te luptă cu ananga, cu aspra neavere,
Cu limbile de şarpe, cu ochi de vasilisc
(Calomnia, minciunea, invidia, trădarea),

Cu forţa împilării, cu reaua tiranie;
În sus! pe calea strâmtă nici apă, nici merinde,
Nici unde să-ţi pleci capul la frigurile lentei;
Şi luptă-te da prode!

Avuşi de adversariu pe *om*, ş-atât ajunge:
Te iartă să-i faci răul, iar binele, nici mort;
Insultă-l, te onoară; striveşte-l, te adoară;
Dă-i glorie, onoare – te-mpilă de ultragiu;
Dă-i patrie, dă-i nume, că el te-expatriază;
Dă-i adevăr, dreptate – calomnia ţi-e parte.

E orb şi-i dai lumină? el vede câte n-ai;
Emut şi-l faci cu limbă? te muşcă ca vipera;

Dă-i viitor, viaţă, că-ţi ia el şi trecutul;
Realţă-l pân’ la ceruri – de viu te-afundă-n iad.
Acesta e păcatul sau *omul cel căzut*!

Mai mult decât eroic ţi-a fost, Schiller, asaltul;
Oluptă de arhangel, triumful de martir.
A!!! rece este piatra încinsa de coroană!
Ci mâinile de vergini îi dau astăzi viaţă
Ş-o re-ncălzesc atâta cât flăcărează inimi,
Şi lacrimile curg...

Cântaţi, vergini, dreptatea
Ş-a Terrei împărţire,
Daţi partea la poet;
Cântaţi azi libertatea
Ş-a omului unire.
Onoare la profet!

Şi repetiţi în horuri, prin mii de miriade,
Germania întreagă, America, Anglia;
Răsune tot pământul oriunde e om liber;
Cântaţi patria, onoarea, virtutea, libertatea,
Tot ce adoară Schiller; cântaţi pe Dumnezeu
Ce scapă inocenţa şi focului dă crima.
Suspinele lui Schiller în horuri repetaţi!
[1859]

Dulcamara

E bun de orice rău
Arcanul, leacul meu,
Licoarea extrafină,
Ambrozia divină:
Lixirul eminent,
Lixir omnipotent!
Cum bei, îţi ia cu mâna,
Căci el este fântâna,
Sorgintea ş-a vieţii,
Sorgintea tinereţii.
Ş-apoi... ş-a frumuseţii...
Compratelo, compratelo,
Că, iată-mă, mă duc.
E bun de orice rău
Arcanul leacul meu:
Şi friguri,
Şi lângoare,
Şi tifos,
Şi holeră,
Şi oftică,
Şi ciumă,
Cum bei, îţi ia cu mâna.
Lepră,
Chelie,
Virus
Şi râie,
Scrofuli,
Rahit,
Spasme

Şi asme,
Revme,
Podalgă,
Lovă,
Scorbut,
Toate le spală.
Toate le stinge:
Marea virtute-a leacului meu.
Cum bei, îţi ia cu mâna,
Căci el este fântâna...
Toate le spală,
Toate le stinge:
Şi bătrâneţea,
Şi gârbovia,
Şi căruntеţea,
Şi chiar orbia,
Şi zbârcitura,
Şi ştirbitura,
Şi ignoranţa,
Şi nebunia!
O, mare virtute-a leacului meu!
Părul negreşte,
Pielea albeşte
Şi rumeneşte!...
Dinţii... – ntăreşte.
Dă şi avere,
Oricât ai cere,
Chiverniseală
Fără tocmeală;
Pe şarlatanul
Face om mare,

Pe calpuzanul –
Om de onoare,
Pe ucigaşul –
Diregător,
Pe fur de frunte –
Judecător.
Pe sceleratul
Reîntregeşte,
Pe cotoroanţa
Întinereşte!...
Glorie mare
Leacului meu!!!
Cum bei, îţi ia cu mâna,
Căci el este fântâna,
Sorgintea tinereţii,
Sorgintea frumuseţii,
Mehenghiul de candoare,
Patentă de onoare,
Patentă de martir,
Divinul meu lixir!
Glorie mare leacului meu!!!
Cum bei, eşti patriot,
Al Bruţilor nepot,
Celebru liberal,
Odată *năciunal*;
Celebru, celebrissim,
Arhipatriotissim,
Şi membru doctorissim

FRĂŢIEI MEDICALE!

O! marea ta minune, ce nu se poate spune,
De leac omnipotent!!!
Licoare extrafină!
Ambrozie divină!
Al cerului agent!
Lixir omnipotent!
Compratelo, compratelo,
Că, iată-mă, mă duc!
[1860]

Muştele şi albinele

Judecată foarte mare oarecând s-a ridicat
Între muşte şi albine, încât lumea-au speriat.
Muştele zbârniau tare
Şi, prin probe vederate,
După gust şi demâncare
Demonstrau ca avocate
Trecute prin doctorat
(Căci aveau şi ochelari,
Ca toţi docţii cei mai mari),
Demonstrau învederat,
De la una pân' la mie,
Că se trag din carne vie
Şi că tabăra le-e leagăn
Şi botezul lor în sânge,
Că-ntreţin şi bărbăţia
Supărând pe cel ce linge,
Căci ele ciupesc eroii
Şi-i deşteaptă la rezbel

Şi-i invită la măcel;
Ele-mpung şi-ndeamnă boii
La cărat, la arătură;
Ele cailor dau ghes
La suiş spre culmătură,
Şi că unde-o fi să fie,
Mai curat şi pe-nţeles,
La-mbuibări călugăreşti,
La ospeţe-mpărăteşti,
Ele mare au protie:
La dulceţe, la plăcinte,
Cu dreptul de prezidinte
Ele-ncep de căpătâi,
Ele pişcă mai întâi;
Şi că-n fine, peste toate,
Fără *însă*, fără *poate*,
Musca este coconeaţă,
Că se pune poponeaţă
Peste tot ce-a vieţuit,
Peste tot ce s-a mâncat,
Pe orice s-a cheltuit
Şi-n colibă, şi-n palat.
Prin *deci* dar argumentau
Şi aşa învederau:
Cum că mierea, din dreptate,
E a lor proprietate,
Căci albina n-are gust
Ca muscoii după must,
Nici încai isteţul bot
Ca să dea ca musca-n tot,
Ci tot dă din floare-n floare,

Adunând ca cerşetoare.
Ba drăcoaice,
Tâlhăroaice,
Hoaţe de conservatoare,
Retrograde, trădătoare!...
Astfel muştele turbate
Dau şi ele prin dreptate,
Prin progres şi libertate
Şi prin câte alea toate.
Şi zbierau la lumea-ntreagă
Ca să judece, s-aleagă,
Nimănui nu mai da pas,
Zbârnâiau
Şi se puneau
Avocaţilor pe nas.
Timpul muştelor venise
Ca şi timpul la ciocoi,
Căci natura se stârpise,
Producea tot la muscoi.
Şi era-n dispreţ laboarea,
Artele, ştiinţa, – ardoarea
Către binele comun.
Şi când muştele se pun,
Ele, ştiţi, cu iertăciune,
Că ce fac nu se mai spune.
Ş-apoi ş-un muscoi isteţ
Şi din toţi mai precupeţ,
Ca un mare mierolog
Striga tot din terfelog:
“La legi noi,
Lingariţi noi! ”

Şi lingariţii cei noi
Se aflară ăi muscoi,
Şi zburau şi zbârnâiau,
Se-ndesau, se repezeau,
Unul p-altul se-njurau;
Şi la luptă când erau,
Piept la piept nu cutezau,
Ci dau tot pe dinapoi,
După legile mai noi.
Şi în mierea ce furau,
Acolo se şi-necau.

Iar albinele tăcute,
Ca oricare muncitor,
Erau toate prevăzute
Dinapoi cu acul lor.
Ş ziceau, laborioase: “Noi de ceară să cătăm,
Templele să luminăm,
Şi a miere ce producem bărbăteşte s-apărăm.
Daca muştele codarde vor să dea pe dinapoi,
Zbârnâind,
Calomniind,
Binele parodiind,
Tot la coadă prea fireşte cată să ne-armăm şi noi.
Iar albina conductoare,
Pân-aci ascultătoare,
Se sculă
Şi cuvântă:
“V-aţi armat, fetele mele; însă ştiţi ceva mai bun?
Vă cătaţi de lucrul vostru şi de binele comun.

Miere cât de multă fie şi apuce măcar cine,
Că muştele cu-al lor bot,
Ce dau lacome prin tot,
Se sting, uite-le, de sine:
Când în miere înecate,
Când de aburi opărite,
Când de flăcăre pârlite,
Când de crivăţ degerate.
Ascultaţi, fetele mele,
Nu-i pericol de la ele:
Despre urs, ucigă-l toaca! fiţi cu ochii luminaţi:
Numai pentru botul lui,
Mai mult decât al oricui,
Acele vi le păstraţi. ”
[1860]

Corbul şi vulpea

Corbul sta pe loc tot corb
(Precum orbul e tot orb
Şi ciocoiul e tot ciocoi
Cât sa-l cânţi cu usturoi),
Nicidecum nu mai albise,
Nici acvilă devenise
Precum vulpea-i promisese
Pe când caşul îi ştersese.
Ca un corb, dar, mai aflase,
De pe unde tot umblase,
Un codroi de caşcaval;
Şi cu dânsu-n cioc se duse

P-un copac şi mi se puse
Ca un bun industrial.
Vulpea, tot ca jupânească
Ce cam rar o dă p-acasă,
Iar ieşise la primblare;
Şi bunul miros ce are
D-ici, de colo o-ndreptă
Sub copac, şi-n sus cătă:
“Jupân corb?... o! plecăciune!...
O, Doamne! ce frumuseţe!
Ce pasăre! ce minune!
Ce splendoare! ce mândreţe!
Dar unde-i guriţa lui?
Cui s-o ceri şi cui să spui?
De l-aş auzi o dată
N-aş da-o pe lumea toată. ”
Cerbul toate le-auzea,
Se făcea că nu simţea:
Îşi căta de cina sa,
Caşcavalul îşi mânca.
“Doamne corb! o rugăciune!
Excelenţă!... plecăciune!...
Alteţea domniei-tale
Trece peste-un deal ş-o vale,
Încât vestea ţi s-a dus. ”
Corbul nici că asculta,
Peste câmpuri se uita
Şi de cină îşi căta,
Şi făcea un chef nespus.
“Graţioasă maiestate!
Strălucite, preanălţate,

O, ce mare împărat!...
Dar e mut... ah, ce păcat! ”
Corbul, însă, tot tăcu
Până cina îşi făcu;
După ce o termină
Şi bine se ospătă,
Către vulpe s-adresă
Şi aşa îi cuvântă:
“Hei! a fost pe când a fost,
Pe când era tata prost,
Că vulpea c-o zicătură
Îi ştergea caşul din gură;
Dar acum e altcevaş,
Gura nu mai pui pe caş.
Hei, vulpoi de *năciunal*,
N-a fost bun ăst caşcaval? ”
Dacă ştii că de demult
Din punga celor ce-ascult
Linguşitorii trăiesc,
Să-ţi spun şi eu una lată:
Că cei ce-au minţit o dată
Anevoie mai trăiesc.
[1860]

Areopagul bestiilor

Un lup odată se plângea tare
Că, de ce merge, lumea se strică:
Bestie mare,
Bestie mică

Azi e totuna, ori lupi, ori miei...
Grele prefaceri! timpi şi mai grei!
Că pe el, lupul, toţi îl înjură
Şi toţi cu totul îl pradă, – l fură
Ş-apoi când e o vulpe de rea *reputăciune*,
D-o viaţă prea urâtă, ce nu se poate spune,
Şi, culme peste toate,
Vecină, din păcate,
Îl fură, blestemata, întocmai ca un *frate*.
Şi n-o mai poate duce cu portu-i *cilibiu*,
Căci marea-i paţienţă îl bagă-n iad de viu.
Făcu, dar, *peticiune*,
Cu foc şi rugăciune,
P-o limbă reformată,
Şi trase-n judecată
Şi el, ca *năciunal*,
Pe vulpe-n tribunal,
Compus, ca niciodată,
D-un urs cu brânca lată,
D-un bucefal-pardos,
D-un zripţor şi cocoş;
Era ş-un ’rangutan,
Era şi un curcan:
Toţi judeci ca aceia, înalt areopagiu,
De bestii arbitragiu.
Petiţia pornise pan lupul, sa se plângă,
Şi-n dreapta-şi luă locul, iar vulpea – în a stângă.
Procesul era-n forme, avea şi avocaţi,
Tot zmei de doctoraţi
P-o limbă bestială
Ce-i zic şi *năciunală*,

Erau şi *speptători*,
Aptriţe şi *actori*;
Vorbea d-un *reglemânt*,
Scotea ş-un *testământ*
Pe limba bestială,
P-atuncea *năciunală*.
“Princip! proprietate! ” nea lupul nainta;
“Frăţie! libertate! ” lea vulpea declama.
“Justiţie! ” “’Mpilare! ” “Virtute! ””Strâmbătate! ”
“Ba cauză! ” “Ba gaşcă! ” “Minciune! ” “Veritate”
“Martiriu, abnegaţii! ” “Desfrâu, ipocrizie! ”
“Ba Dumnezeu mă ştie! ”
“Ba binele comun! ”
“Ba binele străbun... ”
Ba lupul şi d-onoare cu dinţii se ţinea,
Şi până la candoare şi vulpea întindea.
D-acestea talmeş-balmeş din ambe părţi tuna,
Spelunca de cicane, de uiet răsuna.
Bătea cu laba lupul, pe hoaţa fulgera,
Sărea, ţipa şi vulpea: “Calomnie! ”striga,
Şi iarăşi la martiriu, şi iar la libertate,
Şi iarăşi la onoare, şi iar la veritate.
Şi vulpea, ca isteaţă,
Alupului trecute le da de tot pe faţă;
Ci de trecutul vulpii şi lupul se înhaţă.
Ajunseră, în fine, a-şi arunca în nas,
Pe târnuit, pe ras,
Ultrage foarte grele l-a unuia domnie
Ş-a vulpii dibăcie;
Ajunse pân’ să zică că lupii sunt rapaci!
Şi lupul să întoarcă că vulpile-s cârpaci!...

Atunci să fi văzut
Ce nu s-a mai văzut!
Scot dreptul natural,
Scot dreptul criminal,
Ba dreptul zoologic,
Ba cursul patologic
Frăţiei medicale... scotea şi la patente,
Din cele mai potente,
Şi dezvolta amarnic ştiinţa economică
Şi arta hironomică,
Şi drepturile toate, pe faţă şi pe dos,
Din scoarţă până-n scoarţă retorice sofiate.
Demostene, Cicero ar fi rămas pe jos
Cu gurile căscate.
Nu prea ştiau de carte ăi judici bestiali,
Ş-având cam pe a rânză pe zişii *năciunali*,
Pe unul şi pe altul întruna condamnară,
Sentinţa pronunţară:
“Tu minţi, jupâne lupe, când ne vorbeşti d-onoare,
Că n-ai princip, nici lege;
Şi tu, vulpe, de unde ieşişi cu a candoare?
Pe amândoi să-i lege!
Furatele de vulpe de lup s-au fost furat,
Văzute-nvederat,
Şi toate să s-aducă aci în tribunal.
Articolul – cutare – din dreptul bestial
Le dă neapărat,
Dup-al naturii curs,
La zgripsor şi la urs.
Cocoşul şi curcanul,
Precum şi ’rangutanul,

Precum şi bucefalul vor fi de mărturie,
Să puie-aci *pecetea*, precum ca să se ştie. ”
[1860]

Un muieroi şi o femeie

Când e vorba să vorbiţi
De princip şi de idee,
Ascultaţi să auziţi:

Un muieroi ş-o femeie,
Cum şi când nu prea ştim bine,
Peste drum erau vecine;

Ca albina laborioasă
Femeia-şi căta de casă:
La intrigi pregetătoare
Şi la vorbe ruşinoasă,
La lucru cutezătoare
Şi la certe prea fricoasă,
Nu-i lipsea nici foc, nici masă.

Muieruşca nevăstuică,
Ochi de linx, bot de curuică,
Nu sta locului nicicum:
O lua papuc la drum,
Tot oraşul colinda,

Treiera şi vântura,
Loc, căsuţă nu lăsa,
Peste tot s-amesteca.
Ştia orice s-a făcut
Şi câte nu s-a-ntâmplat:
Care când s-a fost născut,
Când cutare s-a-nsurat,
Când aia s-a măritat,
Când vro puică a ouat;
Purta vorba peste tot
Ş-o schimba cum îi venea,
Soţi, amicii dezbina.
Azi se săruta în bot
Şi pieziş îşi da la coate,
Mâine ocăra pe toate.
Înţepa ca o lanţetă,
Era rea şi veninoasă
Ca o viespe costelivă,
Vai de om!... ca o gazetă
De limbută, guralivă.

Ce cu gândul n-ai gândi!
Vorbea şi de libertate;
Ce prin cap nu ţi-ar plesni!
De dreapta nepărtinire,
De buna vecinătate,
De-nfrăţire, de UNIRE!

Şi, ca culme peste toate,

Mai avea ş-o guşă mare.
Şi la ceartă, – ncăierare,
Hârâia şi spumega,
Limba singură-şi muşca,
Toată vorba deşira;
Se certa pe româneşte,
Şi credeai că-i ţigăneşte
(Ea zicea că-i boiereşte).

Şi-nvăţase, din păcate,
Şi franţuzeşti d-alea toate:
Princip, *bon ton*, *santiman*,
Pardon, bonjur, galantom,
Soare şi amiuzan,
Exclusiv şi *junul om*...
Ş-alte câte şi mai câte,
Tot mai slute şi urâte.

Ce avea, ce nu avea,
De vecina se plângea,
De biata femeia blândă,
Coşemar îi sta pe piept
Ca la nebuni un ’nţelept.
Şi sta ne-ncetat la pândă:
O vedea, ori n-o vedea,
Ea la poartă-n drum ieşea,
În şold mâinile-şi punea,
Relele ce-avea pe ea
Pe vecina le-arunca.

Şi tuna, striga, zbiera:

“Au ca mine eşti tu, sluto?
Au ca mine eşti tu, muto?
Uscăţivo,
Costelivo,
Exclusivo!
Stai închisă, mototoală,
Sufli-n foc şi bagi în oală,
Exclusivo!
Inclusivo!
Taci, vezi bine, că eşti toantă –
Şi ce-ai să mai zici, mă rog? –
Furcă strâmbă, fus olog!
Ac pocit şi sulă boantă!
Ştii tu ce se face-n lume?
Ţi-ai făcut şi tu vrun nume?
Lea Papelco de la foc,
Ştii vro modă, ştii vrun joc?
Tu principele le ţii?
Franţozeştele le ştii?
Nici *bonjur*, nici *bonsoar*
Nu-nvăţaşi şi tu măcar.
Nevăstuică, baraoană,
Ai tu vro ’ducaţioană?
Ai fost şi tu de bonton?
Ştii să zici încai *pardon?*
Îngălato,
Dezmăţato,
Uscăţivo,

Costelivo,
Exclusivo!
Zi-mi de poţi, zi-mi, guralivo,
Ia deschide-ţi a guriţă,
Iezuito, Neagă-rea,
Chiraţiţă
Avestiţă!
Ai fost tu la soarea?
Ştii ce este libertaua?
Ştii ce este-egalitaua?
Ai fost tu la bal masché?
Amur şi fidelité
Ai simţit tu vreodată,
Tistimel, paftală lată?
De la foc, de la corlată,
Din argeaua de neveste,
Ştii politica ce este?
La princip ai fost constantă,
Ca şi mine de galantă...
Vai de mine! mai ales
Eşti d-alea ce poartă feees!!!
Ha! ha! ha! lea Poartă-fes!
Uite fes! ia uite feees!
Zi, deh, să văd ce-o să zici?
Ce-o să-ndrugi? te-am înfundat!
Nu cumva porţi şi târlici,
Mămăligă cu păsat?...
N-ai mai fi de buze mute,
Ci ca rupe-o din tăcute.
Nu ţi-e lene, lea Muşată,
Ca dezleagă limba-odată“...

.....

Ş-unde din picior bătea

Şi vorbea de se spărgea,

Dodată, pe neaşteptate,

Fata mă-sei, pe la spate,

Otrăgea şi o-mboldea

(Căci avea mă-sa şi fată,

Tot ca mă-sa de guşată):

“Mamă, mamă! îi zicea,

N-auzi, mamă? zi-i odată,

Zi-i că este şi guşată,

Până nu ţi-o zice ea. ”

* * *

Toţi câţi sunteţi cititori,

Domnilor alegători,

De nu credeţi, din ’tâmplare,

Câte spui că s-au urmat,

Vedeţi în amiezea mare

Boroboţ învederat:

Uitaţi-vă la gazette

(Şi la fraţii căuzaşi

Şi la toţi câţi plăpămaşi),

Gazete de coterii,

Că vă dau pe toţi pe bete,

Sute, sute, zeci de mii:

Voi tăcuţi – voi guralivi,

Voi creduli – voi exclusivi:

Voi din gaşcă şi guşaţi,

Câţi în gaşte nu intraţi...

Vai de tine, moş Sofroniu,
De n-ei fi din pandemoniu!
[1861]

Mircea şi Lazar

Mircea

.....
Răstrişţea ce ne-mpăcată d-atâţi ani ne-a alungat,
Aceeaşi ne şi uneşte şi ne leagă ne-ncetat,
Soarta armelor zâmbeşte acestui, comun vrăjmaş
Ş-atâţia aprinde-ntr-însul acel nesaţiu trufaş:
Să ne propuie pace cu un chip defăimător,
Sol spre-aceasta ne trimite însuşi p-acel vânzător,
Pe Dan, ce setea domniei, setea de a guverna
Îl făcu să-şi vânză cuget, Dumnezeu şi legea sa.
Spre-aceasta chemai boierii către un sfat de război.
Însă mai nainte, cneaze, sfatul tău însuşi îl voi.
Legea, politica stare, rudenia dintre noi
Leagă-ale noastre foloase, fericiri, cum şi nevoi.
Eu voiesc a ta părere.

Lazar

Părerea mea o poţi şti...
Vezi cine este vrăjmaşul, şi gândeşte cum pot fi:
Prădătorul ţării mele, ucigaş tatălui meu,
Gonitorul casei noastre, gonitor de Dumnezeu,
Răpitor al sorii mele, de altare destructor,
Păgân vărsător de sânge, al lumii pustiitor.
Condiţiile-i sunt lege şi protecţia lui, jug.

Iar pacea... o preparare de nelegiuiri ce-i fug.
Încă văz rana fatală a tatălui meu jertfit,
Înc-auz ţipăt de sânge norodului îngrozit;
Oraşele-mi în vâlvoare încă le văz a luci,
Câmpul încă-ncheagă sânge ce nu-l poate înghiţi.
Şi a sori-mei ruşine în lanţul lui a o şti?...
Şi răzbunarea mă-mpinge şi pe dâns-a o jertfi.
S-o ştiu moartă e un balsam l-al meu suflet sfâşiat.
Nu, Doamne, cu hotărâre, între noi nu e tractat.
Voi să zbor cu moartea-n mână prin mijlocul celor morţi,
Să văd tabăra-i aprinsă d-ale răzbunării torţi;
Ardă şi-nsăşi a mea ţară, piară tot norodul meu,
Ca un strigoi după dânşii, răzbunând, să rămân eu,
Să omor pe ucigaşul şi iarăşi să-l mai omor,
Să-l sugrum, să-l sparg, să-l sfâşii, de răzbunare să mor.
[1867]

Poezia

Din ceruri descindută, a mea candidă liră
N-am atârnat vrodată la poartă de-mpăraţi;
Când însă-ale lor fapte venind o-nsufleţiră,
Din secol pân’ la altul etern au fost cântaţi.

Virtutea prin puterea-mi devine o fiinţă,
Ca zeu pre pământ are şi templu, şi altar;
Şi viciul, din contra, din neagra locuinţă,
Cu scorta lui de rele, e fătul lui Tartar.

Istoria prin mine ia chip, se-nfiinţează,
Şi libertatea mumă a fericirii fac;
Eu timpului dau aripi, prin mine el viază,
Şi-n candidă fecioară eu pacea o prefac.

La câmp şi la cetate, în noapte şi în rază,
În carceri, pe ruine, pe oamenii mari cânt;
Conserv ale lor nume în secoli de viază,
Fac vie-a lor ţărână, dau suflet în mormânt.

Fu noapte, şi acuma, când soarele răsare,
Venii eroii voştri în lume-a celebra;
Alor ţărână sacră la vocea mea tresare.
Şi dacă dormiţi încă, cei morţi vă va-nvia.

Târgovişteа e templu l-a mea călătorie
Şi p-ale ei ruine în pace mă aşez,
Şi lupte valoroase pe-ntinsa ei câmpie,
Şi fapte mari, victorii naintea mea le văz.
[1868]

Adio la patrie

Te las, patrie, soţie,
Ah! şi dorul v-a-mpilat,
Jugul greu v-a-ngenuncheat,

Viaţă-amară, moarte vie!

Te las, patrie, – n lamente
Şi-n catene fiii tăi;
Râd şi danţă toţi cei răi
La suspinele-ţi ardente.

Pruncul ţipă, mama plânge,
Tata geme greu sub fier,
Junii nalţă pumni la cer,
Şi tiranii-s beţi de sânge.

Rusul bate, neamţu-ntinde,
Veneticul blestemat,
Lor ce naibei s-a-nchinat,
Ţară, fată, toate-şi vinde.

Te las, patrie, – n sclavie;
Şi-n pământ şi loc străin
Nu m-aşteaptă decât chin,
Viaţă-amară, moarte vie.

Voi vedea munte şi vale,
Fetişoare, ochi frumoşi,
Gesturi, datini, juni voioşi,
Dar nimic ca ale tale.

Râuri, mare, vânturi, stele,
Toate-s surde l-al meu chin;
Nu eşti, Oltule, străin:
Spune tu de ale mele.

D-oi vedea şi lumea-ntreagă,
Spune că nu sunt ai mei;
D-oi vedea eroi şi zei,
Nu e România dragă.

Te las, dulce România,
Dar, d-a vrea şi Dumnezeu,
Aveni şi rândul meu
Să mor, să trăieşti tu vie.

Moartea pentru-a ta scăpare
Afost toată ţinta mea;
Fericirea-mi cea mai mare
Esă mor când vei via.
[1868]

La Maria

În apogeul nopţii, în concentrarea-n sine,
Cu candela nainte când rogi pe Dumnezeu,

De vrei să ştii atuncea ceva şi despre mine,
Întoarce-te, şi-n umbra din urma ta sunt eu.
[1868]

Primul baciu

“Rămâi fără suflare,

Rămâi fără simţire

Şi moartă toată sunt.

.....

Ci totul să cuteze

Se iartă la sărac.”

(Sappho)

Extazea mă învie... Ca mort sunt de plăcere,
Fiinţa-mi muritoare în ceruri se strămută...
Genunchii-mi se mlădie; şi-n timida tăcere
Se roagă numai ochii, căci limba-mi este mută.
Întind a mele braţe, ş-a tale s-au deschis
Şi s-au întins şi ele ca aripi protectoare;
La sânul tău e sânu-mi. Aievea e, ori vis?
Că buzele-ţi electrici ş-a mele arzătoare
Se-ntâmpină în baciu; şi sufletul mă lasă,
În sânu-ţi se repede, din chin ca-n paradis,
Din marea lui durere la fericire pasă.
Un baciu! şi iar altul! şi altul înc-o dată!

Că sufletul meu văduv cu-al tău azi se mărită
Prin astă sărutare, la zei invidiată,
La oameni neştiută, la angeli mult dorită.
Eprimul baciu, ş-ultimul fie
Nou, şi iar primul să cheme alte;
Viu – să-mi dea moartea, mort – să mă-nvie,
Să svol cu dânsul la preaînalte!
[1868]

Un buchet de mireasă

Ce doruri ies din ochii-ţi prin raza lor senină
Ce fulgeră şi-ncântă uimita mea vedere?...
Prin gene-ţi se strecoară o rouă cristalină
Şi cade p-a mea frunte, p-aprinsa mea durere.

Dar nu-mi alină focul, mai tare se încinde...
Să fug, să fugi, Marie, căci flacăra-mi profană
Te-ajunge şi păleşte fiinţa-ţi diafană;
Fereşte-te de mine, de focul ce m-aprinde.

Vezi îns-a mele lacrimi şi ruga mea ascultă l
Buchetul de mireasă să-l faci cu mâna ta,
Pe sânul tău îl pune, ş-alege cât de multă
Plăpândă *simţitivă* ş-un trist *nu-mă-uita*.
[1868]

Portretul

Era poet în suflet, era artistul june,
Şi creator penelu-i; în contemplarea sa
Trăsurile-ţi divine, în marea-i pasiune
Voind să le imite, un angel copia.

Şi a făcut un angel în toată-a lui candoare,
Overgine cerească femeia-serafim,
Şi-a pus umana artă şi zelul şi ardoare
Să reproducă fapta *Artistului sublim.*

Ci unde e scânteia din blânda-ţi căutare?
Şi unde e seninul din ochii-ţi cerulii,
Şi sufletul acela din oricare mişcare,
Şi fruntea-ţi elocventă, ş-acele culori vii?

Ci unde-e copilina vorbire inspirată,
Acele fierbinţi unde ce-nsuflă al tău sân,
Exoticu-alabastru, rujoarea colorată
De rumenul serafic pictorului străin?

Cel ochi îl vezi că tace; al tău vorbeşte, luce:
În el eu văz şi suflet, şi cuget, ş-al tău dor,
Emagică oglindă din care restrăluce
Acel de inimi fulger, acel divin amor.

Acele buze rumeni sunt bine imitate;
Ci nu văz eu viaţa din buzele-ţi de foc,
Al lor diafan rumen acolo nu străbate,
Nu-ngheaţă, nu-ncălzeşte acel feeric joc.
Marie, fii tu muza ce rimele-mi conduce,
Cu-ai tăi doi sori aprinde, însuflă sânul meu;
Ş-al tău portret aievea, real voi reproduce
Şi-l voi via cu focul furat de Prometeu.

Ai cugetat vrodată, ai admirat în sine
Metalica oglindă a artei lui Daguerre?
Pe ea ştii cum modelul s-absoarbe şi se ţine
Şi cum se-ntipăreşte printr-un arcan mister.
Ideea e ferice, invenţia – divină;
Dar este-mprumutată din ochii lui Amor;
Nu-mi pare mie nouă, de loc nu mi-e străină.
D-a fost amant artistul, a fost şi creator.

In ochii-mi ca-n oglindă se vede-a ta fiinţă
Ş-aievea se refletă în sânu-mi înfocat;
Pe inimă ca-n placă, prin calda mea credinţă,
Imaginea-ţi întreagă ca zeu s-a întronat.

Domneşte şi e vie, şi anii n-o vor stinge,
Şi-n sacrul meu deliriu spuind-o, voi cânta,
Ca suflet fără vârstă, ce timpul nu-l învinge,
Ş-o va cunoaşte lumea în admirarea sa:

“Frumoşi îţi sunt ochii, frumoasă ţi-e faţa!
Frumos îţi e svolul, angel d-Osana!
Şi de-mi este scumpă, de-mi place viaţa,
E d-ast sfânt nesaţiu d-a te contempla. ”

Erai vergine castă, aveai pe cap cunună,
Pasai să juri credinţă l-altar, la imeneu,
Cu buclele-ţi aurii beteala împreună
Forma aureola unei copile-zeu.

Şi chipul tău atuncea mi-a inspirat cântarea
Ce-nvoacă serafimul, al meu consolator.
Acolo ţi-e ritratul şi-ntreagă-asemănarea,
Şi-n piept mi-a fost secretul un foc consumator.

Sunt secoli de atuncea la lunga-mi aşteptare;
Mi-e teamă să pui mâna s-ating acel portret,
Şi lira-mi îl repetă în sacra-i fiorare;
Pe pictorul d-atuncea îl faci acum poet.

E june, încă june în dulcea-mi suvenire
Imaginea-ti divină, modelul meu sublim,
Ce-ntinereşte-n mine şi cuget, şi simţire,
Şi-ţi spune cine este frumosu-mi serafim.

Eşti liberă acuma; eşti însuşi idealul
Acelui frumos angel. Ascultă ruga mea,
În inimă-mi citeşte, şi-ntr-însa vei vedea:
“Dă copia la pictor, şi mie-originalul”.
[1868]

Anatolida sau Omul şi forţele

I. Empireul şi Tohu-Bohu

Înalt, mai sus de ceruri, la locul nemuririi,
În sfânta atmosferă luminii celei vii,
De unde-emană viaţa; şi râul fericirii
Adapă, răcoreşte cereştile câmpii,

Şi spiritul agapei burează ambrozie
Şi-nmărgărită câmpii eternei beatituţi,
Spre-a creşte-haritatea, angelica tărie
Din care purced pacea, divinele virtuţi;

Pe muntele de aur, în stânci de adamante,
Cu pulbere de stele, verzit de imortali,
Umbrit de cedri-eterii, florat de amarante
Şi unde se dezvoltă virtuţile florali;

Acolo unde-adie zefirul de clemenţă
Prin arborii ştiinţei ce *Domnul! Domn!* şoptesc

În quietutea naltă d-amor, de inocenţă,
La râuri de viaţă ce *Domn*! iar murmuiesc;

Pe culmea astui munte, sub tinda-omnipotenţei,
Înconjurat de angeli, puteri de serafimi,
Acolo este tronul divinei providenţei,
Pe mii de miriade de repezi cherubimi.

Cerească armonie organe mii răsună;
Poeţii-eternităţii, serafi întraripaţi,
Sub degete d-auzuri vii arpele înstrună,
Răpiţi în adorare, de Domnul însuflaţi.

Fiinţe de simţire, cu totul de vedere,
Contemplă în mirare p-eternul Iehova,
În marele panhymniu, în sfânta preveghere
Întreg nemărginitul răsună: *Osana!*

P-acelaşi tron, d-a dreapta, născut în preştiintă
În sânu-eternităţii, de angeli nevăzut,
Etern era şi Fiul, cu Pater d-o fiinţă,
Ca dânsul fără margini şi fără început.

Când pater al puterii, voind să-l glorifice
Ca un moştean al gloriei, ca Verb şi creator,
Puteri, virtuţi într-însul să se identifice

Şi-ntr-însul să cunoască p-al lor începător,

Cereşti, eterii trombe în spaţiuri răsună,
Puteri, tării de angeli svol repezi, lin se pun;
În juru-Omnipotenţei miniştrii toţi s-adună,
Atenţi în tot amorul, ascultă, se supun,

Văd toţi pe Fiul gloriei l-a Patrelui său dreaptă
Şi cunoscut se face Cuvântul peste tot;
La vocea-i mundiferă creaţia aşteaptă
Şi laudă, mărire din arpele lor scot.

Şi spirite, şi geniuri, şi minţi ce nasc ştiinţă
Se-ntrec să se închine la Marele Cuvânt,
Prin el să se-ntregească în toată-a lor fiinţă
Şi-ntr-însele să cheme al lui coborământ.
Onouă sărbătoare în ceruri se serbează;
Trag toţi cu-ardoare sfântă, aduc carul cel viu
Ce splende de lumină şi de ştiinţi derază.
Pe dânsul se aşează Divinul Verb şi Fiu,

A lui de flăcări roate iau drumu-ntraripate;
Sunt cherubimi prea repezi ce-n mii de ochi lucesc;
Orele-eternităţii la dânsul înhămate,
D-apocalipse duse, spre secoli propăşesc;

De angeli miriade preced şi îl urmează,
Şi carul naintării propasă ne-ncetat,
Din iute în mai iute, şi-n calea-i însemnează
Al lumii plan simbolic, d-atunci predestinat.

Tăria înconjoară în sfântă armonie
Şi cerurile toate de glorie se-mplinesc;
Dreptatea, adevărul, ştiinţa, bucuria
Răsar într-a lui urmă şi cresc şi se-nmulţesc.

Iar spiritele-ntr-însul, prin tragerea centrală,
Celebră imeneul, arzând ca mii de sori,
Fiinţe mii într-una în nuntă-universală,
O flacără din flăcări, volvoare din volvori.

Al păcii spirt e una cu-al dragostei, blândeţii,
Al dragostei ş-al păcii într-una se unesc
Cu al inteligenţei ş-al naltei frumuseţii,
Şi toate iar în Domnul şi cresc, şi vieţuiesc.

Tot este viu în ceruri şi totul e viaţă,
Ş-o sfântă armonie ş-o unitate fac;
Un plan e tras d-atuncea, şi totul ne învaţă
Că sufletele noastre tot astfel se înfac.

Tot astfel se mărită, tot astfel se-mpreună,

Aşa purced şi astfel solia-şi împlinesc;
Aşa-ntr-a lor agape ca flăcări se adună
Şi tot aşa ca raze la centru se unesc.

Astfel Fiul Puterii în glorie naintează
Din margine la alta, în drum triumfător;
Iuţimea naintării prin şoapte cuvântează
Şi vine iar de şade pe tron imperator.

Se umple tot de glorie, de laudă, mărire,
Un singur cap arhangel rămâne nemişcat;
Distat în deitate, putere, fericire,
Iar ca ministru-al cerului, el singur protostat.

Onori şi nemurire, tărie, libertate
Avea în cele nalte, de tot se bucura;
Ci cum văzu Cuvântul, a lui divinitate,
Îl dezvoltă în sineşi, şi greu îl apăsa.

Sta mut marele-arhangel, cu degetul la gură,
Sta neclintit la postu-i şi buzele-şi muşca,
Fierbea trufia-ntr-însul, fierbea friguri de ură,
D-a tâmplelor bătaie ochi, faţă se roşea.

Oribilă durere de frunte îl cuprinde
Şi fruntea i se umflă, nu-l mai încape loc;

În cugetu-i prin ură concepe şi s-aprinde,
Turbează apostatul, o spumă e, un foc.
Plesneşte al lui creştet. Născu păcătuirea;
Frumoasă şi ridentă îi svoală împrejur,
Arhangelul răsuflă, resaltă-n el simţirea,
Se-ncântă d-a sa filie întâiul duh sperjur.

Se înamoră; ea îl răpeşte,
Şi mii de angeli o numesc sor’,
La toţi ea râde, ascuns fior
Pe toţi petrece. La toţi clipeşte,
Pe toţi provoacă, la toţi se-ntinde,
Cu toţi e dulce, ochii-i vorbesc;
Şi cap, şi inimi la toţi aprinde,
Ard de plăcere, tremur, doresc.

Ce mare şi teribilă la angeli încercare!
Pe cine frumuseţea-i nu l-ar fi tulburat?
Ofilie d-arhangel, născută-n cugetare,
Ofemine în spirit! Frumosul încarnat!

Răpindă, graţioasă, plăpândă, – amăgitoare,
Şi umede şi rumeni dulci buzi de Lucifer,
Ofaţă de speranţă şi mâini prea dătătoare,
Un viitor ferice frumoşii-i ochi ofer.

A sexului ei graţii inspiră voluptatea

Şi farmec peste farmec în corpu-i aerin;
Mişcarea ei seduce ca însăşi libertatea
Şi-n faţa ei străluce ca fulger în senin.

Cochetă fără margini, cerească curtezană,
Încatena voinţa, pe toţi îi captiva,
Şi toţi în ea văzură de cer o suverană;
Spre-a-i merita favoarea a-mpărăţi dorea.

La toţi le vine-n minte a-şi pune rezidenţa
Mai sus de tronul păcii şi-a se-ndumnezei,
A-şi însuşi, a smulge pe seamă-şi providenţa
Şi sceptrul preatăriei spurcat a mânui.

În spiritul tiranidei strigară: *Libertate!*
O mască-amăgitoare infamei tiranii,
Iar boltele eterii răsună: *Strâmbătate!*
Din margine la alta trosnesc din temelii.

A reuşit cocheta; dar ţipă, – ngălbeneşte,
L-al său părinte-aleargă, şi ochii îi sclipesc,
Şi tremură la sânu-i, de el strâns se lipeşte,
La piept şi el o strânge, şi-ntr-una se unesc.

Bubuie cerul, se scoală Împăratul;
Duduie eterul, că pasă urgia;

Fulgere, vâlvoare în spaţiu şerpuiesc;
Focul se-ntinde, curăţă păcatul.
Marea-exploziune arrestă-eternitatea;
Saltă firmamentul şi sorii se spăimântă,
Cugetul de crimă pe unde se-ntinde
Tot desfigurează, ca trăsnet încinde;
Foc negru şi roşu lumina se preface,
Plumb e uşurinţa şi cerul se desface;
Cad rebelii-n spaţiu şi vâjâie căzând,
Haos, abis mare-i aşteaptă căscând.
Pică şi se schimbă pe cât trec din cer
Capete de angeli, de demoni picioare,
Aripă cerească una se mai vede,
Alta infernală la vale-nnegreşte,
Monstru la alţi capul în abis precede
Tălpile, lumină în cer mai luceşte.
Neagră, fumegândă acum sunt volvoare,
Nume, suvenire din ceruri le pier.

Se-nchide empireul. Ca fulgerul străluce
Un gladiu de flăcări ce ţine Mihael,
Ce miriade d-angeli comandă şi conduce,
Şi pacea le anunţă prea blândul Gabriel.

“Cu tremur şi teroare să stăm pe loc, cu frică,
La toţi atenţiune! Căzutul e Satan! ”
Satan! răsună cerul, *Satan!* se nalţă, pică
Satan! din sferă-n sferă, şi-n haos urlă – *AN!!!*

Cu mult este mai mare căderea spirituală,
Şi nu pot fi cuvinte a se asemăna
Cu oricare cădere ce e materială,
E mică-asemănare concret a se-arăta.

Când aste întunerici de lumi nenumărate,
Nestrămutate astre şi sateliţi, planeţi
Ce-şi ţin ale lor giruri prin căi preînsemnate,
Sori, centre parţiale, spăimântători cometi,

Când toate s-ar exmulge din marea concentrare,
Ieşind din a lor axe, şi nu s-ar mai ţinea,
S-ar precipita-n spaţiu spre-eterna lor pierzare
Şi una peste alta zdrobindu-se-ar cădea.
Ast uiet ce ar face totala-anomalie,
Amestecul, ciocnirea, zgomult material,
În ceartă elementele, cutremur în tărie,
N-ar face-atâta uiet ca-ast zvon spiritual.

Ca soarele de mare, mai mare între stele
Şi stinşi d-a lor lumină ca Urius, Titan,
Aşa cad legioane de spirite rebele,
Moloh, Baal, Asmode, Dagon, Rimnon, Satan.

Cad repezi nouă zile; căderea se-ndesează,
Din regiune-ntr-alta mai repezi vâjâiesc,

Se-ntoarce fiecare spre ceruri, să mai vază,
Şi trăsnete-nmulţite din urmă îi ajung.

Cad unul peste altul, ruine spirituale,
Şi se resping teribil, în spaţiu se-ntind;
Minţi, spirite stupide, perverse şi fatale,
Ca flăcăre în vortici tot haosul aprind.

Şi cad căzând ca mintea, s-afundă în turmente,
Vârteje ascuţite, şi tot se ascuţesc,
Şi şuieră vâlvoarea ca lupta-n elemente,
Şi negri, cât s-afundă, cu-atâta se negresc.

Plesneşte universul, abisul se despică,
Tartarul se deschide; de foc un ocean
Se-ntinde fără margini, şi demonii tot pică,
Cei mari tot mai nainte, din toţi mai greu – Satan.

Acesta, ca alt soare, şi încă şi mai mare
Şi repede ca mintea, cu uiet ajungând,
În Tartar urlând cade, s-afundă ca-ntr-o mare,
Cât universu-n spaţiu deschide volborând.

Se varsă, stropesc flăcări, ca insola răsare,
Lăut în focul gheenei, ca-n jurământ fatal,
Uimit scutură capul, se-neacă de turbare

Şi grinţă la cer dinţii teribil, infernal.

Cu-acelaşi zgomult cade şi Belzebuth, Astaroh,
Talmuth, Hamos, Asmode, Dagon, Mamuth, Baal,
Astoret, Isis, Orus, Moloh, Balmol, Briaroh,
Brihmuter, Gorgon, Bulhah, Rimnon şi Belial.

Tartarul zbiară, grinţă şi tremură-n turbare,
Şi ţipete teribili răsţipă, bubuiesc;
Lung urlă şi răsurlă vendictă, răzbunare,
Blestemă providenţa, la ceruri greu hulesc.

Ca unde-ntărâtate când stă o vijelie,
Dezmăsurate unde când grele cad, plesnesc,
Aşa munţii de flăcări, dup-astă-anomalie,
În flisv plesnesc, se nalţă, iar cad şi iar plesnesc.

S-alină-apoi tumultul şi nu mai e vedere,
Profund, mare-ntuneric în mijlocul de foc,
Vârteje de fum negru rotează în tăcere;
Zdrobiţi abia demonii se-ntorc, îşi cată loc.

Şi ce loc să-şi mai afle? în locul de durere,
În locul din afară şi unde nu ajung
Nici pace, nici repaos, nici semne de tăcere:
Exotic întuneric ş-eternul suspin lung?

Când s-ar lua unime în loc de măsurare
Orază de la soare şi până la pământ,
D-aci până la ceruri e mare depărtare!
Unimi d-astă măsură nenumărate sânt.

Sau cât este din centrul al centrelor tăriei
Şi până peste polul şi cel mai depărtat,
De şapte ori atâta principiul fericirii
A-mpins răul din ceruri damnării rezervat.

Aci, stătuţi demonii de lunga lor cădere,
De trăsnetele juste pătrunşi şi sfâşiaţi,
Încep să mişuiască în vasta încăpere,
Într-un noroi de flăcări de tot desfiguraţi.

Juraţi d-atunci la rele, l-a cerului urgie,
D-atunci asupra lumii inventă şi trimit
Invidia, impostura, infama calomnie
Şi morburile toate, păcatul înmulţit,

Corupţiunea toantă, trufia-mpilătoare,
Codarda-ipocrizie, parodiat amor,
Teribila minciune şi moartea destructoare,
Discordii paricide, rezbel ucizător.

Orice flagel al lumii şi orice sacrilege

Şi guerrele civile aicea se încep;
D-aicea screme iadul şi domnii far’de lege,
Popoarele rebele aicea se concep.

II. Imnul creaţiunii

I. Lumina

Ai zis: “Fie lumină! ” şi iată, sunt, eterne;
Umplut-am universul ca peplu împrejuru-ţi,
Şi spiritul vieţii se poartă peste ape;
Pătrunsu-s-a abisul d-o mistică ardoare
Şi l-a cuprins fiorii;
Tresare şi concepe. Ai haosului germini
Spre viaţă şi spre nuntă aşteaptă a ta voce.
Materia inertă şi vagă, şi informă
Se pune în mişcare. Eplin, plin este cerul
De gloria-ţi eternă, şi peste tot splendoarea-ţi
Prin mine se revarsă suavă, lină, blândă.
Arhangeli ai puterii! voi, Eloimi, la faţă,
Glorificaţi pe Domnul prin operele voastre,
Cântaţi, căci vocea voastră e însăşi armonie,
Creaţie divină.
Ca fulger din tenebre am răsărit lumină,
Lumină creatoare,
Şi-n haos echilibrul şi ordinea se puse:
Tenebrele d-o parte iau numele de noapte,
Şi părţile luminii, din Zeu, se numesc ziuă.
Tot spaţiul se umple, şi timpul ia măsură.
Se face prima seară, se face dimineaţă,
Şi periodu-acesta zi una se numeşte.
Lumină, întuneric, glorificaţi pe Domnul,

În ziuă şi în noapte etern preaînălţaţi-l!

II. Firmamentul

Ai zis să fiu, şi iată, la-omnipotenta-ţi voce,
Din planul preştiinţei extinsu-m-am ca domă
La sfântul tabernacol, nemărginitul templu!
Ţesutu-s-a-mprejiuru-mi catenă-adamantină
Prin care se ţin toate – şi m-a încins tăria.
În tot nemărginitul, în multul nalt de ape,
Mai sus decât zenitul, mai jos decât nadirul,
Sub tâlpile-ţi divine ai zis să fiu tărie
Şi solidar cu toate. Chematu-m-ai pe nume
Şi firmament mi-ai zis.
Dasupră-mi ascindură ca spirit ape vergini,
Şi câte se nuntiră sub mine descindură
Să fie fecundate.
În mijlocul lor, Doamne, m-ai rotunzit ca domă,
Şi cer e al meu nume,
Cuprinsul fără margini omnipotenţei tale.
Te bucură, eterne! princip al frumuseţii!
Căci opera-ţi e mare ş-o recunoşti de bună.

Se face iară seară, se face dimineaţă;
Ai istoriei angeli, în deltele eterne
Înscrieţi ziua-a doua.
Glorificaţi pe Domnul, că sfânt e al lui nume!

III. Apele

Vocea Domnului peste ape,

Peste ape gloria lui.

Puteri primordiale, principe, Eloimi,
La nuntă, la creare sculaţi! suntem chemate;
Prunci-angeli ai răcorii cu aripi diafane,
Lucide ca-adamantul,
Formaţi-vă în rouă, din rouă-n picături,
Din picături-n ploaie, cântaţi şi trageţi danţul,
Descindeţi şi risorgeţi, formaţi fântâni, pâraie,
Luaţi cursul în râuri, sisteme, congregaţii,
Umpleţi şi văi, ş-abisuri, şi mări, pelage toate,
Formaţi de oceane catena prelungită
Şi trageţi, trageţi hora; încingeţi tot pământul,
Scăldaţi-l, fecundaţi-l;
Din sânul vostru iată-l că iese ca mireasă
Din nupţială baie.
S-aude-al picăturii încântătorul timbru
Ca-adamantine coarde de vânt înfiorate;
Fântâne, sorginţi vergini, uniţi susurul vostru
Cu-a râului murmură, cu uietul cascadei,
Cu spumegosul gemet fugoaselor torente,
Cu gravul flisv al mării ş-al valurilor muget,
Pangosmie-armonie!

Să lăudăm pe Domnul din cele preaînalte
Şi cele mai profunde!
Ca tunetu-a lui voce răsună peste ape;
A zis şi, iată, suntem.
Cât e de bine, Doamne, când tu zici că e bine!
Apari ca o mireasă, o, Mater Terră sacră,
Prepară-te de nuntă;
Pe creştetul tău pune a munţilor coroană,

Plini d-aur, de rubine, smeralde, iacinte,
Safire, adamante, de-ntregile-ţi tezauri.
Ai munţilor nalţi cedri, dumbrăvile-ebenine
Şi fructidorii arbori adorni de multa floare:
Sunt brunele-ţi cosiţe, regala-ţi capellură;
Aromele lor toate – cosmeticele tale.
Să înflorească pomii, să-şi dea ale lor fructe,
Să germine-n tot locul şi iarba, ş-orice plantă,
Dezvolte-se-orice floare, răsfire-se mirosul,
S-adoarne, să profume talamul tău de nuntă;
Şi aşternutul candid amorurilor tale
Întindă-se-n tapete, arhetipe modele
De orice ţesătură, de orice adornare.
Ai graţiilor angeli, formaţi cununi, festoane
Spre marea sărbătoare.
Cântaţi, flori, bucuria şi lăudaţi pe Domnul
Pe idioma voastră, vă exalaţi profumul
Spre ceruri ca tămâie. Formaţi sublime-acorduri;
Armonie d-arome.
Natura este-n nuntă, serbare-universală.
La germinare, plante, ş-eternă propagare!
Pe generi şi pe speţii vă daţi a voastre fructe
Cu propria sămânţă ş-a lumii abondanţă.
Glorificaţi pe Domnul, c-aroma vă e imnul
Şi sacrificiu fructul.
Eternul se complace în existenţa voastră,
Contemplă– şi e bine!
Şi iar se face seară, şi iarăşi dimineaţă,
În deltele eterne se-nscrie ziua-a treia.

IV. Astrele

Azis şi, iată, suntem luminători ai lumii.
Strălucitoare heliu, sori, principi de lumină.
Focare arhicentre de raze, de splendoare,
Planeţi, astre, luceferi, sisteme de lumină,
Să lăudăm pe Domnul!
Spre luminarea zilei, spre luminarea nopţii
În firmament ne puse drept candele de aur,
În templul său cel mare,
Afi imagini însăşi nespusei lui splendoare:
Reprezentaţi pe Domnul, naraţi a lui putere
Şi gloria-i divină prin legea ce vă puse.
Lumina vă e vocea, prin ea vorbiţi vederii;
În cursul periodic vă exprimaţi cuvântul,
Distingeţi între vară, distingeţi între iarnă,
La timpi, la ani, la zile fiţi semne nemutabili:
Aceasta va e legea.
Armatelor de stele, străbateţi firmamentul,
La veghiele voastre glorificaţi pe Domnul
În tot nemărginitul, fiţi eho l-a lui voce,
Căci zice că *e bine*.

Se face iară seară, se face dimineaţă;
În tablele eterne se-nscrie ziua-a patra.

V. Peştii şi păsările

ADomnului iar voce răsună peste ape,
Şi aerul şi marea se umplu de viaţă,
Dau ramuri zoofite, polipii iau simţire,
Se umple tot abisul, cuprinsele marine
De lucitorul nacru, de candidele perle,

De rumenul coraliu.
Înoată peştii-n ape, în aer păsări svoală
Şi, binecuvântate d-omnipotenta voce,
Tresar de bucurie, celebră fiecare
Amorurile sale,
Spre-eterna propagare şi varia-nmulţire
De generi şi de speţii.
Cântaţi, din aripi bateţi, fiinţe svolătoare,
Nălţaţi la ceruri imnul prin cântecele voastre;
Voi, notători, asemeni jucaţi-vă în ape,
Umpleţi cuprinsul mării, câmpiile eterii;
Sunt binecuvântate a voastre tinereţi
Şi candide fiori.
L-aspectul vostru Domnul exclamă că *e bine.*

Şi vine iară seara, se face dimineaţă,
Se-ncheie ziua-a cincea.

VI. Animalele pământului

La viaţă, la lumină, – n sus orice suflare,
Luaţi formele voastre, de la insect şi vierme
Şi pân’ la patrupede ce paşteţi câmpi, dumbrave,
Şi până la sălbatici ale pădurii fiare;
Ieşiţi pereche toate în masculi şi în femini,
Serbaţi nuntele voastre, vă propagaţi în secoli
Pe generi şi pe speţii, vă reproduceţi semeni,
Nutriţi, vă creşteţi puii ce îşi aşteaptă cuibul
Întâi la sânul vostru ş-apoi la al naturii,
Ospăţ universale ce-ntinde providenţa
La tot ce e viaţă, la toată răsuflarea.

S-a pus şi vouă lege, urmaţi dup-a ei voce,
Vă înmulţiţi şi creşteţi, glorificaţi pe Domnul
În varii idiome, după natura voastră,
Căci, binecuvântate, aveţi o providenţă
Ce-i place să vă ţie, şi zice că *e bine*.
* * *
Cap-d-operă la toate, la vocea-omnipotente,
Drept în picioare omul apare ca un rege;
Contemplă universul, cer, soare, lună, stele,
Şi parcă va să svoale, în sus să-şi ia avântul.
Se uită împrejiuru-şi, contemplă munţi, văi, câmpuri,
Şi tot care germină, şi tot care răsuflă,
Şi flori, şi păsărele, şi arbori, ş-animale,
Şi tot ce este-n mare, şi tot ce svoală-n aer;
Din toate omul simte misterioasa voce
Ce-i spune că e tipul, imaginea divină.
Contemplă, se contemplă şi Zeul, ca şi omul:
În sus se uită unul, ardică la cer fruntea,
Umana-inteligenţă simte pe Zeu în sine,
Iar Creatoru-şi vede în om asemănarea
Şi se dilectă-ntr-însul. “Creat-am pe om, zice,
Imagine divină, asemănarea noastră.
Vă înmulţiţi şi creşteţi şi dominaţi pământul,
Vă bucuraţi de dânsul, a voastră-avere este,
Al vostru eritagiu; şi tot ce e pe dânsul
De domni să vă cunoască. ”
Ci, rege peste toate, de ce omul e singur,
Când tot care viază şi simte şi se mişcă
Îşi are şi soţia? Tot animalul este
Un individ în parte, pereche – două corpuri,
Iar omul e androgin, consoartea lui e-ntr-însul,

În sânul său o poartă, la inimă-i palpită
Ş-o simte că viază. Bărbatul şi femeia
E*el* şi *ea*-mpreună, aceeaşi creatură,
Acelaşi corp şi carne,
Vivificaţi d-un suflet, trăind aceeaşi viaţă.
Amorul lor nu este unirea întâmplării,
Atracţia ce trage pe vită către vită;
Enaltul, suveranul amor al providenţei,
Serafica ardoare ce suflete mărită –
Ş-aci transpare Zeul.
Înalta Beatitute, văzându-şi a sa faptă,
Într-însa se dilectă ş-exclamă: *bine foarte!*

Se face iară seară, se face dimineaţă;
În deltele eterne se-nscrie ziua-a şasea,
Şi-ndată Creatorul reintră în repaos.

VII

Cât eşti de mare, Doamne! şi cât de admirabili
Sunt operele tale!
Glorificaţi pe Domnul, puteri, Eloimi, angeli,
În arpele serafici cântaţi, preaînălţaţi-l;
În cer şi pretutindeni răsune *osana*!
Lumină, întuneric, puteri şi elemente,
Seri, astre şi luceferi, răsune firmamentul
De laudele voastre,
Pământe, trage danţul în cercul horei tale
Şi tot ce este-asupra-ţi ardice a sa voce
Şi rugă către ceruri. Ai munţilor nalţi cedri,
Plecaţi al vostru creştet, vă înclinaţi, o, arbori,

Şi plante câte sunteţi, verdeaţă, pom şi floare,
Nălţaţi profumul vostru.
Tot ce viază-n mare şi tot ce svoală-n aer
Şi pe pământ se mişcă, şi om, şi animale,
Pe idioma voastră, pe limba-şi fiecare
Uniţi vocile voastre, şi cerul, şi pământul
Răsune *osana*!
Materie şi minte, cântaţi lauda mare,
Cântarea creaţiunii, panhimniul fiinţei!
Cântaţi ziua a şaptea, a Domnului zi sfântă:
Sfânt, sfânt, sfânt este Domnul, omnipotent eternul!
Plin este timpul, locul, plin cerul şi pământul
De gloria-i divină!

III. Viaţa sau androginul

I

Se completară toate, şi cerul, şi pământul,
Ş-adornamentul lor.
Era grădină mare cum n-a mai fost vrodată;
Era-n edenul păcii plantaţie divină,
Terestru paradis.
Acolo fu pus omul, ca-n sânul fericirii.
Şi rege peste toate, de toate a dispune
Şi a se bucura.
Ca un străin şi singur, uimit, fără să ştie
Nici cum, nici unde s-află, nici d-unde-aci venise,
Sta jos pe flori, pe iarbă şi răsuflând profumul
În dulce reverie.
Se uită, vede lumea pe cât vederea-ajunge,
Şi-n toate câte vede nu ştie să distingă

Departele d-aproape, distanţa-ntre obiecte.
Se pipăie şi simte senzaţiune dublă:
De pune la ochi mâna, el simte totdodată
Cu mâna şi cu ochii; de îşi atinge fruntea,
Simţirea-i e-ndoită: şi-n degete, şi-n frunte;
De-şi pipăie genunchii, asemenea simţire,
Asemenea cu pieptul, cu membrele lui toate.
D-atinge-mprejiur iarba, de ia în mână floarea,
Nu simte tot asemeni ca-n prima pipăire:
Prin degete pricepe, nu însă şi prin floare.
Ardică la cer capul, şi soarele îi pare
Că-n ochii săi străluce, şi-ntinde iară braţul
Să ia soarele-n mână. Ci sare în picioare,
Că soarele-e departe.
Asemenea cu munţii, asemeni cu dumbrave,
Cu pomi, cu flori, cu fructe, voieşte să le-atingă
Cum s-a atins pe sine, cum cele dimprejiuru-i,
Se mişcă şi cu pasul, se-ncearcă să le-ajungă,
Să măsure distanţa cu-a tactului simţire.
Ca ochii la lumină, aşa i se deschide
La minte cugetarea, şi-ncepe a distinge
Între aci ş-acolo, între subiect ş-obiecte,
Pe sinele său propriu din tot ce nu e sine.
La început crezuse că toate era-ntr-însul.
Când vine pruncu-n lume, abia condus, cu anii
Ajunge să cunoască în stadiul prunciei
Şi al copilăriei, în anii-adolescenţei
Câte, ajuns în floare, ca june le cunoaşte
Şi judecă şi ştie. Cu-ncetul se deprinde
Cu orice cunoştinţă.
Iar primul om apare din mâinile divine

Întreg şi deodată plin de vigoare, june,
Apt d-a distinge-ndată din rău şi dintre bine,
Şi mintea-i se dezvoaltă în câteva momente
Cum nu se mai dezvoaltă la noi, posteritatea,
Cu anii şi cu secoli.
Începe să se mişte, voieşte a cunoaşte,
Atinge şi numeşte obiectele pe nume.
la plantele d-a rândul, se uită la văi, dealuri,
La râuri, la fântâne, la câmpuri, la dumbrave,
În toate se-nţelege şi dup-a lor natură
Prin nume le define.
Cu toate se cunoaşte, cu tot care vegetă,
Cu tot care viază, cu pasăre, cu vită;
Şi-l recunosc iar toate de domnul lor şi rege.
Pe dinainte-i toate, voioase, fără teamă,
Perechi şi după speţii trec rânduri spre-nchinare,
Trec păsări, păsărele, şi ciripă şi cântă:
Cu soţu-i filomela, şi amoros columbul
Cu tânăra columbă, fidela turturelă
Cu soţul vieţii sale,
Berbecele cu oaia, junicea lângă taur,
Cu-a sa lionă leul, şi tigrul cu tigresa.
Ienă, lup şi vulpe vin umili înainte-i,
Cu limba îi sărută picioarele şi mâna,
Se tăvălesc, se joacă, şi-arată bucuria,
Spre semn de mulţumire, luându-şi al lor nume.
Şi trec l-a lor păşune şi jocuri inocente:
Junicea cu liona sunt bune vecinele,
Cavalla pe tigresă voioasă pune nara,
Tigresa pe cavallă c-o labă pufulină
Omângâie uşure, şi mutual se cearcă;

Şi pân’ la pisicuţă, cu şoricelu-n labe
Se joacă resăltându-l, ca pruncul cu o minge.

II

În toate omul simte nespusă bucurie,
Şi cerul, şi pământul îl pune în extaze.
Frumoasă-i pare lumea, şi *Cosmos* o numeşte
(De marea-i frumuseţe), divin adornament.
Ci n-are cui să-mpartă nici marea bucurie,
Nici cuget, nici plăcere, căci e cu totul singur
Şi n-are sie semen.
Eom, şi n-are oamă, ca leul o lionă,
Ca turturelul soaţă. Cu toate-acestea simte
Ovoce-interioară, misterioasă voce
Şi tânără, ce-i spune că nu e, nu e singur,
Că poartă un alt sine în sinele său propriu,
Ce-n sânul său viază, la inimă îi bate,
Cum simte mama-n sânu-i când saltă embrionul;
Ea ştie că într-însa începe o viaţă
Din propria-i viaţă ca un depozit sacru,
Ea ştie că e fructul amorurilor sale,
Obiectul adorabil ardorilor materne.
Oştie cum ştiură în sus d-atâţia secoli
Şi tânăra ei mamă, cum a ştiut bunica,
Străbunele-n sus toate, cum ştie-orice femeie;
Iar primul om şi mire, augustul nostru pater,
De unde-avea să ştie ce saltă şi s-agită
În sânu-i, l-a sa coastă, de inimă aproape?
Nu ştie, ci resimte că nu se află singur;
Şi-n neastâmpăr straniu dorinţe-l înfioară,
Se-mbrăţişează singur şi amă cu ardoare

Şi nu ştie ce amă... Se înamoră-n sine
De cel mai inefabil, legitim amor propriu.
Suspină şi se simte ferice-n suferire,
Îşi rătăceşte paşii şi cată-n neastâmpăr.
Se pune spre repaos sub arbore la umbră.
Uimit ca în extaze, adoarme cum dorm pruncii,
Ca-n leagăn de verdeaţă, de tinerele roze,
Şi petrecut de perle unei sudori ferice.
În somn, ca-n aromire, ca şi cum e aievea
Când omul dulce doarme şi simte şi aude
Câte-mprejur se-ntâmplă, apare o fiinţă
Augustă, radioasă. Era Divinitatatea.
În formă de-om apare, cărunt şi venerabil
Şi plin de bunătate. S-apropie afabil
Şi pune a sa mână pe coasta lui din stânga.
Atoatecreatorul operator devine
Şi blând desparte coasta şi uşurel o smulge,
Ca dintr-un argil nobil spre plastica divină;
Şi o desparte astfel precum desparte Zeul
În faptele-i divine, să dea viaţă nouă
În loc de a distruge.
Profundă este plaga, şi omul simte dorul;
Ci dorul este dulce ca dorul ce provine
Din mâna providenţei, ca dorurile-agapei.
Cine-a simţit amorul o ştie cât de dulce
Îi este şi durerea. Sub mâna creatoare
Se-nchide-ndată plaga, cum vine la loc apa
Când mâna se afundă să ia dintr-însa parte.
Sub mâna creatoare palpită caldă carnea
Şi coasta se mlădie. Într-însa Zeul suflă.
Mai mult decât viaţă, amorul divin suflă.

Şi edifică Domnul acea vitală coastă
Ce din Adam luase, ca templu, în femeie.
Cum iese creatura din mâna creatoare,
Suavă se mlădie şi moale se-angeliză,
Şi Dumnezeu, văzând-o, din graţia-i cea mare
Oşi numi *muiere*.
Când ne tot spun poeţii de fabula Minervei,
De creierii lui Joie, d-a lui cefalalgie,
De marea-ndemânare la meşterul Vulcan
Şi de severitatea, de candida belleţe
Averginei Pallade, ce copie obscură,
Ce palidă-imitare după originalul
Al omului arhetip! Şi ce e de poetic
În cea grotească armă, a lui Vulcan secure,
Cum şi-ntr-o amazonă coifată, – mpăvăzată,
Săltând toată armată din creştetul lui Joie,
Cum iese o păpuşă săltând dintr-o cutie?
Divina noastră Evă –şi Eva e viaţa,
Cui mai târziu şi Ebe îi ziseră poeţii,
Juneţe, re-nnoire, viaţă în splendoare –
Divina noastră Evă, în toată nuditatea,
Etot ce e mai nobil, mai graţios, ferice,
Mai adorabil... însă curând şi vom vedea-o,
Căci iat-o că dispare, precum dispare Zeul,
Şi omul se deşteaptă din dulcea aromire.

III

La umbră, lâng-un dafin, ca p-un aşternut moale,
Pe iarba mlădioasă cu flori îndamascată,
Ca pruncul într-un leagăn dormea prima femeie,
Cu tâmpla p-a sa mână, sublimă de inocenţă,

În toată nuditatea divinelor ei graţii.
Ca peplu peste corpu-i se răsfira în raze,
În unde de lumină, cosiţele-i de aur
Şi-i coperea d-a lungul augusta nuditate
Şi sânul d-alabastru şi braţele-i rotunde.
Pe frunte-i o sudoare de perle transparente
Şi un surâs pe buze, c-al pruncului ce doarme,
Spunea de beatitutea a unui vis ferice.
Susurul apei vie fântânii de aproape,
Murmura frunzăturii, cântarea filomelei
Ş-a vântului suflare ca un fior pe frunte-i
Din somn o deşteptară. Deschide la cer ochii.
Se uită împrejuru-i; nu ştie unde s-află,
Nu ştie d-unde vine. Se scoală în picioare,
Se pipăie, tresare l-al degetelor carmen,
Şi-n repedea mişcare, în gestele-i naive,
I se răsfiră părul; şi părul atingând-o,
Odulce-nfiorare d-a lungul o cuprinde.
Din toate câte vede, pe flori îşi pune ochii;
Şi-ncepe a culege, şi pasă înainte
Săltând din floare-n floare.
Din multele fântâne curgea limpede apă
Şi-n râurile limpezi se aduna-mpreună,
Formând ca o câmpie lichidă, cristalină,
Ca cerul de albastră şi lucie şi lină,
Cât celesteu s-ar zice. La lucida lui faţă,
L-a arborilor umbră atrasă de răcoare,
Şi-ndreaptă-acolo paşii. Şi vrând să se aşeze,
Plecându-se spre apă, apare drept în faţă-i
Oformă-ncântătoare. Se-ntinde să se uite,
Se-ntinde ş-acea formă. Tresare, se retrage,

Şi forma se retrage. Revine încântată,
Ridente-ntinde braţe, revine iar şi forma;
Ridente-ntinde braţe, şi braţele întinse
Ating, tulbură apa....
Oastfel de-ntâmplare, şi unică în lume,
D-a se mira în apă ş-a se vedea pe sine
Ca însuşi într-un specol, şi făr-a şti că este
Imaginea sa însăşi, şi făr' a-şi da cuvântul
De câte i se-ntâmplă, n-a mai putut s-advie
Decât primei copile, ce, singură sub soare,
Nu mai văzuse încă imagine umană;
Ş-apoi atât de bellă, atâta de perfectă!
Acesta e-adevărul, acesta prototipul
D-o scenă-atât naivă ş-atât de graţioasă.
Iar fabula antică d-a lui Narcis fântână
Şi de înamorarea a lui cu sine însuşi
Epalidă minciună, contrarie naturii.
Revine iară Eva şi-şi vede iar ritratul,
Se înamoră-ntr-însul, şi vana ei ardoare
Oface să s-arunce şi-n braţe să-l apuce.
Se scaldă-n apa rece şi, neaflând nimica,
Rămâne-extaziată, cu totul disperată
Din apă se retrage.

IV

Ovoce-interioară o face să dorească
Să-şi aibă o soţie ca forma ce văzuse,
Şi inima îi bate d-amor şi de speranţă.
Era preocupată d-obiectul ce-o-ncântase,
Era înamorată de bella ei figură.
Noi nu putem descrie acele frumuseţi,

Ci-n câteva cuvinte.
Ne tot vorbesc de angeli, ne tot deping la angeli
Sculptorii şi pictorii, poeţii-ntr-a lor vervă.
Să mergem la sorgintea-i de vrem să ştim frumosul.
Atoatecreatorul, principul frumuseţii,
Din graţia divină când trase idealul
Belleţii absolute, imaginii divine,
Prin mâna-i creatoare-l înfiinţă în faptă
Şi-n plină realitate prin om, a sa făptură,
Şi toată frumuseţea o puse în femeie,
În verginea primară. Frumoasele din secoli,
Ce-au apărut oriunde şi au să mai apară,
Cântatele lor graţii, proporţiuni simetrice,
Faimoasele belleţe într-una adunate,
N-ar întregi o Evă (ce cuprindea în sine
Ca-n germene tot sexul), cap-d-operă-a naturii
Şi filia dilectă divinei frumuseţi.
Mulţi ochi s-asemănară cu-a cerului culoare,
Cu sori şi cu luceferi; ci, d-aţi avut nainte
Doi ochi ce adorarăţi şi razele-amoroase
De v-au pătruns vrodată, ce v-a păsat atuncea
D-a cerului culoare, de soare, de luceferi.
Pe lângă căutarea dilectei ce vă face
Să ştiţi ce e viaţa, ce este fericirea?
Ce comparare-ncape între-acei ochi şi soare?
De ştiţi d-acea extaze, nespusă fericire,
Mulţiţi-o, înălţaţi-o la maxima putere
Şi veţi avea idee de ochii, fruntea Evei,
Anobilei, divinei viragini primitive,
Model de frumuseţe la angelii din ceruri
Când vin ca să reveste imaginea umană.

Acest fel era Eva, comuna noastră mater,
Când de fiori cuprinsă, cu fruntea radioasă,
Cu ochii plini d-ardoare, căta în neastâmpăr
Părerea ce văzuse şi dispăruse-n apă.

V

În intervalu-acesta, Adam, deştept sub platan
Dup-acel vis ferice, avea tot înainte
Augusta, glorioasa figură creatoare,
Şi mai vârtos fiinţa din coasta lui creată,
Atât de graţioasă, bellissimă şi moale,
Cui i s-a zis muiere; iar numele de Eva
C-o mistică putere îi mângâia auzul
Şi-i încânta fiinţa. Ci fericirea scurtă
Avisului trecuse. Trecând şi reveria
Ce-l consola atâta, văzu că e tot singur,
Cu totul solitariu.
Pierzând orice speranţă, ca-mpuns sări-n picioare.
Atunci îl vede Eva: el n-avea-aceleaşi graţii,
Acelaşi aer dulce imaginii din apă.
Era d-o frumuseţe mai forte, mai severă,
Ce, inspirând respectul, atrage şi impune.
Cu bucuria-ndată ş-o teamă o cuprinde,
Căci junele, văzând-o, venea voios spre dânsa,
Văzându-şi idealul. Intimidată, Eva
Îşi strânge sânu-n braţe, s-acopere cu părul,
Şi-ntoarce napoi faţa ca prin instinct de fugă,
Deşi nu-i displăcuse a junelui figură.
În forma lui virilă, în nobila-i statură,
Era plin de vigoare şi plin de maiestate.
Cea gravitate blândă şi seriosul aer

De autoritate intimidă pe Eva
Şi o făcu să fugă.
Adam, recunoscându-şi obietul adorabil
A1 visului ferice, strigă, iuţindu-şi paşii:
“Stai, bella mea dilectă, întoarce-te, o, Eva!
Os nobil, adorabil din propriile-mi oase,
Din carnea mea eşti carne, viaţă din viaţa-mi;
Te cată al meu suflet, fiinţa-mi te reclamă
Ca parte integrantă a existenţei mele,
Să fim întotdauna, precum am fost, un corp. ”
Stă verginea, s-arrestă, căci fiecare-şi cată,
Mai mult decât soţia, să nu mai fie singur,
Îşi cată jumătatea din sinele său propriu.
Adam îşi simţea dreptul ce-avea într-ale sale,
Şi Eva datoria, nevoia-mperioasă
D-a reveni la sine, de unde emanase.
Vocaţia spre nuntă era-nnăscută-ntr-însa,
Cu ea venise-n lume, ca şi cu modestia
Virtuţii virginale, ca şi cu conştiinţa
D-a sexului valoare ş-a demnităţii sale.
Întinde mâna, cade l-ardoarea juvenilă,
S-arrestă şi aşteaptă. C-o blândă maiestate
Adam o-mbrăţişează; ea s-abandonă placid,
I se mlădie corpul sub braţul ce o strânge,
Îşi lasă docil capul şi-l pleacă p-ai lui umeri;
Iar sânul de-alabastru în unde i se gonflă
Sub vălul transparente al blondelor ei plete,
Întâmpină ş-atinge şi electriză sânul
Divinului său mire. El tremură ş-o strânge,
La pieptu-i se lipeşte, şi-n sacrul său deliriu
Depune p-a ei frunte nupţialul primul baciu.

Ea îşi ardică ochii şi amoroşi, şi langhizi,
Şi plini de elocinţă, ca raze de lumină
Se pun pe a lui frunte, cu-aceea tinereţe,
Drept dulce recompensă l-ardentea sărutare.
Nici cerul, nici pământul nu-i oferise încă
Ceva mai adorabil! Descoperă într-înşii
Ce n-a putut edenul a-i prezenta mai dulce,
Mai răpitor, mai nobil ş-a-l încânta atâta.
Adam pierde puterea, jos în genunchi se lasă.
Din ast moment începe sub soare adorarea.
Şi-n adevăr, femeia fu viul edificiu,
Însufleţitul templu ce a putut să-nspire
Amor şi adorare, şi pe altarul cărui
Din inimă, din cuget se puse-n olocaust
Al laudei ş-al păcii sincerul sacrificiu.
Lăsa-va omul tată, lăsa-va p-a sa mumă
Şi de a sa femeie lipi-se-va cu suflet,
Ş-un singur corp va face.
.....
.....

VI

Se scoală-Adam; şi Eva în braţele-amoroase
Îl strânge cu ardoare; el mai ardent o strânge,
Şi sân la sân ferice se-mparadisă mirii.
Ţinându-se de mână în mutuali afecţii,
Adam duce pe Eva în leagănul d-aproape
De flori şi de verdeaţă. Nici un talam vrodată
Din stanţele regale augustelor mirese
N-avu atâta artă, nici adornare simplă
Cu-atâta maiestate, decor mai admirabil.

Flori, viţe în festoane, cum nu produce arta,
În toată abondanţa, în toată frumuseţea
Suav decora bolta, pereţii şi intrarea,
Extazia vederea şi încânta mirosul.
Pe un tapet de iarbă cu flori presemănată
Se desemna ridente şi roza amoroasă,
Şi candid’ iasomie, safranul, iacintul;
Pe aşternutul moale de iarbă ca mătasea
Acante, lăcrimioare, voioase viorele,
Odorifere plante broda talamul nunţii.
Atoatecreatorul, principul frumuseţii,
Afost decoratorul când a plantat edenul.
Conduşi d-al nunţii angel, mireasa cu-al său mire,
Ţinându-se de mână în sfânta nuditate
De care n-avea teamă nici d-angeli, nici de Domnul,
Nici unul despre altul, intrară-n sanctuarul
Misterelor divine şi d-unde-avea să iasă
Întreagă omenirea spre-a popula pământul.
Au fost sacraţi de preoţi, de mâna preaînaltă,
Dodată cu viaţa, venirea lor pe lume,
De patriarhi ai legii conubiului sacru.
Cine-ar putea descrie nespusele transporturi,
Candoarea virginală şi graţiile Evei,
Alui Adam fervoare, întreaga fericire
Şi-extrema pietate l-a ritului plinire?
Împinşi d-angelul nunţii pe aşternutul moale,
Sunt unul lângă altul în toată inocenţa;
Adam începe ritul; c-o dulce rezistinţă
I se supune Eva şi-n olocaust cede
A se-mplini misterul.
.....

.....

Atuncea împreună, în toată fericirea,
Simţiră paradisul şi-ntreaga beatitute.
Ca fulger fiori multe cuprinseră pământul
Ş-electrizat revarsă profumul fecundării,
Şi pulberea-auree zefirii o răsfiră,
Ospulberă-amoroasă, ia plantele d-a rândul,
Se-mbată în delicii, din floare peste alta.
Se-nfiorară păsări d-amor, de bucurie,
Din aripi, aripioare bătură şi cântară
Şi celebrară ritul misterelor vieţii.
Luceferi, astre, stele şi însăşi casta lună
Aprinseră ca martori făcliile nuntale,
Şi angelii agapei cântară-epitalamul
Şi acţiuni de graţii, d-amorul conjugal.
În horul astor angeli, o, bard al Albionei,
O, Milton, treci la rându-ţi! De ai pierdut vederea,
Ţi-e inima-n lumină şi geniul în ceruri;
Cu arpa ta de aur celebră imeneul,
Salută ca un vate amorul conjugal
Cu care numai omul a fost dotat din ceruri.

IV. Arborul ştiinţei

I

De este o cădere, a fost ş-o stare cultă
De arte, de ştiinţe, de pace, de dreptate,
D-amor, de armonie, de bunuri legitime,
A fost ş-o fericire.
A Greciei cădere în sine presupune
Ş-o mare naintare, în care înflori

Virtuţi, ştiinţe, arte şi drept, şi libertate,
În care se născură ş-atât se dezvoltară
Talente, minţi şi genii, eroi şi legislatori;
A Greciei cădere ne dă să înţelegem,
Din fapte-nvederate, c-a fost a lumii şcoală,
Precum căderea Romei ne-nvederează-n faptă
C-a fost odinioară şi doamnă, şi potente.
Aomului cădere de ce să n-aibă-n sine
Aceeaşi însemnare? de ce să nu ne spuie
D-un nalt grad de cultură în care omenirea
Afost ajuns odată şi a căzut la urmă?
Toţi popolii din lume conservă suvenirea
D-o stare foarte naltă din care căzu omul.
Tradiţia îi dete şi forme variate,
Şi nume, după locuri: la unii ev de aur,
La alţii paradise, la mulţi divină eră,
Cereasca-mpărăţie, perfecta fericire.
S-a zis că pe atuncea locuitorii Terrei
Erau mai sus de oameni cu mintea, cu puterea,
Când, domni pe elemente, răsstrăbătea pământul
Şi aerul şi marea, când spaţiul şi timpul
Erau al lor domeniu; perfecta fericire
Sau absolutul bine era a lor avere,
Legitim eritagiu.
Tradiţiuni c-acestea era-n mare credinţă
În Asia întreagă, şi câţi n-ar fi crezut-o
Ar fi trecut de empii, nedemni de existenţă.
Să le luăm d-a rândul, făcând aceeaşi cale
Ce au făcut şi ele prin lumea primitivă
D-a omului cădere.

II

Să-ncepem d-unde-ncepe credinţa despre starea
Acei culture nalte de unde căzu omul.
Aşa de fostul bine, d-antica fericire
Se nară pretutindeni şi-nvederează fapta
C-a fost ce nu e astăzi, un nalt progres în toate,
În care omenirea se bucura ferice
De dreptul la viaţă.
Acea antică eră s-arată, cum am zis-o,
Sub varii, multe forme, sub varii, multe nume:
În Indii se numeşte maharchiane faste,
Căci oamenii d-atuncea erau maharchi pelorii,
Mai mari decât pământul, atotpotenţi ca zeii;
Şi leii, tigrii, lupii, momiţele, asinii,
Şi înşişi peştii mării aveau mai multă minte
Decât regii de astăzi; iar vulpile şi lupii
Se pricepeau mai bine decât toţi fariseii
Spre a-ncela şi-a smulge.
Osingură cetate era tot globul nostru;
Maharchii, cetăţenii acestei urbe vaste,
Erau cât universul de mari şi formidabili.
Pe lângă ei pământul era ca o puntură
Şi – o, minune mare! – că ei, maharchi cât lumea,
Cu mii şi milioane se desfăta pe dânsul
Şi bea la ambrozie şi se punea la luptă,
Precum se luptă zeii sau regii până astăzi.
În mijlocul cetăţii, ce-era ca o grădină,
Şi arborul ştiinţei creştea superb spre ceruri,
Nemărginit cu trunchiul. Ca şi ştiinţa însăşi
Se împărţea în ramuri, în crace, – n rămurele,

În secţiuni aparte, capitoli, paragrafe,
Articoli, axiome şi câte-are ştiinţa
Să semene cu pomul.
Acest arbore mare era ca orice plantă,
În jos cu rădăcina, spre cer cu-ale lui ramuri,
Şi rădăcine-ntinse ce sfredelea pământul
Şi străbătea profunde în iad ca nişte pompe,
Cât să spăimânte mintea şi să-nfioare carnea.
D-acolo-şi trăgea sucul şi-l răspândea în fructe
Ca, d-or veni vrodată p-acest pământ şi oameni,
Precum veniră-n urmă, să nu guste dintr-însul,
Căci moartea îi aşteaptă în stirpea lor întreagă,
În toată-eternitatea.
P-acest fel de credinţe şi Brahma, şi brahmanii
Îşi stabiliră siguri şi tronul, şi altarul,
Şi ordinea legală.

III

Un eretic odată, potente cât maharchii,
Arhibrahman din leagăn, sacrat de sine însuşi
Şi suveran pontefice, c-un braţ de naltă forţă
Ia pomul şi, smulgându-l din cele mai profunde,
L-întoarce şi-l înfige cu rădăcina-n ceruri.
Cu ramurile-ncoace spre noi ca nişte raze,
Să-nveţe d-altădată să nu mai sugă moartea
Ca pân-atunci din iaduri, ci viaţă şi lumină
Din cele preaînalte; să crează fiecare
Că cine din el gustă ia viaţă şi putere
Spre a combate forţa ce se credea că este
Ea însăşi absolutul.
D-această cutezanţă se zbucină pământul;

Toţi sfinţii, toţi maharchii strigară: “Sacrilegiu!
Trădare, – apostazie! ”, căci după dânşii lumea
S-a-ntors, ca niciodată, cu josul său în sus.
Nici Anna-arhiereul, nici doctorul Caiafa,
Cuvioşia toată, cu scribi, cu farisei,
Nu-şi sparseră vestmântul şi nu strigar-atâta
Când încarnat Cuvântul, spre nutrimentul minţii,
Îşi dete al său sânge, doctrina sa divină.
Nici însuşi sfântul papa n-a fulgerat atâta,
Din culmea Vaticanului, urgie şi-anateme
Gând Luther ereticul se puse să proteste,
Altissim să proclame şi voia conştiinţei,
Şi liberul examen.
Era nevoie mare în Indiile toate!
Şi de aci nainte persecutări, martire,
Furci, bende, rugi şi roate, cu moartea toţi să moară
Şi câţi n-au atins pomul.
Ci arborul ştiinţei fu transplantat în China
Cu rădăcina-n ceruri.
P-atunci China, mai simplă, cu totul primitivă
N-avea atâtea-nvăţuri ca cele de prin Indii;
Chinezii-n simplitate nu se puteau pricepe
Cum mii de universuri, de colosali maharchi,
Putea să se desfete pe glob ca un grăunte.
Au fost auzit însă din tată la alt tată
C-a fost mai dinainte timpi, zile fericite,
În care-şi mânca omul fără laboare pâinea
Şi oamenii cu toţii erau nici viermi, nici humă,
Ci suverani cu toţii, imperatori celebri,
În strictă alianţă cu cele preaînalte,
Căci cerul cu pământul erau ca două sfaturi

Vecine şi amice, în bună armonie.
P-atunci imperatorii (c-aşa se zicea omul)
Pe căi d-argint, de aur, de fier peste tot locul,
Cu trăgători d-aramă vărsând flăcări pe gură,
Mergea unul la altul şi, devorând distanţa
În câteva minute, în ţări prea depărtate.
Iar alţii-n vehicule ca stelele volante,
Cu ipogrifi de flăcări ca fulgerul de repezi
Îţi străbătea prin aer de la pământ la lună,
Din lună drept la soare. P-atuncea toată lumea
Era în fericire, p-atunci erau şi râuri
De miere şi de lapte.
Dar cum, nu se prea ştie, că-ncetul cu încetul
Se tot corupse lumea, şi iată şi căderea.
Spre consolare, însă, advine pomul ştiinţei,
Şi, tot gustând dintr-însul (cum gustă din ştiinţă),
Locuitorii Chinei inventă astăzi una,
Inventă mâine alta; cu corpul şi cu mintea
Se puseră-n travaliu, se deteră la arte,
La măiestrii, ştiinţe; aflară nişte semne,
Spre-a se putea-nţelege cu cei ce sunt departe
Şi cu posteritatea; făcură tipografii,
Hârtia inventară, făcură cărţi sau table;
Ţin mult la industrie, ş-a câmpului cultură
Oau drept lucru mare, că ară şi-mpăratul;
Şi le-a rămas credinţa că au să mai ajungă
Tot cum mai fură-odată, nainte de cădere,
Pe drumuri ferecate, cu cai de acioaie
Şi vărsători de flăcări, distanţa să devoare
Şi lumea să străbată din margine la alta,
Şi c-or s-ajungă încă ca-n clipă, ca un fulger,

Apus cu răsăritul să stea gură cu gură
Ase-nţelege-n vorbă, ca-n zilele acelea
Ce le numea divine.
Acestea le cred toate, şi încă şi mai multe,
Ci nu se pun să facă, aşteaptă să le vie
De peste mări decindea, din lumea cea mai nouă,
Din ţara lui Franklin.
Căci ei au o credinţă, şi ţin prea mult la dânsa,
Ca soarele, lumina tot de la răsărituri
S-a învăţat să vie, când alţii, bunăoară,
Aşteaptă să le vie de la apus sau nord.

IV

În secolul de faţă progresul nu e încă
La gradu-n care-n China se crede c-a fost omul
Nainte de cădere; când însă după secoli
Va tot nainta omul, şi dup-o catastrofă
Ar recădea cu totul în nouă barbarie
(.....

VIII

Şi-oricând pe el se pune al Domnului nalt spirit.
Iar mitul despre lemnul ştiinţei era încă
În credit între stirpea lui Abraham sau Brahma,
Ci-l nară omeneşte, ca şi cum nu l-ar crede,
Căci prea cu pietate vorbeşte de ştiinţa
Ce Dumnezeu pusese în inima cea dreaptă
Lui Betseel, s-opere şi să arhitectone
AMărturiei tindă.
El face istorie din fabula trecută,
El spune că edenul e parte din Asia,

Prin care trece Tigrul, Gehon şi Eufratul,
Şi poate şi-nsuşi Istrul, cui şi Phison se zise,
Grădină ce-avea-ntr-însa Siria, – Etiopia,
Cu Indii împreună, cu ţările-Evilat.
El spune că acolo era stabilit omul,
Cultivator, custode, de mâna preaînaltă;
C-acele mari cuprinsuri, de multa lor cultură,
Era ca o grădină cum nu e azi Europa,
Că omul, mâncând pâinea în toată abondanţa,
Fără sudoarea feţei, ne dă să înţelegem
Machine de laboare ce-au fost liberat braţul
Ş-o mare naintare d-industrie, de arte;
Că-n plină libertate femeia-era consoarte
Mai sus d-o Aspasie, mai sus decât o Sappho,
Alui Pindar emulă, şi, întregind pe omul
Ca demnă jumătate, năştea fără durere;
Că arborul ştiinţei, ca-n orice ţară cultă,
Crescuse-n cea grădină şi prospera d-alături
Cu arborul vieţii.
Ne spune de o stare de pace, d-armonie
În care azi Europa s-a pus pe drum s-ajungă
Şi d-unde omenirea căzu ca şi Egiptul,
Şi Grecia, şi Roma. C-Adam, ca o figură,
Personifică omul din era de prodige
Culturii primitive, căzut în barbarie.
Şi-n marea lui cădere, lipsit d-orice mijloace,
Lipsit d-orice ştiinţă, de tot ce uşurează
Şi braţele, şi corpul, de orice instrumente,
Redus, precum se zice, într-o informă sapă
De lemn foarte ingrată, şi astfel a-şi susţine
Viaţa cu laboarea, a-şi blestema fiinţa,

A-şi face din femeie o sclavă tremurândă,
Iar din posteritatea-i moştenitori durerii,
Ai gemetului filii.
Narată pe-omeneşte, tradiţiunea-antică
Ne face să-nţelegem enigma ce agită,
De şaptezeci de secoli, umana raţiune.
Aci s-aude clară a istoriei limbă
Ce-atâta se distinge d-al fabulei haracter,
Ce ne descrie anii şi zilele de aur
Ai evului ferice, atâta de contrariu
Cu însăşi fericirea.
Oviaţă monotonă d-o-ntreagă nemişcare,
Când râurile d-astăzi erau râuri de lapte,
Pâraie curge-miere, când fructele din arbori
Erau poame de aur, şi oamenii la umbră
Şi neatinşi de soare stau răsturnaţi ca pruncii
În leagăn de mătase, făr-a mai şti de mâine,
Şi arborii de sine plecau ale lor ramuri
De fructe încărcate, ca muma ce îşi pleacă
Cu tinereţe sânul l-a pruncului său buze.
Nici artă, nici ştiinţă, nici frământarea minţii,
Nici semn de raţiune. Se poate fericire
În plină neacţiune, monotonie-ntreagă?
Şi-n care loc al lumii au fost aste tărâmuri?
În visele-indiene? în câmpuri elizee?
Grădinile-esperide c-acele încântate
Grădini-ale Armidei, create ca prin farmec
Şi care niciodată şi nicăieri n-avură
Nici loc, nici existenţă?

IX

În adevăr, căderea a fost şi este-o faptă,
Căci degradat fu omul mai jos şi decât vita;
Şi oricare-ar fi forma prin care se transmise,
Învederează timpii de-ntreagă fericire
Şi d-o cultură naltă, cât li s-a dat şi nume
De timpi divini, timpi d-aur.
Ci care e cuvântul căderii deplorabili,
Al unei catastrofe atâta de complete?
Să ascultăm răspunsul sau paradoxul mare:
Căci cuteză să guste din arborul ştiinţei!!!
Şi ce, au moare omul când gustă temerariu
Din fructele ştiinţei?
Problema se prezintă mai mult decât enigma.
Ci, studiind progresul cu istoria-n mână,
Se poate ca-n enigmă s-aflăm şi adevărul.
Să trecem peste toate câte putu să-nvente
Şi să fabrice omul spre-a lui necesitate:
Invenţiuni de vase, de varii instrumente,
Cu uzul profitabili, cu-abuzul dezastruoase.
Sunt însă legi eterne, cuprinse-n marea carte
Ce s-a numit natură ş-a căror existenţă
Şi-ntreagă împlinire fu ordinea naturii
Când a ieşit din haos, şi care nu se calcă
Nepedepsit de nimeni.
Pe apă nu se umblă, prin aer nu se svoală;
Ştiinţa însă vine şi îi produce vase
Şi nave şi batele ş-aerostate înseşi.
Aceste admirabili ale ştiinţei fructe,
Gustate fără cumpăt sau fără sprevedere,
Pe lâng-a lor foloase aduseră şi moartea.
Tot fructe-ale ştiinţei sunt ş-armele de luptă,

Măciuca ori securea, ori gladiul, ori spada,
Săgeata, arcul, lancea, făcute spre-apărare
Şi-n fond spre a distruge.
Progresul e mai mare, ştiinţa mai departe
Când ne produce fructe ca pulbera tonante,
Ş-alăturea cu dânsa fulgerătoare arme
Şi tot mai mortifere ca cele mai din urmă
Şi cele ce cu timpul mai repede vor stinge
Şi arde, şi distruge.
Câţi aţi gustat din aste ingenioase fructe,
Tot fructe-ale ştiinţei spre-a subjuga, distruge
Ş-a domina ca zeii, trăit-aţi cu viaţă
Sau aţi murit cu moarte, făcându-vă ori Caini,
Ori victime ca Abel?
Să punem ipoteza de ce-ar putea s-advie
D-acum în câţiva secoli de-nvenţiuni, progrese.
Se-ntrarmă astăzi omul cu electricitatea,
Dispune după voia-i d-a aburilor forţă,
Şi toţi le recunoaştem foloasele immane.
Ci tot mai e progresul pe cât există încă
Şi mai există timpul.
Străbată-se uscatul de forţele de aburi,
Mulţească-se ca peştii pe mare piroscafe;
Din popol la alt popol, de la un stat la altul,
Din urbă l-altă urbă şi din comună l-alta
Încingă-se pământul de căile ferate;
Locomotive, fabrici mulţească-se-n tot locul;
Consume-se cărbunii şi umple atmosfera
De gazuri, când natura ni-l dă-n stare compactă,
Să-şi imagine omul la ce grad ar ajunge
Progresul în doi secoli şi cei ce au să vie;

Ci fără preştiinţă sau fără prevedere
Ce-ar fi când atmosfera dodată s-ar aprinde
În general incendiu şi cataclism de flăcări
Ar arde ş-ar reduce progresul în cenuşă?
Acest fruct al ştiinţei nu ar aduce moartea
La câţi au vrut să-l guste lipsiţi de preştiinţă
Şi înşişi la aceia ce n-au gustat dintr-însul,
Posterităţii înşeşi din germene extinse
Nainte d-a se naşte?
Sau fără a ne-ntinde în ipotezi asemeni,
Prin alte catastrofe, invaziuni de barbari,
Ar recădea iar omul precum căzu Egiptul
Şi Grecia, şi Roma şi n-ar rămânea semne
De marea naintare în care s-află lumea;
Cine-ar scăpa atuncea din astă catastrofă
Ar spune cum pot spune căzuţii şi barbarii
De câte-a pierdut omul. Prin forme variate
Tradiţia-ar începe a deveni iar mituri,
Divini, fabuloşi secoli. Şi ori credul, ori sceptic,
Ori humă, ori zeu, omul din nou ar reîncepe
Tot în sudoarea frunţii să-şi ţie o viaţă
De chinuri, de durere; prin luptă, prin travaliu
Din nou ar reîncepe o cale lăcrimoasă
D-o lungă, grea laboare şi aspră, şi ingrată
D-invenţiuni târzie, cât şaptezeci de secoli
De luptă, de turmente, sudând, laborând unii
Şi tot culegând alţii, n-ar fi d-ajuns ca omul
Să vie iar în starea în care ajunsese
Nainte de cădere.

X

Scriptura cam acest fel ne dezveleşte mitul
Ce străbătuse lumea; într-însa-aflăm mijloace
Adezlega enigma.
Mois', crescut în Egipt, mai conserva d-acolo
Şi datini, şi doctrine, şi tot mai întrevede
Divinitatea-n forţă, şi Eloim îi zice.
Ca stirpe-abramiană reţine iar credinţa
Ştiinţei prohibite; d-aceasta în Geneze
Mai dă divinităţii antice atribute
Sau calităţi păgâne, o lasă ca şi alţii
Tenace în vendictă, teribilă-n mânie,
Avară şi geloasă în cauza ştiinţei;
În fond însă-l repumnă absurdul şi nedreptul:
În Eloim transpare divinitatea veră.
Căci însuşi prin femeie prescrie re-ntregirea,
Regenerarea plină umanităţii-ntrege.
Ea are să strivească culpabila, perfida
Aşarpelui rea ţeastă.
Ecu metod Scriptura, căci atestând căderea
Ne spune câte-există şi cum vorbeşte lumea
De arborul ştiinţei şi lasă o speranţă
De câte au să fie, prin contraziceri înseşi
Descoperă-adevărul.
Căderea este-o faptă, ş-aşa o recunoaşte;
Ci care e cuvântul? de unde provenise?
Scriptura ni-l transmite aşa cum se didese
D-adoratorii forţei, satrapii-antichităţii,
Şi pare că s-adresă la mintea omenirii,
Zicându-i: "Au se poate un zeu gelos şi pater?
Un zeu plin de vendictă în marea-i bunătate?
Un zeu plin de rancurră în lunga lui clemenţă?

Şi dacă vreţi cuvântul căderii deplorabili,
Vi-l spui cum vor să-l spuie potenţii, impostorii:
Creat cu simţiri omul, dotat cu judecată,
Distins prin raţiune cu naltă facultate
Să studie, s-observe şi altor să comunice
Ideea, cugetarea, acesta este omul,
Imaginea divină.
De altă parte, iară, o lege de teroare
Divinamente dată, nerevocabil pusă
Să nu cumva să puie în uz aceste daruri,
Să nu cumva să guste din arborul ştiinţei,
Ce-atât se dezvoltase în lumea cunoscută
Cât paradis se zise! că va muri cu moarte
În tot superlativul şi el, ce-a comis fapta,
Ş-a lui posteritate. ”
Prin aste contraziceri Scriptura ne deschide
Un drum de judecare şi d-a conchide singuri:
De este cu putinţă un zeu pervers cu mintea,
Gelos d-a sa făptură, nedrept, cumplit, teribil,
Neconsecvent cu sine, lipsit de raţiune,
Într-un delir culpabil de ură, de vendictă,
Să dea pe mâna morţii umanitatea-ntreagă,
Să martirize filii d-a tatălui păcate
C-o ură ne-mpăcată, să-şi facă un deliciu
Din lungile suspine ş-universalul gemăt?
Acel zeu nu există şi n-a putut să-existe;
Ezeul ficţiunii infamilor ce vrură
Să-mpile omenirea în numele credinţei
De dânşii inventată, făcând divinitatea
Egală şi complice cumplitelor lor crime.
Scriptura îi denunţă prin contraziceri înseşi,

Şi toată nefiinţa, ca zeii ficţiunii,
Dispare ca minciuna când adevăru-apare
În Iehova-Fiinţă, şi când mai dinainte,
Prin luptă decisivă şi foarte neleală
D-o noapte foarte lungă, învinse omul forţa,
Ce pe lângă tărie adăugea şi dolul,
Punându-i mii de piedici la coapsa lui virilă.
În alba dimineţii teribila fantasmă,
Divinitatea-Forţă, cu toată-a ei tărie,
Manopere şi curse, era jos răsturnată;
Iacob e cu genunchii pe pieptul şi gâtlejul
Lui Eloim cel tare, ce graţie îi cere.
Nu graţie, ci pumnă, te luptă d-aci, oame
Dezmoştenit, te luptă!
Cu propriul tău sânge respinge ignoranţa,
Nu crede imposturii; Scriptura ce-ţi depinge
Figurile erorii te face să vezi singur
Ata regenerare în fructele ştiinţei,
În Dumnezeu-Cuvântul.
Căzut-ai prin eroarea-ţi, lipsit de preştiinţă;
Prin Dumnezeu-Cuvântul te nalţă la splendoarea,
La starea-ţi primitivă.
Desparte din substanţa divinităţii vere
Nedemnele-atribute ce-i dete impostura;
În legile-armoniei vezi legea providenţei,
Principiul bunătăţii; divinitaitea-ntreagă
Sta însăşi în dreptate, când faptele-ţi perverse
Răstoarnă echilibrul. Când ieşi din calea dreaptă
Şi predomină răul, convinge-te că bunul
Răsare din excesul al răului, şi darul
S-adauge oriunde păcatul se-nmulţeşte;

Ca lucea din tenebre din rău binele iese.

V. Moartea sau fraţii

I

Căderea-a fost şi este, nu însă preursită
Din planul providenţei, ci din fatală-eroare.
D-aci în ignoranţă, în lipsă căzut omul,
Ajunse-a se susţine ca fiarele cu prada,
Ca păsări cu ciupitul, sau laborând pământul
În chinuri şi sudoare, cu palmele, cu braţul,
În lipsă d-instrumente, a se arma cu lemnul
Şi mai târziu cu piatra spre-a răsturna pământul.
Dotat cu raţiune, îşi construi umbrarul;
Castorul, rândurela îi fură drept maeştri
Spre a-şi clădi coliba, şi alte animale
Spre a-şi căta spelunce şi a scobi pământul
Să se alberge iarna.
Domă cavallul, boul şi le împinse jugul
D-a trage greutatea cu dânsul dimpreună
La asprele lui sarcini. Domestici şi păsări,
Formă de vite turme, dispuse d-al lor lapte,
De lână şi de piele, d-a lor progenitură.
Cu fiara veni-n luptă şi, vingător adesea,
Întreaga-i despuiere îi atestă valoarea
Şi-l revesti ca mantă, emblemă de victorie,
Trofeu al luptei sale.
Cu furie mai mare, cu ură mai cumplită
Veni cu omu-n luptă şi, vingător sau pradă,
Ajunse ori despotul, ori sclavul mizerabil
Al fratelui său însuşi, carnefix ori victimă.

Urmând după Scriptură, lua-vom înainte
Drept arhetip de viaţă adamiana stare,
Familia întreagă ce reprezintă-n sine
Viaţa primitivă; vom spune cu durere
De cele întâmplate după căderе-ndată
Ca nişte consecinţe.
Pierdu Adam edenul, primara fericire,
Căzu omul din culmea progreselor cântate
De toţi profeţii lumii popoarelor antice.
Un cataclism teribil, universal incendiu
Se pare că cuprinse, distruse moştenirea,
Averea omenirii; că cherubimi de flăcări
Sta custodind intrarea, romfeea fulgerante
Rota neîmpăcată. Nu mai era speranţă:
Cu mâinile-atârnate, cu palmele-ncleştate,
Îşi pleacă omul fruntea şi jos la pământ cată.
Iar sventurata-i soaţă în lacrimi sta în urmă-i.
Cu părul în desplete în marele său doliu.
Expatriat e omul, dezmoştenit cu totul
Din marele său bine, din toată-a lui avere;
În faptele lui toate e blestemat pământul:
Eroşu de arsură, triboli abia produce
Şi spini şi pălămidă; chin şi sudori l-aşteaptă
Spre a-şi susţine viaţa; mai vine şi insectul
Să-i dispute, să-i roază productele laborii.
Pe lâng-acestea-o voce din sânul său se nalţă
Şi-i spune implacabil că nu e decât humă
Şi-n humă-o să reintre.
Frumoasa lui consoarte, cea graţioasă Eva,
Docilă îi urmează, supusă servitoare;
În lacrimi şi lamente, labori de tot ingrate,

Îşi pierde ai ei carmeni şi graţiile toate,
I se păleşte faţa, i se deseacă pieptul
Şi buzele îi crapă. Cu scobitoru-n mână,
Drept instrument laborii, i se năspreşte palma,
Când tălpile, călcâiul i se-ntăresc ca osul,
Ca-a vitelor copită. Durere o aşteaptă
În viaţa-i lăcrimoasă spre-a naşte şi a creşte
Spre dor, spre chin, laboare, tot filii ai durerii
Ce au să-ngraşe câmpii cu sânge, cu sudoare.
În toată nuditatea, expuşi la ger, la vânturi,
Tunice pellicee le coperiră corpul,
Şi viţa, sicomorul le oferiră frunze
Spre-a-şi coperi mijlocul.

II

În astă scăpătare şi lipsă despre toate
Născu lui Adam Eva pe-ntâiul filiu, Cain,
Cu gemenea Azruna. Ca cuibul unei păsări
Se împleti un leagăn de flori, plăpânde frunze.
Acolo puşi copiii, ca doi Columbei tineri,
Fură-ardicaţi spre ceruri de mâinile paterne,
Primiţiile-agapei.
Se mai născu şi Abel, şi gemenea Helia.
Părinţii se-nmuiară cu inima, cu dorul,
Cum foarte des se-ntâmplă, spre cel mai june frate,
Şi gestele lui toate, mişcări, apucături
Li se părea mai tineri, mai blânde, graţioase,
Cât din fatalitate, şi încă din pruncie,
Redeştepta în Cain o tristă gelozie.
Când se măriră fraţii, căzu-n partea lui Cain
Acâmpului cultură, întru sudoarea feţei

A-şi întreţine viaţa; iar Abel îşi alese
Viaţa pastorală, a turmelor sporire.
În arşiţa căldurii sudând labora unul;
Asprindu-i-se palma, curbându-i-se corpul,
I se năsprea-mpreună şi inimă, şi cuget.
În urma turmei sale, la umbră, la răcoare
Sta în veghere altul, cu inima în pace,
Cu sufletu-n repaos.
Stătut de labori unul, ca negura de noaptea
Se returna la tindă; îşi întrista părinţii
Şi tânăra soţie.
Blând, plin de bucurie, cu oile, cu mieii,
Venea voiosul Abel ridente ca seninul
În braţele Heliei, ambilor săi genitori.
Familia întreagă era în voie bună,
Căci devenise Abel cel mai dilect al casei.
Pe lâng-acestea iară intrase-n ale rugii,
În câte îşi expande spre cer inima omul,
Şi datina d-a-aduce din fructe ş-animale
Spre-a le-nchina de sacre l-altar, în olocaust,
Oblaţiuni, ofrande.
Cu ritul dimpreună, cu observări de forme,
Nu mult, şi supravine şi o credinţă-absurdă
D-o teamă, d-o speranţă, şi pân’ la degradarea
Să uite ale rugii şi să observe numai,
Când focul se aprinde, cum flăcările joacă,
Când drept se suie fumul sau când apucă-n lături,
Când bate vântu-n dreapta sau dacă bate-n stânga,
Când păsări trec sau svoală d-o parte sau de alta,
Când victima se lasă păşind l-altar voioasă
Sau face vro mişcare, ori înapoi se ţine;

Când măruntaie, oase cuprind cutare semne
Ce-nseamnă ori dezastre, ori fericire mare;
Să mai acuze încă pe cel care ofere
D-a lui bunăvoinţă sau de vro coditură
De inimă, de suflet.
Adam, precum se vede, ca omul ce ignoră
Şi va şi el să ştie, şi n-are cum să afle,
Căci n-are de la cine, observă şi întreabă
Obiectele inerte, ş-atât cele-ntâmplate,
Cât mai vârtos pe sine; din sânul solitudinii
Se forţă-a-şi da cuvântul de tot ce-aduce-azardul,
De jocul întâmplărilor, a tot ce e materie
Şi n-are voie liberă, nici raţia drept duce;
Voind prea mult să ştie, în supraştire-ajunge,
Şi-n loc de veritate s-afundă-n superstiţie,
Ce, oarbă de lumină, să-nvăluie în umbre,
Ş-a noastră neştiinţă, în toată neputinţa
D-a o-nsemna cu nume, se crede că ajunge
A-şi dezlega problema dacă din gură-i scapă
Pomposul sacru nume, expresia mister.
Mai mult decât tot omul Adam cătă s-ajungă
Prin via, primitiva-i imaginaţiune
În regia fantasmelor, ş-a-şi face o sistemă
În practicarea ritului şi explicarea semnelor.
Şi-iniţiaţi de dânsul, şi Abel, ca şi Cain,
Cu multă pietate în cele rituale,
În seară, dimineaţă îşi aduceau ofranda
L-altar în sacrificiu. Unul venea cu fructe,
Producte ale terrei ş-ale laborii sale,
Cu primogeniţi altul, din mieii turmei sale.
Să fie întâmplare, să fie voie însăşi

De sus a providenţei, precum Scriptura-afirmă,
D-a preferi p-un frate aşa din chiar senin
Mai mult decât pe altul? Că fumul de la Abel
Făcea coloană dreaptă suindu-se spre ceruri,
Pe când cel de la Cain se disipea în lături,
Ca fum dezagreabil la nările divine.
“Semn rău, precum se vede! ” strigară asistenţii;
Semn rău, crezu în sine şi Cain svânturatul.
Se negură la faţă, crezându-se-n urgie
În cele preaînalte şi el, şi ale sale.
Tentaţia fu mare, şi o simţi ca omul
Cui nu-i dă pas laboarea, fatica şi durerea,
Ca tot dizgraţiatul. Mai auzi ş-o voce
Ce răsuna severă: “De ce astă-ntristare
Şi negură pe frunte-ţi? D-aduci întru dreptate,
Întru dreptate-asemeni împarte sau desparte,
Căci altfel se comite în pe deplin păcatul.
Acesta te alungă, şi tu pune-ţi puterea
A-l domina-nvingându-l. ”
D-a priceput-o Cain, noi nu putem pricepe
De e vro raţiune c-apucă fumu-n lături,
Sau vreo cuviinţă l-a ritului plinire
Că se împarte-ofranda la dreapta sau la stânga;
Ci ştim că răscredinţa aduse rele multe.
Aceasta n-a fost vocea divinei raţiuni,
Ci vană aiurare, tentaţie supremă
La inima dolente, în omul ce se vede
Dezmoştenit de toate.
Se negură la faţă dizgraţiatul Cain;
I se negriră ochii şi-ntunecat ia câmpii.
În inimă-ncuibată invidia-l cuprinde,

L-agită şi-l turmentă; astâmpăr nu-i dă ura.
Necutezând s-abhorre pe fratele său Abel,
Se blestemă pe sine, doreşte starea vitei,
Doreşte nefiinţa şi va să moară-ndată.
La cugetarea morţii îi vin părinţii-n minte
Ş-un dor nespus l-apucă de tristele lor zile,
De filii, de soţie şi de suror' şi frate.
Cu repentirea-i vine dorinţa să-i mai vază,
I-e frică şi ruşine naintea lor s-apară,
I-e frică d-al său sine.
Trist, palid, plin de spaimă, stătut d-atâtea chinuri,
De dor, de repentire îşi rătăceşte paşii
Şi intră în dumbravă să-şi caute repaos.
Aci, rupt de fatică, bătut de remuşcare,
S-aşează să răsufle, şi cugete-n amestec
Îl tulbură cu mintea, cu corpul îl frământă.
Aci, în murgul serii, în mijlocul tăcerii,
Nu mai avea nainte decât o viaţă-amară
Şi grea ce-avea să tragă prin căile spinoase,
Şi nici o consolare, şi nici o bucurie.
I se părea că este obiectul unei ure
Oriunde s-ar întoarce.
Din cuget în alt cuget era în neastâmpăr,
Şi orele de noapte treceau fără să poată
A-şi mai închide ochii sau vrun repaos s-afle.
Spre ziuă, în turmente, somn greu pe dânsul cade
Şi visuri vin grămadă să-i prelungească chinul;
I se părea că vede că-n umilita-i stare
L-ameninţa sclavia. Simţea foamea şi setea,
Angaria, laboarea, amarurile, jugul
Posterităţii sale într-însul rezumate,

Le resimţea în corpu-i, pe pieptu-i grămădite.
Gemea de greutate, mugea, nu ca un taur,
Mugea ca om, ca tată ce simte cu simţirea
Amii de individe şi scumpe, şi dilecte.
P-atunci era şi ziuă, şi Abel îşi mişcase
Către păşune turma şi o-ndreptase-n partea
Dumbravei unde Cain îşi petrecuse noaptea.
S-apropie, îl vede. Dormea şi gemea încă;
Se miră, se attristă văzându-l aşa singur,
Voieşte să-l ia-n braţe, ci îi respectă somnul;
Stă-n loc şi nu cutează să-l mişte, să-l deştepte.
L-aude şi-l observă cum geme şi s-agită
Şi că e-n prada vrunui oribil vis tenace.
Pătruns de tinereţe, d-ardoarea lui fraternă,
Se pleacă şi cu-ncetul îl mişcă şi îl cheamă:
“Te scoală, frăţioare, te scoală prea dilecte. ”
Ca-mpuns, speriat Cain răsare şi se scoală
Feroce, spăimântabil ca unul ce e-n luptă
C-un inemic de moarte; i se zbârlise părul,
I se-ncruntase fruntea, cu ochii plini de flăcări
Şi cu furoarea-n faţă: “Ce! fiii mei sclavi vouă?
În servitute fiii, a mea posteritate?
Mai bine jos despoţii! De jos, din rădăcină
Să moară tirania! ” răcneşte, se repede,
Ia furios măciuca şi capul drept în două
Lui Abel îl despică.
Ca fulgerul jos cade blând, inocentul frate,
Şi-n ultima-i cătare răsstrăluci clemenţa,
Amorul şi iertarea, cu un surâs pe buze-i
Fiori îl petrecură şi-i coperiră ochii.
Se stinse. Şi pământul săltă cuprins d-oroare,

De sângele ce curge s-orbil îl întină.
Cade şi Cain, ţipă, ia repede în braţe
Victima ce făcuse; şi vede, svânturatul,
Că nu era fantasmă, nu inemic de noapte,
Ci fratele său însuşi ucis de a sa mână.
Îl cheamă, îl sărută, îl mişcă, iar îl cheamă,
Cutremur îl apucă şi crede că-l apucă
Pe dinapoi o mână şi că aude-o voce.
Era divina voce cui zicem conştiinţă:
“Şi unde este Abel? şi unde e-al tău frate? ”
Ce are să răspunză? “Nu ştiu! (Căci n-are încă
Întreagă cunoştinţă d-a faptei împlinire.)
Nu ştiu!... n-am fost custode! ”
Şi când îşi veni-n sine, când îşi aduse-aminte
De cele de cu seara, de cugete sinistre
Ce nu-l lăsau să doarmă, de visele oribili
Şi de suprema luptă să-şi apere copiii,
Posteritatea-ntreagă de fiare, de sclavie,
Atunci disperat strigă: “Ucizător de frate,
O, mizerabil Cain! Iertare cât de mare,
Cât Dumnezeu de mare, păcatul meu o-ntrece
Şi nu mai e speranţă. Deschisu-s-a pământul
Şi buzele lui sânge vărsat de a mea mână,
Al fratelui meu sânge a supt”; şi în rărunchii-i
L-a apucat cutremur. “Să fug…” Şi până astăzi
Aşa fug fratricizii, aşa fug criminalii.

III

Şi frica, remuşcarea-l împing ca o tempestă
Ce-mpinge peste valuri un vas lipsit de cârmă
Ş-al căruia pilotul e şi nebun de spaimă,

Nu ştie unde fuge, când repezit la dreapta,
Când zbucinat la stânga. Îi pare că pământul
Îi fuge sub picioare. Stătut cu corp, cu mintea,
Jos cade, şi-i detună şi creierii ca locul;
Ca mort aci rămâne şi stă în nesimţire.
Durerea îl deşteaptă... şi când îi vine-n minte
Afratelui figură, fatală lovitură
Răsună-ntr-al lui suflet; ca pe cărbuni se simte
Şi sare plin d-ardoarea să-l mai revază-o dată:
Aleargă şi ajunge la locul de păcate
Şi cade peste corpul abandonat de suflet.
La pieptul său îl strânge, şi ţipă, se lamentă,
Curg lacrimi de durere, fierbinţi îi ard vederea,
Şiroaie cad, se-ncheagă cu inocentul sânge;
Edesecat cu dorul ce-l sparge şi-l sfâşie,
Sughiţele-l îneacă, îşi pierde răsuflarea,
Cu mâini, cu capul cade pe pieptul adorabil
Mai micului său frate.
În mare neastâmpăr de multa-ntârziere,
Adam, Eva, Helia, Azruna după dânşii,
Căta pe Cain ş-Abel, şi-n astă prosternare
Îi află... O, spectacol! Părinţi, copii, soţie,
Vă lamentaţi şi plângeţi, vă smulgeţi în cap părul,
Ţipaţi, că iată moartea în pragul tindei voastre
Oribil grinţă dinţii.
Dizgraţiat Adame, al patrilor părinte!
Mult lăcrimoasă Evo, a mamelor strămater!
Pe cine-aveţi d-a plânge? pe justul ce trepasă,
Sau pe ucizătorul mai hâde decât crima,
Oribil de cutremur, de spaimă, repentiri?
Căci unul, ca şi altul, sunt scumpii voştri filii.

Ca tată te-ntreb, Doamne, al totului părinte,
De cine simţi durerea mai mult şi pietatea:
De fiul ce blând cade ucis de al său frate,
Sau de dizgraţiatul ucizător frenetic?
Întreci sau te-ntrec, Doamne, părinţii în durere?
Mai bine zeci de filii la oricare părinte
Ucişi de mâna morţii (de s-ar putea vrodată
Oastfel de urare), decât un singur filiu
Ucizător de frate!
Dă, Doamne, – acolo lacrimi şi graţia ta toată,
Împacă (de se poate) dizgpaţiatul suflet
Damnat de sine însuşi turmentelor eterne!
Aibi pietate, Doamne! miserere lui Cain!
Clemenţă, re-ntregire la sventurata ginte,
Alui posteritate! Răscumpere-se-n secoli
Prin chinuri ce-i aşteaptă, prin gemet, prin laboare,
Prin cuget şi travaliu! Mulţească-se iertarea
Oriunde e păcatul mai mult, mai deplorabil!
Fiorător spectacol! Tabelul se prezintă
Oribil, plin de sânge. Eamplu şi se-ntinde
Cât *omenirea*-ntreagă, trecută şi prezentă,
Şi-n secoli se destinse ca două mari figure
Ce ne-ncetat arată ce-a fost şi este omul:
Când fiară, când victimă; sus unul, în picioare,
Şi tremurând şi livid e Cain fratiricidul;
Jos, palid, justul Abel, scăldat într-al său sânge,
Lăsând orfani copiii, se vede până astăzi
Din secol în alt secol, din ginte l-altă ginte,
Trecând din dogmă-n alta, din lege-n altă lege.
Vedeţi după cădere cât este de oribil,
Lugubru tot aspectul. Figure două-n sine

Răsună omenirea, şi o desparte-n două:
În Căini şi în Abeli. Scriptura ne-o descrie
Şi o personifică în doi fraţi ce ieşiră
Din sânul tot acela şi din aceeaşi coapsă.
Şi Cain se înseamnă pe frunte-i ca cu-o stemă,
Să nu-l omoare nimeni; şi Cain nu mai moare,
Ca însuşi despotismul ce-n secoli se succede,
Schimbând formele toate, luând toată figura,
Ş-a libertăţii însăşi. Şi de se mai nasc Abeli,
Vin tot spre-a fi victime, tentaţie invidiei.
“Dă, frate, şi ucide, dezmiardă-te-n sudoarea-mi
Te-mbată d-al meu sânge! ” Aceasta e strigarea
Şi ţipătul cel mare de şaptezeci de secoli.
Juni, vergini, daţi la fiare, daţi şi mai rău orgiei
Mii, mii de ecatombe idolului de Marte,
Damnării de-inchiziţii şi autodafede,
În olocaust corpuri, şi suflete-azvârlite
La flăcările gheenei! Măciucă, lance, gladiu,
Rug, furci şi roată, cruce, salpetră şi pucioasă,
Plumb, fier, bronz, acioaie, jug, carcere şi bende,
Cepi, fiare şi verige, sclavie, servagiu, glebă,
Impozite, uzură...

IV

Dispare de durere, de frenezie Cain,
Nu mai putea să vază îndoloraţi părinţii,
Oribilul spectacol, cu-atâta mai lugubru,
Cu cât cele umane acum de prima oară
Şi pe neaşteptate se-nspăimântară horrend
D-atâta catastrofă.
Ci Abel sta cu faţa şi palidă, şi rece,

Ca cel care aşteaptă spre cer şi mut imploră
Ograţie din urmă. Lamentele-ncetară;
Părinţii şi soţia, cu cât cătau la dânsul
Şi-l mai sorbeau cu ochii, şi-l mai luau în braţe
Şi-l sărutau pe frunte, cu-atât simţeau nevoia
Sau marea veritate d-eternă despărţire;
N-o cunoscuse încă, ş-acum le-o spunea sufletul,
Convins d-a sa durere. Avea supreme drepturi
Dizgraţiatul Abel, ş-acestea-imperioase
Se impun ca datorie l-ai săi ce îl contemplă.
Afost mai naturală din toate datoriile
L-asemenea mari pierderi, l-asemenea durere,
La o transfigurare atât de spăimântabilă,
Să facă să dispară tot ce era oribil;
Nu mai putea să vază acel scump, sacru sânge
Negrindu-se-n tăcere cu cât se-nchega rece
Şi-i macula tot corpul ş-aureea lui coamă,
Lipindu-i în dezordin, pe frunte şi pe tâmple
Şuviţele lugubre şi-l desforma atâta.
Spălară, curăţiră, cu lacrimi inundară
Acele scumpe membre; îi sărutară fruntea
Şi mâinile, şi ochii şi vrea ca să-l adorne,
Magnefic să-l prepare spre-a mai face un pas
Ca să apară candid în faţa Creatorului.
I-acoperiră corpul cu flori, tinere plante,
Şi fruntea îi încinseră cu lauri ş-amarante,
Îi puseră ca aripe d-a lungu-n ambe părţile
Stâlpări de palmifer, cântând toţi aleluia.
Şi toată solitutea ce sta atât d-atentă
Răsună în lamente din vale până-n vale,
Ca angelii durerii: “Amin şi aleluia! ”

“Eterna lui memorie! mai ziseră părinţii,
Ca-a noastre lungi suspine! ” şi frunzele din selbe
Înfiorat răspunseră: “Ca-a noastre lungi suspine! ”
Se uită-n toate părţile, la cer câtă părinţii,
Şi parcă cer o graţie, vro naltă prevedere
Spre-a veghea cu martirul într-o viaţă nouă
Unde n-avea nici soaţă, nici mater să-l adoare,
Nici pater să-l conducă.
Cu toţi laetemente îşi adresară vocea,
Neavând cui să se roage, şi Eva în durere
Acest fel se exprimă:
“O, aer ce verşi viaţa spre-a răsufla-n suspine,
Nu mai răsuflă Abel!... L-abandonaţi, etere!
L-ai curăţit, o, apă! Albitu-l-ai ca lâna
Şi c-al Albanei nectar; stropitu-l-ai în unde
Ca lacrimile mele ce m-ard... şi lui căldura
Nu pot să-i mai aducă. O, sfinte foc, divine,
L-aşteaptă-a tale flăcări ca mielu-n olocaust,
Îmi ceri ast sacrificiu în arderea de tot;
Ci ard şi frig cărbunii, şi dorul e prea mare,
Şi nu-mi laşi până-n urmă nici dulcea lui imagine,
Să nu-mi mai vază mintea decât cenuşă stinsă.
De ar simţi oiţa când i se arde mielul,
Şi d-ar avea putere, nu l-ar lăsa să-l arză.
Nu-l pot preda la flăcări... O, mater, sacră Terră!
Ia-l tu-n braţele tale, să-i ţii tu locul meu;
Deschide-ţi al tău pântece şi poartă-l tinerelă,
Precum l-am purtat însămi, până să-l naşti d-a doua
Spre o viaţă mistică şi fără chin, durere.
În sânul tău, o, mater, depui pe al meu filiu! ”
Adam îşi şterge ochii, se scoală în picioare

Cu gravida idee ce-i deşteptase Eva,
Şi ia genunchii fiului, îi mai sărută-o dată,
Îi strânge cu vigoare, şi stinsul corp încovăie
Şi îl mlădie-atâta, cât pumnii şi genunchii
I-aduce pân’la gură, ca filiul să-i semene
Cu pruncul când se află în pântece materne.
L-acest aspect patetic cu toţi se consolară
Şi toţi puseră ochii la stânca colosală
Pe care blândul Abel îşi aducea ofrandele
În seară, dimineaţă, la cer în sacrificiu
Şi unde era grota cui, prunci încă, copiii
Ei singuri îi ziseseră în jocuri inocente:
Aidem în sânul Terrei, zicând stâncii *dolman*.
Luară cu toţi corpul, prin norii de profume,
Ş-acolo-l mormântară dolenţi şi plini de lacrimi.
Iar angelii blândeţii, drept preoţi, intonară
Cântarea despărţirii ş-a sărutării ultimi
Şi imnul nemuririi.
În grotă, lângă Abel, îi puseră drept steme
Şi vargă pastorală, şi gladiul de cremene
Prin care-njunghea mieii l-altar în sacrificiu,
Velocile săgete de silex, adamante
Şi toată armătura ce-avea ca un păstor.
Acea stâncă şi grotă ca monument rămase,
Ca punct de demarcaţie, hotar între doi secoli:
Intre edenianul, sau zisul ev de aur,
Şi durul, asprul ev de sudori, laboare.
D-aci se începură şi-ntâiul ev de cremene,
Şi epoha faimoasă, epoha a dolmanilor.
[1870]

1 Numele fiului.

2 Vasilache Cârlova, poet român ale cărui poezii în multe rânduri s-au văzut în *Curierul românesc*, s-a născut în anul 1809 şi, ajungând în vârstă de 17 ani, a început a-şi dezvolta talentul său poetic prin mici, dar pline de foc poeme. În vârstă de 18 ani a făcut poema intitulată *Păstorul întristat*; la 19 ani, *Ruinele Târgovişti*i, *Răsunetul unui fluier, Rugăciunea* şi altele; la 21, *Marşul românilor, Ero şi Leandru*, şi a început traducţia vestitei tragedii *Zaira*, din care a lucrat numai un act; la vârsta de 22 ani a intrat în rândurile oştirilor pământeneşti, unde cu mare pagubă a patriei şi a literaturii româneşti a murit după o boală de 14 zile. Originea şi creşterea acestui tânăr a fost mai mult din Târgovişte.

3 Mănăstirea Dealului, unde prin tradiţie se zice că, dându-se un bal, s-au tăiat într-o noapte doispcezece boieri şi, pe-ntunerec, nevestele lor au tras danţul prin sângele bărbaţilor.

4 Muma lui Ştefan cel Mare, închisă fiind în mănăstirea sau cetatea Neamţului dimpreună cu mitropolitul şi toate femeile boierilor, aflând de înfrângerea fiului său, care, gonit, vine şi caută scăpare în mănăstire, ea iese pe zidurile cetăţii, îi opreşte intrarea şi-l goneşte, ca sau să moară, sau să vie învingător. Vezi broşura tipărită, cu prilejul icoanei ce înfăţişează aceasta scenă, de G. Asachi.

5 Stroe Buzescul a avut un duel cu nepotul hanului tătarilor la Stăneşti. Unde prinţul tătar a fost tăiat în două, din umărul stâng până sub subţioara dreaptă, iar Buzescul s-a rănit foarte primejdios.

6 Popa Stoica din Caracăl fiind foarte viteaz, Mihai cel Mare îl face agă, îi dă comanda pezestrimii şi îl numeşte Farcaş, după moşia ce i-a dăruit-o.

7 Mihai-vodă, săvârşind războaiele sale cu turcii, îşi întoarce armele în Ttansilvania, o supune şi, deci, supunând şi Moldova, uneşte pe toţi românii sub un sceptru şi mai dă încă un cap vulturului românesc. Se găsesc încă pecetii pe la hrisoave şi pecetluituri de ale lui Mihai-vodă, în care vulturul are două capete.

8 Ziua de 2 septembrie 1829 a fost ziua încheierii păcii de la Adrianopol, prin care s-a încheiat acel tratat de vecinică ţinere de minte pentru atâtea drepturi întoarse românilor.

9 La 22 mai 1836 s-a înălţat pavilionul grecesc în curtea consulatului Greciei în capitala Bucureştilor. Această zi a fost o zi de mare sărbătoare la toţi grecii ce s-au aflat în capitală, precum şi la toţi pământenii au pricinuit o mare mulţumire şi cinstire către această naţie, ce, după atâtea veacuri de robie, a ştiut cu atâta vrednicie să-şi dobândească a sa neatârnare. Ceremonia a trebuit sa fie măreaţă din firea ei, dar râvna şi căldura dlui baronului K. Sakelarie, consulul general grecesc în

aceste principate, a adăugat foarte mult a ei mare-cuviinţă, încât a făcut o mare isprava în inimile tuturor.

10 Cu acest prilej, poetul, lăsând al său sujet, se urcă în anii cei dintâi ai creştinătăţii, pe când credinţa lui Hristos, încă curată de tot felul de superstiţii şi neajunsă încă organ al vicleniei, ieşise însuşi din mâinile apostolilor, care, după proorocia Mântuitorului, făgăduia lumii dărăpănarea împărăţiei lui Satan, adică a răului, şi apopierea împărăţiei cerului, adică adevărata şi cereasca fericire vrednică de preursirea omului.

11 Fabula este inspirată de aceea a lui Grigore Alexandrescu, intitulată *Vulpea, calul şi lupul* (n. ed.).

12 De pe atunci se formase soţietatea rodiniană, ce în numele dreptăţii se arma cu calomnia, nedreptatea şi despotismul cel mai crunt.

13 Aluzie la căpitanul zişilor de atunci liberali, care după ce îşi risipise în orgii toată starea paternă, deveni organ unei politici din afară foarte funeste şi formă şcoala celor de astăzi tulburători de meserie.

14 Cât pentru cal, fiecare poate vedea că este aluzie la libertatea veră naţională, ce pe atunci se opunea eteriei de calomniatori din care făceau parte toţi ceilalţi actori ai acestei fabule, lupul cu vulpea şi cu toate fiarele numite tigri-cotoi, după chipul şi fizionomia şi gesturile lor.

15 Aluzie la semnele de nebunie ce de atunci da ingratul.

16 Căci a intrat şi în miliţie.

17 Aluzie la începutul şcoalei rodiniane.

18 Rezultatele acelui pandemoniu, acelei eterii oculte aduseră ambele ţări în starea de astăzi.

19 Vezi poema intitulată *Visul*.

TRADUCERI

A. de Lamartine - Suvenirul

Ziua se duce ş-altele vin,
Şi fără urmă se strecor toate;
Dar să te stingă nimic nu poate
Dintr-al meu suflet de tine plin.

Anii mei repezi, viaţa-mi trăită
Le văz grămadă în urmă-mi stând,
Precum stejaru-şi vede căzând
În preajma-şi frunza cea veştezită.

Fruntea-mi de vreme toat-a albit,
Sângele-mi rece abia prin vine
Curge, ca unda ce-n loc o ţine
Sufletul iernii cel amorţit.

Dar chipu-ţi tânăr, tot într-o stare,
În veci tot tânăr îl voi privi,
În veci în sânu-mi n-o-mbătrâni:
El, ca un suflet, vârstă nu are.

Nu, tu din ochii-mi nu ai lipsit;

Şi când privirea-mi cea neclintită
De tine-aicea fu părăsită,
Dodată-n ceruri eu te-am zărit.

Acolo-ntocmai ş-acum frumoasă
Te văz ca-n ziua ce mă lăsaşi
Şi la cerescu-ţi locaş zburaşi
Cu aurora cea răcoroasă.

Dar, frumuseţea-ţi, chipu-ngeresc
Şi-n ceruri încă tot te urmară:
Din viaţă ochii-ţi ce încetară
De nemurire raze lucesc!

Zefirul dulce cu-a sa suflare
Încă îţi suflă păru-undoios,
Ce-n trăsuri negre de ebanos
Recade-n sânu-ţi fără-ncetare.

Umbra acestui văl mincinos
Şi mai mult chipul ţi-l îndulceşte,
Ca dimineaţa ce se iveşte
Din vălul nopţii întunecos.

Cerescul soare vine, sfinţeşte
Cu ale noastre zile ce zbor;

Şi-ntr-al meu suflet al meu amor
Nu are noapte, în veci luceşte.

Minut nu este, nu fac un pas
Şi-mi eşti aievea înfăţişată:
De mă uit, unda chipu-ţi mi-arată;
D-auz, zefirul poartă-al tău glas.

Pe când pământul doarme, visează,
D-auz prin frunze vântul şoptind,
Parcă din buze-ţi auz ieşind
Sfintele-ţi vorbe ce mă-nviază.

De-mi ardic ochii şi-n sus privesc
Aceste stele învăpăiate,
P-a nopţii pânză împrăştiate,
În toată steaua eu te zăresc.

Dacă zefirul, cu-a sa mişcare,
Din flori mă-mbată cu-al lor miros,
Atuncea pieptu-mi neputincios
Răsuflă însăşi a ta suflare.

Când trist, în taină, la altar merg
Să rog Fiinţa mângâietoare,
Atuncea lacrimile-arzătoare

Mâinile tale simt că le şterg!

Când dorm, tu-n umbră eşti cu-ngrijire
Ş-asupră-mi aripile-ţi alin;
Visele toate din tine-mi vin,
Încât viaţa simt în dormire.

Ah! fie-n somnu-mi ca mâna ta
Să-mi taie firul zilelor mele!
Ş-atunci din visuri dulci, amari, grele,
Doamne!... în sânu-ţi m-aş deştepta!

Ca două raze strălucitoare
Şi ca suspinuri ce se unesc,
Anoastre suflete unu-mplinesc.
Şi eu... sunt încă cu răsuflare!
[1829]

A. de Lamartine - Războiul

De ce sunete viteje urechea-mi e speriată?
Glasul trâmbiţei răsună, cai ninchează sforăind;
Coarda-n sânge înmuiată,
Ca sabia-ncrucişată,
Sună pavăza lovind.

Semnul de război se dete, aerul e-nzgomotat:
Armele! şi eho iară: armele! mai depărtat.
Pe câmpie răspândite scadroanele tropăiesc,
Decât crivăţul mai iute din tot locul năvălesc;
Şi ca două aripi negre deodată se întind
Din coastele cele dese de legiuni şiruind.
Ne-nduplecat armăsarul, strâns în frâu, locul lovind,
Pe-ndoitele-i genunche se opreşte sforăind.
Trăsnetul încă tot doarme, şi-n câmpul cel mărmurit
Oprea jalnică tăcere cu groaza s-a răspândit.
Nu s-aude decât marşul atâtor mii de soldaţi
Alergând naintea morţii căreia sunt închinaţi,
Acarelor uruire, armăsarii ninchezând,
Poruncile-adăugite şi aerul răsunând,
Sau vântul care izbeşte în steaguri ce fâlfâiesc
Şi-n taberele vrăjmaşe înotând se îndoiesc;
Şi când seamănă, umflate de biruinţă, c-ar sta
Gata înaintea slavei singure de a zbura.
Când ostenite-ncetează, se lasă pe lemn în jos
Ca s-acopere vitejii cu-al lor văl întristăcios.
În fruntea-amânduror taberi bronzurile bubuiesc,
Tunetele depărtate se răspund, se-mpotrivesc.
Din ţevile-nflăcărate fulgerul scânteietor
Ca suflarea morţii iese, dă, doboară destructor.
Bomba printre rânduri lasă un drum larg petrecător,
Precum când trece, se-ntoarce asudatul muncitor
Şi, făr-a căta odihna, coseşte neîncetat,
Despică o brazdă nouă lângă alta ce-a lăsat,
Astfel săgeata fatală se primblă din rând în rând,
Le culcă ca nişte spicuri pe câmpie răsturnând.
Ici cade un erou mândru în floarea sa secerat,

Din ochii săi ies scânteie, de trufie-mbărbătat;
P-al său coif ce face unde, de lumină strălucind,
Mlădioasă-o pană cade, se ridică fâlfâind;
Moartea de ţintă-şi alege printr-însa a-nnemeri,
Trăsnetul aci loveşte, şi greşit nu poate fi:
Ca un snop de oţel cade în pulbere răsturnat.
Armăsarul său s-azvârle, se simte neînfrânat;
Opiezişă căutătură p-al său stăpân aruncând,
Se-ntoarce, îşi pleacă capul, îl miroase lăcrimând.
Colo cade-un vechi războinic ce, crescut de luptător,
Patrie tabăra-i fuse, ş-armele al său amor.
El de nimic n-are-a plânge decât d-un steag îndrăgit:
Murind, după el priveşte, după dânsul e mâhnit.
Moartea după-ntâmplări zboară în drumul său grozăvos:
Unul piere-ntreg cu totul, altul, în ţărână jos,
Ca un trunchi a cărui ramuri de secure cad trosnind,
Ale sale mădulare-şi vede în bucăţi sărind,
Care, târându-se încă pe pământul umedat,
Lasă după el şiroaie în praful cel sângerat.
Rănitul, pe care moartea jumătate l-a lovit,
În braţul unui prieten în zadar fuge ferit;
Amândoi d-o lovitură îmbrăţişaţi sunt loviţi,
Ş-amestecaţi împreună, amândoi sunt mulţumiţi.
Însă în zadar plesneşte trăsnetul neîmpăcat
Şi-n taberi săgeţi de flăcări plouă, varsă ne-ncetat.
Ca marea ce o despică un vas iute spumegat
Şi napoi se-nchide iară pe urma ce a lăsat,
Astfel peste rânduri sparte la loc altele se pun,
Vin să înfrunteze moartea peste cei morţi, şi-i răzbun.
Dar omor fără răsplată s-aştepte se ostenesc
Taberele amândouă, ş-una-ntr-alta năvălesc,

Se-mping, se lovesc, pătrunde o ceată-n alta intrând
Ş-a lor amestecătură sângeros vifor nălţând; .
În a cailor putere escadroanele se sparg,
Rândurile cele strânse se deschid, fac un loc larg;
Fierul peste fier loveşte, focurile se-nfăşor,
Din taberele izbite un fulger iese, un nor.
În valuri de fum silitra, în aerul zgomotat,
Arde, curge, bubuieşte în şirul cel flăcărat;
Soarta lor este ascunsă sub desul, grozavul nor,
Ochii nu pot vedea încă izbânda sau moartea lor.
Precum când două torente ce la vale se pornesc
Din doi munţi din împotrivă, se reped, se prăvălesc
În prăpastia cea strâmtă, vin gata a se sfădi,
Şi tot într-aceeaşi vreme a se-mpinge, – a se izbi;
Unda loveşte în undă, valurile se-nmulţesc,
Sar în sus, s-azvârlă-mpinse, se-ntărâtă, se-nvrăjbesc;
D-o pulbere umedoasă aerul e mestecat,
De vâjâiosul lor trosnet pustiul e tremurat;
Şi-n şesul ce le-mpreună, a lor furii aducând,
Undele amestecate curg chiar în lupta lor stând.
Dar trăsnetul încetează. Ascultaţi!... glas plângeros
Se nalţă, se răspândeşte pe câmpul cel tânguios.
Arpa, trâmbiţa, cimbala, însoţite îşi unesc
Glasul lor cel de aramă şi-mpreună tânguiesc;
Şi p-ale vântului aripi treptat urcă şi cobor,
Ne lasă-ale lor acorduri, ţipătul celor ce mor.
L-al lor strălucit răsunet dealurile-ascult, răspund,
Simţirile-s fiorate, inimile se pătrund.
Şi-n aerul care sună de glasul cel tremurând,
Parcă al morţilor suflet prin el s-aude trecând.
Soarele, totdeodată, risipind noru-n senin,

Cu o groază luminează locul cel de cărnuri plin
Şi a lui galbenă rază strecurându-se-aci jos,
Desface râuri de sânge ochiului cel fioros.
Cai şi care-n mii zdrobite, în drumul grozav zăcând,
Părţi vii încă risipite ici şi colo-n praf bătând,
Trupuri, arme sfărâmate, coifuri steaguri, mădulări
Grămezi de morţi peste ele, sub ele, după-ntâmplări.
[1829]

La Fontaine - Corbul şi vulpea

Jupân corbul câştigase
Din negoţul ce-apucase
Un bun chilipir de caş,
Şi cu dânsu-n cioc se duse
P-un copac, unde se puse
Ca un om l-al său sălaş.
Vulpea, ca o jupânească,
Ocam şterge de p-acasă,
Şi ieşise la primblare;
Iar bunul miros ce are
D-ici, de colo o-ndreptă
Sub copac, şi-n sus cătă:
“Jupâne corb, plecăciune!
O, Doamne, ce frumuseţe!
Ce pasăre, ce minune,
Ce drag de pene măreţe!...
Dar n-are glas; ce păcat! ”
Corbul, îngâmfat în sine,
Nicidecum nu-i veni bine

Ca vulpea să-l socotească
De mut sau să mi-l vorbească
Că e prost l-al său cântat.
Lungi gâtul, căscă ciocul
Şi-ncepu a croncăi.
Caşul căzând, vulpea-aci,
Cântăreţul păţi jocul.
“Jupân corb, precum se vede,
Minte numai îţi lipseşte;
Şi fă bine de mă crede
Şi-nvaţă, te foloseşte:
Că de mult, foarte de mult,
Din punga celor ce-ascult
Linguşitorii trăiesc. ”
[1829]

A. de Lamartine - Singurătatea

Adeseori pe munte, când soarele apune,
Eu, obosit de gânduri, la umbră rezemat,
În jos peste cămpie vederea-mi se repune,
Privind cum se destinde cu-ncetul şi treptat.

Aici spumegă râul în undele-i muginde
Şi şerpuind se pierde în depărtat ascuns;
Lacul colo-şi revarsă apele lui dorminde,
Pe care steaua serii ivită le-a pătruns.

Seara-şi aruncă încă o rază rubinoasă
P-al munţilor nalt vârf de brazi încoronat;
Ş-a umbrelor stăpână în caru-i rourat
Păşaşte, şi albeşte o pânză fumegoasă.

Religiosul sunet, curmând astă tăcere,
În aer se revarsă din turnul goticesc;
Pe călător opreşte; şi luciul câmpenesc
Ne-nsuflă-n locul zilei o sfântă mângâiere.

Dar sufletu-mi, l-această vedere felurită,
Rece, nimic nu simte plăcere pe pământ;
El înainte-mi este o umbră rătăcită:
Soarele nu-ncălzeşte pe cei ce nu mai sânt.

Stânce, colnice, dealuri, d-a rând le iau pe toate,
Din margine la alta, d-apus la răsărit,
Nimic nu las din lume, şi văz că nu se poate
Ferice eu în vruna mai mult a fi ursit.

Ce pot afla în aste livezi, lacuri, câmpie,
Acărora plăcere odată mi-a zburat?
Râuri, fântâni, dumbrave, colibă sau palat;
Lipseşte o fiinţă, şi toate sunt pustie.

Facă-se zi sau noapte, răsare şi sfinţeşte

Soarele, eu la dânsul mă uit c-un ochi străin!
Fie linişte, vifor, negură sau senin,
Zile n-aştept d-aicea, – soare ce-mi foloseşte?

Când aş putea în drumu-i să-l însoţesc vrodată,
Ai mei ochi pretutindeni deşertul ar privi;
Aici îns-a mea râvnă la toate e-ncuiată:
Nimic nu cer din lume, nimic n-am a dori.

Dar dincolo d-aceste înflăcărate sfere,
Loc unde luminează soarele-adevărat,
Când mi-aş lăsa aicea lutoasa despuiere,

Acolo-mi va fi faţă ce-atâta am visat!
Acolo şi nădejde, ş-amor, şi-ncredinţare.
Voi reafla-n izvorul d-atâta prea dorit,
Ş-acel ideal bine de toţi nădăjduit
Şi care-aici vrun nume el pe pământ nu are.

Pe carul aurorei să zbor până la tine
De ce nu pot, o, scumpe locuitor ceresc?!
În locul osândirii ce mă mai zăbovesc?
Nu e nimic d-amestec între pământ şi mine.

Jos pe livezi când cade frunza cea-ngălbenită,
Vântul de seară suflă, o zboară, ş-a pierit...

Şi eu sunt ca această frunză prea veştezită;
Criveţe viforoase, ce m-aţi deosebit?
[1830]

A. de Lamartine - Seara

Seara aduce lina tăcere;
Pe pustii stânce eu aşezat
Iau după urmă al nopţii car
Ce-n aburosul senin păşeşte.

Venus se nalţă pe orizon,
Şi la picioare-mi steaua-amoroasă
Cu-a sa lumină misterioasă
Argintuieşte verdele şes.

Prin deasa frunză acestor arburi
Auz zefirul încet şoptind:
Lângă morminte ast sunet simt
Parcă ar trece zburând o umbră.

Dar totodată scapă din cer
Senină rază din steaua nopţii,
Şi pe tăcuta-mi frunte-ndreptată
Lin se revarsă peste-ai mei ochi.

Dulce lucire d-un glob de flăcări!
Rază mult dragă! ce mă voieşti?
Vii oare-n sânu-mi cel obosit
S-aduci lumina într-al meu suflet?

Sfinţita taină acestor lumi
Te cobori oare ca să-mi descoperi,
Taină ascunsă l-această sferă
În care ziua te-aşteaptă mult?

O-nţelepciune neînţeleasă
Te îndreptează la ticăloşi?
Ce! vii tu noaptea a-i lumina
Ca dulcea rază unei nădejde?

Vremea ce vine ai ca să spui
Inimii triste ce-n veci te cheamă?
Rază mult sfântă, eşti aurora
Acelei zile ce n-are-apus?

Inima-mi toată se-nflăcărează
L-a ta lucire, şi mă strămut,
M-aflu cu-aceia ce nu mai sunt...
Dulce lumină, eşti al lor suflet?

Tot aşa poate că se strecor

Ş-aceste umbre mult fericite;
Mă simt aproape că sunt de ele,
D-ale lor chipuri înfăşurat!

Ah! voi de sunteţi, umbre mult sfinte,
Aci-n tăcere, vă rog veniţi;
Cum sunt de zgomot eu depărtat,
Fiţi împreună cu-a mele visuri.

Dragostea, pacea voi revărsaţi
În sân, în pieptu-mi ce-abia răsuflă,
Ca roua nopţii care se lasă
Şi domoleşte al zilei foc.

Veniţi!... Dar aburi, o ceaţă groasă
Pe cer se nalţă numaidecât
Şi peste dulcea-mi rază se-ntind,
Piere, şi-ndată se-ntunecează.
[1830]

A. de Lamartine - Lacul

Astfel tot la ţărmuri nouă împinşi calea ne-ncetată,
Duşi către vecinica noapte, înapoi făr-a veni,
În oceanul de vârste noi nu vom putea vrodată
Ozi ancora-a-ntări?

O, lac! abia-şi sfârşi anul drumul ce iar şi-l găteşte,
Ş-aproape de drage valuri unde ea era-a veni,
Pe piatra unde-ai văzut-o, aci, iată, mă priveşte,
Viu singur a…m-odihni!

Astfel tu mugeai în gemăt sub aste stânci afundate,
Astfel vântul a ta spumă pe picioare-i arunca
Şi te sfărâmai tot astfel sub coastele-ţi deşirate,
Unda-ţi plesnind se vărsa.

Ti-aduci aminte-ntr-o seară când noi pluteam în tăcere
Şi n-auzeam de departe pe undă, sub cer lucios,
Decât sunetul lopeţii ce despica cu plăcere
Valul tău armonios?

Când, un glas străin cu totul pe tăcere, fără veste,
Dintr-un ţărm ce-aducea farmec începu a deştepta.
Unda stătu să asculte, şi glasul ce scump îmi este
Cu-aste vorbe răsuna:

“O, vreme, opreşte-ţi zborul! ceasuri blânde, – ascultătoare,
Opriţi cursul vostru, staţi!
Azilelor mai frumoase plăcerile fugătoare
Lăsaţi să gustăm, lăsaţi!

Destui ticăloşi vă strigă, ce necazu-i împresoară;
Curgeţi, pentru ei grăbiţi;
Luaţi cu ale lor zile grijile care-i doboară
Şi uitaţi p-ăi fericiţi...

Dar ce cer? deşartă rugă! minutele trec, n-aşteaptă,
Vremea-mi scapă, s-a pierdut;
Eu zic nopţii să-ntârzie, aurora se deşteaptă,
O-mpraştie... a trecut!

Să iubim, să iubim dară, de secunda ce grăbeşte
Grăbiţi să ne bucurăm;
Vremea este fără ţărmuri, omul liman nu găseşte;
Curge, şi noi naintăm! ”

Timp gelos! e cu putinţă aceste ceasuri sfinţite,
Când amorul în lungi unde ne revarsă fericiri,
Să zboare de noi departe, asemenea de grăbite
Ca şi în nenorociri?

Cel puţin nici a lor urmă, şi ea nu stă, piere, zboară?
Ce! de tot le-avem pierdute? mai mult nu le vom afla?
Vremea care ni le dete, vremea care le omoară
Mai mult nu ni le va da?

Trecut! Nimic! Vecinicie! Abisuri negre, noptoase!

Unde sunt zilele noastre care-n veci ni le-nghiţiţi?
Spuneţi, ne veţi mai întoarce aste plăceri fioroase
Pe care ni le răpiţi?
O, lac, şi voi, stânci tăcute, peşteri şi păduri umbroase,
Voi, ce vremea vă păstrează sau vă poate re-nnoi,
Păstraţi ţinerea de minte acestei nopţi prea frumoase
Cel puţin a vă-nsoţi.

Fie cu tine-n repaos, fie şi în vijelie,
Frumos lac, şi în privirea dealurilor ce-asudez,
Şi-n aste sălbatici râpe, şi-n brazii ce cu mândrie
Malul tău încoronez;

Fie-n zefirul ce suflă, ce tremură în verdeaţă,
În sunetele din vale ce văile le răspund,
În steaua d-argint în frunte ce albeşte a ta faţă
Cu raze ce-abia pătrund;

Şi vântul ce tare geme, şi trestia ce suspină,
Miroasele răsfirate din aeru-mbălsămit,
Tot ce se vede, s-aude, toate ele ce n-au vină,
Tot zică: ei s-au iubit!
[1830]

A. de Lamartine - Toamna

Salutare, lemne triste, ce verzi, galbene-nnegriţi,

Frunzi ce, căzând risipite pe livezi, vă veşteziţi!
Salutare, voi frumoase zile ce aţi mai rămas!
În voi tânguirea firii urmează c-un slab, trist pas.
Ea se cuvine durerii, mie-mi place s-o privesc;
Singuratica cărare, uitat păşind, o citesc.

A! să mai văz înc-o dată soarele îngălbenind,
Acărui lumină slabă abia pătrunde sclipind
La piciorul meu ce sună frunza, lemnul cel uscat,
Întunericimea deasă în pădurea ce-am călcat.
În aste zile de toamnă, când natura-şi dă sfârşit,
Dar! aflu mai mult plăcere l-al ei ochi acoperit:
Este al unui prieten tristul *rămâi sănătos*,
Este zâmbirea din urmă genei ce, lăsată-n jos,
Moartea vine s-o închiză, mai mult a nu s-ardica.
Aşa orizonul vieţii gata fiind a lăsa,
Alungilor mele zile nădejdea slabă plângând,
Mă mai întorc înc-o dată şi, nesăţios cătând,
Mă uit l-ale sale bunuri ce încă n-am întâlnit,
Bunuri de la care soarta pân-acum m-a ocolit.
Frumoasă, dulce natură, soare, cer, crânguri, pământ,
Sunt dator; lacrima pică pe margini l-al meu mormânt.
Ce curată e lumina! aerul plin de miros!
L-a murindului privire soarele cât de frumos!
Acum aş vrea şi cu drojdii să deşert acest pahar
Amestecat când de fiere, când de dulcele nectar.
În fundul acestei cupe unde viaţa sunt a-mi bea,
Vreun gust de miere-aicea e putinţ-a-mi rămânea?
Eputinţă viitorul pentru mine a păzi
O-ntoarcere-a fericirii ce n-am a nădăjdui?

Eputinţă în mulţime un suflet a fi ascuns
Să cunoască al meu suflet, la ce voi să am răspuns?
Floarea, căzând jos, îşi lasă la zefir al ei miros,
Şi e la soare, la viaţă al ei *rămâi sănătos*.
Eu mor însă, ş-al meu suflet în minutul ce l-am dat
Se revarsă ca un sunet melodios întristat.
[1830]

Lord Byron - Romanţă

I
Amea tânără taină afund rămâne-ascunsă
În tristu-mi, singuratic suflet prea obosit;
Iar când inima-mi bate de sila ei împunsă
L-a ta ca să răspunză, atunci ea s-a vădit!
Şi singură-n tăcere o simt iar tremurând.
II
Amea flacără este vecinică, nevăzută
Ca şi slaba lumină candelei sub mormânt,
Ş-a deznădejdii rece întunecime mută
În veci nu o va stinge; iar razele ei sânt
Întocmai de zadarnici ca şi când n-ar fi fost.
III
Aibi-mă-n pomenirea-ţi, la groapa mea nu trece
Făr-a-ţi arunca ochiul şi fără a gândi
L-aceea ce cenuşa-i te simte, deşi rece;
Singura chinuire şi iad ce-aş suferi
Este de a fi stinsă din pomenirea ta.
IV
Ascultă-mi ast din urmă glas singur pentru tine

Virtutea nu opreşte a plânge pe cei morţi;
În veci eu ţi-am cerut-o, fă-mi singurul ast bine
Olacrimă să-ntimpin l-a veciniciei porţi,
Întâia ş-a din urmă răsplată de amor.
[1836]

Boileau - Poema didactică după Boileau şi Horaţiu

Lasă-ncolo, nu mai credeţi c-un autor fiecum,
Scârţâind numai la versuri, spre Parnas să-şi facă drum,
Dacă din ceruri nu simte darul acela secret
Şi la naşterea lui steaua nu l-a format de poet.

Voi ce de periculoasa ardoare vă-nflăcăraţi,
Ce spinoasa carieră mândri vreţi să alergaţi,
Nu vă-ncercaţi pentru versuri surda a vă consuma,
Nici a crede că e geniu un amor d-a tot rima.
D-ambiţiuni ne-nţelepte cât puteţi vă depărtaţi
Cu puterea, mintea voastră ne-ncetat vă consultaţi.
Singură natura poate minţile mari a crea,
Ea-ntre autori talente ştie-a repărţi şi da:
Unul flacără-amoroasă poate-n versuri a descri,
Altul prin trăsuri plăcute epigrama-a ascuţi;
Unul faptele eroici trâmbiţând a celebra,
Altul pe fluier, la umbră, păstorele a cânta.
Sunt însă şi oameni care nu cunosc cât preţuiesc,
Cred că sunt un geniu mare şi pe sine s-amăgesc.

Oricare sujet se scrie, fie simplu ori sublim,
Bunul simţ s-aibă cu rima acordul cel mai intim.
În van pare că-unul d-alta nu se pot apropia:
Rima e sclavă şi ştie-a se supune ş-asculta;
Când ştim să avem voinţă şi-n adins s-o căutăm,
Mintea fără greutate se deprinde, ş-o aflăm.
Rima la cuvânt se pleacă greutăţi făr-a-arăta
Şi-l dezvoltă ajutându-l, în loc de a-l strâmtora.
Dar ne-ngrijind-o, se scoală rebelă, n-o poţi ţinea,
Şi-n loc s-o reţii, urmează înţelesul după ea.
Urmaţi, ţineţi după minte, şi oricâte laboraţi,
Lustru, preţ tot de la dânsa ne-ncetat vă-mprumutaţi.

Mulţi, împunşi d-un neastâmpăr, în fuga lor avântaţi,
Vor să-şi scrie-ale lor versuri d-ale minţii depărtaţi.
În monstruoasele versuri ei cred că s-ar micşora
Când ca lumea al lor cuget ar voi a-şi exprima;
Spuneţi cugetarea voastră galant, nalt, glumeţ, uşor,
Dar spuneţi-o cum se spune, pe-nţelesul tuturor,
După vorbe îngâmfate nicidecum nu alergaţi,
Cu termeni ce nu-şi au locul frazele nu le-necaţi.
Tot spre bunul simţ să căte; dar aci ca s-ajungem
Calea e alunecoasă şi-anevoie s-o ţinem;
Puţin de ne vom abate, îndată ne rătăcim;
Drumul raţiei e unul, dintr-însul să nu ieşim.

Un autor câteodată, plin d-un plan ce şi-a făcut,
Până când nu şi-l deşartă, nu mai tace un minut.
De e palat ce-ntâlneşte, începe a ţi-l descri

Şi te poartă pretutindeni, până când te-o ameţi:
Ici, aproape, e o scară, o sală mai depărtat;
Să vezi un balcon pe urmă! numai aur e lucrat.
Loc pe undeva nu lasă, pe jos, pe sus, peste tot,
Unghiuri, ferestre, plafonduri a scăpa de el nu pot.
Întorc la foi, întorc iară, doar d-oi da d-un căpătâi,
Ş-abia mă scap în grădină, asudat până-n călcâi.

Fugiţi de stearpa-abondanţă d-un asemeni autor,
Nu vă-ncărcaţi niciodată d-amănunt obositor;
Orice prea mult se va zice e săţios, neplăcut,
Mintea, saţie de dânsul, îl aruncă în minut.
Cine nu ştie măsura, nici a scrie poate şti;
Peste alt rău dăm, mai mare, vrând d-un rău a ne feri;
Un vers nu avea putere, şi ajunge noduros;
Eu mă tem d-a zice multe, şi devin întunecos;
Unul n-are-atâtea dresuri, dar e gol, fără-ajutor;
Altul, să nu se târască, se pierde de tot în nor.

Voiţi publica favoare după drept a merita?
Ne-ncetat frazele voastre cătaţi a le varia.
Un stil ce ţine tot una şi ne-ncetat uniform,
Surda la ochi ne luceşte, de el caută s-adorm.
Puţin se cată autorii născuţi a ne-ngreuia,
Care p-un ton totdauna pare c-ar psalmodia.
Ferice care în versuri e dotat d-acel mister
Să treacă din grav în dulce, din plăcut în mai sever;
Cartea sa la cer aleasă, plăcută la cititori,
La librari e ocolită foarte des de amatori.

Orice scrieţi, vedeţi bine prea jos a nu vă lăsa:
Stilul cel mai puţin nobil şi-are cuviinţa sa.
Când glumiţi, vorbele voastre ne-ncetat le măsuraţi;
Când atingeţi, fiţi cu minte, singuri nu vă degradaţi;
Nu-mi place de loc bufonul ce mă face, surâzând,
Cu dispreţ să cat la dânsul, chiar talentul admirând.
Respectaţi pe cititorul. Simpli şi cu artă fiţi,
Staţi sublim şi fără morgă, plăcuţi şi nedresuiţi.

Auzul celor ce-ascultă a mulţumi dacă vreţi,
Oureche ce nu iartă de cadenţă să aveţi;
Înţelesul totdauna vorbele-n versuri curmând,
Să-nsemneze un repaos, semistihul arătând;
Îngrijiţi ca o vocală, repede într-al său drum
Alergând, p-altă vocală să nu-mpingă nicidecum.
Fericiţi când orice termen l-alegeţi armonios;
Fugiţi d-al asprelor sonuri întâmpin prea urâcios.
Un cuget oricât de nobil, versul cel mai bun făcut
Minţii nu mai pot să placă când urechii-a displăcut.

Daţi-vă ideea clară, fiţi în versuri lămuriţi,
Cum să vă priceapă lumea, dacă vreţi a fi citiţi.
Sunt oameni confuzi cu mintea, şi cugetările lor
Sunt ne-ncetat încurcate într-o desime de nor;
Lumina minţii pe dânşii nu e-n stare-a-i lumina.
Cată să ştiţi, mai nainte pân-a scri, a cugeta.
După ideile noastre toate câte exprimăm

Ori le lămurim mai bine, ori mai mult le-ntunecăm;
Ceea ce cunoaştem bine se enunţă lămurit,
Vorbele prin care-o zicem vin pe loc şi nimerit.

În orice scriere-a voastră pe sine vă respectaţi
Şi-n orice exces de sacră limba s-o consideraţi.
Surda sunt pus în mirare d-un sunet melodios
Dacă nu e la loc vorba, dacă zisu-i vicios.
Nu se miră a mea minte de un pompos barbarism,
Nici d-a unui vers mândrie şi-ngâmfatul solicism.
Într-un cuvânt: fără limbă, cel mai faimos autor,
Zică cine orice-a zice, e cel mai prost scriitor.

Orice comandă e dată, voi în pace laboraţi,
Judecată, minte puneţi, repede să n-o luaţi.
Un stil repede şi iute, care curge tot rimând;
Minte nu prea manifestă, judecată neavând.
Fără-a pierde stăruirea, cu începetul naintaţi,
De mii de ori fapta voastră revedeţi şi cercetaţi;
Neteziţi fără-ncetare şi iar o mai neteziţi,
Ştergeţi, lăsaţi câteodată, uneori adăugiţi.

Puţin este într-o faptă unde-erorile domnesc,
Când schânteie şi de spirit ici şi colo cam lucesc.
Toate se cuvin să fie, să se pună l-al lor loc;
Începutul cu finitul răspunză cu-al lor mijloc.
Arta stă-n perfecţiunea amănuntelor deplin
Şi-n proporţia cerută părţilor ce se combin.

Şi cuvântul niciodată nu meargă-a se depărta
De câte vrea ca să spună, vorbe cu zvon a căta.
Pentru versurile voastre voi de public vă sfiiţi?
Critic aspru ce nu iartă voi înşivă să vă fiţi.
Ignoranţa e făcută singură a s-admira;
Amici buni v-alegeţi vouă voioşi a vă cenzura,
Căror să-ncredinţaţi toate ei sinceri depozitari,
La orice defect al vostru să vă fie adversari.
Înaintea lor nu mergeţi cu-aroganţă d-autor,
Vă-nvăţaţi îns-a distinge din amic p-adulator,
Căci acesta, ca să-şi râză, s-arată-a te admira.
Vreţi mai bine un consiliu decât a vă lăuda.

Adulatorul ţi-ncepe de la a te-aplaudi,
La tot versul ce aude se face a tresări.
Pe el vorbă nu-l înghimpă, tot e admirabil, sfânt,
De bucurie, – l vezi saltă, de tinereţe plângând;
El de laude-n tot locul te încarcă bucuros:
Nicidecum n-are-adevărul ast aer impetuos.

Dar amicul de credinţă, riguros, ne-nduplecat,
La defecte niciodată nu te lasă împăcat;
Uşurinţa nu ţi-o iartă, făr-a fi şi mustrător,
Versuri rău coordonate le pune la locul lor.
Vorbele ţi le mai strânge, ambiţioasele-emfazi,
Înţelesul ici nu-i place, colo – vicioase frazi.
Construcţia ta îi pare puţin a se-ntuneca:
Ast termen nu se-nţelege, cată a-l mai lumina.
Astfel vede şi corige amicul însufleţit;

Dar un autor adesea, d-a sa operă uimit,
Crede c-are şi el dreptul, cuvântul de apărat,
Ca oricare ce se simte-ntr-ale sale ofensat.
Tu-i zici: “Versul ăsta-mi pare nu prea bine exprimat. ”
El: “Domnule, cu iertare! că e versul minunat. ”
— “Termenul acesta-mi pare cam rece şi cam pompos;
Eu l-aş şterge. ” – “Cu iertare! ăsta-i locul mai frumos. ”
— “Astă frază nu prea-mi place. ” – “Eminune!
Ce-ai să zici? ”
Astfel e-nţestat la toate să nu-l dregi, ca să nu-l strici.
Dacă-n scrisul său vro vorbă ţi-a părut a te-nghimpa,
El de asta, d-asta numai nicidecum n-o va schimba.
Însă când vine, ţi-arată că-i place-a fi criticat,
Că eşti domn p-ale lui versuri şi el ţie închinat
Ş-unde-ţi place poţi a şterge, poţi s-adaugi unde vrei,
Poţi corige orişiunde, voie n-ai ca să-i mai cei.
Dar aste vorbe frumoase ce veni a-ţi înşira
Sunt o cursă să te prinză să-l asculţi a-ţi recita.
Pe-ndată-apoi şi te lasă şi, voios de muza sa,
Se duce să-şi cate secul simţitor a-l lăuda;
Şi mi-ţi află numa-ndată; căci şi-n seci admiratori
Efertil al nostru secol, tot ca-n secii autori.
[1836]

Lord Byron - Cântarea dracilor în preziua potopului

Să ne bucurăm! să ne bucurăm!
Glasul omenesc nu va tulbura,
Cu ale lui rugi nu ne va curma
Din ţipăt, din joc, din zbor ce serbăm.

Om nu va mai fi, jertfa va lipsi.
Al nostru tiran fără de prinos
Va cere-n zadar scrumul cu miros.
Cine-i va jertfi? cine-i va jertfi?
Şiroiul căzând, valul alergând
Lumea va-nghiţi; şi vântul turbat,
Peste ocean zburând dezlănţat,
Alţi munţi va nălţa, unda volborând.
Blan, bluc, colcăind, flis, vluc, lung plesnind,
Luciul lung întins va fi un mormânt,
Mormânt de triumf, mormânt tot pământ.
Ha, ha, ha, ha, ha, ce luciu sclipind!

Să ne bucurăm! să ne bucurăm!
Glasul omenesc nu va tulbura,
Cu ale lui rugi nu ne va curma
Din ţipăt, din joc, din zbor ce serbăm.

Vom vedea pierind, murind şi murind
Neamul omenesc atât îngâmfat
D-al lui ticălos lut de defăimat.
A! ha! neam trufaş, te-am văzut pierind;
Oasele-ţi albind, spălate sclipind,
Prin peşteri, prin văi, prin munţi s-or opri;
Apa ne-ncetat tot le va goni,
Şi moartea cu noi va privi rânjind:
Totul vedem rupt, susul peste subt:
Leul verşunat, tigrul furios
Loc îşi vor căta cu mielul fricos,

Pare c-ar fi fraţi ş-un lapte au supt.
Izvor cu şiroi spumegând vâjoi,
De sus şiroind, de jos volborând,
Totul dezlegând, totul mestecând, –
Ce haos frumos! umed muşuroi!
Să ne bucurăm! să ne bucurăm!
Glasul omenesc nu va tulbura,
Cu ale lui rugi nu ne va curma
Din ţipăt, din joc, din zbor ce serbăm.

Moartea-apoi va sta, puţin va-nceta.
Pe dărâmături alţi oameni mai noi,
Mai spurcaţi, mai răi, mai vrednici de noi
Se vor înmulţi, – ea-i va secera.
Aste risipiri vor naşte pieiri,
Alte fiinţi noi, veacuri, ani mai noi,
Alte boale noi, alte dureri noi,
Păcate mai noi, noi nelegiuiri.
Acei muritori – ce mai muritori! –
Vor fi însoţiţi de chin, de dureri,
Ură şi război, muncă, – mperecheri.
Ce mai muritori! ce mai muritori!
Să ne bucurăm! să ne bucurăm!
Glasul omenesc nu va tulbura,
Cu ale lui rugi nu ne va curma
Din ţipăt, din joc, din zbor ce serbăm.

Aceşti omuleţi – ce mai omuleţi! –
Vor fi însoţiţi de chin, de dureri,

Ură şi război, muncă, – mperecheri.
Ce mai omuleţi! ce mai drăguleţi!
Ce mai omuleţi! ce mai drăculeţi!
[1837]

Paolo Rolli - Depărtarea

Singurică şi umbroasă,
Dumbrăvioară, – n tine viu
Trista-mi inimă noptoasă
În repaos să mi-o ţiu.

Orice-obiect ce altui place
Eu îl văz posomorât;
Am pierdut dulcea mea pace
Şi eu însumi m-am urât.

Nina mea, frumosu-mi focul,
Eaci! Dorul mi-a spus.
Vai! o caut în tot locul
Şi ştiu singur că s-a dus!

Câte ori, frunze iubite,
Umbra voastr-o coperi!
Curs de ceasuri fericite
Cât de repede fugi!

Spuneţi, spuneţi, drage unde,
Voi vedea-o eu sau nu?
Vai! dar eco îmi răspunde
Şi îmi par’ că zice: nu!

Simt o dulce murmurare,
Un suspin poate va fi;
Poate-a zâne-mi e oftare
Ce îmi zice: va veni.

Vai! e râul ce se frânge
Printre stânci lăcrimător,
Şi nu murmură, ci plânge,
Că-i e milă d-al meu dor.
[1838]

P. Viennet - Foile şi cărbunele

Lâng-o lemnărie, unde sta grămadă
Una peste alta, rău amestecate,
Surcele şi aşchii, a securii pradă,
Ţăndări şi găteje, doage răsturnate,
Multe ciopliture
Şi sfărâmături
D-orice fel de lemne, mobile stricate, –
Un groscior cărbune, cât nuca de mare,
Dar viu, arzând bine, căzu d’întâmplare

Din hârbul cu spuză, sau chiar din lulea
Unui sătean care se ducea acasă
Sau să-şi facă focul, să-şi cate de masă,
Sau cine mai ştie ce treabă avea.
Aci prea aproape, după drum, nevoi
Erau nişte foi,
Al căror stăpân
Era un jupân
Meşter spoitor,
Care spre repaos capu-şi rezemase
Chiar pe lemnărie, şi somnu-l furase.
“Ce soartă te-aşteaptă, sărmane cărbune!
Curând te vei stinge şi, negru tăciune
În zece minute, bun n-a să mai fii
Decât pe perete să scrie cu tine
Şi să rnânjărească care cum îi vine,
Să facă la pozne dracii de copii.
Dar ce mai renume când m-ai asculta!
Eu să suflu-n tine, şi tu-n lemnărie
Să te opreşti ţintă şi să-ncepi a da
Colea un foc ţeapăn! Ce mai bărbăţie!
Ce nume ţi-ai face chiar în istorie!
Gazetele toate tare-ar bucina! “
Foile ca naiba astfel îi vorbea,
Şi bietul cărbune ce nu se gândea?
Licurea acuma mereu de trufie
Şi de bucurie;
N-apucă să zică fatalul său *da*,
Şi-ncepu să sară sub iutea suflare,
Ce în şuierare
Drept între surcele flacăra-l mâna.

S-aprinser-acestea, ş-apoi lemnăria
Luă foc întreagă, vâlvoarea se-ncinde,
În aer se nalţă, volvură se-ntinde,
Satul e-n pericol, şi megieşia
Toată se deşteaptă,
Soarta-ntreag-a Troiei în spaimă aşteaptă.
Hei! acum veţi zice
Că-al nostru cărbune a căutat să fie
Foarte mulţumit?
Săracul pârlice!
Plesnit în scânteie l-acea grozăvie,
De tot împărţit,
Cine-l mai cunoaşte în focul cel mare,
Care şi mai tare
Îl făcu cenuşă în vreo-nghesuire?
Pieri fără nume, fără pomenire!...
Şi foile iară, cuprinse de foc,
Lăsate în loc
D-al lor jupân meşter, care, spăimântat,
Afost şi tulit-o din somn deşteptat,
Arseră şi ele
Cu lemn şi cu piele,
Devenind cenuşă fără de suflare.

Iată-vă exemplu, şi daţi ascultare
Voi, care suflaţi certele civili,
Foi să nu mai fiţi.
Şi voi, june inimi, organe docile,
Care drept cărbune la suflări serviţi,
După sceleraţi

Nu vă mai luaţi.

[1840]

P. Viennet - Coada momiţelor

În Simium, a momiţelor capitală,
Printr-o moarte repede şi fatală,
Bufonii curţii cinci muriră dodată.
Bufon între momiţe, în neamul somifier,
Era un post prea mare, sarcină însemnată,
Un fel de minister,
Pe care trei partituri briga care de care
Să-l poată însuşi.
Căci era post c-acelea! Poporul în mişcare
Sta chestia să vază cum, ce fel va ieşi.
Pagonii şi loricii, maroţii şi gibonii
Pe capăt se-ntrecea,
Cinci candidaţi scotea,
De care să se mire din lume toţi bufonii;
Şi-şi da mai dinainte
Păreri şi mari cuvinte
Că au şi isteciune,
Şi mare-nţelepciune,
Şi darurile toate, un soi tot de la noadă.
Şi ştiţi pentru ce oare? Pentru că n-avea coadă.
Şi limbuţea prea tare că-aceast-adăugire
De păr, de zgârci, de nerve, această prelungire
Absurdă a spinării e proba cea mai mare
D-o minte mărginită, d-o scurtă cugetare;
Şi da cuvânt prea tare

Că mintea se toceşte
Cu cât coada mai creşte.
Ieşir-atunci la lume genonii, sapajucii,
Talapii şi malbrucii,
Momiţe lungi în coadă, şi susţineau mai tare
Că minte ca să aibă şi gust, talent, ştiinţă,
Prestigiu cu diplome ca cei din seminariu,
Efoarte necesariu
La o momiţă coada. Şi spre încredinţare,
Zicea că de spinare
Şi cap, şi coad-atârnă; şi unul la o parte,
Şi alta-n jos de alta, după fireşti cuvinte,
Măduva de la coadă spre cap în sus se-mparte
Ş-aduce multă minte.
Iar cinci machii, pe care codata adunare
Îi susţinea să intre la rege în favoare,
Spărgându-se striga:
Că fără de această regală codătură
Ce-ar fi de o momiţă? şi ce-ar mai semăna?
Un monstru spăimântabil, un OM! o pocitură!
(Căci omu-ntre momiţe e proastă creatură.)
Partitul de a treia pe brânci se opintea
Să-mpingă înainte, să poată începea
Aleasa lor culoare
La rege în favoare.
Aceştia, fireşte, erau d-ăi moderaţi,
Muţoi mai ideaţi,
Un soi de popioni,
De babuini, mamoni.
Ei nu condamnau coada, ziceau că-i lucru bun!
Dar ei aveau codiţă! şi-n public toţi propun

Că bună este coada, dar nu aşa prea mare,
Şi căci excesu-n toate aduce încurcare;
Nici ciunt nu este bine, nici nătărău codos,
Ci colea, cum se cade, de mijloc e frumos.
Şi cât pentru aceasta, madrilii-s numai buni.
Iar regele, cu totul uimit şi asurzit,
D-atâtea mari cuvinte şi intrigi, rugăciuni
Cu totul ameţit,
Rând unul câte unul se puse a-i numi
În posturile nalte, să vază ce-a ieşi.
Şi el, şi ţara-ntreagă văzură-nvederat,
Ca lucru luminat,
Că, cum intra în funcţii, momiţa tot momiţă;
Şi coadă, şi codiţă,
Şi ciontul, tot un drac:
De smorfuri nu se luasă, ce ştiu aceea fac.

Momiţa, biet, cu coada şi omul cu sistema
Se crede ca e-n stare a dezlega problema;
La una vedem smorfuri, la altul declamaţii;
Una uimeşte bestii, şi altul stinge naţii.
[1840]

Sappho - La amantă

Ca zeii de ferice acela mi se pare
Ce-mpins de soarta-i bună nainte-ţi va veni
Şi dulcele-ţi accente, divina ta cântare
D-aproape va-auzi.

Iar faţa ta ridentă asupra lui când cată!...
Ca un columb se bate în piept inima mea,
Şi vocea mi se stinge, rămâi extaziată
Pe loc cât te-oi vedea.

Se leagă a mea limbă şi repede, subţire
Un foc prin vine-mi curge, se varsă ca fiori;
Mi-e negură vederea, auzul vâjâire,
Şi reci mă trec sudori.

Ca varga toată tremur, îmi simt a mea pieire,
Sunt palidă ca spicul când cade la pământ,
Rămâi fără suflare, rămâi fără simţire
Şi moartă toată sânt.
Ci totul să cuteze se iartă la sărac.
.....
.....
[1844]

A. Dumas - Margherita

“Rămâi sanătoasă! ”
Mi-a zis, şi s-a dus.
Pieptul mă apasă,
Pacea-mi s-a răpus,
Am pierdut vedere,
Lacrimile-mi tac
Şi simţirea-mi piere,

Nu ştiu ce să fac!

Fruntea n-o pot ţine!
Capul îmi e greu;
Sânul de suspine
Îmi arde mereu.

Căci n-am ziuă bună!...
Bunul m-a lăsat;
Parcă sunt nebună,
Doamne! ce păcat!

Mintea stă să-mi fugă,
Unde sunt nu ştiu;
Sunt gheaţă în rugă
Si arz în foc viu.

Aveam şi credinţă
Când eram cu el;
Nu ştiu d-am fiinţă
Când sunt fără el!

Cât eram de bine!
Stella-mi strălucea;
Când era cu mine
Toate-mi surâdea.

Mi-era scumpă casa,
Căci cu el trăiam;
Mi-era dulce masa,
Căci cu el şedeam.

Îmi plăcea lumina,
Că-l puteam vedea;
Îmi plăcea grădina,
Că-n ea mă-ntâlnea.

Noaptea răcoroasă
Ardeam s-o aştept;
Luna amoroasă
Mi-l vedea pe piept.

Fericiri nespuse
Speram pe pământ;
De când el se duse
Lumea mi-e mormânt.

Ah! vin’, vin’ odată,
Vino, scumpul meu!
Căci am lumea toată,
Am şi Dumnezeu.

Faţa ta blondină
S-o pot contempla,
Tu – a mea lumină,
Şi eu – umbra ta!
[1847]

A. de Lamartine - Poetul murind

Avieţii mele cupă se sparse încă plină,
În lungi suspine viaţa-mi se duce şi declină:
Nici lacrimi, nici suspinuri n-o pot întârzia!
În bronzul ce mă plânge în sonuri precurmate
Amorţii mână rece ultima-mi oră bate.
Să gem oar'? sau mai bine să caut a cânta?

Să cânt, căci al meu suflet e încă p-a mea liră;
Sa cânt, căci mie moartea ca lebedei inspiră
Pe ţărmuri d-o-altă lume un grid melodios.
Semn bun acesta este, şi geniul mi-l face.
De este-al nostru suflet amor, cerească pace,
Un cânt divin dar fie adio d-aci jos.

În spargerea sa lira răsună mai sublimă,
În stingerea sa lampa dodată se reanimă
Şi d-o lumină vie străluce, şi s-a stins;
Lebăda vede cerul la ultima sa oară;
Şi omul, singur omul, el numai se coboară

Să-şi numere trecutul, de doruri reîmpins!

Şi ce sunt aste zile ce omul le imploră?
Un soare şi alt soare, o oră ş-altă oră,
Şi cea venită-asemeni cu ceea ce s-a dus.
Şi ce ne-aduce una cu ceealaltă piere,
Travaliu şi repaos, dureri şi iar durere,
Şi noaptea peste lume, când ziua a apus.
Să plângă câţi s-acaţă cu mâinile-ncleştate,
Ca iedera-n ruine, de zile dărâmate,
Câţi văd că mai nainte nu au ce mai spera;
Iar eu, ce n-am d-amestec nimica cu pământul,
Mă duc foarte uşure, ca frunza ce-o ia vântul;
N-am rădăcini aicea să poată m-arresta.

Poetul e c-acele străine svolătoare
Ce nu-şi caută cuibul pe ţărmuri stătătoare,
Nici ramura, nici unda drept loc legănător,
Ce nu se pun pe arbori, nici stânce, nici câmpie,
Ce trec într-o cântare pe sus în melodie
Şi lumea nu cunoaşte decât din vocea lor.

Novicia mea mână pe coarda sunătoare
Nu s-a condus vrodată d-o mână instructoare:
Nu poate să dea omul ce-nsuflă Dumnezeu.
Nici râu-nvaţă-a curge pe clina sa la vale,
Nici acvila să-noate în aer p-a sa cale,
Nici cum s-adune-albina din flori nectarul său.

Arama răsunândă din locuinţa-i sfântă,
Cu mistica sa limbă azi plânge, mâine cântă,
Când naşterea, când moartea, când nunta celebrând
Şi eu fui ca arama prin flăcări lămurită,
Bătură-ntr-al meu suflet şi patimi, şi ursită,
Şi scoaseră-mpreună acordul cel mai sfânt.

Astfel în cursul nopţii o arp-eoliană
Şi-amestecă cu unda plânsoarea-aeriană,
Şi singură răsună când suflă un zefir.
Uimit stă călătorul, şi stă ca să devine,
S-admire, să priceapă cereştile suspine
Ce nouă sentimente şi cugete inspir.

Adesea a mea arpă de lacrimi fu stropită;
Plânsoarea însă este o rouă fericită,
Şi inima e jună sub cerul seninos.
Flaconul când se sparge miros mai mult răsfiră;
Să nu calci în picioare balsamul, că respiră
Şi împrejur răspânde profum mai copios.
.....
.....
Dar timpul? Nu mai este. Dar gloria? Ce-mi pasă
D-ast eho d-un van sunet ce secolii străpasă
Şi jucărie lumii întotdaun-a stat?
Voi, care îi promiteţi trofee şi domnie,
Simţiţi a lirei mele acord şi armonie?

Uitaţi-vă că vântul deja le-a şi luat.

Nu vă jucaţi cu omul, când îi vorbiţi de moarte!
Cu-asemenea speranţe de viitor, de soarte,
Ce-i mai vorbiţi de glorii, d-un sunet svolător?
Ce! darea unui suflet! aceasta este glorie?
O, voi, care promiteţi toţi timpii la memorie,
Aveţi d-unde promite? aveţi vrun viitor?

Atest, ş-am martor cerul, că eu în astă lume
Cu râsul p-a mea buză am pronunţat ast nume,
Invenţie fatală delirului uman.
Am stors mult astă vorbă, ş-aflatu-o-am tot vidă,
Ş-am azvârlit-o-ncolo ca pe o scoarţă-aridă,
Ce buzele umane o tot resug în van.

În stearpa sa speranţă d-o glorie ce pasă,
În cursul vieţii sale în urmă-i omul lasă
Un nume ce tot scade, din zi în zi proscris;
Şi timpul p-a lui valuri înalţă şi coboară
Această căzătură, şi-n fine o doboară
În al uitării negru şi destructor abis.

Arunc şi eu un nume mai mult p-astă tempestă
În voia întâmplării ferice ori funestă.
Şi-n ce-aş fi oar’ mai mare? în ce mai glorios?
Când lebăda s-avântă spre ceruri p-a ei cale,

Mai ştie ea de umbra a aripilor sale
Ce-noată ori pe undă, ori pe câmpie jos?

Dar ce cântai, veţi zice, atât p-această lume?
— Întreabă filomela: aspiră la renume
Când noaptea-ntreagă cântă l-al apelor susur?
Tot astfel cântai şi eu, precum omul respiră,
Cum pasărea ciripe, cum sună-o biată liră,
Cum vântul suflă, geme, cum apele murmur.

Amor, cântare, rugă, atât fu a mea viaţă;
Din toate câte omul doreşte şi învaţă,
Amici, la ora morţii nimic nu regret eu;
Nimic, decât suspinul spre bolta înstelată,
Extazea lirei mele, tăcerea-namorată
Aunei inimi pure bătând la pieptul meu.
.....
.....
Ca pasărea ce vede prin umbrele funebre,
Credinţa mea pătrunse ca ochi printre tenebre;
Instinctul ei profetic destinu-mi revelă.
Adesea al meu suflet în visele-auree,
Pe aripe de flăcări svolând spre empiree,
Văzu divine câmpuri, şi moartea devanţă.

Să nu-nscriţi al meu nume pe pietre cumpărate;
Un monument pe suflet e mare greutate!
Puţin nisip, ş-atâta, peste ţărâna mea.

Lăsaţi abia un spaţiu d-o bătătură rece,
Ca, dacă pe la groapa-mi vrun svânturat va trece,
Să poată sta acolo, să poată-ngenunchea.

Adesea în secretul al umbrei ş-al tăcerii
Se nalţă câte-o rugă în arderea vegherii
Şi află o speranţă aproape d-un mormânt.
D-aci mult vede omul, şi alma-n neputinţă
Ia aripi şi s-avântă spre cer cu uşurinţă.
Când ai picioru-n groapă, puţin eşti pe pământ.

Sfărmaţi şi daţi la flăcări, la vânturi şi la unde
Ast luth ce n-are sunet la suflet a răspunde;
În ceruri mă aşteaptă alt luth, de serafimi.
Peste curând ca dânşii trăi-voi a viaţă
În verva imortală ş-eterna dimineaţă
Divinelor concerte, în hor de cherubimi.

Peste curând... dar moartea c-o mână grea detună
Ş-atinge a mea liră. Se sparge şi răsună
Şi plânge ca o surdă în aerul deşert.
Aşi-ngheţat, şi tace... Amici! cântarea naltă
Ca sufletu-mi să treacă în lumea ceealaltă
Prin sunetul cel sacru al vostrului concert.
[1866]

F. Schiller - Cavalerul Toggenburg

“Ritter! inima ţi-ofere
Tinereţe de suror;
Altă dragoste nu-mi cere,
Căci îmi face mare dor.
Vino placid, că îmi place,
Du-te-n pace, mă dileg;
Plânsul ochilor ce tace
Nicidecum nu-l înţeleg. ”

El pricepe, mut cu dorul;
Sângeră determinat,
Arde, – o strânge-n piept cu-amorul,
Şi pe cal e avântat.
Toţi vasalii îşi adună,
Toţi elveţii săi din drept;
La mormântul sfânt detună
Toţi cu crucea p-al lor piept.

Fapte-acolo valoroase
Dezvoltă eroi creştini,
Coifuri, pene onduloase
Înspăimântă saracini.
Toggenburg poartă omorul,
Teroarea la musulman.
Dar în inima lui dorul
Emai mare dup-un an.

L-a suferit, dar l-apasă;
Nu-l mai poate suporta;
Arme, câmp, glorie lasă
Spre-ale sale-a se-nturna.
Şi p-a mării und-amară
Vede-un vas vele-ntinzând;
Se-mbarcă spre scumpa ţară
Unde-e viaţa ş-al lui gând.

Ajungând la castel, bate
Înfocatul pelegrin...
Vai? ca fulger îl străbate
Răspunsul d-amaruri plin:
“Este-a cerului mireasă
Aceea ce cauţi tu;
Ieri fu ziua cea aleasă
Nunta ei când se făcu. ”
.....
.....

Abandonă, nu-şi mai vede
Al părinţilor focar;
Armele nu-şi mai revede,
Nici fidelul armăsar.
De la Toggenburg apune
Jos spre văi, necunoscut;
Peste membrii nobili pune
Vestmânt aspru, răsţesut.

Ocolibă izolată
Îşi clădi-mprejurul ei,
D-unde closterul s-arată
Printre frunzele de tei.
Aştepta de dimineaţă
Pân’ l-al soarelui apus,
Cu speranţa mută-n faţă
Şi cu sufletul său dus.

Către closter sus din vale
Ore-ntregi în sus căta
Spre fereastra scumpei sale
Pân’ fereastr-a răsuna,
Până când el s-o mai vază,
Până ce chipu-i venea
Ca d-un angel dulce rază
Jos spre vale-a se pleca.

Şi-n dulcea lui reverie
Adormea prea consolat,
Aşteptând cu bucurie
Al zorilor revărsat.
Stete astfel zile multe,
Ani întregi tot aştepta
Attentiv ca să asculte
Ori fereastr-a răsuna,

Ori dilecta să-şi mai vază,
Ori chipu-i a s-arăta,
Ca d-un angel dulce rază
Jos spre vale-a se pleca.
Astfel, într-o dimineaţă
Era mort tot aşteptând,
Cu paloarea morţii-n faţă,
Spre fereastră căutând.
[1863]

Lord Byron - Arpa lui David

Spartu-s-au coardele arpei potente
Marelui David, poetului-rege!
Nu mai există a psalmilor arpă!

Câţi i-asculta inspiratele-acorduri
De melodie, cu inima-nfrântă
Vărsând vărsau lacrime calde, dolente,
De repentire, de rugă, d-extaze.

Acele lacrime varii şi multe
Oconsacrară Domnului sfântă.
Lamente-se ale Sionului vergini,
Căci iată, spartu-s-au ale ci coarde.

Ea străbătea prin dulcele-i accente
Inimi de piatră, ca gerul de ageri,
Fiilor aspri ai fărdelegii,
Da-n ei viaţa şi le nălţa suflet;
Strâmbii cu inima, strâmbii în cuget
Drept se-ndrepta la potenta ei voce.

Arpa lui David era mult mai forte
Şi decât tronu-i. Poetul trecuse
Sus, mai presus decât rege la nalte:
Spiritul Domnului sta peste dânsul.

Ea celebra a Domnului mărire,
Spunea ale lui Israel mari fapte,
Ea răspândea peste văi bucuria:
Tresăreau munţii, se plecau cedrii.

Aspirat-au şi s-au suit la ceruri
P-aripe d-angeli ale ei acorduri,
Si ca tămâia rămaseră-acolo.

D-atunci nu se mai aude-a ei voce,
Ci numai amorul şi pietatea
Ne răpesc sufletul prin nişte sonuri
Ce ies din porţile cerului sacre,

Şi-l leagănă-n visuri nalte, divine,

Ce-a zilei lumină nu le-ntrerumpe.

[1818]

PROZĂ

Prolog la serbarea numelui preaînălţatului nostru domn

Alexandru D. Ghica

1835 aug. 30

Persoane:

Timpul

Istoria

Poezia

Pacea

Libertatea persoane tăcute

COMERCIUL

TIMPUL

Mai vechi şi decât lumea, am fost de faţă la zidirea ei; am văzut pe rând neamurile în zgomotul slavei şi al bucuriei, în vârful strălucirii lor, şi m-am uitat pe urmă şi la a lor ţărână zăcând în tăcerea morţii, şi muşchiul veacurilor înverzea dasupra faptelor mâinilor lor.

Peste monumente şi generaţii am trecut, şi am văzut în urmă-mi grămădindu-se a lor cenuşă şi vijeliile veacurilor spulberându-o în văile uitării.

În zborul meu cel repede las în urmele mele veacuri, vă aduc timpii anului, icoana vârstei voastre, fac să răsaie soarele şi să apuie întru a sa slavă; şi m-am uitat înapoi şi am văzut veacurile de la zidirea lumii ca ziua de ieri!! ? Universul întreg, pământ, stele şi toate planetele se văd supuse la a mea dărăpănare, şi însăşi lumina acestui soare se va stinge înaintea trecerii mele. Numele numai şi slava făcătorilor de bine ai omenirii sunt neatinse de mâna-mi atotdărăpănătoare; în sânul meu le port, şi vecinice ca mine vor rămânea în toate veacurile. În registrul veacurilor şi al meu sunt trecute până la una faptele tuturor muritorilor, de la monarh şi până la rob, şi îl voi deschide odată de faţă a toată lumea şi a stăpânului ei. Sunt un geniu trimis

să zbor asupra universului, spre a se folosi de mine numai până sunt de faţă; am trecut odată – trecut sunt pentru toate veacurile.

Unde ştiu să se folosească de mine, zilele cele fericite ce vin după aceasta mă fac neschimbat, şi această neschimbare pare că ar zăbovi cursul meu.

Oarecând în Italia m-am zăbovit între strămoşii voştri: am trăit între dânşii şi le-am adus veacul de aur. La voi am venit acum şi v-am adus ziua de astăzi, zi de sărbătoare vouă. Ferice de prinţii aceia ce şi-n viitorime îşi lasă al lor nume, un nume de mărime şi-n veci de sărbătoare.

ISTORIA

Peste veacuri priveghează al meu ochi; monarşii şi neamurile ce au fost asupra pământului eu le înfăţişez viitorimii astfel precum au fost: adevărul este d-alăturea mea. Egiptul, Grecia, Roma au strălucit odată; şi mi-am întors ochii înapoi, şi pare că n-am mai stat! Străşnicia legilor şi paza lor le-au înălţat întru slavă; nesocotinţa şi abaterea de la dânsele au dărâmat din temelie aceste colose de mare cuviinţă şi de libertate.

Marcu Aureliu, cu a sa blândă şi înţeleaptă oblăduire, Titu şi alţii împodobesc foile mele, şi mi-e fală a-i arăta stăpânitorilor pământului; Neron mă îngrozeşte, şi cu sângele noroadelor lui şi al mucenicilor am scris a lui viaţă, şi va fi spre vecinica ocară a puterii.

Pe ruinele împărăţiilor m-am aşezat, unde sila nu poate strâmtora a mea pană şi unde adevărul împărăţeşte în toată strălucirea lui şi, având înainte-mi umbrele celor ce au folosit şi au îngrozit omenirea, cu faptele lor am dat învăţăturile cele mai grozave şi mântuitoare prinţilor şi noroadelor universului. Pe cât mi-au fost de dragi numele monarşilor ce au întrebuinţat bine a lor putere, pe cât am binecuvântat a lor dragoste părintească şi închinare pentru binele supuşilor lor, pe atât mi-au fost de scumpe şi noroadele care, supu se legilor, au ştiut a preţui dorul şi ostenelile oblăduitorilor lor, a-i iubi şi a-şi încredinţa în mâinile lor a lor soartă; pentru care le-am recomandat în veci celor ce doresc a-şi vecinici a lor slavă şi fericire.

Strămoşii voştri, românilor, din marea şi vestita Romă vă sunt pildă la orice mişcare a voastră. Analele patriei voastre de acum, de la descălecare şi până astăzi, sunt pline de neodihnă şi arareori de păcate. Toată palma de pământ de care voi vă bucuraţi şi asupra căruia voi socotiţi nobilitatea voastră a fost stropită, ca de o rouă cerească, de sângele moşilor şi părinţilor voştri, ce au ştiut să apere şi să vă lase drept moştenire drepturile voastre. Draga mea Pace (ia pe Pacea de mână şi o înfăţişază înainte) vă zâmbeşte şi se statorniceşte în pământul vostru. Comerciul (îl

arată cum îl ţine Libertatea de mână), încă prunc, va creşte şi se va împuternici la sânul Libertăţii şi va îndestula casele voastre.

Providenţa a îngrijit de viitorimea voastră: dintre voi a ales pe bărbatul, şi numele lui este ALEXANDRU! iubiţi şi cinstiţi într-însul pe a voastră patrie, supuneţi-vă legilor al cărora el este îngrijitor; uniţi întru dragoste şi ascultare, faceţi dimpreună cu dânsul ca fiii voştri să simtă facerile de bine ale aşăzământurilor ce aţi dobândit; şi eu voi scri epoha aceastaca cea mai fericită a pământului vostru, şi numele lui, pe care îl serbaţi astăzi, va fi atunci nume de cinste şi de sărbătoare la urmaşii voştri.

POEZIA

În zborul meu cel slobod, în sfânta mea-nfocare,
Mi-i drag a cânta prinţii şi stăpânirea lor;
Înger trimis din ceruri fac buna guvernare,
Pe cea rea o fac spaimă, Satan pustiitor.

Lira-mi dulce suspină plăcuta pomenire,
Zefirii p-a lor aripi o duc în veselii;
Fiori sunt a ei coarde la fapte de-ngrozire,
Şi sunetul ce scoate e vifor, vijelii!

Virtutei eu dau viaţă, o fac sfântă fiinţă,
Templu-i ardic, altare, şi o-ndumnezeiesc;
Iar răutatea, groază din neagra locuinţă,
Onaşte însuşi iadul, e biciul pământesc.

Istoria prin mine ia chip, se-nfiinţează;
Pe Libertatea mumă Comerciului eu fac;
Eu Timpului dau aripi, prin mine el viază
Şi-n veselă fecioară eu Pacea o prefac.

La umbră, la izvoară, în noapte şi în rază,
În temniţi, pe ruine eu pe vitejii cânt;
Păstrez ale lor fapte, fac veacuri să le vază,
Fac vie-a lor ţărână, dau suflet în mormânt.

Cununa ce-am în mână în veci e înverzită,
Când vreun prinţ o poartă, el s-a-ndumnezeit
Epreţ al vredniciei, ea nu e moştenită;
Ferice de acela ce eu am vrednicit!

La voi eu viu acuma, şi lira-mi se-ncordează
Să cânt vitejii voştri şi lumii să-i vestesc;
Alor sfântă ţărână la glasu-mi înviază,
Şi faptele lor toate p-urmaşi însufleţesc.

Târgovişte e templu l-a mea călătorie
Şi p-ale ei ruine în pace mă aşăz,
Şi lupte fără număr pă-ntinsa ei câmpie
Şi biruinţe-atâtea în faţa mea le văz.

În tainica-mi privire, în dulcea mea visare
Eu şi asupra voastră deşteaptă priveghez,
Şi citera-mi preludă o altfel de cântare,
Şoptind faptele voastre ce eu le cercetez.

Prinţul ce aveţi astăzi e de al vostru sânge,
Sub el uniţi la bine puteţi multe lucra;
Şi el prin noduri sfinte pe toţi poate vă strânge
Şi-n inimile voastre stăpân a guverna.

În veci nesiluită, sloboda a mea liră
În veci n-am atârnat-o la uşă de-mpăraţi;
Când îns-ale lor fapte pe ea o-nsufleţiră,
Din veac până la altul în veci au fost cântaţi.
Dar mi-a plăcut adesea cu glasul veseliei
Ca să unesc şi glasu-mi în sărbători obşteşti,
Ş-atunci am fost eu însumi îndemnul bucuriei
În templuri, în teatre, palate-mpărăteşti.

Ziua de astăzi fie o zi de sărbătoare;
Muzic-acum răsune! Românilor, cântaţi!
Trăiască prinţul vostru şi-n veacuri viitoare!
Muzic-acum răsune! Românilor, cântaţi!
[1836]

Dispoziţiile şi încercările mele de poezie

Învăţam greceşte, cum se învăţa pe atunci, octoih şi psaltire: nu înţelegeam nimic. Într-o duminică am văzut la poarta bisericii Creţulescului lume multă adunată; am stat şi eu să văz ce este. Un fecior sau vizitiu citea în gura mare *Alexandria*, şi câţi treceau pe drum se opreau şi ascultau. Când m-am oprit eu, citirea venise dimpreună cu Alexandru până la Ivantieîmpărat, unde zice: “Mira tebe brate” ş. c. l. Nu mă putui dezlipi de acolo ascultând descrierea acelui loc plin de răcoare, de verdeaţă şi adăpat de fântâni cu apă vie. Atrebuit să tacă acel om minunat pentru mine (vizitiul, zic) ca să fug şi eu d-acolo. Am venit acasă şi am cerut foarte rebel, plângând, să-mi dea doi lei să cumpăr o carte. Eram rău când plângeam: sculam vecinii în picioare. Atrebuit să mi se dea banii, şi alergai îndată şi-mi cumpărai cartea preţuită şi plină de minuni. Dar ce să fac cu dânsa? că în mâinile mele era mută. Vrui să citesc; câteva slove se potriveau cu cele greceşti, dar mă împiedica o grămadă de alte încurcături ce

semănau, unele, turnuri, Ä; altele, caracatiţe sau scorpii, Æ; altele, ţesturi şi ciuperci, @, . Tata nu era în Bucureşti să-mi spuie, mama ştia carte numai grecească. În via grădinii lucrau câţiva olteni; vreo doi dintr-înşii erau cu călimările la brâu şi ştiau carte. Mă rugai de unul, care mi se păru mie mai procopsit şi pe care îl recomanda către mine şi numele lui (îl chema Alisandru). El îmi spuse, pe picior lângă un dud favorit al meu, ce-l găurisem de mai nainte şi prin care petrecusem o funie cu mare meşteşug ca să învăţ să săr pe funie ca comedianţii ce văzusem că jucau la dulap la Cişmigiu. Acolo, lângă acel dud, începui a slovni româneşte: “Împărăţea la răsărit” ş. c. l. Într-o jumătate de ceas nu mai aveam trebuinţă de dascăl, începui a citi: şi în patru zile isprăvii *Alexandria* din scoarţă până-n scoarţă. Se înţelege însă că în acele patru zile dascălul de greceşte nu m-a văzut prin şcoala lui. Plecam dimineaţa să merg la şcoală, dar mă întorceam pe altă uliţă, intram prin grădină şi, pe după case, pândind să nu mă vază nimeni, mă urcam în pod; mă băgam sub un coş şi acolo citeam vitejiile lui Alexandru cel Mare, cum s-a bătut cu racii, cu furnicile şi cu Por împăratul ş. c. l. Tot sub acel coş am învăţat să scriu şi numerele arabice până la 100, cum şi să scriu slovele româneşti ca de tipar. Îmi făcusem nişte foiţe pe care scriam şi prescriam; dar vream ca cu dânsele să-mi rămâie şi numele nemuritor. Aşa, făcui altele, cărora le didei formă de carte, cu titlul ei după orânduială. Mă luai după titlul *Alexandriei* şi făcui şi la compoziţia mea un titlu foarte iscusit şi însemnător, după cum urmează:

ACEASTĂ CARTE
Făcută de mine
Niţă sau Ion
Rădulescu
În filele
Polcovnicului Ilie (Tata)
Şi cu blagoslovenia

Sfinţiei-sale Frusina (Mama).
1811

Astfel, în patru zile învăţai a citi româneşte, scriam numere şi mă făcui şi autor al vestitei compuneri: *Această carte*. Mă gândeam eu că dacă fac la cărţi când sunt de nouă ani, dar când m-oi face mare! Eram încredinţat în mine c-o să mă fac un mare cărturar, dar nu mă credea nimeni.

Procopseala, însă, şi autorlâcul mi-a dat prin piele; că o drăcoaică de slujnică s-a suit a patra zi în pod să dărăcească la in, fiind vremea cam ploioasă. Eu a trebuit să ies odată din coş, dar mă primejduiam să mă vază şi să mi se dea pe faţă îndărătnicirea mea de a merge la dascăl; îmi luai inima în dinţi, ieşii din cabinetul meu de lectură (din coş) şi făcui să ţipe biata Ilinca, cât alergară toţi din casă. Mă deteră binişor din pod, mă puseră în cârcă lui moş Mâinea şi mă trimiseră la şcoală. Dascălul mă primi în bătăi şi mă puse iar la psaltirea grecească. Eu uram cartea grecească, dar din ziua aceea o urâi şi mai mult, ş-a trebuit s-o sufăr până când dete Dumnezeu ciuma de la Caragea, din 1812. Toată lumea era tristă atunci; numai eu eram vesel, c-am scăpat de dascălul Alexe şi de psalteria lui, pentru că fugeam la moşie, afară. Mai un an am fost slobod, şi nu-mi petreceam vremea decât la o stână de oi, unde păstorii aveau felurimi de cărţi. Aceşti oameni veneau sărbătoarea în sat şi cătau la zodii fetelor şi flăcăilor, la un calendar ce era tipărit nu ştiu unde, că semăna slova rusească. Li se duse vestea în sat, şi fură chemaţi şi la curtea boierească (cum am zice, la noi acasă). De aci mă cunoscui cu dânşii şi nu mă mai putu ţinea în frică nici câinii de la stână, ce era să mă rupă o dată. Într-o vară citii cu ei împreună *Poarta pocăinţei*, *Epistolia ce a căzut din cer*, *Viaţa sfântului Alexe*, *omul lui Dumnezeu*, scrisă de mână, *Viaţa părintelui Macarie*, *Avestiţa*, *fata Satanei*, *Pogorârea Maicei Domnului la iad*, şi alte vieţi ale sfinţilor.

Mai pe urmă veni din Braşov acestor păstori şi *Istoria lui Arghir*. Eu până atunci, din câte citisem, ştiam pe dinafară numai *Epistolia ce*

căzuse din cer la Palestina; îmi plăcea unde zice că se jură Hristos pe braţul său cel drept, şi când declamam pe dinafară, ardicam şi eu braţul.

Când văzui însă pe Arghir, eram în ceruri de bucurie: învăţai mai într-o săptămână cântarea întâi. Mă încurca însă că nu ştia nimeni să-mi spuie ce este muză; într-un cuvânt, eram de minune în casă când mă auzeau fetele spuindu-le pe dinafară, în stihuri, Istoria frumosului Arghir şi a preafrumoasei Elene. Când ziceam: "Hip! hop! la a mea iubită", aveam şi biciul în mână; plesneam cu dânsul şi săream în sus, dar mi-era necaz de ce n-are şi biciul meu puterea aceea de farmec (să mă facă să zbor).

Pe toamnă dete un guturai mare în toată casa şi eu, deprins din versificaţia lui *Arghir*, făcui versuri guturaiului, care începea astfel:

O, guturai, guturai!
Mulţumeşte-te încai
Că te odihneşti prin nasuri
Şi prin gâturi faci taifasuri...

În vremea ciumei învăţasem multă carte, că eu ţineam citirea în biserica satului; alde ţârcovnicul ajunsese nimic pe lângă mine (o spuneau toţi sătenii).

Întorcându-ne la Bucureşti, după încetarea boalei, auzii că se plângeau părinţii că trebuie să fi uitat eu tot ce învăţasem mai dinainte; şi cu adevărat uitasem, căci pe *Macarios anir* citeam tot atât de încet ca şi pe psalmul cel din urmă, *Miros imin*....

Bietul dascălul Alexe murise, şi pe atunci se dusese vestea unui dascăl, călugăr la Sfântul Niculae, părintele Naum. Era cam departe până la Sf. Niculae, dar hotărâră părinţii sa mă dea acolo.

Începui la bietul Naum: acesta ştia elinică, dar era român, şi zise părinţilor să-mi ia cartea lui Papazoe ori Polizoe. Mă puse la *Istoria sfântă prin întrebări şi răspunsuri*; din greceşte îmi tălmăcea româneşte. Din ziua aceea nu-mi mai fu urâtă cartea, în scurtă vreme mă puse la Grămatică, la

Hrisorora4, la Esop, şi ajunsei în doi ani şi până la tom. Chipul, mergeam bine, că înţelegeam ce învăţam, pentru că bietul Naum tălmăcea băieţilor săi din elineşte în greceşte, şi din greceşte în româneşte.

Trecui de aci la şcoala grecească de la Măgureanul; eram de vro 13 ani atunci, ş-am învăţat acolo până a venit G. Lazăr, în anul 1818.

La deschiderea şcoalei româneşti am vrut să fac versuri, care n-au plăcut conşcolarilor mei; ei însă credeam că de pizmă nu le place. Începeam astfel:

Muzele la Olimp cântă,
Săltând, cununi împletesc;
Dup-a lor, dar, pildă sfânta
Veniţi să mă veselesc...

Când n-are cineva ce să spuie, când capul îi e sec şi inima rece, atunci poate alerga la duşii de pe lume, să vorbească de muze, de Olimp, de Apolon, de Cerber, de Pluton, să grămădească vorbe d-alde astea câte voieşte, că potriveşte şi versul şi seamănă şi a poet. Bieţii conşcolarii mei râdeau de poeziile mele, dar eu, după cum zisei, credeam că râd de pizmă; şi paguba era a mea, că mă necăjeam să nu mă atingă nimeni de liră.

La moartea mamei am vrut să fac o tragedie, pe care, luându-mă dupe titlul grecescâ ’A¯az Masugoj¨roz, ce învăţam atunci, o intitulai şi eu: Ion ţel zalnic; pentru că eram peltic pe lângă celelalte. Pelticia nu ştiu de era firească sau câştigată din limba grecească. Cu intrarea în şcoala românească, slavă Domnului că m-am dres, pentru că eram prea fricos de râsul dracilor de băieţi. P-atunci să mă fi pus cinevadin câţi zic ca să scrie românul cum pronunţă, p-atunci, zic, să mă fi pus să fac o ortografie românească, că s-ar fi dus pomina de dânsa, de le-ar fi rămas şi dumnealor numele nemuritor, şi mie; n-aş fi rămas un om aşa neînsemnat ca acum.

Făceam, cum zic, versuri pe moarte, zece d-o para, dar eu nu le-aş fi dat nici pe zece parale unul, pentru că le aveam dimpreună cu mine la

mare ipolipsis (după cum se vorbea p-atunci). Mi se părea că pe mine m-a orânduit Dumnezeu sa luminez neamul, dar când îmi intră în mână *Liricele* lui Atanasie Hristopol, mi se tăie tot cheful de a mai face versuri din capul meu. Le învăţasem pe dinafară, şi într-o vară mi-aduc aminte că le-am tradus toate.

Le-am dat dlui Carcalechi, ca să le tipărească la Buda, când venise aci d-lui în anul 1820; dar pesemne c-au rămas netipărite, căci eu gândeam că cum le vor vedea la tipografie, făcute mai vârtos de mine, şi apoi şi cu litere latineşti, numaidecât or să le tipărească, fără parale, – pentru că eu nu dedesem nici o para dlui Carcalechi. Din mila lui Dumnezeu s-au pierdut acele traducţii, şi începutul mai totdauna îl ţine cineva minte pe dinafară. Iată cum era poema dintâi:

I

Într-o zi primăvăroasă,
Cântând prea de dimineaţă,
Se coboar-o drăgostoasă
Muză, dulce cântăreaţă,
Ce Erato o numesc.

“Iată, – mi zice, – ţi porunceşte
Marea Vineri, blânda zână
(Care unde-orice voieşte,
De cer, de pământ stăpână,
Poruncile-i se păzesc),

Să fii d-acuma nainte
Întru dulcea a ta viaţă
Cântăreţu-i plin de minte,
Care cântă cu dulceaţă

P-al sau fiu, dulcele-Amor.

Şi de ast-a ta cântare
Prin mine-ţi făgăduieşte,
Şi tu-n stare de mirare
Goală-n forma ei zâneşte
S-o vezi c-al Idei pastor”.

Astea toate-atunci zicându-mi,
Mă ia-n braţe blânda muză
Şi prea veselă râzându-mi
Mă sărută drept în buză;
Zboară, mă lasă; s-a dus!

Şi îndată cum s-atinse
Gura mea de sărutare,
Ca prin farmecă s-aprinse
Spre-a Amorului cântare,
Încât arz în foc nespus.

Si d-atunci de voi vrodată
Să încep orice cântare,
Cel dintâi cuvânt mi-arată
Că ton glasul meu nu are
Ce *Amor* n-ar răsuna.

Acum făr-a mea voinţă
Gura singură urmează
Dup-a Vinerii silinţă;
Nicidecum nu încetează
P-Amor, pe dâns'a cânta.

II

Amor, prea înfloritule,
Blând, dulce, mult iubitule,
Ce cârmuieşti pe lume!
Pieptul, gura, minţile,
Puterile, voinţele
Slave-ţi nalţă sume.
.....
(Ş. c. l., c-am uitat.)
[1837]

Gheorghe Lazăr

Tot era degeneraţie şi amorţeală în ceea ce se atinge de numele de *român* şi *patrie*, până să nu vie răposatul întru fericire Gheorghe Lazăr în ţara noastră. Limba începuse a se corci şi a se strica de tot: în sfintele biserici preoţii şi cântăreţii aveau drept fală a face sfânta slujbă într-o limbă necunoscută de dânşii, şi prin urmare schimonosită în gura lor nedeprinsă cu dânsa; cântările de slujba sfintei liturghii se tipăreau într-o bucoavnă cu literele slavone în limba grecească; preoţii de la mahalale, cum şi chiar cei de prin sate, ca să imite pe cei de prin târg, îi vedeai îngâmfându-se cântând: *Aghios ofteos, Acsion estin, Os aliftos* ş. c. l.; părinţii se bucurau când auzeau pe fiii lor zicând *paterimon* şi *pistevo*; era de jale sfânta religie

a auzi cineva domneasca rugăciune, care se zice în auzul tuturor ce se află înaintea Domnului, cerând ca să fie voia lui, precum se face în cer aşa să se facă şi pe pământ; cerând pâinea cea spre fiinţă, adică să nu ajungă, dupe cum a ajuns fiul omului, mai jos decât fiarele pădurii şi păsările cerului, neavând unde să-şi plece capul; cerând ca să le ierte greşalele întocmai după acea măsură, cum pot să ierte şi ei greşalele celor greşiţi (mare legătură! mare vorbă! mare osândă chemată!); cerând să-i scape de ceea ce e mai greu din toate –de a nu fi duşi în ispită. Câtă jale, zic, era să audă norodul aceste nepreţuite şi dumnezeieşti cuvinte într-o limbă ce nu o înţelegea; şi în vreme ce bietul copil îngâna aceste vorbe cereşti, şi părinţii lui se îngâmfau de bucurie de pelticirea acestei fiinţe nevinovate, norodul din lăcaşul Domnului poate că îşi da coate şi îşi răsucea mustăţile! Câtă jale era să audă cineva simbolul credinţei, semnul după care se cunoaşte creştinul în ceea ce crede, cele douăsprezece articole ale acelui sfinţit contract ce facem cu Hristos şi cu biserica când primim sfântul botez, ale acelui jurământ, ca să zic aşa, ce încheiem că vom păzi în credinţa noastră şi vom crede până la mormânt aceste două sprezece articole întărite cu pecetea darului duhului sfânt! Oamenii vin în biserică ca să asculte cuvântul Domnului şi să-şi aducă aminte mai des de ceea ce s-a făgăduit lui Dumnezeu contractând cu biserica.

Câtă, dar, degeneraţie era şi în religie, şi în naţionalitate când românul ajunsese a avea drept fală a batjocori aşa religia, nevrând să înţeleagă ceea ce îl povăţuieşte ea, astupându-şi auzul la glasul ei cel mântuitor, punând într-adins a le vorbi într-o limbă ce nu era a părinţilor lor şi pe care nu o înţelegea! Când altădată ar fi putut mai bine a se potrivi acel verset al proorocului şi împăratului: “Urechi au şi nu aud”? Tot era degeneraţie, amorţeală! Ieşind din biserică, vedeai pe jeluitora se sili să-şi dea jalba către stăpânire în limba grecească, a se ruga de alcătuitor ca s-o facă ceva mai *ielinică*; cine era boier, îi era ruşine să zică că e român; cel cu părinţi necunoscuţi, dacă ştia două-trei greceşti, nu mai vrea să treacă de român, zicea că e grec. Numele de *tată* şi *mamă* erau nume mojiceşti; p-aci

era să se facă şi Dumnezeu băbacă al oamenilor nobili. Aceasta era starea românului întru aceea ce se atinge de inima şi de sufletul lui, când a venit Gheorghe Lazăr. Tot era degeneraţie şi amorţeală.

Gheorghe Lazăr s-a născut într-un sat, Avrig, lângă Sibiu, pe moşia lui Brucăntal. Luat de mic în casa acestui magnat al Ungariei, s-a crescut cu îngrijire de către acest nobil, care a ştiut în multe chipuri a întrebuinţa bine averile sale. Mai pe urmă, prin ajutorul patronului său intrând în universitatea de la Viena, şi-a făcut cu mare spor cursul învăţăturilor. În vreme mai de douăzeci de ani având înlesnire a cultiva ştiinţele în mai multe specialităţi, s-a dat mai pe urmă cu dinadinsul spre învăţătura teologiei, fiind hotărât unul dintrecandidaţii de episcop al Ardealului, de credinţa grecească neunită.

La numirea episcopului, fiind ales preasfinţia-sa cel în fiinţă episcop, părintele Moga, Lazăr s-a hirotonisit arhidiaconal episcopiei şi s-a orânduit învăţător al tinerilor ce se gătesc pentru darul preoţiei.

Întâmplându-se oarecare neînţelegeri între răposatul şi preasfinţia-sa părintele episcopul, Lazăr a trecut în Braşov, de unde, ca un învăţător al copiilor răposatei logofetesei Bărcăneaschei, a trecut cu această cucoană în Ţara Românească, la noi. Aci, în vreme mai mult de un an, se apucase de profesia ingineriei. Printr-aceasta s-a făcut cunoscut răposatului banului C. Bălăceanul, atunci logofăt de Ţara de Sus.

Acest boier avea o judecată sănătoasă, firească; era un tip de vechiul boierism al ţării, unul din aceia ce nu-l stricase încă moda acelui veac, adică moda de a nu fi român. Vorbele cele dese ale lui Lazăr asupra românismului aflară în răposatul Bălăceanul un protector înrâvnat. Din norocire, acest boier se afla, dimpreună cu ginerele său, efor al şcoalelor (greceşti atunci). Lazăr insuflă în inima acestui român încredinţarea că se pot învăţa ştiinţele în limba patriei. Eforia făcu anafora către fostul domn Caragea, cerând a se statornici o şcoală românească în Sfântul Sava, spre învăţătura ştiinţelor în limba naţională. Cuvintele acestea de “ştiinţe în limba naţională“ se părură prinţului cu totul nouă şi neputincioase de a se

înfiinţa; cu toate acestea, pentru curiozitatea lucrului, porunci a se aduna divan spre a se chibzui dacă este limba capabilă de a exprima, desluşi şi dezvolta foloasele ştiinţelor. În divan a fost chemat şi răposatul Veniamin, ce se afla atunci întâiul profesor în şcoala grecească de la Măgureanul, de matematică şi de filozofie; dimpreună a fost chemat şi Gheorghe Lazăr.

În zadar bietul român se silea să arate că termenii ştiinţelor şi meşteşugurilor sunt necunoscuţi fiecărui om şi fiecărei naţii până ce nu cultivă ştiinţele şi meşteşugurile; în zadar spunea că limba grecească a norodului din izvorul de unde a păstrat a zice j¯loz şi s¨joz de acolo poate cu tot dreptul să zică şi jilosoj¯a ş. c. l., şi asemenea şi românul, de unde a păstrat a zice *lucire*, de acolo poate a se întrebuinţa a zice şi *perlucid*, şi de unde i-a rămas vorba *opăcit*, de acolo poate zice şi *opac*; în zadar asuda românul să arate că omul în general este primitor de idei şi că ideile, prin învoire sau prin împrumutare, pot a-şi dobândi un nume oarecare şi printr-însul se fac cunoscute omului, sau acest nume se face cunoscut prin dobândirea ideii ce înfăţişază; în zadar, căci la toate, din când în când, răposatul Veniamin ca un oracol repeta refrenul: dDn g¯netai1. S-a spart divanul, dar Lazăr nu s-a deznădăjduit: a făcut pe răposatul Bălăceanul să ceară de la stăpânire a se deschide o şcoală românească sub numire de a scoate meşteri ingineri, şi de a învăţa pe circovnicii ce veneau a se preoţi slujba şi datoriile preotului. Veniturile şcoalelor pe atunci era, o puţină parte, ale moşiilor mănăstirii Glavaciocului (până la 10 000 lei cel mult), iar cea mai mare parte – din contribuţia preoţilor. Argumentul acesta, de a se împărtăşi şi preoţia din foloasele banilor cu care ea sprijinea şcoalele, erau cam tare, şi dreptatea striga pentru aceşti birnici bisericeşti.

În sfârşit se puse la cale a se întocmi şcoala în ruinele Sf. Sava; se scoaseră făurăriile din zidirea unde se află acum Muzeul Naţional şi Biblioteca, şi se numi Lazăr dascăl de bogoslovie şi de inginerie (aşa îi zicea). Începu la anul 1818, luna lui august. Avea vreo câţiva grămătici sau ţârcovnici, ce se găteau a se preoţi şi pe care îi învăţa catihisul şi slujba bisericească; îi dideseră şi vreo câţiva panachideri sau ucenicidin şcoalele

din Colţea şi Sfântul Gheorghe. Aceştia abia ştiau să slovenească, şi Lazăr trebuia negreşit să iasă cu dânşii la câmp, cu masa de inginer şi cu astrolabul, ca să ardice harte din triunghi în triunghi; trebuia să le spuie că tustrele unghiurile unui triunghi sunt dopotrivă unui jumătate de cerc, că unghiurile alterne şi întivitoare la vârf sunt dopotrivă; să fi-ndrăznit numai a nu-i învăţa deodată d-alde astea şi a nu-i pune să caute cu un ochi închis prin crăpătura dioptrii, arătând că trebuiesc copiii pregătiţi spre aceasta cu alte învăţături, că numaidecât l-ar fi botezat, după cum îl şi botezaseră, de cearlatan ce nu ştie să înveţe ingineria. “Inginerie vrem noi, dascăle, să ne măsoare băieţii moşiile, şi de inginerie apucă-te să-i înveţi, că socoteală învaţă ei în toate băcăniile. ” Se bătea omul cu pumnii în piept şi ardica mâinile la cer strigând: “Doamne! până când anii blestemului? ” Acestea erau curate vorbele lui în ceasurile mâhnirii.

Mai în toamnă, în acelaşi an, părăsi Caragea scaunul domniei; Veniamin, prin hotărârea guvernului vremelnic sau a căimăcăniei pământeşti, se exilă pentru un cuvânt ce făcuse cu un an mai nainte la slujba de îngropare a răposatului banului C. Filipescul. Clasele greceşti de filozofie şi matematică se sparseră; şcolarii începură a deosebi că alta este limba elenică şi alta sunt ştiinţele, care se pot învăţa în orice limbă. La Veniamin trecuseră aritmetica, o parte din geometrie şi câteva capete din filozofie. Lipsa unui profesor de a-i conduce până în sfârşit cu lucrul început, curiozitatea de a vedea practica la câteva principe de matematică teoretică ce luaseră, acea practică cu care se căznea bietul Lazăr să facă din nişte bucheri ingineri din cap până-n picioare de porunceală, *telios telefteon*1, traseră în Sfântul Sava pe toţi şcolarii din clasele dintâi ale şcoalei greceşti, în capul cărora era I. Pandeli (ce a murit la Paris), Năneşti, Cernovodeni, Oreşti, Darvari, Merişeşti, Ştefanopoli, Tomeşti, Crăsnari, Mălineşti, Paladi, Măineşti şi alţii, şi eu în urma lor, umplură băncile clasului de inginerie. Se bucura Lazăr când văzu pe Pandeli cu creta în mână făcând pe tablă expoziţii matematice. Tocănea creta pe tablă, mâna mergea iute făcând deosebite formule, dar gura se îngâna, pentru că în

momentul acela se căznea să-şi facă nişte fraze dibuite româneşti; încurca din întâmplare nişte vorbe câte pot veni în gura unui şcolar ce abia a început ştiinţa şi va să se exprime în altă limbă, iar nu în ceea ce a învăţat.

Îndată Lazăr începu a traduce cursul de matematică al lui Wolf şi de filozofie al lui Kant. În vreme de un an, şcolarii ajunseră departe. Pe moşiile Tării Româneşti începură a flutura steagurile noilor ingineri; începură a se trage de mâna românilor triunghiuri înţelese. Era o bucurie să vază cineva copiii, unii îndreptând linia cu momâi, scoţând pălăria şi făcând semn strigând: “la dreapta, la stânga”; alţii îndreptând şi scuturând lanţul ce şerpuia prin iarbă; alţii aşezând şi nivilind masa. Se trăgeau linii, se făceau triunghiuri, din triunghi în triunghi se încheia planul, compasul începea a păşi pe hartă şi spunea stânjenii de la o momâie până la alta; lanţul făcea încercarea, şi sătenii, ce erau spre slujbă, începeau a-şi da coate şi a şopti că dracul din sticluliţă îi face să ghicească (aşa li se părea lor acul magnetic sau busola, ce-l vedeau jucând). Bietul Lazăr aprindea pipa şi, petrecându-şi mâna asupra pieptului, i se inundau obrajii de lacrimi.

N-a trecut mult, şi la moşiile de măsurătoare nu mai era trebuinţă de fiinţa de faţă a profesorului. Câte un şcolar, doi împlinea slujba cu cea mai mare scumpătate. Epitropii de la mănăstiri, egumenii veneau cu mulţumire la şcolarii din Sfântul Sava ca să le scoată copii după hartele moşiilor mănăstireşti, pentru că aceşti şcolari lucrau ieftin, pentru două pricini: întâi pentru că erau băieţi, şi a doua pentru că erau români, şi ştii, lucrul românesc nu e aşa scump. Mă tot miram într-o zi de duhul meu, când epitropului din Colţea i-am făcut trei copii de harte, pentru care am putut să-i iau şase rubiele. Mi se părea că l-am înşelat; mi se părea că de mi-ar încăpea pă mână câţiva oameni aşa de simpli, care să nu ştie de câte parale vopsele pot să meargă la o hartă, eu m-aş face în scurtă vreme un om cu căpitălaşul meu, care să treacă şi peste o sută de lei.

Şcolarii deteră învederate probe de capacitatea şi râvna profesorului. Eforia şcoalelor începu a se gândi ca să înmulţească catedrele româneşti, şi spre aceasta să trimită câţiva tineri în Europa spre învăţătură.

Se aleseră: părintele Ef. Poteca, L. Pandeli, S. Marcovici şi C. Moroi. Eu, după cum venisem în urmă, rămăsei şi acum pe dinafară, tocmai la vremea mesei. Dar mai mi se mulţumi ambiţia când văzui că mă aleseră de tare şi mare profesor ajutor lui Lazăr de aritmetică şi geometrie, cu plată de 100 lei pe lună, şi când văzui că pe fiecare lună o să am câte un capital ce îmi închipuiamsă mi-l fac înşelând la epitropi, făcându-le harte.

Pe lângă acestea, Eforia a mai aşezat două catedre în şcoala românească: una de limba latină şi alta de cea franţuzească; pentru amândouă a numit profesor pe răposatul Erdeli. Acesta îşi începu învăţăturile sale şi traduse întâiaşi dată în limba românească pe *Zgârcitul* de la Molier şi pe *Pompei* de la Corneil, pentru tinerii ce se întreceau să facă şi ei teatru românesc, în vreme ce grecii făceau pe al lor.

Lazăr trecu cu filozofia în metafizică, şi fiindcă avea şi alt clas, de trigonometrie, clasul de logică rămase vacant. Ca să îndestuleze şi pe alţi tineri ce erau pregătiţi a asculta logica, fu însărcinat şi cu clasul acesta tot Erdeli, şi începu logica lui Condiliac.

Aceasta fu o ispită lui Lazăr; îl supără să nu vază o sistemă urmată; simţea şi cunoştea amestecul ce ar fi urmat în învăţătură; se vede silit sau el a schimba pe Kant, sau Erdeli pe Condiliac; cu toate că, ce este drept, vrea mai bine să rămâie jos Condiliac pe lângă Kant. Lazăr, cu toate că cunoştea bine limba franţuzească, cu toate că trăise între francezi în vremea armiei lui Napoleon, pe care îl iubea dimpreună cu francezii lui şi vorbea adesea de dânşii, însă filozofia franţuzească zicea că trebuie să-şi scoată căciula înaintea celei nemţeşti, şi prin urmare pe Condiliac, cu toate descoperirile sale, nu-l avea de mare lucru în filozofia veacului.

Copiii cei noi n-au făcut mare treabă cu acea logică; ea însă şi-a dat foloasele sale şcolarilor celor vechi ce mergeau să o asculte de curiozitate ca auditori; că, pe de o parte, aceştia începură a compara în duhul lor aceste două sisteme şi, trăgând oarecare adevăruri din alăturarea ideilor, alergară numaidecât ca auditori şi în clasele greceşti, ce se restatorniciseră atunci sub răposatul Vardalah.

Acesta, pe lângă lectura şi analisul poeţilor greci, a făcut un curs de retorică a sa şi cursul de ideologie al lui Trasi.

Iatropul, mai dinainte încă, făcuse acest curs de ideologie şi de matematică al lui Lacroa.

Canela începuse matematica lui Francheor şi o istorie naturală, culegere a sa.

Ghenadie, pe lângă analisul oratorilor greci, a făcut şi un curs de istoria universală.

Îndrăznesc a zice că niciodată, de când este Ţara Românească, şcolile n-au împrăştiat atâtea cunoştinţe ca atunci. Trei filozofi se auzeau pe catedrele capitalei: Kant, Condiliacşi Trasi, şi trei matematici: Wolf, Lacroa şi Francheor.

Clasul de retorică şi literatură avea peste [0 şcolari filozofi. Şcoalele cu adevărat nu erau patriotice, dar prin dreapta judecată a profesorilor greci de atunci ajunseseră cosmopolite. Filozofia înfrăţise pe şcolarii greci cu români, pierzând greciirugina pedantismului vechi şi cunoscând prin filozofie folosul ştiinţelor învăţate în orice naţie în limba sa. Farmecul frumuseţii limbii greceşti vechi şi fanatismul ce putea ea să insufle celor ce se năşteau numai într-însa didese loc adevărului filozofic. Profesorii spuneau în clas că şcolarii greci trebuie să fie recunoscători ţării că cu a sa cheltuială ţine învăţători spre cultivarea lor, şi românii trebuie să fie blânzi şi vrednici de acel sentiment care mişca a se face nişte asemenea aşezăminte, adică vrednici de sentimentul ospitalităţii şi al generozităţii. Şcoalele atunci abia aveau un venit peste tot de vreo]0 mii lei. Ce lipsea din venitul şcoalelor se adăuga la râvna profesorilor, şi se potrivea lucrul.

Lazăr a fost profesor la Sfântul Sava patru ani cu mare râvnă. El slujba sa niciodată nu şi-a socotit-o drept o profesie, ci o chemare, o misioană. Avea vreo douăzeci de şcolari regulaţi; dar când făcea lecţie de filozofie, sala gemea de auditori, în capul cărora era răposatul Alexandru, tatăl ofiţerilor Tel. Toată destoinicia avea acest învăţător atât de făcător de bine românilor. Pare că era într-adins preursit pentru a deschide un drum de

regeneraţie. El îşi simţea vocaţia sa. Când se afla în clas, el vorbea însuflat. Catedra lui semăna un amvon; vedea cineva cum i se bate pieptul. Cu mâini pline în orice ocazie, arunca seminţele românismului şi naţionalităţii.

Poate cineva să vază energia şi hotărârea lui din cuvântul următor, ce l-a compus la înscăunarea de mitropolit al Tării Româneşti a răposatului Dionisie. Până atunci pe scaunul mitropoliei stătuseră mitropoliţi greci. În vremea răposatului domn Suţu s-a restatornicit mitropolia românească. Poate oricine socoti câtă era hotărârea acestui bărbat când, în vreme de domnie străină şi sub un guvern ca cel de atunci, a avut curajul a rosti un astfel de cuvânt. Nu era aşa lesne a haracteriza cineva pe acele vremi ce va să zică fanariot; el însă, vorbind de români, în acest cuvânt zice: “bine gătiţi spre slujba vrăjmaşului omenirii, răpitorul casei părinteşti”.

Cum putea altul mai bine sub două nume atât de însemnătoare şi de îndrăzneţe să arate acel machiavelism infernal ce a stat biciul şi ticăloşia a două naţii întregi, românilor şi grecilor?

Cuvântul acesta, ca să-l rostească în adunarea boierilor la Mitropolie, s-a dat să-l înveţe părintele David, cel acuma în fiinţă econom al sfintei Mitropolii. Se pierduse acest Cuvânt, dar mulţumită părintelui economului David că a ştiut să-l păstreze.

La 1822 Lazăr s-a bolnăvit în Sfântul Sava, apăsat de multe mâhniri şi nenorociri. Ascris fraţilor săi la Avrig să vie să-l vază. Aceştia, sosind în Bucureşti, l-au găsit într-o căscioară la Târgu d-afară, în prejmă unde îmi am casele şi tipografia. L-au ardicat bolnav şi l-au dus în locul naşterii sale. Acolo peste curând şi-a şi dat obştescul sfârşit.

Călătorule român, când treci de la Braşov la Sibiu, în satul Avrig, în mâna dreaptă d-alăturea drumului este o bisericuţă. Acolo e mormântul lui Gheorghe Lazăr. Ocruce albă de marmură este frumosul lui monument, monument vrednic de un om ce a ştiut răbda în viaţa sa. Sărută acea cruce şi vei citi pe dânsa următorul epitaf:

CITITORULE, CE EŞTI AM FOST;
CE SUNT VEI FI;

GATEŞTE-TE DAR.

Gheorghe Lazăr

Frumos epitaf şi frumos adevăr, vrednic de acela pe care oamenii îl pregăteau de episcop, şi Dumnezeu, când toate ajunseseră degeneraţie şi amorţeală, îl hotărâse pentru regeneraţia românilor.

[1839]

“Bată-te Dumnezeu! ”

[Coconiţa Drăgana]

Coconiţa Drăgana s-a crescut cu bună ducaţioane la părinţii dumneaei. Ninecuţă-sa, pe lângă celelalte, a învăţat-o şi meşteşugul zugrăviei: ştie de minune a-şi încondeia şi îmbina sprâncenele şi, când voieşte, se face albă ca peretele şi roşie ca racul (şi nu ştiu cum se întâmplă, că dumneaei mai totdauna este astfel) şi e frumoasă de minune.

Acum nu mai este fătă mare, e cu casa dumneaei, cu boierul dumneaei. Când a ieşit din braţele părinţilor, băbăcuţă-său i-a dat o zestre bunicică, între care se cuprind şi câteva suflete de ţigani (pentru că băbăcuţă-său e creştin bun şi i-a dat Dumnezeu putere şi peste sufletele ţiganilor; când va le vinde, le dă de zestre, le dăruieşte, le face danie pentru iertarea sufletului său, ba încă, când va voi, le poate da şi dracului). Ninecuţă-sa iară i-a dichisit bisahteaua şi i-a pus înăuntru, cu toată rânduiala şi cu toată dragostea părintească, felurimi de sculişoare: sticluliţa cu *stricat*, pe care dumneaei îl numeşte *dres*, pământuful, alune arse îndestule, făcăleţe mititele de paie de mătură alese, firele de ibrişim, hârtiuţele cu stiubeci, pudră, făioară, rumeneală ş. c. l., strânse, rânduite foarte binişor; o, ce dragoste părintească! nostimă şi tinerică o să mai fie coconiţa Drăgana!

Boierul dumneaei, nu ştiu cum îl cheamă, dar e om al trebii, scoate lapte din piatră. Oamenii îi zic neiculiţă, iar cocoana dumnealui îi zice:

frăţico. Eun bărbat bun frăţica, nu ştie ce să mai facă soţioarei dumnealui; se miră şi de ducaţioanea, şi de frumuseţile coconiţei dumisale.

Coconiţa Drăgana am zis că are de zestre şi suflete de ţigani, şi

fiecare are câte un nume, două, deosebite, peste acelea ce i le-a dat alde cumătrul. Pe biata baba Stanca o cheamă *cioroaica a bătrână*; pe Ioniţă băiatul îl cheamă *diavolul de buzat*; pe Măriuţa fata, *împeliţata;* pe Călin bucătarul, *baraonul de râtan* ş. c. l.

Coconiţa Drăgana ştie bine să vază de casă, este şi econoamă bună. Pe scară mai nu e niciodată măturat, ca să nu se tocească treptele; în pridvor, în sală lipsesc câteva cărămizi de când trăia răposatul socrul coconiţei. Casele dumneaei sunt o pereche de case, cum am zice o odaie în dreapta şi alta în stânga, sau două d-o parte şi două de alta, sau mai ştiu şi eu cum; destul că v-am spus că sunt o pereche de case. Nu cereţi şi dumneavoastră socoteala de toate până într-una. Când era copilă, dumneaei pomenise la părinţi masă rotundă pusă în pat; de la o vreme însă încoace masa e la modă să fie în mijlocul casei, sau rotundă, sau în patru colţuri. La masă, pentru economie, acoperişul şi şervetele nu prea sunt curate, ca nu cumva cu deasa spălătură şi frichinire să se rupă curând; tacâmurile mesei nu prea seamănă unul cu altul, şi furculiţele, de la patru şi trei dinţi, ajung cu adevărat furculiţe cu câte doi dinţi, şi care rămân numai cu unul, acelea se pun în coada mesei; şi multe economii de acestea, ce ne aduc aminte de veacul de aur în toată pulberea şi murdalâcul lui cel primitiv, amestecat şi cu argint-viu.

Dumneaei, pentru dragostea ce are către frăţica şi către toţi prietenii, mâncând ciorba şi bucatele, ia tot de la un loc; cum am zice: scoate lingura din gură, o bagă iar în castronul cu ciorbă, iar o bagă în gură, iar o bagă în castron, şi aşa mai încolo. De multe ori, când mănâncă lapte, rumeneala de pe buze începe a-i da culoarea roşatică. Ioniţă băiatul e un sufragiu dibaci: când schimbă talerele are un talâm minunat, aruncă tot după uşă, unde aşteaptă pisica şi căţelul, învârteşte otrepul o dată pe taler, ţi-l face de sticleşte şi pe urmă iar ţi-l pune pe masă, ca să-ţi facă poftă de mâncare. Ce e drept nu e păcat, coconiţa Drăgana are o regulă minunată şi în casă, şi la masă. Să vedeţi însă de ce: să lăsăm că dumneaei, după cum văzurăm, este o femeie rară şi vrednicuţă, apoi nu ştiu de unde până unde,

că a căpătat şi un drept mare să-şi facă vătaf de curte pe însuşi Dumnezeu. Eu nu crez una ca aceasta, însă dumneaei pe tot ceasul ne-o spune; căci, când n-are dumneaei chef de bătaie, atunci pe toate slugile, pe toţi oamenii din casă îi trimite să-i bată Dumnezeu.

Ia să vedeţi cum se fac trebile în casa dumneaei. Să luăm, spre exemplu, vremea când se întoarce frăţica de la curte; pentru că, să le spuie cineva toate, unde mai are vreme? Cu toate acestea n-ar fi rău să mai adauge câte ceva cum îşi mână trebile când se găteşte să meargă la nuntă, la bal sau şi la biserică – pentru că dumneaei merge şi la biserică, mai vârtos când are să arate lumii că nu cutează nici o marţafoaică să-i meargă înainte la mir. Odată s-a întâmplat una ca aceastaşi s-a făcut lucrul dracului în toată mahalaua; dar mai spuie şi alţii câte mai ştiu!

Aci să luăm vremea când se întoarce frăţica de la curte cu călimările la brâu sau (de e îmbrăcat nemţeşte) cu cravatarăstignită pe piept – pentru că şi dumnealui se ţine de modă.

La scară, în pridvor, sunt câţiva hamali ce se ţin după un jupân ce strigă: “Marfă! marfă! ”, cărând teancurile în spinare. Jupânii sunt înăuntru vreo patru, şi coconiţa, greceşte sau turceşte în pat, făcută foc:

— Dar bată-te Dumnezeu, jidane! când ţi-am mai luat eu marfă şi nu ţi-am plătit? Auzi, bată-l Dumnezeu, frăţico! mi-am luat câteva fleculeţe, şi acum nu va să le lase; zice să i le plătesc! bată-i Dumnezeu să-i bată de ovrei! n-au lege, afurisiţii! Ce e, mă jidane? cine o să-ţi mănânce banii? Lasă marfa aci ş’ei veni altădată, ludo!

Bieţii jupâni încep a da din cap, încep a lega marfa şi se duc să vie altădată după parale, şi altădată, şi altădată...

Acum coconiţa îşi aduce aminte că trebuie să gătească de masă, pentru că am spus că dumneaei este foarte îngrijitoare. Călin în vremea aceasta şade pe vatră la cuhnie, cu nasul pe tăciuni, cu ciubucul ăl scurt între dinţi, la o parte; tocmai când da cu unghia degetului celui mare în cenuşa lulelei, coconiţa bate în palme în pridvor:

— Bre! n-auziţi voi, cioroilor? bată-vă Dumnezeu! Dracu o să vă

ia!

Măriuţa, fata, abia azi scoase din fiare şi din coarnele de fier, pentru că, cu câteva zile mai nainte, avusese păcatele să spargă o sticluţă când se gătea coconiţa Drăgana să meargă la bal. Ce va fi fost în sticluţă, nu se ştie; biata Măriuţa însă crede că va fi fost ceva scump, pentru că apa ce s-a vărsat pe jos albise scândurile întocmai ca obrazul coconiţei.

Aşa zisei că coconiţa bate în palme şi slugile aleargă grămadă, şi Măriuţa cu ei, Călin cu părul vâlvoi, pentru că căciula (de va fi avut căciulă) căzuse jos, izbindu-se cu capul de corlată, cu poturii fără copci pe picioarele goale şi cu un fel de fotă dinainte.

— Râtane, gata sunt bucatele? c-a venit coconul!

— Piper şi oţet nu e, coconiţă, să fac perişoarele.

— Dar bată-te Dumnezeu, baraoane! afurisitule! acuma îmi spui?

— Vezi că aveai treabă cu jidanii ăia.

— Şi mai răspunzi, bala dracului? unde e diavolu de Ioniţă?

–Aci sunt, coconiţă.

— Uite, până nu s-o usca scuipatul să fii aci, diavole, că vai de pielea ta! Du-te curând, ia vin, oţet, untdelemn şi piper; şi vino de pune masa.

— Dă-i să ia şi sare, coconiţă, că n-am ce pune în solniţe.

— Na, şi nu mai căsca gura... Uite, bată-l Dumnezeu, că mai şade! ce stai, buzatule, şi te uiţi la mine? Fa, împeliţato! ce? îţi vine rău fără coarne? Dar lasă, Avestiţo, că nu te las fără dânsele... Nu vezi c-a venit coconul? Mergi în casă, teşmenito!

— Soro, dar ce nemăturat e în casă!

— Apoi s-o bată Dumnezeu pe cioroaica a bătrână! D-o sută de ori i-am tot zis astăzi, şi nu-ş’ ce face!

— Vezi că cu jidanii ăia mai putea cineva să stropească ori să ia mătura în mână!

— Auzi! auzi? baraonoaica dracului! şi încă mai răspunzi, bătu-te-ar Dumnezeu de afurisită? Lasă că ţi-oi scutura eu praful de pe tine!

Ecâţiva ani acum de când s-a măritat coconiţa Drăgana şi are şi copii, cărora ţiganii le zic “coconaşii”; dumneaei însă le zice: diavolul de Iancu, diavolul de Alecu. Copiii iau casa în cap şi coconiţa Drăgana strigă:

— Tăceţi, stâmpăraţi-vă, diavolilor, bată-vă Dumnezeu! viu la voi! Oh, frăţico, mi s-a mâncat de carne cu satanele astea de copii!

Hei! ce gândiţi? cum să nu meargă bine unei astfel de case, unde coconiţa Drăgana pe Dumnezeu şi-l făcuse singură, încă de când era la ninecuţă-sa vătaf de curte, sau armaş, sau zapciu! Dumnezeu nu mai are acum decât să stea cu gârbaciul în mână, să tot dea când în unul, când în altul, unde va porunci coconiţa: patt, plici, chiutt, puf!

— În cine să mai dau, coconiţă? să dau şi în frăţica?

— Dar să-i bată Dumnezeu pe toţi, că s-au pus să-mi mănânce zilele!

— Auzi?!... ia-l de păr, ceauş arhanghele, că coconiţa a zis să târnuim niţel şi pe frăţica.

Iar bună casă! Trebile merg ca găitanul: vătaf de curte are bun coconiţa, – şi n-are de ce nu avea, căci e şi creştină bună, după cum am zis, fiindcă vinerea nu lucrează, duminica merge la biserică (mai vârtos când frăţica i-a făcut şi ceva nou), gătiţică, înţepată, – ntindicheată.

Ce zici, dragul meu cititor? când s-ar uita Dumnezeu la noi, pe cine ar bate? pe bieţii ţigani, sau pe noi ăştia, ce fără ruşine ni l-am făcut întocmai ca pe un armăşel? Eu însă isprăvesc: milui-v-ar Dumnezeu, coconilor şi coconiţelor, să cunoaşteţi ce ziceţi şi ce faceţi!

[1839]

Coconul Drăgan

Frăţica, scumpul jumătăţoi al coconiţei Drăgane, s-a fost chemat şi dumnealui coconul Drăgan şi noi nici nu ştiam. Emult de când se împărtăşise publicului portretul acestei coconiţe şi lumea nu ştia nimica despre boierul dumneaei, pentru că nu era aşa ieşit la obraze. Trebuie însă sa vorbim ceva şi de dumnealui, căci acum e între oameni.

Coconul Drăgan e un fel de bădăran boierit, care se ţine mereu de moda veacului. În vremea de mai nainte, după cum am zis, era un neiculiţă de minune, om al trebii, scotea lapte din piatră, pupa pe român în bot şi-i lua din pungă tot; sau, dacă nu vrea hoţul de român să-i dea, atunci... atunci târnuit, scuturat, cu părul vâlvoi ţi-l băga (după limba dumnealui) la obedeală, îi da fum de ardei, şi lasă-l în pace apoi... De când am scăpat de acele vremi afurisite, după care suspină toţi Drăganii din ţară, coconul Drăgan se făcu un patriot grozav, năbădăios, numai foc şi inimă albastră pentru patrie (însă numai când nu e în slujbă, ca să se ştie).

Acum, slavă Domnului că e în slujbă; şi a fost mare bucurie în casa dumnealui, căci slujbuliţa i-a fost cam bunicică, de mult era aprins de patriotism ca să o dobândească. Lumeazice că, când s-a pus în această pâinişoară şi s-a dus acasă, ar fi intrat cu un aer foarte greu şi îngâmfat şi semăna, povesteaăluia, că ar fi zis: “Bucură-te, poartă, bucură-te, scară, bucură-te, uşă! ” ş. c. l.; noi însă nu credem. Coconiţa dumisale acum a luat un aer cumsecade, dar de vestitul “bată-te Dumnezeu! ” încă nu s-a dezbărat.

Coconul Drăgan e în slujbă acum şi e numai foc, plin de activitate, un diplomat iscusit; aleargă în sus, în jos; când îl cauţi, îl vezi cu gazete în mână; când îl cauţi, se face că e zăpăcit, capul îi e cât o baniţă, tot cu duşii după lume are d-a face. Va fi făcând vreo treabă? Dumnezeu ştie, că noi nu vedem nimic, şi nici dumnealui nu vede mai nimic, mai vârtos din ale trebii. Are câţiva subalterni ce şi-au pierdut cumpătul de când a venit pe capul lor, pentru că coconul Drăgan e mândru, bădăranul:

ca Satan, ţanţoş, mojicos, nu-i ajunge nimeni nici cu strămurarea la nas; mai vârtos când se gândeşte la evghenia dumisale, îl apucă capul. Înfruntă, strigă, ba încă (după limba dumnealui) şi ocăraşte, când nu e vremea nici de înfruntat, nici de strigat şi când bieţii oameninu s-ar lăsa una cu capul (cu iertăciune) să-i ocărască. Coconul Drăgan zice că ştie şi carte: nemţeşte, franţuzeşte, păsăreşte, afară de româneşte, pentru că, când era copil, cartea românească era cartea mojicilor, şi dumnealui bine vedeţi

dumneavoastră că este evghenis ca aceia. Când te duci la dumnealui, sau acasă, sau la slujbă, de se va întâmpla să fii ceva mai ipochimen, sau cel puţin fecior de boier, îl vezi mai dezlegat la limbă; când îl cauţi e vorbă multă, adică sărăcia omului; iar de vei fi d-alde terchea-berchea, e posac ulubeasnea. Subalternilor săi le măsoară vrednicia cu un cot al său deosebit de genealogie şi de evghenie. Când a intrat în slujbă, şi-a făcut o listă de toţi impiegaţii săi, ca să vază câte nume se sfârşesc în *an* şi în *esc* şi câte nu; şi iar cele în *an* şi *esc* câte au reputaţie istorică şi câte nu; şi apoi cele cu reputaţie istorică, câte sunt ciocoieşti şi câte boiereşti, şi iar din cele boiereşti câte se pot apropia oarecum de dumnealuişi câte nu, şi felurimi de asemenea băgări de seamă genealogice şi ştiinţifice, pentru că este şi versat mult în ştiinţe; într-o zi spunea unui prieten că ştie şi teologia, căci la carte curat este zis că “nu este robul mai mare decât stăpânul său”.

Să-l vedeţi acum cum caută treaba:

Vine câte un scriitor, îi înfăţişează vreo hârtie mai bine sau mai rău scrisă, cum a dat Dumnezeu în zilele noastre; coconul Drăgan stă posomorât, îngâmfat ca un curcan; se uită la dânsul să vază fecior de boier este sau nu; să zicem că nu este – atunci:

— Ce sunt hârtiile alea?

–... Ohârtie la...

— N-am vreme acum; nu vedeţi voi că nu-mi mai văz capul de treburi? Ce sunt mojicii ăştia! Ei gândesc că noi, boierii, suntem hamali ca dânşii!

Scriitorul iese pufnind de râs.

Vine altul.

— Dar tu, ce-ai acolo?

–... Hârtia... ştiţi dumneavoastră, către...

–Ad-o-ncoa! – şi i-o smulge din mână cam necăjit, cam cu o demnitate dregătorială.

— Ce scrisoare e asta? v-aţi luat şi voi după băieţoii ăia ce ies din şcoală? Na, citeşte! (Coconul Drăgan se ştie că de când era copil nu prea

ştia bine să citească de mână, cu toată pricopseala dumnealui.)

Scriitorul citeşte.

— Nu-ţi e sintesis bun, logofete! Mergi de mai învaţă buchile! Ce vorbe sunt alea: *va veni?!* Ce *va veni? –o să vie*, mă! Mergi de-ţi îndreptează hârtia, ticălosule, şi prescri-o bine; vezi de pune stigmes d-alea mai multe, ca să se înţeleagă mai bine.

Într-o zi coconul Drăgan sta la vorbă, adică la taifas, cu un favorit al său foarte pricopsit – pentru că se înnebuneşte după pricopsiţi, mai vârtos când dumnealor îi spun că coconul Drăgan este cel mai mare patriot. Pricopsitul acesta e un fel de găgăuţă de bonton, care umblă bănănăind şi vorbeşte muşcându-şi buzele, un domnişor care ştie de toate: e şi politic, şi diplomatic, şi patriot, şi liberal, după vremi, şi om al trebii (de l-ei căta), şi literat, un dezmetic ce se înţeapă de a trece totdauna cu duh. La acest taifas dregătorial mai veni şi un străin de aceia ce n-au nici o patrie, ce se interesează de toate patriile şi mai vârtos de Tara Românească, unde găseşte toate d-a gata, un domnişor ce s-amestecat în toate, vorbeşte de toate: de politică, de comerciu, de arte, de ştiinţe, de literatură, şi mai vârtos e foarte amator de limba românească: când o vede împestriţată şi corcită, îi place de minune şi urăşte pe toţi câţi se ocupă să o curăţe şi să o reguleze. Câte-trei se făcură o treime ca aceea.

Iată şi un scriitor din cei juni, smerit şi plin de geniu – pentru că geniul cel adevărat e totdauna smerit.

— Nu vezi c-avem treabă? ce mi-ai venit cu hârtia aia? – se răsti coconul Drăgan.

— Egrabnică; e răspuns la...

— Hei, ad-o-ncoa – citeşte!

Junele citeşte. Între alte vorbe, nu ştiu ce se vorbea despre Regulamentul *organic*, sau drept *politic*. Coconul Drăgan, ce asculta ca un cotoi în cenuşă, ardică capul şi zice junelui să îndrepteze vorbele *organic* şi *politic* şi să puie *organicesc*, *politicesc*.

— Ce ziceţi, domnilor, n-am dreptate?

— Ai dreptate, ziseră deodată amândoi dalcaucii.

Atâta aştepta s-auză şi coconul Drăgan, căci dumnealui are şi bunătatea asta de a nu prea se încrede pe părerea dumisale; atât, zic, aştepta, şi unde se scoală odată năbădăios:

— Hai! auzit-ai? *organicesc*, mă! *politicesc?* pe româneşte; ce vorbe sunt astea? V-aţi luat toţi după Eliad ăla. Du-te şi schimbă vorbele, că vă ia dracu pe toţi! Hai! *organic*! *organicesc*, mă! *organicesc*, învaţă româneşte!

— *Organic* şi *politic* e mai româneşte, domnilor, zise junele cu smerenie.

— De unde până unde româneşte? ziseră câte-trei deodată; care e cuvântul?

— Cuvântul este că dumitale, domnule literat, oamenii îţi zic *dezmetic*, iar nu *dezmeticesc*, iar dumitale, care eşti străin, venit de ieri, d-alaltăieri p-aici, îţi zic *venetic*, iar nu *veneticesc*; şi dumitale, cocoane Drăgane, de când eşti în slujbă, zău, toată lumea îţi zice lunatic; crede-ma, să te crează Dumnezeu, că pe nici un român n-am auzit să-ţi zică *lunaticesc*.

Domnii cei doi, iscusiţi şi literaţi, rămaseră cu gurile căscate; coconul Drăgan, la astfel de jucării de vorbe e totdauna om al lui Dumnezeu: nu înţelege mai nimic. Pe urmă, după ce va lua seama bine vorbei, atunci sa-l vedeţi. Acum atât i se păru, că scriitorul e cam limbut, şi-l dete afară zicându-i să-şi prescrie hârtia.

Îi rămaseră însă în ureche vorbele *lunatic* şi *lunaticesc* şi întrebă cam pe departe pe favoriţii săi; ei, după câteva desluşiri, îl făcură sa înţeleagă obrăznicia bietului băiat de a cuteza să spuie coconului, de faţă, ce zice lumea de dumnealui. Oastfel de impertinenţă, de a spune dregătorilor ce se vorbeşte şi se face p-afară, nu se poate suferi; şi nu ştim acum ce soarte aşteaptă pe bietul copil neîncercat cu slujba.

Multe istorii de astea mai are coconul Drăgan. Colecţia anecdotelor şi năbădăilor sale ar forma câteva volume foarte nostime, întocmai ca dumnealui; pentru că şi dumnealui e nostim. În numerele viitoare vom da

câteva anecdote; şi suntem gata a primi orice anecdotă de felul acesta, care va îmbogăţi colecţia noastră, atât în proză cât şi în versuri. Asemenea anecdote sunt foarte folositoare pentru formareajunilor după nişte modele şi tipi aşa de progresivi ca coconul Drăgan, care cu adevărat e Drăgan şi în nume, şi în fapte. Nu râdeţi însă, căci *Drăgan* pe limba dumnealui va sa zică *Agapie*, şi mă rog să-l iubiţi.

[1844]

Fata lui Chiriac

Aveam o rudă, şi acea rudă avea un vecin, pe care îl chema Chiriac. Acel Chiriac avea o fată tânără şi cam frumuşică, ca toate fetele tinere ce nu sunt urâte. Ruda mea iară avea soţie, ca toţi oamenii însuraţi, şi soţia lui avea un văr. Vărul acesta era neînsurat, era un flăcău unguresc care se prefăcea înamorat şi atunci când nu era, ca să-şi dea un aer de om simţitor şi plin de pasiune. Când însă îi şi cădea cineva tronc la inimă, atunci era numai foc şi inimă albastră.

Într-o zi văzu pe fata lui Chiriac; flăcăul îşi răsuci mustaţa şi se uită şoimeşte la dânsa; îi căzu, cum ziserăm, tronc la inimă; biata fată însă n-a ştiut nimic până în ziua de astăzi. Flăcăul nostru acum nu era ziuliţă să nu vorbească tot de fata lui Chiriac: orice vorbă se deschidea, el mâna conversaţia pe departe cu dibăcie, şi de ici, de colo aducea vorba tot de fata lui Chiriac. Începea laudele şi disputele de biata fetişoară.

Fetele frumoase adeseori sunt criminale în ochii femeilor de ce să fie frumoase, şi de aceea începeau şi dispute; se formau numaidecât două partiduri. Odată, de două, de trei ori, de zece ori, de o sută de ori fură aceleaşi laude şi aceleaşi dispute. Ruda mea, stăpânul casei, venea de la trebile sale, afla partidurile formate, disputa fierbinte, asculta în mijlocul casei până să se orienteze şi, scoţându-şi giubeaua, începea să ofteze: “Ce! iar de fata lui Chiriac e vorba?! “

Astfel rămase ca un fel de proverb până acum, când e vorba tot de unul şi acelaşi lucru, tot de una şi aceeaşi chestiune, să auzi pe câte unul să

exclame: “Hei, vai de noi, iar de fata lui Chiriac este vorba?! ”

Tot omul, toată împerecherea, tot partidul îşi are câte o fată a lui Chiriac a sa: mai slută, mai frumoasă, mai isteaţă, mai toantă, cum a dat Dumnezeu! Spre exemplu, fata lui Chiriac a mea este limba românească: unora li se pare urâtă foc, mie mi se pare frumoasă, şi suntem cvit. Fac ce fac şi tot de fata lui Chiriac aduc vorba. La mulţi iară fata lui Chiriac este Eliade cu limba lui cu tot, şi oriunde se adună, orice vorbesc, nu se poate până să nu vorbească tot de fata lui Chiriac. La unii fata lui Chiriac sunt grijile străine, la alţii – punerea la cale a patriei; la unii – căciula beşleagei, la alţii – căciula vlădicei, la alţii – căciula lui vodă. La unii fata lui Chiriac este popa, la alţii – preoteasa, şi la alţii, care sunt mai moderaţi, fata preotesei. Cât pentru mine, eu sunt din cei moderaţi.

Fac ce fac bieţii oameni şi tot de fata lui Chiriac aduc vorba. Fiecare cu fata lui Chiriac a sa; a unuia e mai tindicheată, a altuia mai snovoasă; a unuia mai naltă, a altuia mai ghindoacă; a unuia blondă, a altuia brună, a altuia castanie; a unuianăsoasă, – bat-o cârnia, – a altuia cârnă; a unuia cu ochii puşi ca cu fusul, şi a altuia cu ochii mari; fel de fel de fete ale lui Chiriac şi fel de fel de gâlceve. Să vă văz, copii: nu vă lăsaţi, luaţi-vă de păr, că e vorba de fata lua Chiriac!

[1846]

Glosar

A

a adj. dem. f. ş aceea.

abhorri vb. tr. ş a urî.

abramian adj.: *limba abramiană* ş limba ebraică (?).

aburos adj. ş vaporos, diafan.

acioaie s. f. ş oţel.

acoperiş s. n. ş faţă de masă.

acvileu adj. ş de vultur, vulturesc.

adamant s. n. ş diamant.

adamantin adj. ş l. diamantin; 2. dur şi rezistent (ca diamantul).

adamian adj. ş privitor la Adam (primul om, după Biblie).

adorn adj. ş împodobit.

adorna vb. tr. ş a împodobi.

adornament s. n. ş podoabă.

adulător adj. ş linguşitor.

adveni vb. intr. ş a se întâmpla; a surveni.

aerin adj. ş aerian, vaporos.

afară adv.: *a da afară* ş a publica.

afemeia vb. tr. ş a moleşi, a efemina.

afire s. f. ş fire, fiinţă.

agapă s. f. ş iubire, dragoste.

agă s. m. ş prefect de politie.

albă s. f.: *alba dimineţei* ş zorii zilei.

alberga vb. refl. ş a se adăposti.

alboare s. f. (şi pl. *albori*) ş zorii zilei.

alerga vb. tr. ş a căuta, a umbla după ceva.

alin adj. ş lin.

alişveriş s. n. ş afacere.

almă s. f. ş suflet.

alteţă s. f. ş nobleţe, demnitate.

altissim adj. ş semeţ, trufaş.

alţa vb. tr. ş a ridica, a înălţa.

ama vb. tr. ş a iubi.

amarantă s. t. ş ştir.

amat adj. ş iubit, drag.

amestec s. n. ş confuzie, încurcătură; loc. adv. *în amestec* ş în dezordine, claie peste grămadă.

amorează s. f. ş iubită.

anafora s. f. ş raport scris adresat domnitorului de către un mare dregător.

analis s. n. ş analiză.

anangă s. f. ş nevoie, lipsă, ananghie.

angarie s. f. ş corvoadă, angara.

angel s. m. ş înger.

angeliza vb. refl. ş a deveni înger.

anglu s. m. ş englez.

angular adj. ş unghiular.

antihristian adj. ş diabolic, diavolesc.

appendut adj. ş atârnat.

appânde vb. intr. ş a atârna.

aproposito prep. ş apropo de..., privitor la..., în legătură cu...

aramă s. f. ş clopot.

arbure s. m. ş l. arbore, copac; 2. *(Ă naval)* catarg.

arcan adj. ş ascuns, tainic, secret.

ardente adj. ş arzător, înfocat, înflăcărat, ardent.

ardinte adj., v. *ardente.*

arenă s. f. ş nisip.

areopagiu s. n. ş tribunal suprem (*fig*.).

argea s. f. ş război de ţesut.

argil s. n. ş argilă.

arhetip adj. ş originar, primar.

arhicentru adj. ş central (?), lăuntric (?).

arhitectona vb. tr. ş a edifica.

arhon s. m. ş titlu de adresare către un boier.

aripa vb. tr. ş a însufleţi, a înaripa.

armaş s. m. ş om înarmat, însărcinat cu paza ordinii şi a averii domnului şi a boierilor.

armatură s. f. ş armură.

armăşel s. m. ş subaltern al armaşului.

armătură s. f., v. *armatură.*

aromire s. f. ş dormitare, somnolare.

arpă s. f. ş harpă.

arresta vb. refl. ş a se opri.

ascinde vb. intr. ş a se ridica, a se înălţa.

asigurat adv. ş cu siguranţă, cu hotărâre.

asmă s. f. ş astmă.

aspira vb. intr. ş a muri.

assorbi vb. tr. şi intr. ş a (se) absorbi.

astrolab s. n. ş vechi instrument pentru măsurarea înălţimii astrelor deasupra orizontului.

astuţie s. f. ş viclenie, perfidie.

ateie s. f. ş ateism.

attentiv adj. ş atent.

attrista vb. refl. ş a se întrista.

aţinta vb. ş l. (tr.) a privi ţintă; 2. (intr.) a aspira, a năzui, a ţinti.

aţintat adj., adv. ş l. fix; 2. drept, direct.

audace adj., adv. ş îndrăzneţ, curajos.

aură s. f. ş l. adiere; 2. nimb, aureolă.

aureu adj. ş de aur; auriu.

autodafede s. f. ş ardere pe rug (a unui eretic), autodafe.

autorlâc s. n. ş calitatea (sau ambiţia) de scriitor.

avanţa vb. intr. ş a înainta, a avansa.

Avestiţa n. pr. ş (în superstiţii) diavoloaică care pricinuieşte rele lăuzelor şi noilor născuţi.

B

babuin s. m. ş o specie de maimuţă.

baciu s. n. ş sărut.

baier s. n. ş amuletă.

bande s. t. pl. ş cătuşe.

bală s. f. ş dihanie, monstru.

ban s. m. ş primul boier în rang din Ţara Românească.

banieră s. f. ş drapel, steag (militar).

baraon s. m. ş ţigan.

baraonoaică s. t. ş ţigancă.

barcaiol s. m. ş barcagiu.

baronal adj. ş referitor la baron, de conte.

baseţă s. f. ş josnicie.

basn s. n. ş născocire, scornitură.

batel s. n. ş vapor.

băbăcuţă s. m. ş tată, tătic.

bălsămi vb. tr. ş a alina.

bănănăi vb. intr. ş a se bălăbăni.

băneasă s. f. ş soţia banului.

bărbioară s. f. ş bărbuţă, barbişon.

beatitute s. f. ş fericire, beatitudine.

bei s. m. ş guvernator al unei provincii turceşti sau supuse turcilor.

belicos adj. ş l. războinic; 2. militar.

bellător s. m. ş luptător, războinic.

bellă adj. f. ş frumoasă.

belleţe s. f. ş frumuseţe.

bellic adj. ş de război, războinic.

bellissim adj. ş foarte frumos, preafrumos, b*endă* s. f. ş panglică (de legat părul).

bende s. f. pl., v. *bande.*

beşleagă s. m. ş căpitan de beşlii (soldaţi care aveau misiunea de a menţine ordinea publică).

belloniu s. m. ş luptător.

bete s. f. pl.: *a da pe bete* ş l. a da de gol; 2. a râde de cineva (sau de ceva).

bididiu s. m.. v. *bidiviu.*

bidiviu s. m. ş cal tânăr şi ager.

birnic s. m. ş persoană care plătea bir.

bisahtea s. f. ş casetă.

bogoslovie s. f. ş teologie.

bolboroşi vb. tr. ş a holba, a boldi (ochii).

boroboţ s. n. ş poznă, boroboaţă.

brand s. n. ş spadă.

briga vb. tr. ş a umbla după ceva, a căuta să obţină ceva (prin intrigi).

brillant s. n. ş briliant.

brillante s. n., v. *brillant*.

brâncă s. f. ş labă (a unui animal).

bronz s. n. ş l. clopot; 2. tun.

brumă s. f. ş ceaţă, pâclă.

brumăriu adj. ş ceţos.

buce s. f. pl. ş gurile unui fluviu.

bucefal s. m. ş calul lui AlexandruMacedon; (fig.) cal (de paradă).

buche s. f. ş literă, slovă.

bucher s. m. ş începător la învăţătură.

bucina vb. tr. ş a face cunoscut (un lucru) în mod zgomotos, a trâmbiţa.

bucină s. f. ş trompeta, trâmbiţă.

bucoavnă s. f. ş l. abecedar; 2. carte scrisă sau tipărită cu litere chirilice.

bufă s. f. ş bufniţă.

bulucbaşă s. m. ş comandantul unei cete de oameni înarmaţi.

C

cabală s. f. ş intrigă, uneltire.

cabul s. n.: *a face cabul* ş a accepta.

cadiu s. m. ş judecator (la turci).

caduceu s. n. ş ramura de laur sau de măslin pe care sunt încolăciţi doi şerpi şi având în vârf două aripi (constituind principalul atribut al zeului Mercur şi simbolul păcii, hărniciei şi comerţului).

caimacam s. m. ş locţiitor al domnitorului în absenţa acestuia sau până la instalarea unuia nou.

calpazanlâc s. n. ş falsificare de bani.

calpuzan s. m. ş falsificator de bani.

calumnie s. f. ş calomnie.

cambană s. f. ş clopot.

campodux s. m. ş comandant militar (?).

canonisit adj. ş legiuit, legiferat.

cantic s. n. ş cântare, cântec.

cantor s. m. ş cântăreţ.

cap s. n. (pl. capete) ş capitol.

capellură s. f. ş păr (de pe cap).

carmen s. m. ş l. farmec, vrajă; 2. (la pl.) farmece, graţii.

carne s. f.: *a i se mânca de carne* (cu cineva) ş a se sătura, a se lehămeti (de cineva).

carnefice s. m. ş călău.

carnefix s. m., v. *carnefice.*

catenă s. f. ş lanţ.

catihis s. n. ş catehism.

caval s. m. ş cal.

cavală s. f. ş iapă.

căimăcănie s. f. ş locotenenţă domnească.

călimară s. f.: *cu călimările la brâu* ş învăţat, instruit, cultivat.

cămară s. f. ş cameră, odaie.

căpătâi s. n. ş capăt, sfârşit.

cătcăune s. m.. ş (în mitologia populară) fiinţă închipuită ca un mâncător de oameni, căpcăun.

căta vb. intr. ş a trebui, a fi necesar.

căuzaş s. m. ş partizan al unei cauze (secrete); revoluţionar.

căz adv. ş că zău..., doar...

cearlatan s. m. ş şarlatan.

ceauş s. m. ş aprod.

cede vb. tr. ş a ceda.

cefalalgie s. f. ş durere de cap.

cepi s. m. pl. ş cătuşe; fiare.

ceruliu adj. ş albastru ca cerul, azuriu.

chepeneag s. n. ş haină boierească de paradă, strânsă pe corp.

chiar adj. ş limpede, clar.

chipul adv. ş chipurile, pasămite.

chiraţiţă s. f. ş cucoană.

chiriarh s. m. ş episcop, arhiereu.

cicană s. f. ş controversă, ceartă.

cilibiu adj. ş elegant; nobil.

cimbală s. f. ş vechi instrument muzical de percuţie compus din două discuri de aramă care se loveau unul de celălalt.

ciont adj. ş ciuntit, retezat.

circonda vb. tr. ş a înconjura.

circonferi vb. tr. ş a înconjura.

circovnic s. m. ş v. ţârcovnic.

circunda vb. tr., v. circonda.

câmpean s. m. ş ţăran.

câmpenesc adj. ş de la ţară, sătesc.

cârmâziu adj. ş roşu-închis, carmin.

cârnie s. f. ş însuşirea de a avea nas cârn.

clas s. n. ş clasă.

clătit adj. ş clătinat; şovăitor.

cleft s. m. ş haiduc grec din munţii Pind şi Olimp.

clină s. f. ş pantă, povârniş.

closter s. n. ş castel.

clunţ adj. ş strident.

coamă s. f. ş părul de pe cap (la om).

*coardă*1 s. f. ş şnur, cordon.

*coardă*2 s. f. ş sabie.

coarne s. n. pl. ş instrument de tortură în formă de furcă cu doi dinţi.

cobe s. f. ş (în superstiţii) pasăre care, prin strigătul ei, prevesteşte o nenorocire.

cobor s. n. ş coborâre.

coborământ s. n. ş coborâre.

cocent adj. ş usturător.

coconeaţă s. f. ş cucoană.

codard adj. ş mişel, ticălos.

codătură s. f. ş coadă mare.

codos adj. ş cu coadă mare.

codroi s. n. ş bucată mare.

coifat adj. ş care poartă coif.

colană s. f. ş colan.

colp s. n. ş lovitură.

columb s. m. ş porumbel.

columbă s. f. ş porumbiţă.

columbel s. m. ş porumbel.

comandir s. m. ş comandant.

combate vb. intr. ş a (se) lupta.

comet s. n. ş cometă.

conci s. n. ş coc.

condiscepol s. m. ş coleg de şcoală.

confine s. m. ş margine, limită.

congregaţie s. f. ş adunare, reuniune.

consânge s. m. ş confrate; consângean.

consoarte s. f. ş soţie.

conşcolar s. m. ş coleg de şcoală.

conteş s. m. ş manta lungă şi îmblănită, purtată odinioară de domn şi de boieri.

contâmpla vb. tr. ş a contempla.

conubiu s. n. ş căsătorie.

copilin adj. ş copilăresc.

coraliu s. m. ş coral.

cordelă s. f. ş panglică îngustă.

corige vb. tr. ş a corecta.

corlată s. f. ş poliţă în jurul cuptorului, pe care se ţin vase şi alte lucruri de bucătărie.

corona vb. tr. şi refl. ş a (se) încorona; a (se) încununa.

cortină s. f. ş draperie (care acoperă o intrare).

coruna vb. tr., v. *corona*.

cosmopolit adj. ş care aparţine sau este ataşat mai multor ţări sau culturi.

costeliv adj. ş slab, uscăţiv.

costum s. n. ş obicei, datină.

coşemar s. n. ş coşmar.

coti vb. refl. ş a umbla de colo-colo, a hoinări.

cotitură s. f. ş cotlon, ascunziş.

coturn s. m. ş (în antichitate) încălţăminte înaltă purtată de actorii de tragedie (ca să pară mai înalţi); *fig.* încălţăminte.

covârşire s. f.: *în covârşire* ş în ultimul grad, excesiv.

cozac s. m. ş cazac.

crevată s. f. ş cravată.

cristian s. m. ş creştin.

cuhnie s. f. ş bucătărie.

cuiba vb. refl. ş a se încuiba.

culma vb. tr. ş a covârşi.

culmătură s. f. ş culme (de deal, de munte).

culpabil adj. ş vinovat.

cultivire s. f. ş cultivare, instruire.

curcit adj. ş corcit.

cure vb. intr. ş a curge.

curteni vb. tr. ş a face (cuiva) curte.

curtez adj. ş politicos, curtenitor.

curtezie s. f. ş politeţe, gentileţe.

curuică s. f. ş femeia coroiului (o specie de uliu).

custod s. m. ş păzitor, paznic.

custode s. m., v. *custod*.

custodi vb. tr. ş a păzi, a veghea.

cuvânt s. n. ş1. raţiune, motiv, cauză; 2. justificare.

cvit s. n.: *a fi cvit (cu cineva)* ş a fi de acord; a fi chit.

D

da prode loc. adv. ş cu curaj, bărbăteşte, vitejeşte.

dalcauc s. m. ş lingău.

dar adv. ş da.

dăcime s. f. ş poporul dac.

dărăpăna vb. tr. ş a distruge.

dd. ş domnii.

decindea adv. ş de partea cealaltă, dincolo.

declina vb. intr. ş a se stinge, a muri.

deiface vb. tr. ş a zeifica.

deitate s. f. ş l. zeitate; 2. dumnezeire.

deliriu s. n. ş delir.

de loc adv. ş imediat, numaidecât, pe loc.

Demiluna s. f. ş semiluna (semn simbolic al islamului); *fig*. turcii.

depărtat adv. ş departe.

depinge vb. tr. ş l. a picta; 2. a descrie.

derăza vb. intr. ş a împrăştia raze.

derâpă s. f. ş prăpastie.

desbarc s. n. ş debarcare.

desbarca vb. intr. ş a debarca.

descinde vb. intr. ş a coborî.

descindut adj. ş coborât.

deseca vb. tr. şi refl. ş a seca.

desforma vb. tr. ş a deforma.

desplete s. f. pl.: *în desplete* ş despletit.

despuiere s. f.: *lutoasa despuiere* ş rămăşiţele pământeşti.

destructor adj. ş distrugător, nimicitor.

determinat adj. ş hotărât, decis, ferm.

determinaţie s. f. ş hotărâre, fermitate.

detuna vb. tr. ş a zdrobi, a nimici.

devanţa vb. tr. ş a întrece, a i-o lua înainte, a devansa.

devina vb. tr. ş a ghici.

dezbărbăta vb. tr. ş a descuraja.

dezlănţat adj. ş dezlănţuit.

dezmădula vb. tr. ş a dezmembra.

dezmăsurat adj. ş nemăsurat, nelimitat.

dezmetic s. m. ş om fără căpătâi, bezmetic.

dezvolt adj. ş amplu, dezvoltat.

diblar s. m. ş lăutar.

diblă s. f. ş vioară.

dilect adj. ş iubit, drag.

dilecta vb. refl. ş a se delecta; a se bucura.

dilectă s. f. ş iubită.

dilege vb. refl. ş a se bucura.

dioptră s. f. ş instrument folosit la măsurarea pe teren a parcelelorcadastrale.

discolor adj. ş palid; livid.

discord adj. ş nearmonios, discordant, strident.

disfată s. f. ş înfrângere.

disipi vb. refl. ş a se împrăştia.

distat adj. ş care se găseşte departe.

divan s. n. ş consiliu alcătuit din sfetnicii domnitorului.

divinamente adv. ş dumnezeieşte.

dol. s. n. ş înşelăciune; viclenie.

dolent adj. ş îndurerat.

dolman s. m. ş dolmen (monument funerar format dintr-o lespede de piatră aşezată orizontal pestealtele verticale).

doma vb tr. ş a domestici.

domă s. f. ş cupolă; boltă.

dominiu s. n. ş domeniu.

domnial adj. ş de domnitor, princiar.

dopotrivă ş 1. (adv.) deopotrivă; 2. (adj.) egal.

dor s. n. ş l. râvnă, năzuinţă; 2. durere, suferinţă.

dorobanţ, – ă adj. ş de dorobanţ, al dorobanţilor (soldaţi din vechea infanterie).

dosi vb. intr. ş a o lua la fugă, a da dosul.

dregătorial adj. ş de dregător, dregătoresc.

ducaţioană, ducaţioane s. f. ş educaţie.

ducă s. m. ş 1. duce; 2. domnitor, domn, prinţ.

ducil adj. ş supus, ascultător, docil.

dulap s. n. ş scrânciob.

dumnezeoaie s. f. ş zeiţă.

duplu adj. ş dublu.

dus s. m.: ş *duşii de pe lume* ş morţii.

E

ebanos s. n. ş abanos.

ebenin adj. ş negru ca abanosul.

eclezie s. f. ş biserică.

econom s. m. ş administrator al unei instituţii.

efor s. m. ş membru al unei eforii.

eforie s. f. ş consiliul de conducere al unei instituţii culturale, de învăţământ etc.

eho s. n. ş ecou.

electric adj. ş care electrizează (*fig.)*

elefante s. m. ş elefant.

Elicon n. pr. ş munte în Grecia, considerat sălaş al muzelor.

elinică s. f. ş limba greacă.

elocinţă s. f. ş expresivitate.

elocvent adj. ş expresiv.

Eloim n. pr. ş Dumnezeu.

elvet s. m. ş elveţian.

em... em... conj. ş şi... şi...

empireu s. n. ş (în antichitatea greco-romană) partea cea mai de sus a cerului, locuită de zei; (*fig.)* cerul.

empiu adj., v. *impiu.*

eolian adj.: *arpă eoliană* ş harpă ale cărei coarde vântul le face să vibreze (*fig*.).

eosforic ş diabolic.

epidimic adj. ş contagios, epidemic.

epitimv s. n. ş epitaf.

epitrop s. m. ş administrator al averii unei biserici sau unei mănăstiri.

eritagiu s. n. ş moştenire.

errant adj. ş rătăcitor, pribeag.

eter s. n. ş văzduh; cer.

cterie s. f. ş organizaţie politică secretă.

eteriu adj. ş ceresc, eteric.

evangeliu s. n. ş Evanghelie.

evghenie s. f. ş nobleţe (moştenită prin ereditate).

evghenis s. m. ş nobil (prin ereditate).

exala vb. refl. ş a se degaja, a se răspândi.

exauzi vb. tr. ş a asculta, a îndeplini (o rugăminte).

exmulge vb. refl. ş a se smulge.

expande vb. tr. ş a întinde.

extaze s. n. ş extaz.

ezala vb. tr. ş a exala.

F

famă s. f. ş faimă, renume.

fame s. f. ş foame.

faste s. f. pl. ş calendar (la romani).

faticat adj. ş obosit f*atică* s. f. ş oboseală.

faţă s. f: a fi faţă ş a fi prezent.

făioară s. f. ş pudră.

făt s. m. ş copil, fiu.

făurărie s. f. ş fierărie.

fecior s. m.: *fecior din casă* ş servitor la o casă boierească.

fedel adj. ş credincios, fidel.

femine s. f. ş l. femeie; 2. femelă.

fenice s. m. ş palmier.

ferentar s. m. ş soldat din vechea pedestrime uşoară.

fermec s. n. ş farmec, vrajă.

fermecă s. f., v. *fermec*.

feston s. n. ş ghirlandă.

fier s. n. ş sabie.

fieros adj. ş fioros, crud (ca o fiară).

fiinţă s. f.: *fiinţă de faţă* ş prezenţă; *în fiinţă* ş în prezent.

fiitor adj. ş viitor.

filie s. f. ş fiică.

filiu s. m. ş fiu.

filomelă s. f. ş privighetoare.

finit s. n. ş sfârşit.

fiorare s. f. ş înfiorare.

fiorat adj. ş înfiorat.

fioros adj. ş înfiorat f*irm* adj. ş neclintit, ferm.

firman s. n. ş ordin emis de sultan prin care era numit sau mazilit un domnitor.

flăcăra vb. intr. ş a arunca flăcări.

flăcărat adj. ş înflăcărat, avântat.

flegmă s. f. ş calm, sânge rece.

flisv s. n. ş vâjâit, vuiet.

florat adj. ş înflorat.

focar s. n. ş vatră.

foi s. n. pl. ş foaie (de fierărie.)

forte adj ş puternic.

fortitute s. f. ş putere, vigoare.

fortună s. f. ş noroc.

fotă s. f. ş şorţ (purtat de meseriaşi, cârciumari etc.).

fraticid s. m. ş fratricid.

fratucid s. n. ş fratricid.

frăţică s. m. ş frate, frăţior (termen de adresare către soţ).

fresc adj. ş proaspăt.

frichinire s. f. ş: frecare.

fructidor adj. ş fructifer.

frunteş adj. ş: falnic.

frunzătură s. f. ş frunziş.

fugace adj., s. m. ş om grăbit; fugar.

fugător adj. ş trecător, efemer.

fugos adj. ş năvalnic, impetuos.

fulgerante adj. ş strălucitor, fulgerător.

fulgur s. n. ş strălucire, fulgerare.

furoare s. f. ş furie.

G

gal s. m. ş francez.

găitan s. n. ş şnur din lână, mătase sau fir întrebuinţat ca ornament la îmbrăcăminte; *a merge ca găitanul* ş a merge bine, a merge strună.

gaitănat adj. ş împodobit cu găitane.

găligan s. m. ş l. uriaş; 2. dihanie.

genere s. n. ş gen.

genitori s. m. pl. ş părinţi.

genon s. m. ş o specie de maimuţă.

ghindoc adj. ş bondoc.

gibon s. m. ş o specie de maimuţă.

gir s. n. ş l. învârtire, rotire; 2. tur, raită.

giubea s. f. ş haină largă de postav (adesea căptuşită cu blană), purtată de boieri.

gâmfare s. n. ş îngâmfare.

gâtui vb. refl. ş a-şi lungi gâtul în semn de îngâmfare.

gladiu s. n. ş sabie; spadă.

gleblă s. f. ş iobăgie, şerbie.

gonfla vb. refl. ş a se umfla.

gonflat adj. ş umflat.

goticesc adj. ş (în stil) gotic.

gravad adj. ş grav.

grăfie s. f. ş titlul de graf, de conte.

grămătic s. m. ş dascăl (la biserică).

greu adj., adv ş grav.

grid s. n. ş strigat, ţipat.

grinţa vb. tr. şi intr. ş a scrâşni (din dinţi).

grinţi vb. tr., v. *grinţa*.

griv adj. ş sur-vineţiu.

gros adj. ş grosolan, bădăran.

grozăvos adj. ş îngrozitor, înspăimântător.

guerilai s. m. pl. ş luptători de guerilă, partizani.

guerră s. f. ş război.

gugiumană s. f. ş căciulă din blană de zibelină, purtată de domn şi de marii boieri.

gvardie s. f. ş gardă.

H

halima s. f. ş minunăţie.

han-tătar s. m. ş tătar (din epoca migraţiilor).

haracter s. n. ş caracter.

haritate s. f. ş caritate.

heliu s. n. ş soare.

hideu adj. ş vulgar, ordinar.

hironomic adj.: *arta hironomică* ş arta de a-şi potrivi gesturile în timpul rostirii unui discurs.

hâde adj. ş slut, hâd.

hârşie s. f. ş blană de miel, cu lâna creaţă şi măruntă, din care se făceau căciuli, gulere etc. sau cu care se îmblăneau hainele.

hor s. n. ş cor.

horrend adj. ş groaznic, îngrozitor.

hotarnic adj. – ş – care stabileşte hotarele unui teritoriu, ale unei ţări.

hrăpit adj. ş fermecat, vrăjit.

hurie s. f. ş (în religia musulmană) fecioară promisă de Mahomed credincioşilor, în paradis.

I

iacint1 s. n. ş iacintă, zambilă.

*iacint*2s. n. ş piatră semipreţioasă de culoare roşiatică, hiacint.

ianicear s. m. ş ienicer (soldat din vechea infanterie turcească).

iazmă s. f. ş monstru.

idalg s. m. ş nobil (spaniol).

idiomă s. f. ş limbă, grai.

ielinică s. f., v. elinică.

ideat adj. ş iscusit.

imeneu s. n. ş căsătorie; cununie.

Imeneu n. pr. ş (la vechii greci) zeul căsătoriei.

imman adj. ş foarte mare, enorm, uriaş.

imperator1 s. m. ş împărat.

*imperator*2adj. ş împărătesc, imperial.

impetuu s. n. ş năvală; atac.

impiu adj. ş necurat; nelegiuit.

industrial s. m. ş meşteşugar, meseriaş.

infaust adj. ş nefavorabil, nefast.

innora vb. tr. ş a ignora.

insect. s. m. ş insectă.

insolă s. f. ş insulă.

intrătură s. f. ş nişă.

ipochimen s. m. ş om de vază; persoană distinsă.

ipogrif s. m. ş monstru fabulos înaripat, jumătate cal şi jumătate grifon.

ipolipsis s. f. ş consideraţie, trecere, vază.

irland s. m. ş irlandez.

ispravnic s. m. ş şeful administraţiei şi al poliţiei dintr-un judeţ.

Istru n. pr. ş Dunărea.

izolament s. n. ş izolare, singurătate.

Î

îmbrăcătură s. f. ş: îmbrăcăminte, veşmânt\.

Îmbrăţa vb. refl. ş a se îmbrăţişa\.

Împaradisa vb. refl. ş a fi în extaz, a se extazia\.

Împăvăzat adj. ş care poartă scut\.

Împeliţat adj. ş întrupat, încarnat\.

Împerechere s. f. ş dezbinare, vrajbă; intrigă\.

Împlicui vr. tr. ş a pune (o scrisoare) în plic\.

Împumna vb. tr. ş l. a strânge în pumn; 2. a apuca\.

Împumnat adj. ş strâns în pumn\.

Împunător adj. ş îmbolditor\.

Împunge vb. tr. ş a îndemna, a îmboldi\.

Împuţinare s. f. ş descurajare; frică\.

Încai adv. ş cel puţin, măcar\.

Încatena vb. tr. ş a pune în lanţuri, a înlănţui\.

Încela vb. tr. ş a înşela\.

Încinde vb. tr., refl. ş a (se) aprinde; a (se) încinge\.

Încântec s. n. ş încântare, vrajă\.

Încoruna vb. tr. ş a încununa\.

Încrede vb. tr. ş a încredinţa\.

Încroire s. f. ş facere, creaţie\.

Îndamascat adj. ş împodobit, însmălţat\.

Îndelira vb. refl. ş a fi cuprins de delir\.

Îndolat adj. ş întristat, mâhnit\.

Îndolorat adj. ş îndurerat\.

Îndulci vb. refl. ş a prinde gust (de ceva), a se dedulci\.

Înfurios adj. ş furios, înfuriat\.

Îngăla vb. tr. ş a murdări\.

Îngălat adj. ş neîngrijit, murdar\.

Înmanta vb. tr. ş a înveşmânta (cu o mantie)\.

Înmulţit adj. ş cu multe aspecte, multiform\.

Înrâvnat adj. ş plin de râvnă, zelos\.

Înscris s. n. ş act, document\.

Însemnător adj. ş l. însemnat, important; 2. semnificativ.

insânui vb. tr. ş l. a cuprinde; 2. a face sa pătrundă adânc\.

Însânuit adj. ş pătruns adânc, încuibat\.

Însmălta vb. tr. ş a împodobi, a smălţui (poetic)\.

Însufla vb. refl. ş a se însufleţi\.

Înşirat adj. ş deşirat\.

Întindicheat adj. ş înfumurat, ţanţos, fudul\.

Întivitor adj. ş alăturat\.

Întâmpin s. n. ş l. întâlnire; 2. convenţie\.

Întâmplare s. f.: după întâmplări ş la întâmplare\.

Întortoiat adj. ş întortocheat\.

Întraripa vb. refl. ş a prinde aripi, a-şi lua avânt\.

Întrarma vb. refl. ş a se înarma\.

Întreroşi vb. tr. ş a face să devină roşu, a înroşi\.

Întruduce vb. tr., refl. ş a (se) introduce\.

Întunerecime s. f. ş întunecime\.

Înţepa vb. refl. ş a se îngâmfa, a se fuduli\.

Înţestat adj. ş încăpăţânat, îndărătnic\.

Învesti vb. tr ş a îmbrăca\.

Învestit adj. ş îmbrăcat\.

Înzgomotat adj. ş plin de zgomot.

J

jăluitor s. m. ş solicitant; reclamant.

jucărie s. f.: *jucărie de vorbe* ş joc de cuvinte.

judice s. m. ş judecător.

jumătăţoi s. m. ş soţ (ironic).

junice s. f. ş junincă.

just adj. ş drept, cinstit.

juvinie s. f. ş jivină, fiară.

L

laboare s. f. ş muncă.

labora vb. intr. ş a munci; lucra.

laborios adj. ş muncitor, harnic.

ladron s. m. ş hoţ, pungaş.

laetemente adv. ş cu (reculeasă) bucurie.

lament s. n. ş plânset, tânguire, lamentaţie.

langagiu s. n. ş vorbire, limbaj.

langhid adj. ş languros.

lăcrămător adj. ş înlăcrimat; plângător.

lăcrămos adj. ş înlăcrimat.

lăcui vb. intr., tr. ş a locui.

lătrător s. m. ş câine.

lăut adj. ş spălat.

lea s. f. ş lelea, ţaţa.

leah s. m. ş polonez.

legioană s. f. ş legiune.

legion s. n. ş legiune.

leică s. f. ş lele, leliţă.

leicuţă s. f. ş leliţă.

lentă s. f. – ş friguri.

lesni vb. ş l. (tr.) a înlesni, a facilita; 2. (refl.) a deveni mai lesne, a se uşura.

leţie s. f. ş lecţie.

limbuţi vb. intr. ş a flecări, a trăncăni.

limongiu s. m. ş vânzător (ambulant) de limonadă; (ironic) grec.

lingariţ s. m. ş lingău.

lionă s. f. ş leoaică.

lipitură s. f. ş (în credinţele populare) boală provocată de zburător şi care se

manifestă prin nelinişte, fiori, slăbire, toropeală şi vedenii.

literator s. m. ş scriitor, literat.

livede s. f. ş livadă.

lixir s. n. ş elixir.

lânge vb. intr. ş a lâncezi; a boli.

lângoare s. f. ş febră tifoidă.

loază s. f. (şi *loază îmbăierată)* ş om de nimic, netrebnic, secătură.

locustă s. f. ş lăcustă.

loghiotat s. m. ş dascăl grec.

logofăt s. m. ş l. căpetenia feciorilor boiereşti din serviciul unei moşii; 2. scriitor de cancelarie, grămătic; secretar.

logofeţeíe s. f. ş slujba logofeţelului.

logofeţel s. m. ş scriitor de cancelarie, copist, grămătic tânăr sau de grad inferior.

loric s. m. ş o specie de maimuţă.

lovă s. f. ş guşă (boală).

luce s. f. ş lumină.

lucent adj. ş strălucitor.

lucid adj. ş strălucitor.

luct s. n. ş doliu.

lugi vb. tr. ş a tângui (pe cineva).

luminar s. m. ş luminător.

lunguiat adj. ş prelung.

lustrat adj. ş lustruit.

lut s. n. ş trup (poetic).

luth s. n. ş lăută (instrument muzical asemănător eu cobza).

lutos adj. ş pământesc, muritor (poetic); *lutoasa despuiere* ş rămăşiţele pământeşti.

M

ma conj. ş dar, însă.

nachină s. f. ş maşină.

machiu s. m. ş o specie de maimuţă.

macula vb. tr. ş a păta.

madril s. m. ş o specie de maimuţă, mandril.

maharch s. m. ş mare prinţ indian, maharadjah.

malbruc s. m. ş o specie de maimuţă.

maimuţar s. m. ş persoană care umbla cu maimuţa prin bâlciuri; (*fig*.) om caraghios.

malicios adj. ş răutăcios, maliţios.

malonest adj. ş necinstit.

mamon s. m. ş o specie de maimuţă.

mantă s. f. ş mantie.

manteletă s. f. ş pelerină scurtă.

margholie s. f. ş prefăcătorie, şiretenie, viclenie.

marin s. m. ş marinar.

marot s. m. ş o specie de maimuţă.

martir s. n. ş martiriu.

marţafoaică s. f. ş femeie neserioasă, netrebnică.

matematic s. m. ş matematician.

mater s. f. ş mamă.

matesie s. f. ş ştiinţă.

mazdrac s. n. ş suliţă, lance.

măciucheat adj. ş ca o măciucă.

mărmurire s. f. ş împietrire, înmărmurire.

megieşie s. f. ş totalitatea megieşilor, vecinii.

mehenghi s. n. ş piatră cu care se încerca puritatea metalelor preţioase.

meimandar s. m. ş funcţionar care servea drept ghid unui înalt demnitar străin.

mendica vb. tr., intr. ş a cerşi.

mestecat adj. ş amestecat, învălmăşit.

metod s. n. ş metodă; *cu metod* ş metodic, sistematic.

metoh s. n. ş mănăstire mică dependentă de alta mai mare.

minciune s. f. ş minciună.

ministru s. m. ş slujitor.

minut s. n.; *în minut* ş într-o clipă, imediat, numaidecât.

miriade s. f. pl. (şi *mii de miriade)* ş număr foarte mare, mulţime nenumărată.

miserere interj. ş ai milă! fie-ţi milă! îndurare!

misioană s. f. ş misiune; chemare, vocaţie.

mistreţ adj.: *dinţi mistreţi* ş dinţi lungi şi puternici (ca ai porcului mistreţ).

mişui vb. intr. ş a mişuna.

mânjări vb. tr., intr. ş a mâzgâi, a mânjli.

mânzată s. f. ş viţea de un an.

mofluzlâc s. n. ş faliment.

moldav s. m. ş moldovean.

momiţă s. f. ş maimuţă.

morb s. n. ş boală.

moribond s. m. ş muribund.

moric adj. ş maur.

morta vb. intr. ş a agoniza.

mortifer adj. ş aducător de moarte; ucigător.

moştean s. m. ş moştenitor.

m. s. ş măria-sa.

mueginiu adj. ş al muezinului, de muezin (cleric *musulman* care anunţă din minaret orele rugăciunii).

mundifer adj. ş care creează lumea.

mur s. m. ş zid.

murdalâc s. n. ş murdărie.

murg s. n. ş amurg.

murind s. m. ş muribund.

murmui vb. intr. ş a murmura.

muţoi s. m. ş maimuţoi.

N

nacru s. n. ş sidef.

năluc s. n. ş nălucă, nălucire, închipuire.

neavere s. i. ş sărăcie.

necercetat adj. ş nepregătit, neinstruit, ignorant.

nedresuit adj. ş simplu, fără podoabe, lipsit de artificii.

negrijă s. i. ş lipsă de griji; linişte, seninătate.

neîncercare s. f. ş lipsă de experienţă; naivitate.

neîncercat adj. ş neexperimentat; naiv.

nelăcuit adj. ş nelocuit.

nelucrare s. f. ş inactivitate, trândăvie.

nemernic adj. ş nenorocit, nefericit.

nemic s. m. ş duşman, inamic.

nemutabil adj. ş permanent, constant, imuabil.

neputincios adj. ş imposibil.

nerepaos s. n. ş activitate permanentă, fără odihnă.

nimului pron. ş nimănui.

nincheza vb. intr. ş a necheza.

ninchezat s. n. ş nechezat.

ninecuţă s. f. ş mămică.

nive s. f. ş zăpadă.

nivila vb. tr. ş a nivela.

no interj. ş ei!

noptos adj. ş întunecat (ca noaptea).

nopturn adj. ş nocturn.

notător s. m. ş peşte.

noviciu adj. ş începător, neexperimentat, novice.

novelă s. f. ş noutate; întâmplare.

număra vb. tr. ş a socoti, a evalua.

nuntal adj. ş de nuntă, nupţial.

nutriment s. n. ş hrană.

O

oamă s. f. ş femeie.

obedeală s. f.: *a băga l*a o*bedeală* ş a băga la puşcărie.

objet s. n. ş lucru, obiect.

oblaţiune s. f. ş prinos, ofrandă.

obor s. n. ş ocol pentru vite.

obraz s. n.: *ieşit la obraze* ş boierit.

ocoli vb. tr.: *a fi ocolit* ş a fi căutat, a avea căutare, trecere.

odorifer adj. ş care răspândeşte un miros plăcut, plăcut mirositor.

odorogitor adj. ş care hodorogeşte, care vorbeşte sau cântă zgomotos şi strident.

ofiţer s. m.: *ofiţer al sănătăţii* ş sanitar.

ohta vb. intr. ş a ofta.

oliu s. n. ş ulei, untdelemn.

olocaust s. n. ş jertfă prin ardere; *(fig.)* jertfă.

omuţ s. m. ş omuleţ (depreciativ).

ondulos adj. ş l. ondulat; 2. unduitor.

opăcit adj. ş reţinut, împiedicat.

ori conj. ş sau, ori.

oratoriu s. n. ş loc sau locaş de rugăciune.

organ s. n. ş orgă.

orizon s. n. ş orizont.

orizonte s. n. ş orizont.

osman s. m. ş turc.

otrep s. n. ş cârpă, zdreanţă.

oţelos adj. ş oţel.

P

pacefic adj. ş paşnic, liniştit.

pagon s. m. ş o specie de maimuţă.

pală s. f. ş sabie lată cu două tăişuri, paloş.

palmifer s. m. ş palmier.

pan s. m. ş jupân, domn.

panachider s. m. ş cel care învaţă sa scrie pe panachidă (tăbliţă de scris).

pandemoniu s. n. ş adunare de oameni răufăcători, rău intenţionaţi.

pangosmiu adj. ş universal.

paraclisă s. f. ş capelă, paraclis.

parascovenie s. f. ş ciudăţenie; năzbâtie.

pardos s. m. ş leopard.

partit s. n. ş l. partid; 2. partidă.

pas s. n.: *a da pas* ş a da (cuiva) posibilitatea (să facă ceva).

pasa vb. intr. ş a trece.

patentă s. f. ş certificat.

pater s. m. ş tată.

patre s. m., ş v. *pater.*

pătriu adj. ş părintesc; strămoşesc.

patriciu s. m. ş patrician.

paţienţă s. f. ş răbdare, paciinţă.

paviment s. n. ş temelie.

păsărelă s. f. ş păsărică.

păstorelă s. f. ş păstorită, ciobăncuţă.

pelag s. n. ş întindere mare de apă; mare.

pelliceu adj. ş de blană, făcut din blană.

peplu s. n. ş hlamidă.

perlucid adj. ş transparent, străveziu.

picior s. n.: *pe picior* ş stând în picioare, de-a-n picioarelea.

pietos adj. ş l. pios; 2. milos.

piroscaf s. n. ş navă acţionată cu aburi; vapor.

pitac s. m. ş l. decret de ridicare la rangul de boier; 2. poruncă scrisă, dispoziţie; decret.

pin prep. ş prin.

pântre prep. ş printre.

pârlice s. m. ş fiinţă sau lucru prăpădit, netrebnic.

pâşi vb. intr. ş a păşi; a merge.

placid adj., adv. ş calm, lin, blând.

plafond s. n. ş plafon, tavan.

plagiar s. m. ş plagiator.

plăpămaş s. m. ş plăpumar.

pleop s. m. ş plop.

plângeros adj. ş plângător, tânguitor.

podalgă s. f. ş podagră.

polcovnic s. m. ş (în trecut) comandantul ordinii publice dintr-un judeţ; *polcovnic de poteră:* căpetenie a unei potere.

polcovnici vb. intr. ş a avea funcţia de polcovnic.

poleac s. m. ş polonez.

politic s. m. ş politician.

pontefice s. m. ş prelat, pontif.

popion s. m. ş o specie de maimuţă.

popol s. m. ş popor.

poponeaţă s. f.: a *se pune poponeaţă* ş a se aşeza şi a sta nemişcat în faţa sau în drumul cuiva.

potcă s. f. ş neplăcere, încurcătură, belea.

potent adj. ş puternic.

poturi s. m. pl. ş un fel de pantalonilargi, iar de la genunchi în jos strânşi pe picior, care se încheiau cu copci.

povăros adj. ş l. împovărat; 2. împovărător.

preatărie s. f. ş cer, boltă cerească.

precugeta vb. intr. ş a medita asupra unui lucru, care urmează să se întâmple.

precurma vb. tr. ş a întrerupe.

precurmat adj ş întrerupt, întretăiat.

predomnitor adj. ş l. predominant; 2. stăpânitor, stăpân.

pregetător adj. ş prudent, rezervat.

preumbla vb. refl. ş a se plimba.

preaînsemnat adj. ş prestabilit.

preluda vb. intr. ş a începe sa cânte (la un instrument muzical).

prenumărant s. m. ş abonat.

prenumeraţie s. f. ş abonare, abonament.

prepus s. n. ş bănuială.

prescrie vb. tr. ş a transcrie.

presemănat adj. ş presărat.

preştiinţă s. f. ş previziune; prevedere.

preursire s. f. ş predestinare.

preursit adj. ş predestinat.

prevedere s. f. ş providenţă.

preveste s. f. ş prevestire.

price s. f. ş ceartă, pricină.

pricolici s. m. ş (în superstiţii) om viu sau mort care se preface noaptea în animal, pricinuind rele celor pe care îi întâlneşte.

prididi vb. tr. ş a năpădi, a copleşi.

primiţie s. f. pl. ş primele roade.

prmiogenit s. m. ş întâi născut.

princip s. n. ş l. principiu; 2. început.

pristav s. m. ş slujbaş pe moşia unui boier, vătaf.

proclet adj., s. m. ş blestemat, afurisit, ticălos.

prode s. m. ş viteaz.

prodige s. n. ş minune, miracol.

profum s. n. ş parfum.

profuma vb. tr. ş a parfuma.

projet s. n. ş proiect.

promuntoriu s. n. ş promontoriu.

propasa vb. intr. ş a înainta, a trece înainte.

propiţiu adj. ş prielnic, propice.

propoziţie s. f. ş propunere.

propus s. n. ş presupunere.

prorumpe vb. intr. ş a izbucni, a erupe.

protege vb. tr. ş a proteja.

protie s. f. ş prioritate, întâietate.

protostat s. m. ş căpetenie, şef.

provăzător adj., adv. ş prevăzător.

provăzut adj. ş prevăzut, înzestrat (cu ceva).

provedinţă s. j. ş providenţă.

prubă s. f. ş probă, dovadă.

prumuta vb. tr. ş a împrumuta, a conferi.

prunc adj. ş care se găseşte în perioada copilăriei sau (*fig*.) la începutul dezvoltării sale.

prunt s. n. ş ţărm.

psalterie s. f. ş psaltire.

psaltichie s. f. ş muzică vocală bisericească.

puchios adj. ş puchinos, prăpădit.

pufulin adj. ş moale ca puful.

pumna vb. intr. ş a lupta.

punge vb. tr. ş a jigni.

puntă s. f. ş vârf, ascuţiş (al sabiei).

puntură s. f. ş punct.

purdalnic adj. ş blestemat, afurisit.

Q

quietute s. f. ş linişte, calm, tihnă.

R

radios adj. ş strălucit, strălucitor.

raduna vb. tr., refl. ş a (se) aduna din nou, a (se) regrupa.

rahit s. n. ş rahitism.

rancură s. f. ş supărare.

rangutan s. m. ş orangutan.

ranima vb. refl. ş a se însufleţi, a se înviora.

rapace adj. ş hrăpăreţ.

rapid adj., adv. ş repede, rapid.

rassigura vb. tr. ş a linişti, a calma.

raţie s. f. ş raţiune.

răpi vb. tr. ş a încânta, a vrăji.

răpind adj. ş încântător, fermecător.

răpit adj. ş încântat, vrăjit, fermecat.

răpune vb. refl. ş l. a se termina, a înceta; 2. a se aşeza, a se aşterne.

rărunchi s. m. pl. ş adâncul trupului omenesc (considerat ca centru al forţei

şi al sensibilităţii).

răsări vb. intr. ş a tresări.

răscăpăra vb. intr. ş a scăpăra din nou.

răscredinţă s. f. ş superstiţie.

răsstrăbate vb. tr. ş a cutreiera.

răsţesut adj. ş ţesut rău.

rasţipa vb. intr. ş a ţipa mereu.

răsurla vb. intr. ş a urla din nou, mereu.

răszeu s. m. ş mare zeu.

răţoit adv. ş lăbărţat.

realţa vb. refl. ş a se ridica din nou.

rechema vb. tr. ş a aminti, a reaminti; a evoca.

redevora vb. tr. ş a înghiţi, a devora mereu.

refletta vb. refl. ş a se reflecta, a se răsfrânge.

regie s. f. ş regat, împărăţie.

regula vb. tr. ş a reglementa.

rempinge vb. tr. ş a respinge.

renumire s. f. ş renume, faimă.

reporti vb. tr. ş a împărţi, a distribui.

repentire s. f. ş căinţă.

repoza vb. refl. ş l. a se odihni, a sta în repaos; 2. a se aşeza, a se fixa.

repumna vb. intr. ş a (-i) repugna.

repune vb. refl. ş a se aşeza; a se odihni.

resălta vb. intr. ş a sălta; a tresălta.

resbumba vb. intr. ş a răsuna.

restrăluci vb. intr. ş a străluci mereu, puternic.

resuge vb. tr. ş a suge mereu.

revestit adj. ş înveşmântat.

revia vb. refl. ş a se reînsufleţi; a renaşte.

revmă s. f. ş reumatism.

rezemânt s. n. ş rezemătoare, spătar (al unui scaun sau jeţ).

rezidinţă s. f. ş reşedinţă.

rident adj. ş asrâzător, zâmbitor.

risorge vb. intr. ş a se ridica, a se înălţa.

ritrat s. n. ş portret.

ritter s. m. ş cavaler.

râmător s. m. ş (ironic) stihuitor, versificator.

râncheza vb. intr. ş a necheza.

rândurelă s. f. ş rândunică.

rânză s. f.: *a avea pe rânză* ş a avea necaz, pică (pe cineva).

râtan s. m. ş bădăran, mojic.

rodinian adj: *şcoala rodiniană* ş societatea secretă înfiinţată la Paris în 1837–1838 de Ion Ghica, cu ramificaţii la Bucureşti (numită astfel după Rodin, eroul lui Eugene Sue, cu care este comparat Ghica).

romanţ s. n. ş roman.

romfee s. f. ş sabie lungă.

roorat adj. ş înrourat.

rota vb. intr ş a se roti.

rouare s. f. ş înrourare, *(fig.)* lăcrimare.

rubia s. f. ş veche monedă turcească de aur.

rubina vb. intr. ş a se învăpăia, a se împurpura.

rubinos adj. ş roşu-aprins, rubiniu, purpuriu.

rujoare s. f ş roşeaţă, rumeneală.

rumen s. n. ş 1. rumeneală, roşeaţă; 2. vopsea roşie.

rumpe vb. tr. ş a rupe.

ruşi vb. intr. ş a se împurpura, a se învăpăia.

ruşit adj. ş împurpurat, învăpăiat.

S

sacrat adj. ş sacru, sfânt; sfinţit.

sad s. n. ş răsad; lăstar *(fig.)*.

safran s. m. ş şofran.

salpetră s. f. ş praf de puşcă.

salutariu adj. ş salutar; salvator.

salutare s. f. ş salvare, mântuire.

sameş s. m. ş 1. administrator de moşie; 2. casier.

samureu adj. ş de samur, de zibelină.

sapajuc s. m. ş o specie de maimuţă.

sapient s. m. ş înţelept.

saracin s. m. ş musulman; arab.

saţiu adj. ş sătul.

sămeşie s. f. ş profesiunea de sameş.

sărba vb. tr., refl. ş a (se) sărbători s*ărutătură* s. f. ş sărut, sărutare.

săţios adj. ş plictisitor, insuportabil.

scadron s. n. ş escadron.

scălâmb adj. ş strâmb, difrom.

scălâmba vb. refl. ş a se strâmba; a se diforma.

scărat adj.: *stradă scărată* ş stradă în trepte.

schif s. n. ş barcă lungă şi îngustă.

schilăvit adj. ş schilodit, schilod.

scobitor s. n. ş unealtă de scobit, de găurit, de săpat.

scomult s. n. ş zgomot; tumult.

scortă s. f. ş escortă.

*scriitor*1 s. m. ş funcţionar de cancelarie care redacta sau copia acte, scrisori oficiale etc.

*scriitor*2 s. n. ş trusă de scris.

scris s. n. ş destin, ursită.

scumpătate s. f. ş scrupulozitate.

scutire s. f. ş apărare, scut, pavăză.

secătură s. f. ş lucru de nimic, fleac.

selbă s. f. ş pădure.

semăna vb. intr. ş a părea.

semicol s. n. ş emistih.

semistih s. n. ş emistih.

semnala vb. refl. ş a se remarca, a se distinge.

seraf s. m. ş serafim.

serb s. m. ş sârb.

serva vb. tr. ş a servi, a sluji.

servagiu s. n. ş sclavie, robie.

servat adj. ş păstrat.

servitute s. f. ş robie.

sfaţă s. f. ş neruşinare, impertinenţă.

sfăţat adj. ş neruşinat.

sfemeia vb. refl. ş a se moleşi, a se efemina.

sfemeiat adj. ş moleşit, efeminat.

sfinţi vb. intr. ş a apune, a asfinţi.

sfinţit s. n. ş apus, asfinţit.

sicomor s. m. ş arbore exotic gigantic, care face fructe asemănătoare cu smochinele.

silitră s. f. ş praf de puşcă.

siluire s. i. ş silinţă, efort.

silvestru adj. ş păduros.

simţitivă s. f. ş plantă exotică ale cărei frunze se strâng când sunt atinse, mimoză-senzitivă.

sintesis s. n. ş talent de a compune, de a redacta; compunere, redactare.

sinucid s. n. ş sinucidere.

sângeratic adj. ş sângeros.

sângiuri s. n. pl. ş omoruri, crime.

sânt adj., s. m. ş sfânt.

slobozenie s. f. ş libertate.

slobozire s. f. ş eliberare.

slovni vb. intr. ş a silabisi.

slugar s. m. ş slugă.

smerald s. n. ş smarald.

smorfuri s. n. pl. ş strâmbături, mutre; fiţe.

snovos adj. ş glumeţ, mucalit.

socotinţă s. f. ş consideraţie, respect.

sofiat s. n. ş sofism.

solemnel adj. ş solemn.

soli vb. tr. ş a anunţa (printr-un sol).

solicism s. n. ş greşeală de limbă.

solitariu adj. ş singuratic, solitar.

solitute s. f. ş l. singurătate; 2. loc singuratic, pustiu.

somifier adj. ş privitor la maimuţe, al maimuţelor.

somnie s. f. ş somn.

son s. n. ş sunet.

sonant adj. ş l. răsunător; 2. gălăgios, zgomotos.

sorbit adj. ş absorbit.

sorginte s. f. ş izvor.

soţie s. f. ş soţ, pereche.

sovran s. m. ş suveran.

spahiu s. m. ş soldat din vechea cavalerie turcească.

spalle s. f. pl. ş spate.

spăimâie s. f. ş sperietoare.

spăimântabil adj. ş înspăimântător, înfricoşător.

spătar s. m. ş înalt demnitar la curtea domnească, având funcţia de şef al armatei şi al poliţiei.

spătărie s. f. ş demnitatea de spătar.

specol s. n. ş oglindă.

speţie s. f. ş specie.

spiculant adj. ş viclean.

spirt s. n. ş spirit, duh.

spirtual adj. ş spiritual.

spârc s. m. ş prichindel, puşti; mucos.

splende vb. intr. ş a străluci.

spontaneu adv. ş deodată, (în mod) spontan.

sporad adj. ş sporadic.

sporire s. f. ş progres.

sporovi vb. refl. ş a se agita.

sprevedere s. f. ş prudenţă, prevedere.

spumat adj. ş înspumat.

spunta vb. intr. ş a apărea, a se ivi, a rasări.

stagiune s. f. ş anotimp.

stanţă s. f. ş încăpere, cameră, sală.

stat s. n. ş statură.

stătător adj. ş stabil.

stătut adj. ş istovit.

stea s. f.: *steaua serii* ş luceafărul.

stellă s. f. ş stea.

sterpa vb. tr. ş a face sa devină sterp.

stigmes s. n. pl. ş puncte (în scriere).

stima vb. refl. ş a se considera, a se socoti, a se simţi.

stipulaţie s. f.: *a veni la stipulaţii* ş a cădea la îndoială, a cădea de acord.

stiubeci s. n. ş un fel de ceruză folosită la prepararea fardurilor.

stârci vb. refl. ş a se strânge, a se ghemui (de durere, de frig, de frică).

strălucente sdj. ş strălucitor.

strămater s. f. ş strămoaşă.

strămurare s. f.: *nu-i ajungi cu strămurarea la nas* ş este foarte îngâmfat, se ţine cu nasul pe sus.

strămuta vb. refl. ş a fi puternic stăpânit de o emoţie de bucurie, de fericire.

străpasa vb. tr. ş a străbate; a străpunge.

străvestit sdj. ş travestit.

subtascunde vb. tr. ş a ascunde, a escamota.

suda vb. intr. ş a asuda, a transpira.

suferit adj. ş nesuferit, insuportabil.

sufla vb. tr. ş a inspira, a stârni.

sufragiu s. m ş slujitor care se îngri–jea de masă şi de tacâmuri într-o casă boierească.

sujet s. n. ş subiect.

sul s. n.: *cu un sul subţire* ş cu isteţime, cu şiretenie.

supraprinde vb. tr. ş a surprinde.

supraveni vb. intr. ş a apărea, a sosi pe neaşteptate.

surda adv. ş degeaba, fără rost, inutil.

suror, suroră ş soră.

sventurat adj. ş nenorocit, nefericit.

svânturat adj. ş v. sventurat.

svol s. n. 1. zbor; 2. avânt.

svola vb. intr. ş a zbura.

svolătoare s. f. ş zburătoare, pasăre.

svolător adj. ş 1. zburător; 2. trecător, efemer.

Ş

ş. c. l. ş şi celelalte, etcetera.

şiroia vb. intr. ş a veni ca un şuvoi, ca un puhoi.

şoangher s. m. ş persoană din altă ţară, străin.

şotâncat adj. ş şchiop.

şovăit adj. ş întortocheat, sinuos.

T

tabernacol s. n. ş cort.

tact s. n. ş reşedinţa unei administraţii locale.

talam s. n. ş pat nupţial.

talap s. m. ş o specie de maimuţă.

talâm s. n. ş plecăciune.

tapet s. n. ş covor.

Tartar n. pr. ş iad, infern.

tavolă s. f. ş masă.

tărie s. f. ş cer, văzduh; bolta cerească.

teleleică s. f. ş femeie bârfitoare.

temei s. n. ş temelie.

tempestă s. f. ş furtună.

tenebre s. f. pl. ş întuneric.

terră s. f. ş pământ.

teşmenit adj. ş zăpăcit, prăpădit.

ticălos adj. ş nenorocit, sărman.

tindicheat adj. ş v. întindicheat.

tinerelă adj. f. ş duioasă, tandră.

tinereţe s. f. ş l. gingăşie, delicateţe; 2. duioşie, tandreţe.

tins adj. ş întins.

tiranidă s. f. ş tiranie.

tistimel s. n. ş basma mare şi înflorată.

titirit adj. ş aranjat cu grijă, dichisit.

tiz s. m. ş omonim.

tâmpina vb. tr. ş a întâmpina.

tânăr adj. ş l. gingaş, delicat; 2. duios, tandru.

târnui vb. tr. ş a bate.

târtan s. m. ş nume injurios dat evreilor.

tohu-bohu s. n. ş nume dat în Vechiul Testament (Geneza) haosului de dinaintea facerii lumii.

tombă s. f. ş mormânt.

tonante s. f.: *pulberă tonante* ş praf de puşcă.

tornură s. f. ş comportament corect şi elegant în societate.

transdanubiu adj. ş situat dincolo (la sud) de Dunăre.

transpărea vb. tr. ş a reflecta.

transport s. n.: ş emoţie puternică.

travaliu s. n. ş muncă.

trădământ s. n. ş trădare.

trăsură s. f. ş trăsătură.

treierare s. f. ş vagabondaj.

trei-fericit adj. ş de trei ori fericit.

trei-sânt adj. ş de trei ori sfânt.

trema vb. intr. ş a tremura.

tremula vb. tr. ş a face să tremure.

trepasa vb. intr. ş a muri.

trepasat adj., s. m. ş mort.

triboli s. m. pl. ş spini, marăcini.

trichelliu adj. ş (sfeşnic) cu trei braţe.

trombă s. f. ş l. trompetă, trâmbiţă; trombă marină ş sirenă (a unui vapor); 2. trompă (de elefant).

trombetă s. f. ş trompetă.

tropoi vb. intr. ş a tropăi.

tuci s. n. ş clopot.

turbător adj. ş care te umple de revoltă, de mânie.

turment s. n. ş chin.

turmenta vb. tr. ş a chinui.

turră s. f. ş turn.

Ţ

ţest s. n. ş carapace de broască-ţestoasă.

ţârcovnic s. m. ş paracliser.

ţop s. m. ş panglica pe care fetele şi-o împletesc în codiţe.

ţuţuiat adj. ş ascuţit, ţuguiat.

U

uitat adj, adv. ş distrat.

ulubeasnă, ulubeasne s. f. ş pocitanie.

umeda vb. tr. ş a umezi.

umoare s. f. ş capriciu, toană.

undoia vb. intr. ş a ondula, a se undui.

uniaţie s. f. ş confesiunea greco-catolică.

unime s. f. ş unitate.

unit adj. ş greco-catolic.

urbă s. t. ş oraş.

uzură s. f. ş camătă.

V

valoros adj. ş brav.

vargă s. f.: *vargă domnială* ş sceptru.

variu adj. ş divers, felurit, variat.

vasel s. n. ş vapor.

vasilisc s. m. ş (în basme) şarpe care ucide cu privirea.

vate s. m. ş profet.

văpăia vb. intr. ş a se aprinde, a se învăpăia.

vătaf s. m.: *vătaf de curte* ş supraveghetor al argaţilor şi feciorilor de la moşie boierească; *vătaf de plai* ş şef al plăieşilor (locuitori de la graniţă însărcinaţi cu paza frontierei în regiunile de munte).

vătăşie s. f. ş slujba vătafului.

vechi adj. ş bătrân, vârstnic.

vecinelă s. f. ş vecină.

vecinici vb. tr. ş a eterniza.

vederat adj. ş învederat, evident.

vedere s. f. ş chip, aspect.

vedii vb. refl. ş a ieşi la iveală, a se vădi.

veloce adj. ş iute.

vendictă s. f. ş răzbunare.

ver adj. ş adevărat, veritabil.

vergin adj. ş curat, pur.

vergine s. f. ş fecioară; fată.

veritate s. f. ş adevăr.

via vb. ş l. (intr.) a trăi, vieţui*;* 2. (tr.) a face sa trăiască; a însufleţi.

viitoare s. f. ş timpul care va veni, viitor.

vijunie s. f. ş vizuină, bârlog.

Vineri n. pr. ş zeiţa Venus.

vineţele s. f. pl. ş vinişoare.

vingător adj. ş învingător, victorios.

virăgine s. f. ş femeie bărbătoasă.

vistier s. m. ş mare demnitar însărcinat cu administraţia financiară a ţarii şi cu păstrarea vistieriei statului.

viţ, viţiu s. n. ş viciu.

viulgher adj. ş vulgar.

vizie s. f. ş viziune.

vâjoi s. n. ş torent.

vâlvoare s. f. ş vâlvătaie.

vânos adj. ş puternic, viguros.

vârtute s. f. ş bărbăţie, curaj.

volant adj.: *stea volantă* ş stea căzătoare.

volbora, volbura vb. intr. ş a se învolbura.

volvoare s. f. ş vâlvătaie.

volvură s. f. ş vârtej.

vornic s. m. ş mare demnitar la curtea domnească, însărcinat cu supravegherea curţii şi cu conducerea treburilor interne, având şi atribuţii judecătoreşti.

vortice s. m. ş vârtej.

vrednici vb. tr. ş a găsi (pe cineva) demn de o favoare, a învrednici.

vulcanos adj. ş (loc) unde se găsesc vulcani sau urme ale unor vechi vulcani.

vulnerat adj. ş rănit.

vulpean adj. ş viclean.

vulpenie s. f. ş viclenie.

Z

zabitlic s. n. ş guvernare; administraţie.

zapciu s. m. ş funcţionar de plasă însărcinat cu strângerea dărilor.

zapcilâc s. n. ş funcţia zapciului.

zaveră s. f. ş răscoală, răzvrătire.

zavergiu s. m. ş răsculat, răzvrătit.

zavisnic adj. ş invidios; intrigant.

zbucina vb. refl. ş a se cutremura.

zbucinare s. f. ş cutremurare.

zburătoare adj: *foaie zburătoare* ş foaie volantă.

zburător s. m. ş (în mitologia populară românească) spirit răufăcător care,

sub chipul unui flăcău frumos, intră noaptea în casele oamenilor şi chinuieşte fetele şi femeile, cauzându-le boala numită “lipitură“.

zdreveni vb. tr. ş a înzdrăveni.

zee s. f. ş zeiţă; muză.

zelator adj. ş zelos.

zgomult s. n. ş zgomot.

zgripsor, zgripţor s. n. ş specie de acvilă mare.

zicătură s. f. ş vorbă, cuvânt.

ziori s. f. pl. ş zori de zi.

zis s. n. ş exprimare, expresie.

zâneşte adv. ş ca o zână.

zmeu s. m., v. zburător.

zoofit s. n. ş fiinţă intermediară (după Linne) între animal şi plantă.

zornet s. n. ş zornăit.

zugraf s. m. ş pictor.

zugrăvi vb. tr. ş a picta.

zugrăvie s. f. ş pictură.

zvon s. n.: *vorbe cu zvon* ş cuvinte răsunătoare, care urmăresc să impresioneze.

Aprecieri critice

După D. Cantemir, a doua mare personalitate a literaturii române este fără îndoială I. Eliade Rădulescu, scriitor cu suflet ardent, creator pretutindeni, desfăşurat deopotrivă în viaţă şi în artă, înzestrat cu mari însuşiri şi cu tot atât de mari cusururi. […]

Eliade a fost, ca mai toţi din vremea aceea, prin lipsa de şcoli înalte de pe atunci, un aotodidact şi un mare devorator de cărţi. Din fericire, se citeau în timpul lui clasici vechi şi moderni, îndeosebi operele complete ale lui Voltaire le avea orice om cu bibliotecă. […]

Oricât de naivă, gândirea lui Eliade este cea dintâi ce străbate, înaintea lui Eminescu, o operă literară şi-i dă sens şi unitate. Poetul are viziunea grandioasă şi totală, obsesia unicului în trinitate. […]

Eliade e un mistic la modul dantesc, cu uriaşe viziuni profetice. *Anatolida sau Omul şi forţele* ar fi fost adevărata "biblică", poemul în 20 de cânturi al omului, de la creaţie până la victoria asupra Forţei, amestec de soteriologie şi program social, soluţiunea în veac a problemei sociale fiind totdeodată cheia mântuirii spiritului, a cetăţii eterne. […]

*O noapte pe ruinele Târgovişte*i, venită după *Adio. La Târgovişte* a lui Gr. Alexandrescu, e o poezie onorabilă, dar prea documentată.

Se cade să recunoaştem poetului meritul de a fi introducătorul metrului antic, într-o interpretare relativă, pe baza endecasilabului italian. […]

Capodopera sa rămâne *Zburătorul*… Punctul de plecare este mitul Zburătorului, aşa de răspândit încât îl cita şi D. Cantemir. Invaziunea misterioasă a dragostei e surprinsă în plină agresiune, însă fără furiile pasiunii unei Sapho ori a Phedrei… Tot ce e convenţional în poezia clasică a înserării, aşa de comună în sec. XVIII, devine aici grandios sălbatic, cu privelişti agreste în pastă grea, incendiată. […]

Eliade este un prozator excepţional, un pamfletar ignorat sub această latură. Răutatea inventivă în vorbe e în linia lui Radu Popescu, la

care se adaugă o veselie naturală, sângeros violentă, susţinută de o retorică savantă şi de incurabilă obstinaţie ideologică. Ca istoric poate diforma, ca memorialist e neîntrecut. […]

De n-ar fi trebuit să înceapă totul şi să-şi cheltuiască energia în lupta pentru formaţia limbii din învălmăşeala căreia nu putea vedea limpede adevărata poezie, Eliade ar fi putut deveni un foarte mare poet.

George CĂLINESCU, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*. Ediţia a II-a, revăzută şi adăugită, Editura Minerva, Bucureşti, 198], p. 131, 140, 144, 146, 147, 148, 149.

… Heliade trebuie considerat exponentul cel mai tipic al unei epoci prin excelenţă de tranziţie, un *prepaşoptist* (după cum un Odobescu, un Hasdeu trebuie consideraţi paşoptişti întârziaţi sau postpaşoptişti)…

Heliade trebuie să fi avut un talent excepţional în ceea ce priveşte studiul diferitelor limbi. Facem această presupunere întemeindu-ne nu numai pe întinsa lui cunoaştere a limbii materne, unde înregistra cu uşurinţă deosebirile dintre diferitele dialecte şi graiuri, ca şi particularităţile strict individuale de rostire, ci gândindu-ne şi la felul cum mima uneori felul defectuos de a vorbi româneşte al unor străini; în această privinţă, memoria îi funcţiona fără greş, denotând şi o uşurinţă naturală în a pătrunde specificul sistemului fonetic sau “ticurile” de topică ale limbii respective.

George MUNTEANU, *Atitudini*, Editura pentru literatură, Bucureşti, 1966, p. 135, 190-191.

În toate direcţiile în care s-a îndreptat, Eliade a risipit o energie extraordinară, voind în chip lăudabil să se pună la curent cu tot ceea ce se făcuse, până la el, la noi şi aiurea. Atradus, a prelucrat şi a imitat ca o adevărată uzină, antrenând în activitatea sa şi pe alţii, dar păstrând peste tot

întâietatea, ca un veritabil şef de şcoală literară, bineînţeles, fără să izbutească a duce la capăt o operă atât de vastă, încă nici astăzi înfăptuită în întregime, după mai mult de un secol de sforţări. […]

Deşi ironizată de contemporani, erotica lui Eliade nu e lipsită de idealitate şi aspiraţia angelică este una din temele fundamentale ale liricii sale. […]

Proza lui Eliade oscilează, ca şi poezia, între romantism şi clasicism, conform modelelor de la care porneşte. […]

Opera lui Eliade, editată cu o ortografie imposibilă în secolul trecut, a rămas inaccesibilă publicului larg. Reeditările din secolul nostru, selective, au fost sau prea populare în înţelesul rău al cuvântului, sau prea special-critice. Filologii, acordând o importanţă excesivă scrierilor de caracter lingvistic, au minimalizat poetul şi prozatorul; comparatiştii, cercetând îndeosebi izvoarele, au exagerat latura de "teoretician" literar a scriitorului; istoricii literari mai noi, în fine, interpretând fără nuanţe scrierile filozofice, l-au condamnat fără apel. Eliade nu este nici un autor simplu, nici fără contradicţii, nici, desigur, fără confuzii. Omul a parcurs o epocă frământată, în care evenimentele adesea l-au depăşit. Încercarea lui de a le da un anumit curs a eşuat, dar prin aceasta efortul participării nu este mai puţin dramatic. Cât despre opera care a rezultat, ea merită cu atât mai mult o apropiere serioasă şi strălucitoare, cu cât, cum spunea acum aproape o sută de ani Eminescu, stă încă în faţa noastră ca o "enigmă neexplicată", veghind ca o stâncă arsă "dintre nouri de eres".

Al. PIRU, *Permanenţe româneşti*,
Editura Cartea românească,
Bucureşti, 1978, p. 31, 54, 85-86.

Apariţia lui Ion Heliade-Rădulescu în literatura română seamănă cu îzbucnirea unui vulcan: oferă nu numai un spectacol extraordinar (asimilarea vastă a culturii şi spiritului european), dar împinge la suprafaţă, tocmai prin explozia ce aruncă împrejur atâta noroi, materiile preţioase

topite înăuntrul său: lirismul pe cât de pur, pe atât de profund, cu care ne împărtăşesc în clipe de iluminare marii poeţi. […]

Generaţiile de după el, până astăzi, numesc pe Heliade "părintele literaturii române", având însă în vedere cu deosebire opera lui culturală, de gramatician, editor, publicist şi animator, căci literatura lui, mai cu seamă cea în versuri, se păstrează în mare măsură necitită, ca ilizibilă. Dacă ne restrângem totuşi la domeniul estetic viabil, căruia îi aparţin poemele *psihologice*, de factură subiectiv sau obiectiv *biografică*, scrise în anii 1833-1844: *Serafimul şi heruvimul*, *Visul*, *Ingratul* şi *Zburătorul*, în acord cu sensibilitatea autohtonă a vremii şi încă a multor decenii următoare, iese la lumină faptul că rolul său de iniţiator şi ghid în profunzime se conturează cu putere abia sub presiunea formativă occidentalizantă, în versurile de anvergură *mitică* din utopia lui, celestă şi terestră deopotrivă, vizionară ca şi lingvistică. […]

Originalitatea lirismului heliadesc, ceea ce îl desparte de Milton, datorită viziunii utopice aici implicate, ţine de calitatea îngerilor lui şi de natura erotică a universului său spiritual. […]

Tributar lui Milton în privinţa ierarhiei celeste (dar spre deosebire de el, mai atent la îngeri decât la Satan), ca şi în privinţa liberului arbitru adamic; tributar socialiştilor utopici francezi, când descrie starea androgină a solitarului Adam şi când reabilitează pe Cain ("aibi pietate, Doamne! miserere lui Cain"), Heliade se opreşte îndelung, în *Anatolida*, la simbolul *arborelui ştiinţei*, explicând răsturnarea rădăcinilor spre cer conform simbolisticii tradiţionale, după cum dezvoltă doct şi prolix mitul *vârstei de aur*, cu ajutorul istoriei civilizaţiilor şi gândul la un stat ideal, mondial ("Osingură cetate era tot globul nostru". Sau: "Căci cerul cu pământul erau ca două staturi / Vecine şi amice, în bună armonie"). Aceste extensiuni, ce depăşesc modelul miltonian şi revelează forţa ideologiei în configurarea lirismului heliadesc, apar natural într-o operă excedată de cultul raţiunii sub forma Cuvântului; acelaşi *logos* se manifestă pretutindeni, în năzuinţa de a instaura armonia socială după chipul celei cosmice. Autorul *Anatolidei* e

atât de expert în materie de utopii, încât, cu toată înclinaţia lui proprie spre visuri sociale, nu trece cu vederea nici monotonia utopică ce ameninţă bunăstarea vârstei de aur (“Oviaţă monotonă, de-o-ntreagă nemişcare, / Când râurile de-astăzi erau râuri de lapte”), aşa cum, cu toată aprinderea lui religioasă, nu pregetă să repudieze pe demiurgul său, vinovat de căderea omului, căruia i-a interzis cunoaşterea, cenzurându-i astfel spiritul de creaţie (“un zeu gelos şi pater”, zice Heliade, “un zeu plin de vindictă în marea-i bunătate”, identificându-l cu Elohim, cel cu care s-a luptat Iacob); spre deosebire de poetul *Anatolidei*, Lucian Blaga va lăuda, mai târziu, cenzura transcendentă, ca stimul al creaţiei spirituale.

Încercarea cea mai îndrăzneaţă a lui Heliade pe linia visului treaz şi una din cele mai temerare plăsmuiri artistice din literatura noastră, desăvârşită în sine (chiar dacă eşuează în forma ei aparentă), căci nu se mulţumeşte să includă în limitele ei viziunea (dimensiunea) unei utopii (răscumpărând, pe plan ideal, suferinţele morale şi materiale ale celor oprimaţi), ci se realizează ca utopie a limbajului, ca textualitate utopică, este poemul *Sânta cetate* (1856), pe nedrept respins de istoricii şi criticii literari, dar care, odată cu restituirile impuse de valorificarea modernă a manierismului, îşi cere recunoaşterea.

I. NEGOIŢESCU, *Istoria literaturii române*, Editura Minerva, Bucureşti, 1991, p. 60, 60-61, 62, 62-63.

Personalitatea centrală a primei perioade romantice este, evident, Ion Heliade-Rădulescu (6 ian. 1802 – 12 apr. 1872), natură polivalentă, sursă inepuizabilă de energii şi iniţiative. Cărturar şi om de afaceri, burghez aşezat şi revoluţionar, dascăl şi ziarist, editor particular şi funcţionar de stat (redactor la “Buletinul oficial”, cu grad de pitar, paharnic, clucer), întemeietor al tuturor aşezămintelor de cultură din Ţara Românească şi, după revoluţia din 1848, “proscris”, constrâns să-şi petreacă zece ani din

viaţă în exil, demnitar turc şi deputat în parlamentul României, devorator şi producător de tot felul de cărţi (lingvistică, literatură, filozofie, teologie, istorie, politică), autorul *Gramaticii* din 1828 a dominat, mai bine de un deceniu, mişcarea literară din toate cele trei provincii româneşti. Productiv în toate genurile literare, el s-a realizat ca scriitor mai cu seamă în poezie şi în proza de caracter eseistic şi memorialistic, cu accentuate propensiuni polemice. […]

"Scriitor total", Heliade a fost, în acelaşi timp, un descoperitor şi lansator de talente. Îndemnând "băieţii" să scrie, el le-a oferit şi posibilitatea valorificării scrisului, publicându-i în "Curier românesc" şi "Curierul de ambe sexe", editându-le volume în tipografia sa. De el au fost promovaţi toţi poeţii munteni romantici: Cârlova, Alexandrescu, Ion Catina (1828 – 1851), C. A. Rosetti (1816 – 186), Bolintineanu, Bolliac, Baronzi, şi el a deconspirat, prin publicare, activitatea poetică tăinuită a lui Iancu Văcărescu. În publicaţiile sale au găsit ospitalitate şi autori moldoveni şi ardeleni: C. Negruzzi (Carlu Nervil), Alecsandri, Al. Donici, Gh. Bariţiu şi alţii.

Dumitru MICU, Scurtă istorie a
literaturii române, I. Editura Iriana,
Bucureşti, 1994, p. 144-145, 149.